

**«BİZİM DÖVLƏT SİYASƏTİMİZİN MƏRKƏZİNDƏ AZƏRBAYCAN
VƏTƏNDAŞIDIR. HƏR ŞEYİ BİZ AZƏRBAYCAN VƏTƏNDAŞI
ÜÇÜN EDİRİK. BUDUR BİZİM MƏQSƏDİMİZ».**

**İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti**

Təsisçi: Azərbaycan Respublikasının
Baş Prokurorluğu

REDAKSIYA HEYƏTİ:

Baş redaktor:

Namiq Əsgərov

Baş redaktorun müavini:

Nazir Bayramov

nazirbayramov@mail.ru

Redaksiya heyətinin üzvləri:

Əzizağa Həsənov

Bəhrüz Mahmudov

İlqar Cəfərov

Nazim Abbasov

Natiq Hüseynov

Məsul katib: Eldar Əfəndiyev

Redaksiyanın ünvanı:

AZ 1001, Azərbaycan Respublikası,

Bakı şəhəri, N.Rəfibəyli küçəsi, 7.

Tel.: 492-25-17, Faks: 492-25-17

www.genprosecutor.gov.az

«Kütləvi informasiya vasitələri haqqında» Azərbaycan Respublikası Qanununa müvafiq qaydada təsis edilmişdir.

Jurnal 2003-cü ildən etibarən, rübdə bir dəfə dövriyyə ilə dərc edilir.

Azərbaycan Respublikası Baş prokurorunun 1 iyun 2010-cu il tarixli, 10/53 nömrəli «Azərbaycan Prokurorluğu» elmi-praktiki jurnalının redaksiya heyətinin yeni tərkibinin təsdiq edilməsi haqqında əmrinə əsasən, Azərbaycan Respublikası Prokurorluğunun elmi-praktiki mətbu orqanı olan «Azərbaycan Prokurorluğu» jurnalının fəaliyyəti üçün məsul qurum kimi Baş Prokurorluğun Elm-Tədris Mərkəzi müəyyənləşdirilmişdir.

Materiallardakı faktların doğruluğuna jurnalın redaksiya heyəti məsuliyyət daşıyır.

Materiallarımızdan istifadə zamanı jurnala istinad etmək vacibdir.

«Hüquq ədəbiyyatı» nəşriyyatının kompüter mərkəzində yığılaraq səhifələnməmiş və çap edilmişdir.

Çapa imzalanmışdır: 16.04.2013-cü il 60x84 1/8 formatda 76 səhifə həcmində çap olunmuşdur. Tiraj: 1350 nüsxə.

© «Azərbaycan Prokurorluğu», 2013

MÜNDƏRİCAT

I. İctimai-siyasi tədbirlər

- Prezident İlham Əliyevin sədrliyi ilə Nazirlər Kabinetinin 2012-ci ilin sosial-iqtisadi inkişafının yekunlarına həsr olunmuş iclası keçirilmişdir 3
- Prezident İlham Əliyevin Novruz bayramı münasibətilə Azərbaycan xalqına təbriki 8
- Prezident İlham Əliyev Novruz bayramı münasibətilə keçirilən ümumxalq şənliyində iştirak etmişdir 8

II. Rəsmi tədbirlər

- Azərbaycan Respublikasının Baş Prokurorluğunda 2012-ci ildə görülmüş işlərin vəziyyəti və qarşıda duran vəzifələrin müzakirəsinə həsr olunmuş geniş kollegiya iclası keçirilmişdir 16
- Naxçıvan Muxtar Respublikası Prokurorluğunda 2012-ci ildə görülmüş işlərə və qarşıda duran vəzifələrə həsr olunmuş geniş kollegiya iclası keçirilmişdir 23

III. Təhlillər, təkliflər

- N.Bayramov – Prokurorluq orqanlarının statusunun yeni elementləri 26
- S.Aslanov – Yatmış şəxsi qəsdən öldürmə cinayətinin özü-özlüyündə ağırlaşdırıcı hallarda qəsdən adam öldürmə kimi qiymətləndirilməsi 34

IV. Bizdən soruşurlar

- N.Bayramov – Narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin və onların prekursorlarının baytarlıqda istifadəsi Qaydaları prekursorların baytarlıq apteklərindən satışı üçün xüsusi resept tələb edilmir 42

V. İctimaiyyətə hesabat

- Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı ilə təltif olunmuş prokurorluq əməkdaşlarına dövlət mükafatları təqdim edilmişdir 44
- Azərbaycan Respublikasının Baş Prokurorluğunda müsabiqə yolu ilə prokurorluq orqanlarında qulluğa yeni qəbul edilmiş gənc əməkdaşların andiçmə mərasimi keçirilmişdir 46
- Azərbaycan Respublikasının Baş prokuroru yanında Korrupsiyaya qarşı mübarizə idarəsində müşavirə keçirilmişdir 48
- Baş prokuror yanında Korrupsiyaya qarşı mübarizə idarəsi 2012-ci il ərzində görülmüş işlərə dair hesabatla çıxış etmişdir 49
- Türkiyəli qonaq Azərbaycan Prokurorluğunun kriminalistik laboratoriyası və kriminalistik-texniki avadanlığı ilə tanış olmuşdur 52
- Prokurorluq orqanlarında müraciətlərə baxılması və vətəndaşların qəbulu işinin səmərəliliyinin artırılması istiqamətində təbə rayon (şəhər) prokurorluqlarında təlimlərin keçirilməsi davam edir 53
- Baş Prokurorluqda hərbişdirilməmiş mülki müdafiə dəstələri üzvlərinin iştirakı ilə məşqlərin keçirilməsi davam edir 54

VI. Prokurorluğun beynəlxalq əlaqələri 55

VII. Kadrlarla iş

- Təyinatlar 57

VIII. Normativ-hüquqi aktlar

- Qanunvericiliyə dəyişikliklər 60
- Azərbaycan Respublikası Konstitusiyaya Məhkəməsi Plenumunun Qərarları 66

İLHAM ƏLİYEVİN SƏDRLIYI İLƏ NAZİRLƏR KABİNETİNİN 2012-ci İLİN SOSIAL-İQTİSADI İNKİŞAFININ YEKUNLARINA VƏ 2013-cü İLDƏ QARŞIDA DURAN VƏZİFƏLƏRƏ HƏSR OLUNMUŞ İCLASI KEÇİRİLMİŞDİR

Prezident İlham Əliyevin sədrliyi ilə Nazirlər Kabinetinin 2012-ci ilin sosial-iqtisadi inkişafının yekunlarına və 2013-cü ildə qarşıda duran vəzifələrə həsr olunmuş iclası keçirilmişdir.

Dövlət başçısı iclası giriş nitqi ilə açdı.

AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ İLHAM ƏLİYEVİN GİRİŞ NİTQİ

– Biz Nazirlər Kabinetinin bugünkü toplantısında 2012-ci ilin yekunlarını müzakirə və eyni zamanda, 2013-cü ildə qarşıda duran vəzifələri təhlil edəcəyik. Buna böyük ehtiyac vardır. Çünki Azərbaycan iqtisadiyyatı keçən il öz dinamik inkişafını qoruya bilməmişdir və bu il görülməli işlər əminəm ki, ölkəmizi daha da böyük nailiyyətlərə gətirib çıxaracaqdır. Çünki 2003-cü ildə müəyyən edilmiş 10 illik inkişaf planımız bu il başa çatır. 2004-cü ilin əvvəlində regional inkişaf proqramı qəbul edilmişdir və bu il bu proqramın ikinci mərhələsi başa çatacaqdır. Əminəm ki, proqramda müəyyən edilmiş bütün vəzifələr bu ilin sonuna qədər təmin ediləcəkdir.

Bütövlükdə ötən il ölkə iqtisadiyyatı üçün çox uğurlu il olmuşdur. Bu da təsadüfi deyil. Çünki keçən ilin uğurları bundan əvvəlki dövrdə müəyyən edilmişdir. Bizim düşünülmüş iqtisadi siyasətimiz artıq öz gözəl nəticələrini verməkdədir və dinamika müsbətdir, inkişaf çox sevindiricidir. Beləliklə, 2012-ci ilin yekunları ilə bağlı, əslində ilin əvvəlində də bizim heç bir şübhəmiz yox idi. Mən keçən ilin əvvəlində qeyd etmişdim ki, əminəm, 2012-ci il də uğurlu olacaqdır. Belə də oldu. Bütün iqtisadi göstəricilər yüksək səviyyədədir. Ümumi daxili məhsul 2,2 faiz artmışdır. Bu, əslində inkişaf etmiş ölkələr, xüsusilə böhranlı illər üçün çox yüksək göstəricidir. Əlbəttə, templərimiz əvvəlki illərdə daha da yüksək olduğuna görə bizim üçün bu, o qədər də qəbul edilən deyildir. Ancaq nəzərə alsaq ki, keçən il neft hasilatında azalma olmuşdur və sənaye istehsalı, ümumiyyətlə, 2,3 faiz azalmışdır, ümumi daxili məhsulun 2,2 faiz səviyyəsində artımı çox müsbət göstəricidir.

Ən sevindirici məsələ ondan ibarətdir ki, biz bu artımı qeyri-neft sektorunun hesabına qazanmışıq. Qeyri-neft sektorumuz keçən il 9,7 faiz artmışdır. Beləliklə, biz ölkə iqtisadiyyatını şaxələndirməklə bağlı bir neçə il bundan əvvəl qarşıya qoyulmuş vəzifəyə artıq nail ola bilməmişik.

Qeyri-neft sənayemiz də artır. Bu da son illər ərzində sənayeləşmə siyasətinin düzgün istiqamətdə aparılmasının təzahürüdür. Qeyri-neft sənayemiz təxminən 8 faiz artmışdır. Kənd təsərrüfatı təxminən 6 faiz artmışdır. Makroiqtisadi vəziyyət çox

müsbətdir. İnflyasiya cəmi 1,1 faiz səviyyəsindədir ki, bu, son illərdə ən aşağı səviyyədir. Əhalinin pul gəlirləri isə 13,8 faiz artmışdır. Yəni, inflyasiya ilə pul gəlirləri arasında fərq 10 faizdən çoxdur. Bu da əlbəttə, hesab edirəm ki, dünya miqyasında ən yüksək göstəricilərdən biridir.

İnflyasiyanı aşağı səviyyədə saxlamaq o qədər də asan məsələ deyil. Nəzərə almalıyıq ki, keçən il çox böyük sosial proqramlar icra edilmişdir. Onların içində sovet dövründən qalmış əmanətlərə görə vətəndaşlara kompensasiyanın verilməsi təşəbbüsü var idi. Artıq dövlət tərəfindən vətəndaşlara 100 milyonlarla manat kompensasiya şəklində verilmişdir. Bu, istər-istəməz makroiqtisadi vəziyyətə əlavə yük olmuşdur. Bununla bərabər, keçən il investisiya xərcləri rekord səviyyədə olmuşdur. Rəsmi statistik məlumatlara görə, keçən il investisiyalar 22 milyard dollardan çox olmuşdur. Bunun 13 milyardı, bir qədər ondan çoxu daxili, 9 milyard dollara yaxını isə xarici investisiyalardır. Bu da çox müsbət göstəricidir. İlk növbədə onu göstərir ki, daxili investisiyalar artıq bir neçə ildir ki, ümumi investisiya port-

felində üstünlük təşkil edir. Digər tərəfdən, 9 milyard dollara yaxın xarici sərmayənin qoyulması da onu göstərir ki, Azərbaycan xarici investorlar üçün çox etibarlı tərəfdaşdır, çox cəlbedici ölkədir. Ölkəmizdə aparılan iqtisadi islahatlar, iqtisadi liberallaşma, dünya iqtisadiyyatına inteqrasiya siyasətimiz 9 milyard dollara yaxın xarici sərmayənin qoyulmasına gətirib çıxarmışdır. Əlbəttə, bu məsələdə beynəlxalq kredit agentliklərinin reytingləri də az rol oynamır. Çünki dünyanın aparıcı kredit reyting agentlikləri keçən il Azərbaycanın kredit reytinglərini artırmışlar. Bu da, deyə bilərəm ki, müasir dünya üçün çox nadir bir məsələdir. Çünki inkişaf etmiş ölkələrin bəzilərinin reytingləri aşağı salınır, Azərbaycanın kredit reytingləri isə yuxarı qaldırılır və bu da aparılmış iqtisadi islahatların nəticəsidir.

İqtisadiyyatımız, ümumiyyətlə, digər mötəbər beynəlxalq qurumlar tərəfindən yüksək qiymətləndirilir. Dünya Bankının hesabatlarında biznesin aparılması üçün Azərbaycan yüksək yerlərdədir. Ümumdünya Davos İqtisadi Forumunun hesablamalarına görə, Azərbaycan iqtisadiyyatı rəqabətqabiliyyətliliyinə görə 46-cı yerdədir, MDB məkanında 1-ci yerdədir. Bax, budur görülmüş işlərin nəticəsi və əlbəttə, biz bu müsbət dinamikanı gündəlik həyatda da görürük. Bizim maliyyə imkanlarımız artır. Bu ilin büdcəsi də rekord səviyyədədir, 20 milyard manata yaxın olan vəsait xərclənəcəkdir. Keçən il biz valyuta ehtiyatlarımızı artırma bilməmişik. Baxmayaraq ki, xərclər də kifayət qədər çox idi. Hazırda bizim

ümumi valyuta ehtiyatlarımız 46 milyard dollar səviyyəsindədir. Bu, çox böyük rəqəmdir. Hesab edirəm ki, bu, dünya miqyasında çox böyük rəqəmdir. Bəzi hallarda valyuta ehtiyatları ölkələrin ümumi daxili məhsulu ilə müqayisə edilir və hesab edirəm ki, biz bu göstəriciyə görə ön qabaqcıl yerlərdəyik. Bizdə valyuta ehtiyatları ümumi daxili məhsulun 70 faizini təşkil edir. Yəni, iqtisadi sabitlik, – təbii ki, möhkəm siyasi sabitlik üzərində qurulmuş iqtisadi sabitlik, – infrastruktur layihələri, sosial proqramlar və digər sahələrdəki fəaliyyətimiz 2012-ci ildə də çox gözəl nəticələrə gətirib çıxarmışdır.

Sosial məsələlərin həllinə gəldikdə, bir daha qeyd etmək istəyirəm ki, keçən il uzun illər sovet dövründən dondurulmuş vəziyyətdə qalmış əmanətlərə kompensasiya verilməsi proqramı başlamışdır və ilin sonunda mənə verilən məlumata görə, artıq proqramın böyük hissəsi icra edilmişdir. Vətəndaşlara yüz milyonlarla manat vəsait verilmişdir və əminəm ki, bu proqram yaxın aylarda başa çatacaqdır. Biz elə planlaşdırırdıq ki, bu proqramı bu ilin sonuna qədər artıq başa çatdıracaşıq. Bu, çox böyük siyasi addım idi. Azərbaycan dövlətinin sosial siyasətinin nə qədər düzgün olduğunu göstərir. Bir də onu göstərir ki, bizim bütün fəaliyyətimizin mərkəzində Azərbaycan vətəndaşı, onun rifahı dayanır.

Keçən il digər sosial proqramlar da icra edilmişdir. Bu il isə bu məqsədlər üçün əlavə vəsait nəzərdə tutulacaq və əminəm ki, sosial siyasətimiz bu il də çox təsirli olacaqdır. Eyni zamanda, keçən il

sosial infrastrukturun yaradılması ilə bağlı böyük işlər görülmüşdür – yüzrlə məktəblər, xəstəxanalar, Olimpiya kompleksləri, digər sosial obyektlər tikilmiş və təmir edilmişdir.

Bu il də investisiya proqramında bu layihələr nəzərdə tutulur. Keçən il məcburi köçkünlərin vəziyyətinin yaxşılaşdırılması üçün ən böyük məbləğ Dövlət Neft Fondu tərəfindən nəzərdə tutulmuşdur, 300 milyon manat vəsait ayrılmışdır. Bu da tarixdə ən böyük ayrılan vəsaitdir. Bu vəsaitin hesabına 20 mindən çox məcburi köçkün yeni mənzillərlə, evlərlə təmin edilmişdir. Bütün bu evlər çox yüksək səviyyədə tikilmişdir, ən yüksək standartlara cavab verir. Mən açıqlaşların böyük əksəriyyətində şəxsən iştirak etmişəm və görmüşəm ki, doğrudan da, köçkünlər üçün yaradılan şərait ən yüksək səviyyədədir. Bu, belə də olmalıdır. Köçkünlər buna layiqdirlər. Bu il də Dövlət Neft Fondunda eyni səviyyədə vəsait nəzərdə tutulub. Bu il də ən azı 20 min köçkün yeni evlərlə, mənzillərlə təmin ediləcəkdir. İstisna olunmur ki, il ərzində bu sahəyə biz əlavə vəsait də ayıra bilək. Çünki bizim maliyyə vəziyyətimiz bir daha demək istəyirəm ki, yaxşıdır. Hər il ayrılan 300 milyon manat vəsait də çox böyük rəqəmdir və biz doğrudan da, il ərzində demək olar ki, bir şəhər yaradırıq.

Regional inkişaf Proqramı da uğurla icra edilib. Qeyd etdiyim kimi, 2004-cü ildə birinci Proqram, 2009-cu ildə ikinci Proqram qəbul edilmişdir. Artıq ikinci Proqram başa çatmaq üzrədir. Qarşıya qoyulmuş bütün vəzifələr icra edilib. Keçən il 117 min yeni iş yeri açılmışdır ki, onlardan 93 mini daimi iş yeridir. Proqramın əvvəlindən 1 milyon 200 min yeni iş yeri açılmışdır ki, bu da öz növbəsində işsizliyin böyük dərəcədə azaldılmasına xidmət göstərmişdir. İşsizliyin səviyyəsi 2012-ci ildə bir qədər aşağı düşmüş və indi 5,2 faiz səviyyəsindədir. İşsizliklə bilavasitə bağlı olan yoxsulluğun səviyyəsi də aşağı düşmüşdür – 7,6 faizdən 6 faizə. Bu, hesab edirəm ki, hətta inkişaf etmiş ölkələr üçün çox gözəl göstəricidir.

2013-cü ildə görülmək işlər, yeni, infrastruktur layihələrinin, sosial proqramların icrası nəticəsində əminəm ki, yoxsulluq səviyyəsi daha da düşəcək və beləliklə, 10 il bundan əvvəl qarşımıza qoyduğumuz vəzifə, – Azərbaycanda yoxsulluğu tamamilə aradan götürmək vəzifəsi də artıq təmin ediləcəkdir.

2012-ci ildə Bakı və onun qəsəbələrinin inkişafı Proqramı da uğurla icra edilmişdir, böyük işlər görülmüşdür. Bu il bu Proqram başa çatmalıdır. Bütün qəsəbələrdə infrastruktur layihələri icra edilir, yollar salınır, müasir şərait yaradılır. Bu Proqramın icrası daim nəzarət altındadır və əminəm ki, bu ilin sonuna qədər qəsəbələrin əsas infrastruktur və so-

sial problemləri öz həllini tapacaqdır. Biz bu məsələyə kompleks şəkildə yanaşmışıq. Proqram çox müfəssəldir, genişdir, dəqiqdir. Hər bir məsələ orada nəzərdə tutulur – su, qaz, işıq, yollar, məktəblər, tibb məntəqələri və digər məsələlər. Bu Proqramın icra edilməsi nəticəsində biz qəsəbələrdə mövcud problemlərin böyük əksəriyyətini, demək olar ki, aradan götürəcəyik.

Sahibkarlığa Kömək Milli Fondunun xətti ilə artıq qəsəbə sakinlərinə, iş adamlarına kreditlərin verilməsi prosesi başlamışdır. Qəsəbələrdə yeni iş yerlərinin açılması istiqamətində də böyük işlər görülmüşdür. Keçən il çoxlu sayda yeni müəssisələr yaradılmışdır. Əlbəttə ki, bu, işsizliyin aradan qaldırılması üçün öz müsbət təsirini göstərir.

Keçən il sənayeləşmə istiqamətində çox əlamətdar bir il olmuşdur. Həm iri sənaye müəssisələrinin yaradılması, eyni zamanda, kiçik və orta sahibkarlığın inkişafı istiqamətində çox böyük işlər görülmüşdür. Sahibkarlara verilən kreditlərin həcmi artır və bu il də artacaqdır. Bu, real iqtisadiyyata verilən böyük töhfədir və eyni zamanda, Azərbaycan dövlətinin sahibkarlıqla, özəl sektorun inkişafı ilə bağlı siyasətinin təzahürüdür.

Ərzaq təhlükəsizliyi məsələlərini uğurla həll etmişik. Kənd təsərrüfatı məhsullarının təxminən 6 faiz səviyyəsində artırılması əlbəttə ki, görülən işlərin nəticəsidir. Biz bu barədə də danışacağıq, 2013-cü il üçün də konkret təkliflərimiz vardır.

2012-ci il xarici siyasətlə bağlı da çox uğurlu olmuşdur. Biz xarici fəaliyyətimizi genişləndirmişik. Beynəlxalq təşkilatlarda qarşıya qoyduğumuz vəzifələrə çatmışıq. Keçən il Azərbaycan tarixdə ilk dəfə olaraq BMT Təhlükəsizlik Şurasına sədrlik etmişdir. Bu, tarixi nailiyyətdir. Ümumiyyətlə, 2011-ci ilin sonunda Təhlükəsizlik Şurasına seçilməyimiz çox böyük tarixi hadisə və Azərbaycan dövlətinin dünya miqyasında nüfuzunun göstəricisi idi. Biz keçən il dünyanın bir nömrəli qurumuna uğurla sədrlik etmişik və əlbəttə, bizim beynəlxalq nüfuzumuz da, təsir imkanlarımız da artıbdır. Biz, deyə bilərəm ki, keçən il dünyada özümüzü daha da böyük dərəcədə təsdiq edə bilmişik. Çox şadam ki, 2011-ci ildə beynəlxalq birlik tərəfindən bizə göstərilən inam Azərbaycan tərəfindən qorundu və hesab edirəm ki, il ərzində bu inam daha da artdı. Çünki bu mütəbər quruma əlbəttə ki, beynəlxalq birlik tərəfindən bizə olan inamın nəticəsində seçilmişik. Biz il ərzində bu inamı doğrulda bilmişik.

Azərbaycan etibarlı tərəfdaşdır, bütün məsələlərlə bağlı öz mövqeyinə malikdir. Bizim mövqeyimiz ədalətli və beynəlxalq hüquq normalarına əsaslanan mövqedir. Hesab edirəm ki, bir il ərzində BMT-də bizi dəstəkləyən ölkələrin sayını artırma bilmişik.

Eyni zamanda, keçən il beynəlxalq təşkilatlar tərəfindən Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli istiqamətində çox vacib qərarlar qəbul edilmişdir. Onların arasında Qoşulmama Hərəkatının zirvə görüşündəki yekun bəyannaməni mən xüsusilə qeyd etmək istəyirəm. Qoşulmama Hərəkatında dünyanın əksər ölkələri toplaşmışdır və Azərbaycan bu təşkilata bu yaxınlarda üzv olmuşdur. Buna baxmayaraq, iştirak etdiyimiz birinci zirvə toplantısında Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı ədalətə, beynəlxalq hüquq normalarına söykənən çox ciddi qətnamə qəbul edilmişdir. Orada da göstərilir ki, bu münaqişə yalnız ölkələrin ərazi bütövlüyü çərçivəsində öz həllini tapmalıdır. Bu, hesab edirəm ki, bizim böyük siyasi və diplomatik uğurumuzdur. Bu, artıq başqa beynəlxalq təşkilatların bundan əvvəlki dövrdə qəbul edilmiş qətnamələrini daha da gücləndirir.

Eyni zamanda, keçən il NATO-nun zirvə görüşündə də buna oxşar qətnamə qəbul edilmişdir. Orada da göstərilir ki, Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ölkələrin ərazi bütövlüyü əsasında öz həllini tapmalıdır. Qoşulmama Hərəkatı və NATO dünyanın əksər ölkələrini birləşdirir və beləliklə, dünya birliyinin mövqeyi birmənalıdır. Bu mövqə ədalətli və beynəlxalq hüquq normalarına əsaslanan mövqedir. Biz bu mövqedən bir addım geri çəkilməyəcəyik. Dağlıq Qarabağla bağlı gedən danışıqlar Ermənistanın qeyri-konstruktiv yanaşması səbəbindən indi dondurulmuş vəziyyətdədir. Ancaq prinsiplər var ki, biz bu prinsiplərdən bir addım geri çəkilməyəcəyik. Bu məsələ ancaq Azərbaycanın ərazi bütövlüyü çərçivəsində öz həllini tapmalıdır. İşğal edilmiş bütün torpaqlardan işğalçı qüvvələr çıxarılmalıdır. Diplomatik və siyasi əsaslar əlbəttə ki, bizim mövqeyimizi gücləndirir. Bizim mövqeyimiz həm hüquqi, həm siyasi cəhətdən sarsılmazdır.

Eyni zamanda, iqtisadi gücümüz, hərbi gücümüz də yerindədir. Biz bu gücü artırırıq. Əminəm ki, Ermənistanda məsələyə real prizmadan yanaşan qüvvələr açıq-aydın dərk edirlər ki, Azərbaycan ilə bu münaqişə və bu rəqabət onlara heç də yaxşı nəticələr vəd etmir, əksinə onlar getdikcə bu mübarizədə uduzurlar. Həm beynəlxalq müstəvidə, həm beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində, eyni zamanda, bölgədə gedən proseslər mövqeyimizi gücləndirir.

Bu gün Azərbaycan iqtisadiyyatı güclü iqtisadiyyatdır və bizim gözəl gələcəyimiz vardır. Ermənistanın iqtisadiyyatı tənəzzülə uğrayır. Mən bu barədə bir neçə dəfə demişəm, bir daha demək istəyirəm ki, bu ölkənin gələcəyi böyük sual altındadır. Çünki onların işğalçı siyasəti özlərini bu vəziyyətə qoyubdur. Nə qədər ki, bu münaqişə davam edəcəkdir, onların vəziyyəti daha da ağırlaşacaqdır. Biz isə öz növbəmizdə bütün imkanlardan istifadə edib gələcək-

də də Ermənistanı sıxışdırmalıyıq. Onları onsuz da bütün layihələrdən təcrid etmişik. Bu siyasət davam etdiriləcəkdir. Buna nail olmaq üçün bütün imkanlardan istifadə edəcəyik. Biz siyasi, diplomatik, iqtisadi və hərbi imkanlardan istifadə edə bilərik və lazım gələrsə istifadə edəcəyik.

Ordu quruculuğuna gəldikdə isə, deyə bilərəm ki, keçən il bu istiqamətdə də böyük işlər görülmüşdür. Ordumuzun gücləndirilməsi üçün böyük tədbirlər görülmüşdür, böyük sayda texnika, silah-sursat alınmışdır, infrastruktur yaradılmışdır. Keçən il ümumi hərbi xərclərimiz üç milyard dollardan çox idi. Bu il büdcəmizdə hərbi sahəyə ayrılan ümumi xərclər 3,7 milyard dollar səviyyəsindədir. Müqayisə üçün deyim ki, Ermənistanın ümumi büdcəsi iki milyard dollardan azdır. Əlbəttə, bu, bizə yeni imkanlar yaradır. Biz bu imkanlardan da istifadə edəcəyik.

Ordu quruculuğu işində, əlbəttə, təkə maddi-texniki təchizat rol oynamır, eyni zamanda, peşəkarlıq və nizam-intizam da öz rolunu oynayır. Həm peşəkarlıq, həm nizam-intizam artmalıdır. Ordu cəmiyyətin bir parçasıdır. Orduda xidmət edən vətəndaşlar cəmiyyətin üzvləridir. Hər bir sahədə olduğu kimi, orduda da qüsurlar, nöqsanlar ola bilər. Ən önəmli məsələ ondan ibarətdir ki, bu nöqsanlar və qüsurlar vaxtında aşkarlanı və dövlət tərəfindən ciddi ölçülər götürülür. Biz gələcəkdə də ordumuzun maddi-texniki bazasının möhkəmləndirilməsi, peşəkarlığın, nizam-intizamın artırılması istiqamətində siyasətimizi aparacağıq. Bu gün bizim ordumuz Cənubi Qafqazda aparıcı hərbi qüvvədir. Bizim ordumuz böyük nailiyyətlərə çatıbdır. Biz heç vaxt imkan verə bilmərik ki, antimilli ünsürlər ordumuza qaralasinlar, ləkələsinlər, ordumuza kölgə salsınlar. Biz buna heç vaxt imkan vermərik. Mən də Ali Baş Komandan kimi buna heç vaxt imkan verməyəcəyəm. Azərbaycan xalqı da buna imkan verməyəcəkdir və ordumuza kölgə salmaq istəyən ünsürlərə öz layiqli cavabını verəcəkdir və verir.

Keçən il, eyni zamanda, biz enerji sahəsində böyük nailiyyətlərə çatmışıq. Ulu öndər Heydər Əliyev tərəfindən əsas qoyulmuş yeni neft strategiyamızın icrası nəticəsində biz enerji sahəsində dünya miqyasında çox ciddi ölkəyə çevrilmişik. Neft-qaz layihələrimiz, neft-qaz kəmərlərimiz bu gün Azərbaycanı doğrudan da, dünya miqyasında çox önəmli neft, qaz hasil və ixrac edən ölkəyə çeviribdir.

Keçən il də bu siyasətin davamı olaraq çox önəmli və deyə bilərəm ki, tarixi hadisə baş vermişdir – biz TANAP layihəsinin təməlini qoymuşuq. Bu layihənin təşəbbüskarı Azərbaycan olmuşdur. Ən böyük maliyyə yükünü də biz öz üzərimizə götürmüşük. Bununla bərabər, bütün riskləri, bütün tex-

niki riskləri Azərbaycan öz üzərinə götürmüşdür. Biz demək olar ki, bölgədə icra edilən bütün layihələrin təşəbbüskarı olmuşuq. Bakı-Tbilisi-Ceyhan, Bakı-Supsa, ondan sonra Bakı-Novorossiysk boru kəmərlərinin tikintisi və bərpası layihələrinin təşəbbüskarı olmuşuq. Bakı-Tbilisi-Ərzurum qaz kəməri layihəsinin təşəbbüskarı olmuşuq. TANAP layihəsinin də təşəbbüskarı məhz Azərbaycandır. Bizim bu sahədəki liderliyimiz gözəl nəticələrə gətirib çıxarıb. Biz nəinki ölkəmizi inkişaf etdiririk, eyni zamanda, inkişafımız bölgəyə də müsbət təsir göstərir, Avropanın enerji təhlükəsizliyinin təmin edilməsi üçün bizə imkan yaradır. Təsadüfi deyildir ki, Avropa İttifaqı ilə Azərbaycan arasında imzalanmış sənədlərdə Azərbaycan bu sahədə çox önəmli və həlledici tərəfdaş kimi göstərilir.

TANAP layihəsi təşəbbüsünün irəli sürülməsi bizim çox ciddi addımımız idi. Mən çox şadam ki, qısa müddət ərzində TANAP layihəsi dünyada çox böyük dəstəyə malik oldu. Dünyanın aparıcı ölkələri birmənalı şəkildə bizim təşəbbüsümüzü dəstəkləmişlər. Beynəlxalq qurumlar da eyni dərəcədə mövqeyimizi dəstəkləmişlər.

TANAP layihəsi regional çərçivədə artıq qəbul edilir. Çox şadam ki, biz indi tərəfdaş ölkələrlə bu layihənin icra edilməsi üçün konkret tədbirlər görürük və 2013-cü ildə əlavə tədbirlər görülməkdir. Bu layihənin icrası bizim uzunmüddətli inkişafımızı təmin edəcəkdir. Vaxtilə Bakı-Tbilisi-Ceyhan neft kəmərinin layihəsi də ulu öndər Heydər Əliyev tərəfindən Azərbaycana irəliyə aparılan layihə kimi təqdim edilmişdir. Bu gün biz bunun gözəl bəhrələrini görürük. TANAP layihəsi də bundan sonra onilliklər ərzində Azərbaycanın iqtisadi və digər maraqlarını eyni dərəcədə təmin etmək üçün çox ciddi bir vasitə olacaqdır. Bu layihənin icrası üçün güclü iradəmiz vardır. Bu, birinci növbədə lazım olan məsələdir. Eyni zamanda, texniki imkanlarımız vardır. Əvvəlki layihələrin icrası nəticəsində əldə edilmiş maliyyə imkanlarımız vardır. Beynəlxalq maliyyə qurumları ilə səmərəli əməkdaşlığımız da artır və bu, gözəl tarixə malikdir. Bu gün maliyyə qurumları Azərbaycana kredit vermək üçün bəlkə də bir-biri ilə rəqabət aparırlar. Biz bu gün istənilən həcmdə və ən məqbul şərtlərlə kreditləri götürürük. Əslində, indi hökumətə göstəriş vermişəm ki, kreditlərin sayını bir az azaldaq, çünki çox da dövlət borcu yaranmasın. Baxmayaraq ki, bizim dövlət borcumuz ümumi daxili məhsulun cəmi 7-8 faizini təşkil edir, bu da dünya miqyasında nadir göstəricidir. Yəni, bizim enerji sahəsindəki fəaliyyətimiz dinamik xarakter daşıyır. Bir daha demək istəyirəm, iqtisadi siyasətimizin əsas mahiyyəti ondan ibarətdir ki, iqtisadi

diyyatımız şaxələndirilsin və biz qeyri-neft sektorunun inkişafına daha da böyük həcmdə nail olaq. Ancaq eyni zamanda, enerji məsələlərinin həlli həm neft, həm qaz hasilatı ilə bağlı regional layihələrimiz gündəlik həyatda daim diqqət altındadır.

Çox şadam ki, beynəlxalq enerji ailəsi də Azərbaycanı müsbət tərəfdən tanıyır, bizə etibarlı tərəfdaş kimi inanır. Eyni zamanda, lazım gələndə biz öz ciddi sözüümüzü də deyirik. Çünki mən hesab edirəm ki, bütün sahələrdə – siyasətdə də, iqtisadi əməkdaşlıqda da insanlar və dövlətlər səmimi olmalıdırlar, öz mövqeyini bildirməlidirlər. Əgər hər hansı bir narahatedici məqam varsa, biz onu malalamamalıyıq, əksinə üzə çıxarmalı və ölçülər götürməliyik.

Mən çox şadam ki, bir qədər əvvəl Nazirlər Kabinetinin toplantısında neftin hasilatı ilə bağlı dediyim narahatedici sözlər bizim tərəfdaşlar tərəfindən düzgün anlaşıldı və görülən tədbirlər nəticəsində deyə bilərəm ki, 2013-cü ildə neftin hasilatı sabitləşəcəkdir. bp şirkəti ilə aparılan danışıqlar nəticəsində biz buna nail olduq. Mən çox şadam ki, bp ilə SOCAR arasındakı qarşılıqlı anlaşma bərpa edildi və uzun tarixə malik olan bu əlaqələr bu gün yeni mərhələyə çıxır. Çünki gələcəkdə görüləsi işlər çoxdur. «Şahdəniz-2» layihəsinin icrası, neft hasilatının uzun illər bundan sonra sabit səviyyədə saxlanması, regional layihələr, TANAP layihəsi və digər layihələr bizim əməkdaşlığımızı möhkəmləndirir. Bir daha demək istəyirəm ki, biz həm yaxşı tərəfləri, həm də narahat edən tərəfləri açıq şəkildə müzakirə etməliyik və edirik. Əsas məsələlər gündəlik, yəni, gərgin işin nəticəsində öz həllini tapır. Hesab edirəm ki, bu, düzgün yanaşmadır. Çünki biz tərəfdaşlarımızı qiymətləndirməliyik. Əgər biz onlardan da müsbət cavab görürüksə, əlbəttə bu, bizi sevindirir və əməkdaşlığın davam etdirilməsi üçün çox gözəl şərait yaradır.

Əlbəttə ki, mən bir çıxışda 2012-ci ildə görülmüş bütün işləri əhatə edə bilmərəm. Ancaq çalışdım ki, əsas məqamları bildirim. Bu gün biz həm yekunları müzakirə edəcəyik və eyni zamanda, ən önəmlisi ondan ibarətdir ki, gələcək ilin planları haqqında danışacağıq.

Sonra İqtisadi inkişaf naziri Şahin Mustafayev, Azərbaycan Respublikası Baş nazirinin müavini, Qaçqınların və Məcburi Köçkünlərin İşləri üzrə Dövlət Komitəsinin sədri Əli Həsənov, Rabitə və informasiya texnologiyaları naziri Əli Abbasov çıxış etdilər.

Sonda dövlətimizin başçısı iclasa yekun vurdu.

NOVRUZ BAYRAMI MÜNASİBƏTİLƏ AZƏRBAYCAN XALQINA TƏBRİK

Hörmətli həmvətənlər!

Sizi Novruz bayramı münasibətilə ürəkdən təbrik edir, hər birinizə cansağlığı, səadət və gələcək işlərinizdə yeni-yeni uğurlar arzulayıram.

Keçmişimizin ən dərin qatlarından gələn Novruz bayramı xalqımızın mənəviyyat dünyasının ayrılmaz hissəsi olub, Odlar diyarında həmişə uca tutulmuşdur. Azərbaycanı qədim sivilizasiyanın mərkəzlərindən biri kimi tanıdan misilsiz dəyərlərimiz sırasında müqəddəs Novruz ənənələri müstəsna mövqeyə malikdir. Ötən dövrlərin təqib və təzyiqlərinə baxmayaraq, həmin ənənələri günümüzədək layiqincə qoruyub saxlaması xalqımızın bəşər mədəniyyəti qarşısında müstəsna xidmətlərindəndir.

Novruz bayramının muğam və aşıq sənəti ilə yanaşı, YUNESKO tərəfindən bəşəriyyətin qeyri-maddi irsinin şah əsərləri sırasına daxil edilməsi, əslində, hər bir azərbaycanlının nailiyyətidir. Bahar bayramı ərəfəsində paytaxt və bölgələrdə keçirilən Üçüncü Beynəlxalq Muğam Festivalı da böyük tarixi-mədəni irsimizi bütün zənginliyi ilə bir daha nümayiş etdirmək imkanı verdi.

Nəhəng infrastruktur layihələrinin ardıcıl gerçəkləşməsinin nəticəsi olaraq sürətlə modernləşən ölkəmizdə Yaz bayramı mədəni irsə qayğıkeş münasibətin və ənənəvi dəyərlərə bağlılığın rəmzinə çevrilmişdir. Müstəqil Azərbaycanın dinamik inkişafı səciyyəli müasir həyatı və yurdun bütün guşələrini əhatə edən genişmiqyaslı quruculuq-abadlıq işləri isə bayramın yeniləşdirici ab-havası ilə həmahəngdir.

Bu əziz günlərdə mən hamınıza bahar əhval-ruhiyyəsi arzu edirəm. Azərbaycançılıq məfkurəsi ətrafında milli həmrəylik duyğusu ilə sıx birləşən və ölkəmizin hüdudlarından kənarında bayramı bizimlə birgə qarşılayan soydaşlarımıza salamlarımı yetirirəm.

Qoy bu bayram hər ailəyə bol ruzi-bərəkət və xoş ovqat gətirsin!

Novruz bayramınız mübarək olsun!

İlham ƏLİYEV,

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 15 mart 2013-cü il

İLHAM ƏLİYEV BAKIDA NOVRUZ BAYRAMI MÜNASİBƏTİLƏ ÜMUMXALQ ŞƏNLIYINDƏ İŞTİRAK ETMİŞDİR

Xalqımızın ən qədim və əziz bayramı Novruz yurdumuza qədəm qoyur. Əcdadlarımızdan bizə yadigar qalan, milli ruhumuzu və yaddaşımızı bütün zənginliyi ilə özündə əks etdirən bu bayram münasibətilə martın 19-da Bakıda ümumxalq şənliyi keçirilmişdir. Əsrlərin şahidi qədim Qız qalasının qarşısındakı meydanın ətrafındakı binalar Novruzun gəlişini tərənnüm edən al-əlvan plakatlarla bəzədilmişdi. İzdihamlı meydanda Novruzun rəmzi olan nəhəng səməni də var idi.

Novruz xalqımızın mədəniyyətini, milli mənəvi dəyərlərini özündə əks etdirən, dünyaya tanıt-

dıran qədim el bayramıdır. Xalqımızın yüksək zövqü və bədii təfəkkürü bu xalq bayramının el şənliklərində və rəngarəng əyləncələrində özünü aşkarlayır, onun mənəvi dünyasının təzahürünə, aynasına çevrilir. Azərbaycan xalqının mənəvi dünyasını, milli düşüncə tərzini, məfkurəsini, qədim mifik görüşlərini, folklorunu, milli varlığını Novruz qədər bütün zənginliyi ilə özündə ifadə edən ikinci bir bayram təsəvvür etmək çətinidir.

Novruz bütün türk dünyasına xas olsa da, Azərbaycanda daha möhtəşəm qeyd edilir. Novruz bay-

ramının təşəkkül tapmasında, inkişaf etməsində xalqımızın mühüm töhfəsi, payı vardır. Sovet hakimiyyəti illərində Novruz bayramının keçirilməsinə sərt qadağalar qoyulsa da, xalqımız bu əziz bayramı həmişə qeyd etməyə can atmışdır. Azərbaycana rəhbərliyinin birinci dövründə ulu öndər Heydər Əliyev sovet hakimiyyətinin qadağalarına baxmayaraq, milli ruhun yüksəlişinə təkan verən amillərə xüsusi hörmətlə yanaşmışdır. Milli adət-ənənələrimizə, o cümlədən Novruz bayramına yüksək qiymət verən ulu öndər Heydər Əliyev bu bayram haqqında demişdir: «Novruz xalqımızın əsrlərdən bəri qoruyub saxladığı və bütün dövrlərdə həmişə əziz tutduğu bayramlardan biridir. Onun tarixi də Azərbaycan xalqının tarixi kimi kəşməkəşli, enişli-yoxuşlu olmuşdur. Bu ulu bayramın müstəqil respublikamızda dövlət səviyyəsində qeyd edilməsi öz milli köklərimizə, adət-ənənələrimizə, tarixi keçmişimizə dərin ehtiram bəslədiyimizi və sarsılmaz tellərlə bağlı olduğumuzu nümayiş etdirir».

Təbiət bayramı – Novruzun ölkəmizdə dövlət səviyyəsində qeyd edilməsi həm də ulu əcdadlarımızın xatirəsinə dərin ehtiramın əlamətidir. Bu, keçmişimizi bu günümüzə bağlamaq, onu qoruyaraq gələcəyə aparmaq deməkdir. Novruzunu milli mənəvi dəyərlərimizin təcəssümü adlandırılan Prezident İlham Əliyevin hər il bayram şənliklərinə qatılması, əhali ilə bayramlaşması, Bakının qədim meydanındakı tonqalı alovlandırması bayram ovqatını daha da artırmaqla yanaşı, xalqla iqtidar arasında sıx vəhdəti də sübut edir. «Novruz gələcəyə inam hissi aşılır, könüllərdə ən ali duyğuları oyadır, insanları daha xeyirxah, mərhəmətli və mehriban olmağa çağırır», – deyən Prezident İlham Əliyev onun insanlarda qurub-yaratmaq əzmi aşılaraq bayram olduğunu da qeyd etmişdir.

Azərbaycanın birinci xanımı, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti Mehriban Əliyevanın söyləri nəticəsində xalqımızın bu əziz el bayramı da artıq UNESCO-nun qeyri-maddi mədəni irs siyahı-

sına daxil edilmişdir. 2010-cu il fevralın 23-də isə BMT Baş Məclisi 21 mart tarixini Beynəlxalq Novruz günü elan etmişdir.

Zəngin mənəvi dəyərlərimizə söykənərək insanlar arasında qarşılıqlı hörmət, səmimiyyət və mehribanlıq münasibətlərini bərqərar edən Novruz bayramı xalqda gələcəyə nikbinliklə, ümidlə baxmaq hissləri doğurur.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev, xanımı Mehriban Əliyeva və Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti Leyla xanım Əliyeva Novruz şənliklərində iştirak etmişlər.

Dövlətimizin başçısı və xanımı əvvəlcə Qız qalasının qarşısındakı meydana gəldilər.

Meydana toplaşmış şəhər sakinləri, paytaxtın qonaqları dövlətimizin başçısını və xanımını hərarətlə qarşıladılar.

Milli geyimli qız Azərbaycan Prezidentinə bayram xonçası təqdim etdi.

İçərişəhərin qala divarları üstündə və meydana qədim tariximizi xatırladan qılınc və qalxanlı döyüşçülər dayanmışdılar.

Dədə Qorqud xeyir-dua verərək, Bahar bayramının xalqımıza ruzi-bərəkət gətirməsini arzuladı.

Milli geyimli uşaqlar meydana rəqs edirdilər. İncəsənət ustalarının baharı, Azərbaycanı tərənnüm edən mahnıları ətrafa yayılır, bayram şənliyinin iştirakçılarında xoş ovqat doğururdu.

Prezident İlham Əliyev Novruz tonqalını alovlandırdı.

Sonra dövlətimizin başçısı, xanımı Mehriban Əliyeva və Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti Leyla xanım Əliyeva Dənizkənarı Milli Parka gəldilər.

Şənliklər burada da davam etdirildi.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev bayram şənliyində nitq söylədi.

PREZİDENT İLHAM ƏLİYEVİN NİTQİ

– Hörmətli xanımlar və cənablar.
Əziz dostlar.

Mən sizi və bütün Azərbaycan xalqını Novruz bayramı münasibətilə ürəkdən təbrik etmək istəyirəm. Bütün Azərbaycan xalqına cansağlığı, xoşbəxtlik arzulamaq istəyirəm.

Novruz xalqımızın ən sevimli bayramıdır. Azərbaycan xalqı əsrlər boyu Novruz bayramını qeyd etmişdir. İctimai-siyasi quruluşdan asılı olmayaraq, bütün dövrlərdə bu bayram hər bir Azərbaycan ailəsində qeyd edilirdi. Bu gün isə müstəqil Azərbaycanda bu bayram dövlət bayramı kimi qeyd edilir.

Bir neçə il bundan əvvəl imzaladığım Sərəncam əsasında Novruz bayramı Azərbaycanda beş gün qeyd edilir. Əgər şənbə və bazar günlərini əlavə etsək, vətəndaşlar bir həftə ərzində istirahət edərlər.

Azərbaycan xalqı milli mənəvi dəyərlərinə həmişə sadıq olmuşdur. Bu dəyərlər bizi bir xalq kimi qoruyub saxlamışdır. Bu gün, müstəqillik dövründə Azərbaycanda dövlət quruculuğu prosesi də məhz milli mənəvi dəyərlər üzərində qurulmuşdur.

Biz, əlbəttə ki, ümumbəşəri dəyərləri bölüşürük, Avropa dəyərlərinə böyük hörmətlə yanaşırıq. Ancaq bizim üçün milli dəyərlər, Azərbaycan dəyərləri hər şeydən üstündür. Müasir müstəqil Azərbaycan dövləti bu möhkəm zəmin üzərində qurulmuşdur. Bu gün Azərbaycan bütün istiqamətlər üzrə uğurla və sürətlə inkişaf edir.

Milli mənəvi dəyərlər bizim üçün əsas məsələdir. Əlbəttə, elə etməliyik ki, bu dəyərlər gələcəkdə də Azərbaycanda daim üstünlük təşkil etsin. Gənclərimiz, uşaqlarımız, gənc nəsil bu dəyərlər üzərində tərbiyə alsınlar, milli ruhda böyüsunlər, Vətənə bağlı olsunlar, vətənpərvər olsunlar, daim Vətən haqqında düşünsünlər və Vətənin inkişafı üçün əllərindən gələni əsirgəməsinlər. Xüsusilə indiki zamanda, qloballaşma dövründə bunun daha da böyük əhəmiyyəti vardır.

Çünki qloballaşmanın müsbət tərəfləri haqqında kifayət qədər geniş danışılır. Ancaq qloballaşmanın mənfi tərəfləri də vardır. Özümüzü bu mənfi təsirdən qorumaq və gələcəkdə, uzun illər bundan sonra da Azərbaycanı inkişaf yolu ilə irəliləyə aparmaq üçün mütləq milli dəyərlər üstünlük təşkil etməlidir.

Bizim bayramlarımız da milli dəyərlərimizdir. Necə ki, milli musiqimiz, ədəbiyyatımız, incəsənətimiz, ana dilimiz – bütün bunlar milli dəyərlərimizi formalaşdırır. Biz ana dilimizi, Azərbaycan dilinin saflığını qorumalıyıq. Necə ki, bizdən əvvəl yaşamış nəsillər ana dilimizi qoruyublar, biz də ana dilimizi qorumalıyıq. Bu gün müstəqil Azərbaycan dövləti bu möhkəm təməl üzərində uğurla inkişaf edir.

Artıq 20 ildən çoxdur ki, biz müstəqil dövlət kimi yaşayırıq. Müstəqillik dövründə əldə edilmiş uğurlar kifayət qədərdir. Ancaq ən önəmli məsələ ondan ibarətdir ki, biz daim inkişaf edək, əldə olunmuş uğurlarla kifayətlənməyək, gələcəyə baxaq. Gələcəkdə Azərbaycan hansı istiqamətlər üzrə inkişaf edəcəkdir, Azərbaycanın bölgədəki, dünyadakı rolu necə olacaqdır?! Biz bunu müəyyən edirik. Hesab edirəm ki, müstəqillik dövrünün tarixçəsi deməyə əsas verir ki, Azərbaycan müstəqillik dövründə böyük uğurlara imza atmışdır.

Ancaq hamımız yaxşı xatırlayırıq ki, müstəqilliyimizin ilk illəri ölkəmiz, xalqımız üçün çox ağır keçirdi. Demək olar ki, 1991–1992-ci illərdə öl-

kəməzdə baş vermiş özbaşnalıq, anarxiya, kaos, və-təndaş qarşıdurması müstəqilliyimizə böyük zər-bə idi. Azərbaycanda müasir dövlət quruculuğu pro-sesi 1993-cü ildən sonra başlanmışdır. Bütün xo-şagəlməz hallara xalqın tələbi ilə ulu öndər Hey-dər Əliyevin hakimiyyətə gəlməsi nəticəsində son qoyuldu, qeyri-qanuni silahlı birləşmələr tərkislah edildi, ölkəmizdə sabitlik yarandı. Sabitlik hər bir ölkə üçün, inkişaf üçün əsas şərtidir. Biz bu gün dünyada müxtəlif yerlərdə qanlı toqquşmaları, sa-bitliyin pozulmasını görürük. Dünya birliyi bu mə-sələləri müzakirə edərkən çıxış yollarını axtarır ki, necə etsin, o ölkələrdə, o bölgələrdə vəziyyət yax-şılığa doğru getsin. Hesab edirəm, artıq bütün mütə-rəqqi bəşəriyyət açıq-aydın görür ki, hər bir ölkə-nin uğurlu inkişafı üçün, ilk növbədə, o ölkədə sa-bitlik olmalıdır.

Ulu öndər Heydər Əliyevin yorulmaz söyləri nə-ticəsində 1993-cü ildən sonra Azərbaycanda baş-lanmış sabitlik dövrü bizə imkan verdi ki, ölkəmi-zi inkişaf etdirək. Əgər o sabitlik o vaxt yaradılma-sa idi, Azərbaycanın, ümumiyyətlə, gələcəyi bö-yük sual altında ola bilərdi.

Sabitliklə bərabər ölkəmizin əsas inkişaf istiqamətləri də məhz o illərdə – 1990-cı illərin orta-larında müəyyən edilmişdir. Çünki o vaxt Azərbay-can müxtəlif istiqamətlər üzrə inkişaf edə bilərdi. Ancaq Ulu Öndərin baxışları, onun siyasəti nəti-cəsində Azərbaycan ən mütərəqqi və ölkəmiz üçün ən optimal inkişaf yolunu seçmişdir. Dövlət quru-culuğu – hüquqi, demokratik, dünyəvi dövlət qu-ruculuğu əsasında bütün islahatlar başlanmışdır. Si-yasi sahədə islahatlar başlanmışdır. Azərbaycan dünya birliyinə uğurla inteqrasiya edə bilmişdir, mö-təbər beynəlxalq təşkilatlara üzv olmuşdur.

Eyni zamanda, Azərbaycanda iqtisadi sahədə də bazar iqtisadiyyatı prinsipləri tətbiq edilməyə başlanmışdır. Bu gün Azərbaycan iqtisadiyyatının demək olar ki, 85 faizi bazar iqtisadiyyatı hesabı-na formalaşır.

Müasir müstəqil Azərbaycanın milli ideologiya-sının inkişafı və tətbiqi istiqamətində böyük işlər görülmüşdür. Bu ideologiya yenə də milli mənə-vi dəyərlər üzərində qurulmuşdur. Azərbaycançılıq məfkurəsi bu gün bizim ideoloji dayaqımızdır. Bu gün müstəqil Azərbaycan bu ideoloji dayaq üzərində inkişaf edir. Hər bir dövlətin ideoloji dayaq-ları olmalıdır. Bizim üstünlüyümüz ondan ibarətdir ki, Azərbaycanda Ulu Öndər tərəfindən müəy-yən edilmiş ideoloji əsaslar əhalimizin mütləq ək-səriyyətini birləşdirir. Bu ideoloji əsaslara əhali-

nin mütləq əksəriyyəti müsbət yanaşır. Bu da cə-miyyətimizi, Azərbaycanda yaşayan bütün xalqla-rın, bütün dinlərin nümayəndələrini birləşdirir. Biz, sözün əsl mənasında, böyük vahid bir ailədə ya-şayırıq. Bu, bizim uğurlu inkişafımız üçün əsas şərt-lər idi.

Əlbəttə, hər bir ölkənin uğurlu inkişafı iqtisadi müstəqillikdən kənarında həll oluna bilməz. İqtisa-di müstəqillik siyasi müstəqilliyi də şərtləndirir. Azərbaycanda son illər uğurlu iqtisadi və siyasi is-lahatlar paralel olaraq aparılır. Bu islahatlar siya-si müstəqilliyimizi də böyük dərəcədə möhkəm-ləndirə bilmişdir. Hətta dünya üçün ən ağır illər-də – maliyyə və iqtisadi böhran illərində də Azər-baycan iqtisadiyyatı inkişaf etmiş, əhalinin sosial vəziyyəti yaxşılaşmış və Azərbaycan öz məqsəd-lərinə çata bilmişdir.

Əgər iqtisadi müstəqillik olmasaydı, istər-istə-məz, siyasi arenada da imkanlarımız daha da məhdud ola bilərdi. Bu gün isə Azərbaycan iqtisadi cə-hətdən tam müstəqil ölkədir. Azərbaycan yalnız öz imkanları ilə inkişaf edir. Siyasəti ancaq öz imkan-ları əsasında qurur. İqtisadi sahədə aparılan isla-hatlar həm də insanların gündəlik həyatında öz tə-sirini göstərir. Eyni zamanda, dünyanın aparıcı beynəlxalq maliyyə və iqtisadi qurumları da bu real-lıqları görür və bunu qiymətləndirir. Avropanın apa-rıcı dövlətlərinin bir neçəsi böhranla üzləşdiyinə görə onların kredit reytingləri beynəlxalq reyting agentlikləri tərəfindən aşağı salınır, Azərbaycanın kredit reytingləri isə artırılır. Dünyanın bir nömrəli iqtisadi forumu olan Davos Ümumdünya İqti-sadi Forumunun hesablamlarına görə Azərbaycan iqtisadiyyatı rəqabətqabiliyyətliliyinə görə MDB məkanında birinci, dünya miqyasında isə 46-cı yer-dədir. Bütün bu statistik göstəricilər bir daha onu deməyə əsas verir ki, Azərbaycanda aparılan dü-şünülmüş siyasi və iqtisadi islahatlar öz bəhrəsini verməkdədir.

Bu gün Azərbaycan beynəlxalq maliyyə qurum-larının da donor ölkəsinə çevrilibdir. Bizim çox sa-bit maliyyə vəziyyətimiz imkan verir ki, öz maliyyə resurslarımızı, o cümlədən hüdudlarımızdan kəna-ra da yerləşdirə bilək və beləliklə, bizim təsir im-kanlarımız da artır. Biz bölgədə aparıcı ölkəyik. Böl-gədə heç bir layihə, heç bir təşəbbüs Azərbaycanın razılığı olmadan həyata keçirilə bilməz. Mən bunu dəfələrlə bildirmişəm. Yaxın tarix onu bir daha göstərir ki, yerləşdiyimiz bölgədə Azərbay-canın razılığı olmadan heç bir təşəbbüs – istər si-yasi, istər iqtisadi – həll oluna bilməz. Beləliklə,

bizim bölgədəki mövqeyimiz kifayət qədər güclüdür.

Azərbaycan dünya miqyasında da çox etibarlı tərəfdaş kimi tanınır. Mənim həmkarlarımla çoxsaylı görüşlər əsnasında bir daha görmək mümkündür ki, Azərbaycana dünyada böyük hörmət, böyük rəğbət vardır. Azərbaycanın müstəqil siyasəti dünya birliyi tərəfindən qəbul olunur və təqdir edilir. Əgər belə olmasaydı, dünya dövlətlərini birləşdirən ən böyük təşkilatın ən böyük qurumu olan Təhlükəsizlik Şurasına Azərbaycan üzv seçilə bilməzdi. Bu, bizim tarixi qələbəmizdir və bu qələbə müstəqilliyimizin 20-ci ildönümünə təsadüf etmişdir.

Bu gün Azərbaycan dünya miqyasında söz sahibidir. BMT Təhlükəsizlik Şurasından yuxarı beynəlxalq qurum yoxdur. Biz artıq ikinci ildir ki, bu qurumun üzvüyük, bu qurumda sözumüzü deyirik, prinsiplial mövqeyimizi ifadə edirik. Əvvəlki çıxışlarda qeyd etdiyim kimi, Azərbaycan bu qurumda beynəlxalq hüququ və ədaləti dəstəkləyir, müdafiə edir. Biz, eyni zamanda, Qoşulmama Hərəkətinə üzv olmuşuq. Bu da BMT-dən sonra deyə bilərəm ki, ən böyük təşkilatlardan biridir və dərhal o təşkilatda da böyük dəstək qazana bilmişik. Bizim o təşkilatın birinci zirvə görüşündəki fəaliyyətimiz nəticəsində Qoşulmama Hərəkəti tarixdə ilk dəfə olaraq Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinə dair ədalətli qətnamə qəbul etmişdir. Orada da vurğulanır ki, bu münaqişə ölkələrin ərazi bütövlüyü prinsipləri əsasında öz həllini tapmalıdır.

Yəni, bu faktlar özlüyündə bir göstəricidir. Onu demək istəyirəm ki, xarici siyasət istiqamətində qazanılmış uğurlardan daha böyük uğurlar əldə etmək mümkün olmazdı. Eyni zamanda, bizim enerji diplomatiyamız da çox uğurludur və indiki zəmanədə, xüsusilə, dünyada və Avropada enerji resursları ilə bağlı gedən proseslərə nəzər salaraq bir daha bunu görürük ki, enerji siyasətini ümumi diplomatik və siyasi kontekstdən ayırmaq mümkün deyildir. Burada da Azərbaycan söz sahibidir və Azərbaycanın mövqeyi həlledicidir. Nəyə görə? Çünki yenə də qayıdıram 1990-cı illərin ortalarına. O vaxt Heydər Əliyevin qətiyyəti, cəsarəti sayəsində ölkəmizin gələcəyi üçün əvəzolunmaz işlər görülmüşdür. Bütün təzyiqlərə, təhdidlərə, hədə-qorxulara baxmayaraq, Heydər Əliyevin qətiyyəti və cəsarəti sayəsində «Əsrin kontraktı» imzalandı və o gündən bu günə qədər Azərbaycanın neft strategiyası və ondan sonra enerji diplomatiyası ölkəmizin, xalqımızın milli maraqlarına tam şəkildə xid-

mət edir. Əgər o illərdə bizim enerji təşəbbüslərimiz demək olar ki, regional kontekstdən çıxmırdısa, artıq Azərbaycanın mövqeyi, addımları, təşəbbüsləri qitə miqyasında enerji xəritəsinə böyük dəyişikliklər etmiş olur. Bu gün Xəzər hövzəsinin enerji resurslarının nəql edilməsi ilə əlaqədar Azərbaycan həlledici sözə sahibdir. Bizim mövqeyimiz həmişə olduğu kimi, ədalətli olubdur və milli maraqlarımıza tam şəkildə cavab veribdir. Azərbaycan tərəfindən irəli sürülmüş enerji təşəbbüsləri əlbəttə ki, ölkəmizin bundan sonrakı uzunmüddətli inkişaf dinamikasını təmin edəcək, eyni zamanda, Azərbaycan tərəfdaş ölkələr üçün əvəzolunmaz partnyora çevriləcəkdir. Əminəm ki, əvvəlki illərdə olduğu kimi, bu dəfə də bizim bütün təşəbbüslərimiz həyata keçiriləcək və ölkəmizin uzunmüddətli strategiyası uğurla inkişaf edəcəkdir.

Ancaq bununla bərabər, daxili siyasət tələb edirdi ki, biz enerji amilindən asılılığı azaldaq. Çünki enerji resursları tükənən resurslardır. Biz gələcəyə baxmalıyıq. Baxmayaraq ki, Azərbaycanın qaz və neft ehtiyatları onilliklər bundan sonra da xalqımıza xidmət edəcək, indidən qeyri-neft iqtisadiyyatının möhkəm bünövrəsi qoyulmalıdır və qoyulubdur. Keçən ilin statistik göstəriciləri bunun əyani sübutudur. Keçən il qeyri-neft iqtisadiyyatımız təxminən 10 faiz artıb və iqtisadiyyatın şaxələndirilməsi məsələləri uğurla həll edilir.

Sosial məsələlərin həllinə gəldikdə, biz burada da çox ciddi siyasət aparırıq. Bazar iqtisadiyyatının bəzi hallarda çox acı fəsadları vardır. Bu gün Avropanın bəzi ölkələrində yaşanan böhran və böhrandan doğan etirazlar onu göstərir ki, bazar iqtisadiyyatı heç də hər zaman gəlirlərin ədalətli bölünməsinə gətirib çıxarmır. Belə olan halda mütləq güclü sosial siyasət aparılmalıdır. Azərbaycanda bu, belədir və bazar iqtisadiyyatı istiqamətində aparılan islahatlar insanların rifah halını yaxşılaşdırmışdır. Əmanətlərin qaytarılması, maaşların və pensiyaların mütəmadi qaydada artırılması, ünvanlı sosial proqramın icra edilməsi, məcburi köçkünlərin vəziyyətinin yaxşılaşdırılması və bütün bu məsələlər böyük maliyyə mənbələri tələb edir. Azərbaycan dövlətinin siyasəti ondan ibarətdir ki, bu siyasətin mərkəzində Azərbaycan vətəndaşıdır, hər şey Azərbaycan vətəndaşı üçün olmalıdır. Bax biz gələcək planlarımızı bu kontekstdə qururuq.

Ölkəmiz üçün ən ağırlı problem olan Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi əfsuslar ki, öz həllini tapmır. Bunun əsas səbəbi Ermənistanın qeyri-konstruktiv mövqeyidir və vasitəçi-

lərin bu məsələyə bir növ biganə münasibətidir. Baxmayaraq ki, kifayət qədər güclü bəyanatlar səslənmişdir. Minsk qrupuna həmsədrlik edən ölkələrin dövlət başçılarının məlum bəyanatı hamımızın yadındadır ki, status–kvo qəbul edilməzdir, status-kvo dəyişdirilməlidir. Ancaq əslində heç bir addım atılmır. Ermənistan, əlbəttə, maraqlıdır ki, bu vəziyyəti – nə hərbi, nə sülh vəziyyətini nə qədər mümkündür saxlasın. Ancaq bu bizi qane edə bilməz. Azərbaycan bütün imkanlardan istifadə edir və edəcək ki, danışıqlar prosesində tərəqqi, inkişaf olsun və məsələ tezliklə həll edilsin, Azərbaycanın ərazi bütövlüyü bərpa edilsin. Ancaq əlbəttə ki, bu məsələnin həlli istiqamətində atılan bütün addımlar beynəlxalq hüquq normalarına əsaslanmalıdır. Bundan kənar da heç bir addım atıla bilməz. Beynəlxalq hüquq normaları, beynəlxalq təşkilatların qərar və qətnamələri diktə edir ki, Azərbaycanın beynəlxalq birlik tərəfindən tanınmış ərazi bütövlüyü qeyd-şərtsiz bərpa edilməlidir. Biz bütün imkanlardan istifadə edərək ordu quruculuğu prosesində, diplomatik sahədə atılan addımlar, iqtisadi məsələlər və digər regional təşəbbüslər sayəsində mövqeyimizi gücləndiririk.

Azərbaycan ildən-ilə güclənir, Ermənistan isə ildən-ilə zəifləyir. Ermənistandan, onların statistik göstəricilərinə görə ildə ən azı 100 min adam gedir, ölkəni tərk edir. Əlbəttə, əgər biz bu məsələyə tarixi cəhətdən yanaşsaq, heç kimdə şübhə olmaz ki, bu məsələ ədalətli həllini tapacaqdır və Azərbaycan öz ərazi bütövlüyünü bərpa edəcəkdir. Çünki inkişaf onu göstərir ki, bu məsələnin başqa həlli ola bilməz. Heç vaxt Azərbaycan bu vəziyyətlə barışmayacaqdır. Heç vaxt Azərbaycan öz torpaqlarında ikinci qondarma erməni dövlətinin yaradılmasına imkan verməyəcəkdir. Erməni dövləti tarixi Azərbaycan torpaqlarında yaradılmışdır. İrəvan xanlığı, Zəngəzur, Göyçə – bütün bunlar bizim tarixi torpaqlarımızdır. 1918-ci ildə Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti tərəfindən İrəvanı Ermənistanla bəğışləmək da heç kimin yadından çıxmayıbdır. Yəni, bu tarixi həqiqətdir. İkinci dəfə Azərbaycan torpağında qondarma erməni dövləti yaradıla bilməz. Bu, heç vaxt olmayacaqdır. Ancaq biz çalışırıq və çalışmalıyıq ki, tezliklə məsələni həll edək. Məsələnin bizim xeyrimizə həll edilməsinə mənəm heç bir şübhəm yoxdur. Sadəcə olaraq, nə vaxt və hansı yollarla?! Hələ ki, biz diplomatik yollara üstünlük veririk. Bununla bərabər, öz gücümüzü artırırıq. Ermənistanı bütün regional proqramlardan kənar da saxlayırıq. Onları bütün layihələrdən təcrid etmi-

şik. Bu siyasət bundan sonra da davam etdiriləcəkdir. Azərbaycanla rəqabət aparmaq üçün onların nə imkanını, nə insan resurslarını, nə iradəsi, nə də gücünü vardır. Azərbaycan bu gün güclü dövlətdir. Həm siyasi cəhətdən, həm iqtisadi cəhətdən, bütün cəhətlərdən. Azərbaycan öz gücünü göstərir və göstərəcəkdir.

Bu gün bu gözəl bayramı qeyd edərkən, deyə bilərəm ki, son illər ərzində bütün bölgələr kimi, Bakı şəhəri də gözəlləşir, abadlaşır. Bakı bu gün dünya miqyasında ən gözəl şəhərlərdən birinə çevrilir. Bakıya gələn hər bir qonaq bunu qeyd edir, bunu vurğulayır. Bu, doğrudan da çox sevindiricidir. Bakı bizim mərkəzimizdir, ürəyimizdir, paytaxtımızdır.

Hər birimiz çalışmalıyıq ki, Bakı daha da gözəlləşsin, abadlaşsın. Son illər ərzində Bakının abadlaşdırılması üçün çox böyük işlər görülmüşdür. 2011-ci ildə Bakıtrafi qəsəbələrin sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramı qəbul edilmişdir. Proqram bu ilin sonuna qədər başa çatmalıdır və qəsəbələrdə mövcud olan bütün infrastruktur məsələləri öz həllini tapacaqdır.

Bakıda yeni parklar salınır, ictimai yerlər yaradılır, böyük quruculuq işləri aparılır. Mən metro tikintisini xüsusilə qeyd etmək istəyirəm. Bu günə qədər bizim 23 stansiyamız vardır. Son bir neçə il ərzində üç stansiya istismara verilmişdir. Ancaq qəbul edilmiş master-plan əsasında 2030-cu ilə qədər Bakıda 70 metro stansiyası olmalıdır. Bu işlər ardıcılıqla aparılır.

Böyük istirahət zonaları, parklar salınır, avtomaşın parkinqləri tikilir. Buna da böyük ehtiyac vardır. Çünki hər il ölkəmizə 100 minlərlə avtomaşın idxal edilir. Azadlıq meydanının altında böyük parkinq tikilir, yaxın aylarda istifadəyə veriləcəkdir. Ən böyük parkinq isə Heydər Əliyev Sarayının arxasında tikilir. Orada təqribən dörd minə qədər avtomaşının saxlanması üçün imkan olacaqdır. Eyni zamanda, parkinqin üstündə gözəl park salınır. Onun uzunluğu bir kilometr, eni isə 150 metrdir. Yəni, şəhərimizin ən böyük istirahət zonası olacaqdır, əlbəttə ki, bulvardan sonra.

Bakı bulvarı da genişlənilir. Artıq yeni bulvar istifadəyə verilmişdir. Bayraq Meydanında son tamamlama işləri aparılır. Bir-iki aydan sonra Bayraq Meydanı da tamamilə vətəndaşlar üçün açılacaqdır. Bayraq Meydanından Bibiheybət istiqamətinə bulvarın tikintisi davam edir. Bulvarın uzunluğu artıq 15 kilometrədən çox olacaqdır və yaxın

aylarda o yerlər də vətəndaşlar üçün açılacaqdır. Eyni zamanda, bu ildən başlayaraq dəniz vağzalıdan Zığ istiqamətinə bulvarın uzadılması layihəsi artıq icra edilməyə başlayıb. İlk işlər görülmüşdür. Orada da çoxsaylı köhnəlmiş müəssisələr, binalar vardır. Orada da təmizlik işləri görülür, bütün köçürmələr aparılır, yüksək kompensasiya ödənilir. Beləliklə, Bakı bulvarı daha da böyüyəcək, uzanacaqdır. Bu da əlbəttə ki, şəhərimizi daha da gözəlləşdirəcək, insanların istirahəti üçün daha da yaxşı şərait yaradacaqdır.

Əlbəttə, Bakı bu gün dünyanın ən gözəl şəhərlərindən biridir. Eyni zamanda, mötəbər beynəlxalq tədbirlər də Bakıda indi mütəmadi qaydada keçirilir. Hər həftə, demək olar ki, beynəlxalq konfrans, hansısa tədbir, yaxud da idman yarışı keçirilir. Ötən il «Evrovizion» mahnı müsabiqəsi böyük uğurla keçirilmişdir. Bu il Davos İqtisadi Forumunun Bakıda keçirilməsi gözlənilir. Bu da ölkəmizə və şəhərimizə göstərilən böyük etimaddır. Əlbəttə, biz hamımız 2015-ci ildə keçiriləcək Birinci Avropa Oyunlarına hazırlaşırıq. Hazırlıq işləri başlamışdır və dünya tarixində ilk Avropa Oyunları Azərbaycanda keçiriləcəkdir. Bunun da çox böyük rəmzi mənası vardır.

Bir sözlə, hər bir vətəndaş yaşadığı yerdə öz söylərini göstərməlidir ki, ölkəmiz daha da inkişaf etsin, çiçəklənsin, insanlar daha da yaxşı yaşasınlar, Azərbaycan uğurla irəliləyə getsin. Mən əminəm ki, bundan sonra da bizim inkişaf yolumuz həmişə açıq olacaqdır. Azərbaycan inkişaf və tərəqqi yolu ilə uğurla gedir. Əminəm ki, bundan sonra da uğurla gedəcəkdir.

Bir daha, əziz dostlar, sizi və bütün Azərbaycan xalqını bu gözəl Novruz bayramı münasibətilə ürəkdən təbrik edirəm. Bayramınız mübarək olsun!

Sonra dövlətimizin başçısı, xanımı Mehriban Əliyeva və Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti Leyla Əliyeva bayram konsertinə baxdılar.

Daha sonra Prezident İlham Əliyev və Mehriban xanım Əliyeva Milli Parkda nümayiş etdirilən Azərbaycan xalçalarının nümunələri və toxuma proesi ilə tanış oldular.

Dövlətimizin başçısını və xanımını Novruz bayramının əsas personajları olan Kosa və Keçəl qarşıladılar.

Kosa və Keçəl Prezidenti və xanımını bayram münasibətilə təbrik etdilər, dövlətimizin başçısı ilə yumurta döyüşdükdülər.

Azərbaycan Prezidenti və xanımı, həmçinin gənc rəssamların, modelyerlərin və el sənətkarlarının əl işlərinə tamaşa etdilər.

Güləşçilərin və Azərbaycan Qol Güləşi Federasiyasının üzvlərinin çıxışları diqqətlə izləndi. Prezident İlham Əliyev Federasiyanın üzvləri ilə görüşdü, xatirə kitabına ürək sözlərini yazdı. Dövlətimizin başçısı burada qol güləşdirdi.

Sonra Prezident İlham Əliyev və Mehriban xanım Əliyeva Milli Kulinariya Mərkəzinin nümayəndələri ilə söhbət etdilər.

Azərbaycan Prezidenti manqalda bişirilən kababın dadına baxdı.

Ulu babalarımızdan bugünkü nəsle yadigar qalan qədim el sənətlərinin nümayiş olunduğu mərasimdə, həmçinin Novruz bayramının rəmzi olan müxtəlif şirniyyat nümunələri də təqdim edilirdi. Prezident İlham Əliyev, xanımı Mehriban Əliyeva və Leyla xanım Əliyeva bayram şirniyyatlarını dadıdılar, çay içdilər.

Milli Parkda təşkil edilən «Şərq bazarı» bayram şənliyinə xüsusi çalar qatırdı. Burada ölkəmizin müxtəlif bölgələrini təmsil edən özfəaliyyət kollektivlərinin çıxışları və hazırlanmış sənətkarlıq nümunələri maraqla qarşılandı. Bir tərəfdə isə gənc pəhləvanlar, zorxana güləşçiləri, idmançılar məhərrətlərini göstərdilər. Prezident İlham Əliyev, birinci xanım Mehriban Əliyeva, Leyla xanım Əliyeva və şənliyin digər iştirakçıları bu səhnələri maraqla izlədilər, qədim el sənətlərinin nümunələrinə baxdılar.

Pəhləvanlarla xatirə şəkli çəkdirildi.

Dövlətimizin başçısı və xanımı bərəkətli Azərbaycan torpağında yetişdirilmiş məhsulların bayram şənliyi çərçivəsində təşkil edilmiş sərgisi ilə tanış oldular. Müxtəlif rayonlardan gətirilmiş Novruz mətbəxinin nümunələri də şənlik iştirakçıları arasında maraqlı doğurdu.

Azərbaycan Prezidenti onun pişvazına və bayram gəzintisinə çıxmış Bakı sakinlərinə və paytaxtımızın qonaqlarına Novruz münasibətilə bir daha xoş arzularını yetirdi.

Novruz bayramı münasibətilə keçirilən şənliklərdə Baş nazir Artur Rəsizadə, Prezident Administrasiyasının rəhbəri Ramiz Mehdiyev və digər rəsmi şəxslər iştirak etdirdilər.

Bayram şənliyi incəsənət ustalarının, el sənətkarlarının ifasında rəngarəng konsert proqramı ilə axşamdan xeyli keçənədək davam etdi.

Azərbaycan Respublikasının Baş Prokurorluğunda 2012-ci ildə görülmüş işlərin vəziyyəti və qarşıda duran vəzifələrin müzakirəsinə həsr olunmuş geniş kollegiya iclası keçirilmişdir

Fevralın 1-də Azərbaycan Respublikasının Baş Prokurorluğunda Mərkəzi aparatın, Respublika Hərbi, Naxçıvan Muxtar Respublikası və Bakı şəhər prokurorluqlarının rəhbər heyətinin, rayon və şəhər, ərazi hərbi prokurorlarının iştirakı ilə prokurorluq orqanları tərəfindən 2012-ci ildə görülmüş işlərin vəziyyəti və qarşıda duran vəzifələrin müzakirəsinə həsr olunmuş geniş kollegiya iclası keçirilmişdir.

Kollegiya iclasında hesabat məruzəsi ilə çıxış edən Baş prokuror Zakir Qaralov bildirmişdir ki, 2012-ci il Azərbaycan Respublikasının müstəqil inkişaf tarixində görkəmli nailiyyətlərlə yadda qalan və ölkəmizin daha da qüdrətlənməsi ilə nəticələnən mühüm bir dövr olmuşdur. Xalqımızın ümummilli lideri Heydər Əliyevin müəyyənləşdirdiyi strateji inkişaf xəttinə müvafiq olaraq, dövlət başçısı cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi altında formalaşdırılmış «Müstəqil inkişafın Azərbaycan modeli» konsepsiyasının məqsədyönlü şəkildə həyata keçirilməsi nəticəsində ölkə həyatının bütün sahələrində çox böyük yenidənqurma işlərinin və möhtəşəm layihələrin re-

allaşdırılması, dövlət müstəqilliyimizin daha da möhkəmləndirilməsi, yüksək sosial-iqtisadi inkişaf göstəricilərinin əldə edilməsi, dünya dövlətləri birliyinə inteqrasiya proseslərini sürətləndirən hüquqi dövlət və vətəndaş cəmiyyəti quruculuğu yolunda ciddi addımlar atılması təmin olunmuşdur.

Dövlət başçısının Nazirlər Kabinetinin iclasında çıxışından da görüldüyü kimi, 2012-ci ildə əhalinin pul gəlirləri və pensiyaların səviyyəsi qaldırılmış, bütün sahələrdə ciddi tərəqqiyə nail olunmuş, valyuta ehtiyatları 46 milyard dollarlıq həddə çatmış, 117 min yeni iş yeri açılmış, inflyasiyanın, yoxsulluğun və işsizliyin səviyyəsi əhəmiyyətli dərəcədə aşağı enmişdir. Ölkəmizdə həyata keçirilən iqtisadi islahatların və əldə edilən nəticələrin dünya miqyasında yüksək dəyərləndirilməsinin və Azərbaycana getdikcə artan marağın sübutudur ki, Davos İqtisadi Forumunun cari ilin aprel ayında Bakıda keçirilməsi qərara alınmışdır. İnsan amilinin ön plana çəkilməsinin və əhalinin ehtiyaclarının ödənilməsi istiqamətində görülən məqsədyönlü tədbirlərin nəticəsidir ki, erməni təcavüzü nəticəsində yurdlarından didərgin düşmüş 20 min məcburi köçkün 2012-ci ildə yeni mənzillərlə təmin edilmiş, sovet

dövründən qalmış əmanətlərə görə 1 milyon 480 mindən çox vətəndaşa təxminən 564 milyon manat məbləğində kompensasiyalar ödənilmişdir.

Dünya birliyi dövlətlərinin böyük əksəriyyətinin etimadını qazanmaqla, 155 ölkənin dəstəyi ilə Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Təhlükəsizlik Şurasına üzv seçilmiş Azərbaycan ilk dəfə olaraq Şuranın iclaslarına sədrlik etmişdir. Bundan başqa, 2012-ci ilin dekabrında Avropa Olimpiya Komitəsinin Baş Assambleyası tərəfindən 2015-ci ildə birinci Avropa Olimpiya oyunlarının Bakıda keçirilməsi barədə qərarın qəbul edilməsi Azərbaycanın istər qitə, istərsə də dünya miqyasında rolunun və təsir imkanlarının əhəmiyyətli dərəcədə artmasının parlaq göstəricisi olmuşdur.

Xüsusi vurğulanmışdır ki, ölkə Prezidenti – Ali Baş Komandan cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi altında Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin sülh yolu ilə həlli istiqamətində məqsədyönlü xarici siyasət tədbirləri davam etdirilməklə yanaşı, Milli Ordunun daha da gücləndirilməsi, müasir ordu quruculuğu məqsədlərinə xidmət edən zəruri infrastrukturların yaradılması istiqamətində böyük işlər görülmüş, Ermənistanın ümumi büdcəsinin iki milyard dollarlıq həcmdə olduğu bir vaxtda, Azərbaycanda yalnız hərbi sahəyə ayrılan xərclər 3,7 milyard dollarlıq həddə çatmış, 40-dan çox sənaye müəssisəsində 700 növdə hərbi təyinatlı məhsulların istehsalı təşkil edilmişdir.

2013-cü ildə ölkənin həyatında çox mühüm siyasi kampaniya və tələyüklü bir məsələ olan Azərbaycan Respublikası Prezidentinin seçkilərinin keçirilməsi ilə əlaqədar Baş Prokurorluğun əlaqədar struktur qurumları və bütün tabe prokurorluqlar tərəfindən digər hüquq-mühafizə orqanları, ilk növbədə Daxili İşlər və Milli Təhlükəsizlik nazirlikləri ilə əlaqəli şəkildə azad və demokratik seçkilərin keçirilməsinin əsas şərti kimi Azərbaycan Respublikası ərazisində ictimai-siyasi sabitliyin qorunması və kriminogen durumun stabilləşdirilməsinə yönəldilmiş qabaqlayıcı tədbirlərin həyata keçirilməsi, Azərbaycan vətəndaşlarının öz iradəsini azad ifadə etməsi üçün təhlükəsiz şəraitin yaradılması, mütəmadi olaraq yerlərdə vəziyyət öyrənilməklə aşkar edilmiş problemlərin, o cümlədən dini ekstremizm, separatçılıq və destruktiv qüvvələrin baş verə biləcək pozucu hərəkətlərinin, digər təhlükəli meyillərin aradan qaldırılması üçün səlahiyyət hədləri daxilində zəruri tədbirlərin görülməsi barədə tapşırıqlar verilmişdir.

Bildirilmişdir ki, son dövrlərdə Bakı şəhərində və İsmayıllı rayonunda baş vermiş destruktiv qüvvələrin təsiri altında ölkədə ictimai-siyasi sabitliyin pozulmasına, vətəndaş qarşudürməsi yaradılmasına, hakimiyyət nümayəndələrinə müqavimət göstərilməsində və əmlaka ziyan vurulmasında ifadə olunan qanunsuzluqlara yol verilməsi faktlarına görə başlanmış cinayət işləri üzrə təxirəsalınmaz tədbirlər həyata keçirilməklə bütün təqsirli şəxslərin məsu-

liyyəyə cəlb olunması və belə halların təkrarlanmaması üçün zəruri qabaqalayıcı tədbirlərin görülməsi təmin edilir.

Hesabat məruzəsində xüsusi vurğulanmışdır ki, 2012-ci il Azərbaycan Respublikası Prokurorluğu orqanları üçün də uğurlu hesabat dövrü olmuş, digər hüquq-mühafizə, ədliyyə və məhkəmə orqanları ilə əlaqəli fəaliyyət göstərilməklə ölkədə ictimai-siyasi sabitliyin qorunması, cinayətkarlığa qarşı mübarizənin gücləndirilməsi, insan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi sahəsində zəruri tədbirlərin həyata keçirilməsi təmin olunmuşdur. Bu dövrdə prokurorluq orqanlarının bütün səyləri, ilk növbədə Dövlət başçısının rəhbər göstərişlərindən irəli gələn vəzifələrin yerinə yetirilməsinə, müasir məzmunlu islahat tədbirlərinin eyni intensivliklə davam etdirilməsinə, fəaliyyət istiqamətləri üzrə işin keyfiyyətinin yüksəldilməsinə, müasir iş metodlarını tətbiq etməyə qadir olan kadr korpusunun formalaşdırılmasına, möhkəm nizam-intizam yaradılmaqla, neqativ təzahürlərin vaxtında aradan qaldırılmasını təmin edən işlək nəzarət mexanizminin yaradılmasına istiqamətləndirilmişdir.

Prokurorluq orqanlarının fəaliyyətinin dövlət səviyyəsində yüksək qiymətləndirildiyi, peşə bayramı ərəfəsində cənab İlham Əliyevin sərəncamları ilə qanunçuluğun təmin edilməsində, ağır cinayətlərin açılması və istintaqının aparılmasında, məhkəmələrdə dövlət ittihamının müdafiə olunmasında xidmətlərinə görə prokurorluq orqanlarının 22 əməkdaşının «İgidliyə görə» və «Dövlət qulluğunda fərqlənməyə görə» medalları kimi yüksək dövlət mükafatları ilə təltif edilməsi və 5 əməkdaşa ali xüsusi rütbələrin verilməsi diqqətə çatdırılmışdır.

Müsbət hal kimi qeyd olunmuşdur ki, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 27 sentyabr 2008-ci il tarixli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş «Azərbaycan Respublikası Prokurorluğunun fəaliyyətinin müasirləşdirilməsinə dair 2009–2011-ci illər üçün Dövlət Proqramı» ilə müəyyənləşdirilmiş prioritet istiqamətlərə uyğun olaraq, prokurorluq orqanlarının fəaliyyətinin daha da təkmilləşdirilməklə müasirləşdirilməsi, maddi-texniki bazasının möhkəmləndirilməsi və işçilərin sosial müdafiəsinin gücləndirilməsi, yeni elmi-texniki nailiyyətlərdən daha da geniş istifadə olunmasına yönəldilmiş məqsədyönlü tədbirlər həyata keçirilmişdir.

Belə ki, Baş Prokurorluğun Hüquqi təminat və informasiya idarəsi tərəfindən «Elektron hökumət» layihəsi çərçivəsində «Elektron Sənəd Dövrüyyəsi» sisteminin yaradılması və 2012-ci ilin əvvəllərindən etibarən həmin sistemin Baş Prokurorluqda kağız dövrüyyəsi ilə paralel olaraq fəaliyyət göstərməsi təmin olunmuş, Elm-Tədris Mərkəzi ilə əlaqəli şəkildə

«Azərbaycan Respublikasında qeydə alınmış cinayət xarakterli məlumatlar üzrə cinayət təqibinin nəticələrinə dair – «Elektron cinayət» İnformasiya Proqramı yaradılmaqla, 2012-ci ilin oktyabr ayından bu sistemin Baş prokuror yanında Korrupsiyaya qarşı mübarizə və Ağır cinayətlərə dair işlər üzrə istintaq idarələri və bir sıra tabe prokurorluqlarda tətbiqinə başlanılmışdır. «2013-cü ilin Azərbaycan Respublikasında «İnformasiya kommunikasiya texnologiyaları ili» elan edilməsi haqqında» dövlət başçısının Sərəncamından irəli gələn vəzifələrin icrası məqsədilə Baş Prokurorluğun müvafiq Tədbirlər planının təsdiq olunması və nəzərdə tutulmuş tədbirlərin vaxtında və keyfiyyətlə yerinə yetirilməsi barədə tapşırıqlar verilmişdir.

Bölgə müşavirələrində qaldırılmış təkliflərə və «Azərbaycan Respublikası Prokurorluğu orqanlarında metodik ədəbiyyatın hazırlanması və nəşri Qaydaları»na müvafiq olaraq, fəaliyyətin forma və metodlarının, ayrı-ayrı kateqoriyadan olan cinayətlərin istintaqı metodikasının daha da təkmilləşdirilməsi məqsədilə 42 metodiki tövsiyənin, o cümlədən Baş prokuror yanında Korrupsiyaya qarşı mübarizə idarəsi tərəfindən «Korrupsiya cinayətləri: aşkar edilməsi, istintaqı və ittihamın müdafiə edilməsi» və Ağır cinayətlərə dair işlər üzrə istintaq idarəsi tərəfindən «Kriminalistika üzrə metodiki vəsaitlər» adlı topluların hazırlanması və icraya yönəldilməsi müsbət hal kimi dəyərləndirilmişdir.

Dövlət başçısı cənab İlham Əliyev tərəfindən 29 dekabr 2012-ci il tarixli Fərmanla təsdiq edilmiş «Azərbaycan 2020: gələcəyə baxış» İnkişaf Konsepsiyasının əhəmiyyəti vurğulanmaqla, ölkənin gələcək inkişaf strategiyasının müəyyənləşdirilməsi yolunda müstəsna əhəmiyyətə malik olan bu sənədin icrası ilə əlaqədar prokurorluq orqanları qarşısında duran vəzifələr, prokurorluğun gələcək inkişafının əsas istiqamətlərini təşkil edəcək təkliflərin işlənilib hazırlanması və Konsepsiyada nəzərdə tutulmuş məsələlərdən irəli gəlməklə, prokurorluğun fəaliyyətinə uyğun tapşırıqların yerinə yetirilməsi məsələləri diqqətə çatdırılmışdır.

Xüsusi olaraq vurğulanmışdır ki, korrupsiyaya qarşı kəsərli və ilk növbədə, profilaktiki yönümlü mübarizənin gücləndirilməsi, bu sahədə fəaliyyətin forma və metodlarının daha da təkmilləşdirilməsi 2012-ci ildə Azərbaycan Respublikası Prokurorluğunun qarşısında duran mühüm vəzifələrdən biri olmuşdur. Korrupsiyaya qarşı mübarizənin Prezident cənab İlham Əliyev tərəfindən həyata keçirilən siyasətin prioritet istiqaməti kimi müəyyənləşdirilməsinin nəticəsidir ki, Baş prokuror yanında Korrupsiyaya qarşı mübarizə idarəsinin çevik strukturunun formalaşdırılması, işçilərin say tərkibi artırılmaqla, onların so-

sial müdafiəsinin gücləndirilməsi, ilk dəfə olaraq, idarəyə əməliyyat-axtarış fəaliyyətini həyata keçirmək səlahiyyətlərinin verilməsi, eyni zamanda, elektron informasiya ehtiyatlarından real vaxt rejimində istifadə imkanlarının yaradılması və bir sıra digər əhəmiyyətli tədbirlərin həyata keçirilməsi müsbət uğurlara gətirib çıxarmışdır.

Baş prokuror yanında Korrupsiyaya qarşı mübarizə idarəsi tərəfindən 2012-ci ildə rüşvətlə bağlı, vəzifədən sui-istifadə etmə, vəzifə səlahiyyətlərini aşma və bu xarakterli digər faktlar üzrə 298 şəxs barəsində 170 cinayət işinin istintaqı tamamlanaraq, aidliyi üzrə baxılması üçün müvafiq məhkəmələrə göndərilmişdir. «161 – Qaynar xətt» əlaqə mərkəzinə daxil olan vətəndaş müraciətləri üzrə çevik tədbirlər görülməklə, vəzifəli şəxslərin korrupsiyalar fəaliyyətləri ilə bağlı 34 cinayət işi başlanmış, idarənin öz imkanları hesabına reallaşdırdığı əməliyyat tədbirləri nəticəsində 32 vəzifəli şəxsin cinayətkar əməlləri ifşa edilmişdir. Hesabat ilində idarənin korrupsiyaya qarşı mübarizə sahəsində beynəlxalq əməkdaşlığın genişləndirilməsi istiqamətindəki fəaliyyəti müsbət qiymətləndirilmişdir.

Diqqətə çatdırılmışdır ki, Nazirlər Kabinetinin 16 yanvar 2013-cü il tarixli iclasında korrupsiya və rüşvətxorluğa qarşı mübarizənin daha da gücləndirilməsi barədə Dövlət başçısı cənab İlham Əliyevin verdiyi tapşırıqlara müvafiq olaraq, Baş prokuror yanında Korrupsiyaya qarşı mübarizə idarəsi tərəfindən 2012-ci ildə əldə olunmuş nailiyyətlər daha da möhkəmləndirilməklə, «Korrupsiyaya qarşı mübarizəyə dair 2012–2015-ci illər üçün Milli Fəaliyyət Planı»na müvafiq olaraq, Azərbaycan Respublikası Prokurorluğuna həvalə edilmiş tapşırıqların keyfiyyətli icrası, qurumun işinin daha da müasirləşdirilməsi, əməkdaşların peşə hazırlığı səviyyəsinin müntəzəm artırılması və yeni informasiya texnologiyalarının hərtərəfli tətbiqi və görülmüş işlər barədə geniş ictimaiyyətin sistemli şəkildə məlumatlandırılması təmin ediləcəkdir.

2012-ci ildə «Prokurorluq haqqında» qanunda nəzərdə tutulmuş əsas fəaliyyət istiqamətlərindən biri kimi, dövlət ittihamının müdafiəsi sahəsində işin düzgün təşkilinə və səmərəliliyinin artırılmasına yönəldilmiş bir sıra real nəticələri olan məqsədyönlü tədbirlərin həyata keçirilməsi, iş metodları mütəmadi təkmilləşdirilməklə, dövlət ittihamçılarının hazırlıq səviyyəsinin yüksəldilməsi, yeni informasiya texnologiyalarının imkanlarından səmərəli istifadə olunması, idarə əməkdaşlarının beynəlxalq tədbirlərdə faydalı iştirakı diqqətə çatdırılmışdır. Müsbət iş göstəricilərinə nail olunduğuna, əksər cinayət işləri üzrə dövlət ittihamının müdafiəsində peşəkar-

lıq göstərildiyinə görə bir çox əməkdaşın dövlət təftişlərinə layiq görülməsi, xidmətdə fərqləndirilməsi və vəzifədə irəli çəkilməsi, görülən işlərin məntiqi nəticəsi kimi dəyərləndirilmişdir. Hesabat ilində dövlət ittihamının müdafiəsini həyata keçirən prokurorların iştirakı ilə 12.945 şəxs barəsində 10.815 cinayət işi və məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraat üzrə materiallara baxılaraq yekun qərarlar qəbul edilmiş, məhkəmə səhvlərinin aradan qaldırılması üçün məqsədyönlü işlər görülmüşdür. Qeyd edilənlərlə yanaşı, bu fəaliyyət istiqaməti üzrə işdə mövcud olan çatışmazlıqların aradan qaldırılması üçün konkret tapşırıqlar verilmişdir.

Azərbaycan Respublikası Prokurorluğu orqanları tərəfindən 2012-ci ildə vətəndaş müraciətlərinə baxılması və onların qəbulu işinin daha da təkmilləşdirilməsi istiqamətində zəruri tədbirlər həyata keçirildiyi vurğulanmışdır. Hesabat ilində bütövlükdə prokurorluq orqanlarına 51 mindən çox, o cümlədən Baş Prokurorluğa 37,3 min ərizə və şikayət daxil olmaqla, onların 18,8 mininin müvafiq qaydada həlli, o cümlədən 2.520 müraciət üzrə vətəndaşların qaldırdığı məsələlər təmin olunmuşdur. Prokurorluq orqanlarında 24,5 mindən çox, o cümlədən şəxsən prokurorlar tərəfindən 11,3 min, Baş Prokurorluqda isə 3.035 vətəndaş qəbul edilmişdir. Prokurorluğun əlaqədar qurumlarından tələb edilmişdir ki, müraciətlərə baxılması və vətəndaşların qəbulu sahəsində rəhbər vəzifəli və əsas icraçılar olan əməkdaşların məsuliyyətinin artırılması, yeni informasiya texnologiyalarının imkanlarından daha geniş istifadə olunması, müraciətlərə formal yanaşma və süründürməçilik, qəbula gələnlərə biganə münasibət göstərilməsi hallarına son qoyulması təmin olunsun.

Kollegiya iclasında qeyd edilmişdir ki, 2012-ci ildə ədalətli kadr siyasətinin həyata keçirilməsi istiqamətində məqsədyönlü tədbirlər davam etdirilmiş, şəffaf və obyektiv meyarlar əsasında kadrların seçilib yerləşdirilməsi və vəzifədə irəli çəkilməsi, kadr korpusunun müsabiqə yolu ilə layiqli hüquqşünaslar hesabına mütəmadi komplektləşdirilməsi üçün zəruri tədbirlər görülmüşdür. Hesabat dövründə xidməti fəaliyyətlərində müsbət iş göstəricilərinə nail olmaqla təşkilatçılıq bacarığı nümayiş etdirmiş 21 əməkdaş, o cümlədən 5 nəfərin ilk dəfə müstəqil rayon prokurorları vəzifələrinə təyin edildiyi, 77 prokurorluq işçisinin yuxarı təsnifatlar üzrə müxtəlif vəzifələrə irəli çəkildiyi, dövlət gənclər siyasətinin tələblərinə uyğun olaraq, prokurorluqda qulluğa yeni qəbulun həyata keçirilməsi təmin olunmaqla, müsabiqə nəticələrinə görə müvəffəqiyyət qazanan 47 gənc hüquqşünasın yaxın vaxtlarda vakant vəzifələrə təyinatlarının aparılacağı, ümumilikdə kadr tərkibinin

52 faizdən çoxunun bu yolla işə qəbul olunan gənclər olduğu islahatların uğurlu nəticələri kimi dəyərləndirilmişdir.

Diqqətə çatdırılmışdır ki, prokurorluq orqanlarında xidməti, icra və əmək intizamının möhkəmləndirilməsi istiqamətində ən qəti tədbirlərin görülməsi təmin olunmuşdur. 2012-ci ildə müxtəlif xətalara yol verdiklərinə görə 62 əməkdaş intizam qaydasında cəzalandırılmış, 6 əməkdaş tutduğu vəzifələrdən azad edilmiş, xidmətlə bir araya sığmayan və prokurorluq işçisinə yaraşmayan, «Azərbaycan Respublikası Prokurorluğu işçilərinin Etik davranış Kodeksi»nin tələblərini pozan hərəkətlərə yol verdiklərinə görə, 10 əməkdaş prokurorluq orqanlarından xaric olunmuşdur. Həmçinin, səlahiyyət hədləri daxilində Respublika Hərbi prokurorunun əmrləri ilə 21 əməkdaş intizam məsuliyyətinə cəlb edilmişlər. 2013-cü ildə də xidməti, icra və əmək intizamının daha da möhkəmləndirilməsi istiqamətində zəruri tədbirlərin eyni prinsiplərlə davam etdirilməsi, bütün rəhbər vəzifəli şəxslər tərəfindən möhkəm nizam-intizam yaradılmasına yönəldilmiş müvafiq təşkilati və digər işlərin görülməsi barədə tapşırıqlar verilmişdir.

Xüsusi vurğulanmışdır ki, Azərbaycan Respublikası Prokurorluğunun digər hüquq-mühafizə, ədliyyə və məhkəmə orqanları, Daxili İşlər və Milli Təhlükəsizlik nazirlikləri ilə qarşılıqlı əlaqəli birgə fəaliyyəti, həyata keçirilmiş qətiyyətli və profilaktiki tədbirlər nəticəsində əvvəlki hesabat dövrü ilə müqayisədə 2012-ci ildə respublika üzrə qeydə alınmış ağır və xüsusilə ağır, o cümlədən şəxsiyyət əleyhinə olan, oğurluq, soyğunçuluq, quldurluq, hədə-qorxu ilə tələb etmə və xuliqanlıq cinayətlərinin sayı əhəmiyyətli dərəcədə azalmış, banditizm və cinayətkar birlik yaratma kimi cinayətlər ümumiyyətlə qeydə alınmamış, törədilmiş 21.897 cinayətin 86,2 faizinin açılması təmin edilməklə, bu göstərici 3,3 faiz yaxşılaşmışdır. Eyni zamanda, əvvəlki illərdə törədilməklə bağlı qalan 379, o cümlədən 81 ağır və xüsusilə ağır cinayətin açılması, habelə çoxsaylı ağır cinayətlər törətmiş 191 cinayətkar qrup və 9 mütəşəkkil dəstənin zərərsizləşdirilməsi təmin olunmuşdur. Qabaqlayıcı tədbirlərin imkanlarından səmərəli istifadə olunmasının nəticəsidir ki, əhalinin hər min nəfərinə düşən cinayətlərin sayı azalaraq, 236-ya bərabər olmuş, qrup halında, o cümlədən əvvəllər məhkum olunmuş şəxslərdən ibarət qruplar tərəfindən, ailə münasibəti zəminində və odlu silahın tətbiqi ilə törədilən cinayətlərin sayı azalmışdır.

Eyni zamanda, qəsdən adam öldürmə və adam öldürməyə cəhd cinayətlərinin açılması və istintaq

qının təşkili işində kifayət qədər müsbət nəticələr əldə olunmuşdur. Məqsədyönlü istintaq-əməliyyat tədbirlərinin həyata keçirilməsi ilə keçmiş illərdə törədilməklə uzun müddət ərzində bağlı qalan cinayətlərin, o cümlədən Suraxanı və Cəlilabad rayon prokurorluqlarının birgə səyi nəticəsində 15 il bundan əvvəl, 1997-ci ildə itkin düşmüş V. Abdullayevin qəsdən öldürüldüyü və təqsirkar şəxs müəyyən edilmişdir.

2012-ci ildə Bakı şəhər prokurorluğu orqanları tərəfindən də səlahiyyət hədləri daxilində «Prokurorluq haqqında» qanunda nəzərdə tutulmuş fəaliyyət istiqamətləri üzrə işin səmərəli təşkilinə və digər hüquq-mühafizə orqanları ilə birlikdə cinayətkarlığa qarşı mübarizənin gücləndirilməsinə yönəldilmiş bir sıra məqsədyönlü tədbirlər görülmüşdür. Həyata keçirilmiş tədbirlərin nəticəsidir ki, hesabat ilində bir çox cinayətlərin sayının azalmasına və onların açılması üzrə göstəricilərin yaxşılaşdırılmasına, habelə keçmiş illərdə törədilməklə bağlı qalan 252 cinayət üzrə təqsirkar şəxslərin müəyyənləşdirilməsinə nail olunmuş, ibtidai araşdırmaya prosessual rəhbərliyin səmərəliliyi artırılmaqla, həm şəhər prokurorluğunun İstintaq idarəsi tərəfindən, həm də tabe rayon prokurorluqlarında bir çox ağır cinayətlərin peşəkarlıq səviyyəsində istintaq olunması təmin edilmişdir.

Kollegiya iclasında qeyd edilmişdir ki, Azərbaycan Prokurorluğu orqanlarında istintaq işi və ibtidai araşdırmaya prosessual rəhbərliyin səmərəliliyi və keyfiyyətinin artırılması istiqamətində həyata keçirilmiş məqsədyönlü tədbirlər bu sahədə müsbət iş göstəricilərinin əldə edilməsi ilə nəticələnmişdir. Belə ki, Prokurorluq, Daxili İşlər, Ədliyyə, Vergilər və Fövqəladə Hallar nazirlikləri, Dövlət Gömrük Komitəsi və Sərhəd Xidmətinin istintaq qurumları tərəfindən hesabat dövründə 16.550 cinayət işinin istintaqı yekunlaşdırılmaqla, ittiham aktları təsdiq olunan 9.430 iş aidiyyəti üzrə baxılması üçün məhkəmələrə göndərilmiş, bütün istintaq orqanları üzrə müddət pozuntusu ilə istintaq olunma faizi 8,1-ə bərabər olmuş, cinayət işləri üzrə maddi ziyanın ödəndirilməsində səmərəli tədbirlər həyata keçirilmişdir. Baş Prokurorluğun Ağır cinayətlərə dair işlər üzrə istintaq idarəsi tərəfindən istintaqı tamamlanmış işlər üzrə vurulmuş 1,9 milyon manat ziyanın real ödəmə və əmlak üzərinə həbs qoyulması yolu ilə 100 faiz ödəndirilməsi təmin olunmuşdur. İstintaq üzərində prokuror nəzarətinin gücləndirilməsinin nəticəsi olaraq, hesabat ilində 318 cinayət işi üzrə icraata xitam verilməsi və 1.258 icraatın dayandırılması barədə qanunsuz və əsassız qərarlar ləğv edilmiş, qanunsuzluq hallarının aradan qaldırılması və təqsirli əməkdaşların cəzalandırılması məqsədilə 793 təqdimat verilmişdir.

Xidməti vəzifələrinin icrasına vicdanlı münasibət nümunəsi göstərən Baş Prokurorluğun Ağır cinayətlərə dair işlər üzrə istintaq idarəsinin əməkdaşları tərəfindən bir sıra xüsusilə ağır və ağır cinayətlərin, habelə böyük ictimai rezonans doğuran hadisələrin yüksək peşəkarlıq səviyyəsində istintaq olunması, təqsirkar şəxslərin layiq olduqları məsuliyyətə cəlb edilmələri təmin olunmuşdur. Buna misal olaraq, ötən il martın 1-də Quba şəhərində bir qrup şəxs tərəfindən ictimai qaydanın kobud şəkildə pozulmasına səbəb olan hərəkətlərin təşkili, özgə əmlakının qəsdən zədələnmək məhv edilməsi, 20 iyul 2012-ci ildə Bakı şəhərində yerləşən Heydər Əliyev Mərkəzində baş vermiş yanğın hadisəsi faktları üzrə başlanmış cinayət işləri üzrə həyata keçirilmiş istintaq hərəkətləri göstərilmişdir. Eyni zamanda, 3 dekabr 2011-ci il tarixdə Siyəzən rayonu ərazisində Elvin Vəliyevin və 19 may 2012-ci ildə Şamaxı rayonunda Akim Əfəndiyevin meyitlərinin aşkar edilməsi və çoxsaylı digər qəsdən adam öldürmə cinayətləri üzrə idarə əməkdaşları tərəfindən keyfiyyətli istintaq aparılması və qanunauyğun tədbirlərin görülməsi təmin olunmuşdur.

Təqdirəlayiq hal kimi diqqətə çatdırılmışdır ki, şəxsiyyət əleyhinə cinayətlərə qarşı mübarizə işinin düzgün təşkilinin nəticəsi olaraq, Sumqayıt şəhərinin Corat qəsəbəsində R.Rzayevanın qəsdən öldürülməsi, Mingəçevir şəhərində Pərvin Beydullayevin öldürülməsi və onun bacısı Pərvanənin öldürülməsinə cəhd göstərilməsi, Masallı rayonunun «Viləş» su kanalı ərazisində cinsi zorakılığa məruz qalmaqla sonradan boğulub öldürülmüş Nuray Ağayevanın meyitinin aşkarlanması, Qax rayonunun Alətəmir kəndində Sakmelaşvilinin və Abşeron rayonunun Saray qəsəbəsində Şamo Məmmədovun meyitlərinin aşkar edilməsi faktları üzrə peşəkar istintaq hərəkətləri həyata keçirilmişdir.

Kollegiya iclasında, görülmüş müsbət işlərlə yanaşı, fəaliyyət istiqamətləri üzrə işin səmərəliliyinə mənfi təsir göstərən hallar ətrafı təhlil olunmaqla, istintaq işi və ibtidai araşdırmaya prosessual rəhbərliyin həyata keçirilməsində, cinayətkar hərəkətlər nəticəsində hüquqi və fiziki şəxslərə vurulmuş zərərin ödənilməsi, vətəndaş müraciətlərinə baxılması və onların qəbulu ilə əlaqədar işin təşkilində yol verilən çatışmazlıqların qısa müddət ərzində aradan qaldırılması üçün konkret tapşırıqlar verilmişdir. Baş Prokurorluğun əlaqədar struktur qurumları və müvafiq tabe prokurorlar tərəfindən daxili işlər orqanları ilə əlaqəli şəkildə 2012-ci ilin nəticələrinə görə artımı müşahidə olunan cinayətlərin profilaktikası istiqamətində zəruri tədbirlərin görülməsi, eyni zamanda cəzanın labüdlüyü prinsipinin təmin edilməsi məqsədilə, bağlı qalmış cinayətlərin

açılması və təqsirkar şəxslərin layiq olduqları məsuliyyətə cəlb olunması üçün müvafiq tədbirlərin görülməsinin zəruriliyi diqqətə çatdırılmışdır. 2011-ci illə müqayisədə bağlı qalan qəsdən adam öldürmə cinayətlərinin sayının əhəmiyyətli dərəcədə azalmasına baxmayaraq, Baş Prokurorluğun müvafiq qurumları və əlaqədar tabe prokurorlara tapşırıq verilmişdir ki, hesabat ilinin nəticələrinə görə bağlı qalmış 8 belə cinayətin, o cümlədən Bakı şəhərinin Yasamal, Ağdaş, İmişli, Balakən, Xızı, Şəmkir və Şəki rayonları, habelə Sumqayıt şəhərinin hər birində 1 fakt olmaqla açılması istiqamətində zəruri tədbirlərin görülməsi təmin edilsin.

Dövlət başçısı cənab İlham Əliyevin 27 dekabr 2011-ci il tarixli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş «Azərbaycan Respublikasında insan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsinin səmərəliliyini artırmaq sahəsində Milli Fəaliyyət Proqramı»nın tələblərindən irəli gələn və Baş Prokurorluğun əsas icraçılardan biri kimi nəzərdə tutulduğu vəzifələrin yerinə yetirilməsi, bu məsələ ilə əlaqədar təsdiq olunmaqla icraya yönəldilmiş Baş Prokurorluğun xüsusi Tədbirlər planında nəzərdə tutulmuş tapşırıqların müəyyən edilmiş müddətlər ərzində və keyfiyyətli icrasının təmin olunması barədə göstərişlər verildi. Habelə, ölkəmizin öz üzərinə götürdüyü beynəlxalq öhdəliklərdən irəli gələn və «Həbs yerlərində saxlanılan şəxslərin hüquq və azadlıqlarının təmin edilməsi haqqında» 22 may 2012-ci il tarixli qanuna uyğun qaydada konkret icra mexanizmləri müəyyənləşdirilən vəzifələrdən biri kimi həbs yerlərində saxlanılan şəxslərin hüquq və azadlıqlarının təmin olunması, onlara qarşı işgəncə və ya digər qəddar, qeyri-insani, yaxud ləyaqəti alçaldan rəftara yol verilməsinin qarşısının alınması üçün zəruri tədbirlərin görülməsi tapşırıldı.

Kollegiya iclasında vurğulanmışdır ki, son illərin statistik göstəricilərinin müqayisəsinə görə ölkənin kriminogen durumunda narahatçılıq doğuran problemlərdən biri, yol hərəkəti və nəqliyyat vasitələrinin istismarı qaydalarını pozma cinayətlərinin və bu hadisələr nəticəsində ölənlər və yaralananların sayının yüksək olması hesab edilməlidir. Əminlik ifadə olunmuşdur ki, yol-nəqliyyat hadisələrinin baş vermə səbəblərinin aradan qaldırılması, bu hadisələrlə bağlı aparılan təhqiqat, istintaq və ekspertizalar zamanı yol verilən korrupsiya və digər sui-istifadə hallarının qarşısının alınması və yol hərəkətinin tənzimlənməsi sahəsində idarəetmənin şəffaflığının artırılması işində Prezident cənab İlham Əliyev tərəfindən 26 dekabr 2012-ci il tarixdə imzalanmış «Yol-nəqliyyat hadisələri ilə əlaqədar təhlükəsizlik tədbirlərinin gücləndirilməsi və yol hərəkətinin tənzimlənməsi sahəsində idarəetmənin şəffaflığının artırılması

ması ilə bağlı tədbirlər haqqında» Sərəncam müstəsna rol oynayacaqdır.

Diqqətə çatdırılmışdır ki, yol-nəqliyyat hadisələrinin təhqiqatında və istintaqında qanunların icrasına, açılması təmin edilməmiş ölümlə nəticələnən yol-nəqliyyat hadisələri ilə bağlı istintaq və əməliyyat-axtarış hərəkətlərinin həyata keçirilməsinə nəzarətin gücləndirilməsi, yol-nəqliyyat hadisələri ilə bağlı aparılan təhqiqat, istintaq və ekspertizalar zamanı qanun pozuntularına yol verən şəxslərin məsuliyyətə cəlb edilməsinin təmin olunması barədə Baş Prokurorluğa verilmiş tövsiyələrin icrasının təmin edilməsi ilə bağlı müvafiq əmr hazırlanmaqla icraya yönəldilmiş, məsələnin aktuallığı nəzərə alınmaqla, əlaqədar qurumlar tərəfindən bu sahədə istintaq və məhkəmə təcrübəsinin ümumiləşdirilməsi, istintaq və dövlət ittihamının müdafiəsi üzrə tədbirlərin səmərəliliyinin yüksəldilməsi, açılmamış qalan hadisələr üzrə əməliyyat-axtarış işlərinin intensivliyinin artırılması, hadisə yerindən qaçan sürücülər barəsində müvafiq qətimkan tədbirinin seçilməsi və cəza təyini məsələlərinin həllində tələbkarlığın yüksəldilməsinin təmin olunması barədə tapşırıqlar verilmişdir.

Kollegiya iclasında Azərbaycan Respublikasının Silahlı Qüvvələri və bütün hərbi birləşmələrdə qanunçuluğun təmin olunması və hərbi nizam-intizamın möhkəmləndirilməsi, cinayətkarlığa və qanun pozuntularına qarşı mübarizənin gücləndirilməsi istiqamətində Azərbaycan Respublikasının Hərbi Prokurorluğunun öz səlahiyyətləri daxilində səmərəli fəaliyyət göstərdiyi, işin düzgün təşkili, xidməti, icra və əmək intizamının möhkəmləndirilməsi istiqamətində zəruri tədbirlərin həyata keçirildiyi, mövcud strukturun təkmilləşdirilməsi və fəaliyyətin müasirləşdirilməsi, yeni informasiya texnologiyalarının tətbiqi istiqamətində məqsədyönlü işlərin görüldüyü diqqətə çatdırılmışdır. Dövlət əmlakının mənimlənməsi, korrupsiya və rüşvətxorluğa qarşı mübarizənin gücləndirilməsi istiqamətində bir sıra səmərəli tədbirlərin həyata keçirildiyi, o cümlədən 2011-ci illə müqayisədə hesabat ilində 121 fakt və ya 44 faiz çox korrupsiya və rüşvətxorluq cinayətləri aşkarlandığı, müstəqil şöbə statusunda fəaliyyət göstərən Xüsusi istintaq şöbəsinə qanunsuz erməni silahlı birləşmələri tərəfindən törədilmiş sülh və insanlıq əleyhinə, habelə müharibə cinayətlərinin istintaqı ilə əlaqədar görülən məqsədyönlü işlər barədə məlumat verilmişdir.

Bildirilmişdir ki, 2012-ci il Naxçıvan Muxtar Respublikası Prokurorluğu orqanları üçün də uğurlu bir hesabat dövrü olmuş, digər əlaqədar dövlət təsisatları ilə qarşılıqlı birgə fəaliyyətin nəticəsi olaraq, Muxtar Respublika ərazisində cinayətkarlığa qarşı

kəsərli mübarizə aparılması və istiqamətlər üzrə səmərəli tədbirlərin həyata keçirilməsi təmin edilmişdir. Ötən il ərzində qeydə alınmış cinayətlərin sayının 31 faiz azalması və onların hamısının, habelə keçmiş illərdə törədilməklə bağlı qalan 34 hadisənin açılması təmin edilmiş, digər istiqamətlər üzrə işin təşkilində də müsbət iş göstəricilərinə nail olunmuşdur. Prokurorluğun qayğılarına dövlət səviyyəsində diqqətin nümunəsidir ki, hesabat ilində Naxçıvan şəhər və Babək rayon prokurorluqları üçün müasir standartlara cavab verən yeni inzibati binalar tikilib istifadəyə verilmişdir.

Azərbaycan Respublikasının beynəlxalq nüfuzu və dünya dövlətləri ilə qarşılıqlı əlaqələri daha da artırmaqla, mühüm diplomatik uğurların əldə edilməsi, ölkəmizin mövqelərinin dünya miqyasında və regionda möhkəmləndirilməsi ilə xarakterizə olunan 2012-ci ildə prokurorluq orqanlarının beynəlxalq əlaqələrinin genişləndirilməsi istiqamətində bir sıra əhəmiyyətli tədbirlərin həyata keçirilməsi təmin olunmuş, ölkəmizin tərəfdaş olduğu öhdəliklərdən irəli gələn məsələlərin, o cümlədən hüquqi yardım və ekstradisiya ilə əlaqədar vəzifələrin vaxtında və keyfiyyətli icrasına yönəldilmiş müvafiq işlərin görüldüyü diqqətə çatdırılmışdır.

Baş prokurorun müavini – Respublika Hərbi prokuroru Xanlar Vəliyev, Naxçıvan Muxtar Respublikasının prokuroru Səbuhi Şahverdiyev, Bakı şəhər prokuroru Əziz Seyidov, Baş Prokurorluğun Hüquqi təminat və informasiya idarəsinin rəisi Natiq Hüseynov və digər natiqlərin çıxışlarında 2012-ci il ərzində görülmüş işlər barədə ətraflı məlumatlar verilməklə, «Prokurorluq haqqında» qanunda nəzərdə tutulmuş istiqamətlər üzrə fəaliyyətin səmərəliliyinin daha da artırılması, prokurorluq orqanlarının işinin müasir məzmununda təkmilləşdirilməsinə yönəldilmiş konkret təkliflər irəli sürülmüşdür.

Kollegiya iclasına yekun vuran Baş prokuror Zakir Qaralov ümidvar olduğunu bildirmişdir ki, Azərbaycan Respublikası Prokurorluğunun kollektivi və hər bir əməkdaş ölkəmizdə reallaşdırılan böyük quruculuq işlərində öz səlahiyyətləri daxilində yaxından iştirak etməklə, digər dövlət qurumları ilə qarşılıqlı əlaqədə bütün uğurlarımızın əsas təminatçısı kimi, ölkədə formalaşdırılmış dayanıqlı ictimai-siyasi sabitliyin və əmin-amanlığın, dövlət maraqlarımızın hər cür cinayətkar qəsdlərdən qorunması, cinayətkarlığa qarşı qətiyyətli mübarizənin təşkili, vətəndaş cəmiyyətinə xas olan demokratik dəyərlərin etibarlı müdafiəsi işində öz xidmətlərini göstərəcəkdir.

Baş Prokurorluğun Təşkilat-analitik idarəsi

Naxçıvan Muxtar Respublikası Prokurorluğunda 2012-ci ildə görülmüş işlərin yekunları və qarşıda duran vəzifələrin müzakirəsinə həsr olunmuş geniş kollegiya iclası keçirilmişdir

Yanvarın 12-də Naxçıvan Muxtar Respublikası Prokurorluğu orqanları tərəfindən cinayətkarlığa qarşı mübarizə, qanunçuluq və hüquq qaydasının möhkəmləndirilməsi, vətəndaşların hüquq və azadlıqlarının cinayət təqibi çərçivəsində müdafiəsi sahəsində 2012-ci ildə görülmüş işlərin yekunları və qarşıda duran vəzifələrin müzakirəsinə həsr olunmuş geniş kollegiya iclası keçirilmişdir.

Kollegiya iclasını Naxçıvan Muxtar Respublikasının prokuroru Səbuhi Şahverdiyev açaraq, geniş məruzə ilə çıxış etmişdir. Qeyd olunmuşdur ki, ümummilli lider Heydər Əliyev tərəfindən aparılan müdrik və uzaqgörən siyasət nəticəsində respublikamızda ictimai-siyasi sabitliyə tam nail olunmuş, vətəndaş cəmiyyətinin formalaşdırılması və qanunun aliliyini təmin edən demokratik və hüquqi dövlət qurulmuş, vətəndaşların hüquq və azadlıqlarının real təminatı üçün bütün əsaslar yaradılmış, Azərbaycan Respublikası beynəlxalq birliyin tam hüquqlu üzvü kimi dünya dövlətləri sırasında öz layiqli yerini tutmuşdur. Ulu öndər Heydər Əliyev siyasi kursunun layiqli davamçısı, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev tərəfindən aparılan uğurlu siyasət nəticəsində respublikamız dünyanın ən dinamik inkişaf edən dövlətinə çevrilmişdir.

Naxçıvan Muxtar Respublikası Prokurorluğu orqanlarına olan yüksək dövlət qayğısının nəticəsidir ki, ötən illər ərzində bütün rayon (şəhər) prokurorluqları müasir avadanlıq və texniki vasitələrlə tam təmin edilərək, yüksək standartlara cavab verən inzibati binalar tikilərək və ya əsaslı təmir edilərək, prokurorluq əməkdaşlarının istifadəsinə verilmişdir. 2012-ci il Muxtar Respublikanın prokurorluq orqanları üçün daha da uğurlu olmuşdur. Belə ki, 6 aprel 2012-ci il tarixdə Naxçıvan şəhər prokurorluğunun,

17 iyul 2012-ci il tarixdə isə Babək rayon prokurorluğunun yeni inzibati binaları istifadəyə verilmişdir.

Qeyd olunmuşdur ki, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilən ulu öndər Heydər Əliyevin dövlətçilik siyasəti nəticəsində sivil və demokratik dövlət təsisatı kimi formalaşmış və bu siyasətə sadıqlıyını həmişə öz əməli fəaliyyəti ilə sübuta yetirmiş Naxçıvan Muxtar Respublikası Prokurorluğu Azərbaycan Respublikası və Naxçıvan Muxtar Respublikasının konstitusiyalarını, «Prokurorluq haqqında», «Prokurorluq orqanlarında qulluq keçmə haqqında» qanunları və digər qanunları, qanun qüvvəli aktları və Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 27 dekabr 2011-ci il tarixli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş «Azərbaycan Respublikasında insan hüquqlarının müdafiəsi üzrə Milli Fəaliyyət Proqramı»nı rəhbər tutaraq, 2012-ci ildə də digər hüquq-mühafizə orqanları ilə əlaqəli şəkildə ictimai-siyasi sabitliyin və əmin-amanlığın qorunması, cinayətkarlığa və hüquq pozuntularına qarşı mübarizə, qanunçuluq və hüquq qaydasının möhkəmləndirilməsi, dövlət müstəqilliyimizin, vətəndaşların hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi istiqamətində zəruri tədbirlərin görülməsini təmin etmişdir. Hesabat dövründə Muxtar Respublikada 20 cinayət hadisəsi qeydə alınmışdır ki, bu da ötən illə müqayisədə 9 hadisə və ya 31% azalmışdır.

Peşə fəaliyyəti ilə əlaqədar jurnalistlərin təqib edilməsi və onlara təzyiqlər göstərilməsi ilə bağlı hesabat dövründə Muxtar Respublika ərazisində cinayət hadisəsi baş verməmişdir. Həyata keçirilmiş zəruri profilaktiki tədbirlər nəticəsində yetkinlik yaşına çatmayanlar, əvvəllər məhkum olunmuşlar, nar-

komanlar tərəfindən cinayət hadisəsi törədilməmişdir.

Daxili işlər orqanları ilə əlaqəli şəkildə həyata keçirilən məqsədyönlü istintaq və əməliyyat-axtarış tədbirləri nəticəsində prokurorluq və daxili işlər orqanlarında keçmiş illərdə baş verib qapalı qalmış 34 cinayət hadisəsinin açılaraq, nəticə verilməsi təmin edilmişdir.

Narkotik vasitələrin qanunsuz dövriyyəsi ilə əlaqədar 5 cinayət faktı qeydə alınmışdır. Naxçıvan Muxtar Respublikası Prokurorluğu orqanlarının digər hüquq-mühafizə orqanları ilə əlaqəli şəkildə bu sahədə apardıqları geniş miqyaslı profilaktiki tədbirlər bundan sonra da gücləndirilməlidir.

Qeyd olunmuşdur ki, hesabat dövründə Muxtar Respublikanın prokurorluq orqanlarında 24 cinayət işi istintaq olunaraq nəticə verilmiş, istintaq olunmuş cinayət işləri üzrə müəyyən edilən 19092 manat məbləğində maddi ziyanın 413 manatı ibtidai istintaq, 18679 manatı isə apellyasiya instansiyası mərhələsində dövlət ittihamçısının gördüyü tədbirlər nəticəsində tam məbləğdə ödətdirilmişdir. Həbs qətimkan tədbirinin seçilməsi üçün müvafiq məhkəmələrə 5 təqdimat verilmiş və təmin olunmuşdur. Cinayəti törədən səbəb və şəraitin aradan qaldırılması üçün müvafiq orqanlara isə 3 təqdimat göndərilmişdir. Törədilmiş və ya hazırlanan cinayətlər haqqında prokurorluq orqanlarına 29 məlumat daxil olmuşdur ki, onların həlli zamanı qanun və müddət pozuntusu hallarına yol verilməmişdir.

Hesabat dövründə Muxtar Respublika Prokurorluğunun Dövlət ittihamının müdafiəsi üzrə şöbəsinin prokurorlarının iştirakı ilə Muxtar Respublika məhkəmələri tərəfindən 19 şəxs barəsində 15 hazırlıq iclası keçirilərək, məhkəmə baxışı təyin edilmiş, 1-ci instansiya məhkəmələrində şöbənin əməkdaşlarının iştirakı ilə 22 şəxs barəsində 18 iş baxılaraq ittiham hökmləri çıxarılmışdır. Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məhkəməsinin Hərbi və cinayət kollegiyaları tərəfindən 15 şəxs barəsində 13 cinayət işinin ilkin baxışı keçirilərək, 12 şəxs barəsində 10 iş məhkəmə baxışına təyin edilmiş, 2 şəxs barəsində 2 iş üzrə apellyasiya şikayətinin verilməsi üçün buraxılmış müddətin bərpa olunması barədə ərizə rədd edilmiş, 1 şəxs barəsində 1 iş üzrə apellyasiya şikayətinə baxılmasına xitam verilmişdir. Apellyasiya instansiyası məhkəməsində baxılıb nəticə verilmiş 10 şəxs barəsində 9 iş üzrə hökmlər dəyişdirilmədən saxlanılmış, 4 şəxs barəsində 3 iş üzrə hökmlər dəyişdirilmiş, məhkəmələrdə baxılmış cinayət işləri üzrə apellyasiya və kassasiya protestləri verilməmiş, məhkəmələrdə hökm və ya məhkəmənin digər yekun qərarlarının icrası qaydasında 22 şəxs barəsində 22 işə baxılaraq, nəticə verilmişdir.

Hesabat dövründə daxili işlər orqanlarında 22 cinayət işi istintaq olunaraq nəticə verilmiş, istintaq olunmuş cinayət işləri üzrə müəyyən edilən 5528 manat məbləğində maddi ziyan istintaq dövrü tam ödətdirilmişdir. Törədilmiş və ya hazırlanan cinayətlər haqqında 28 məlumat daxil olmuşdur. Cinayət törədərək, istintaq və məhkəmə orqanlarından qaçıb gizlənmiş 3 şəxsdən 1 şəxsin tutulub, istintaq və məhkəmə orqanlarına təhvil verilməsi təmin edilmiş, 2 şəxsin tutulması isə növbəti hesabat ilinə qalmaq qalmışdır. Təbə rayon (şəhər) prokurorları tərəfindən 34 əməliyyat-qeydiyyat işi öyrənilmiş və bu sahədə aşkar edilmiş qanun pozuntularının aradan qaldırılması üçün 4 təqdimat və 4 yazılı göstəriş verilmişdir. Əhalidə olan 134 ədəd qanunsuz odlu silahın, o cümlədən 14 ədəd avtomat, 8 ədəd Toz-8, 7 ədəd tapança, 70 ədəd ov silahı, 17 ədəd qaz tapançası, 18 ədəd digər silahın, xeyli miqdarda döyüş sursatı və hərbi ləvazimatın yığılmasına nail olunmuşdur.

Qeyd olunmuşdur ki, hesabat dövründə ərazisində ölümlə nəticələnən 9 yol-nəqliyyat hadisəsi baş vermiş, nəticədə 9 nəfər ölmüş, 2 nəfər isə xəsarət almışdır. Ölümlə nəticələnən yol-nəqliyyat hadisələri baş vermiş aidyyəti rayon (şəhər) prokurorları tərəfindən hadisələrin baş vermə səbəbləri ciddi araşdırılmalı, digər hüquq-mühafizə orqanları ilə birlikdə hadisələrin baş vermədən qarşısının alınması üçün profilaktiki tədbirlər gücləndirilməlidir.

Muxtar Respublikanın prokurorluq orqanlarında 4 beynəlxalq tapşırıq müvafiq qanunvericiliyə əsasən həll edilmişdir.

Qeyd olunmuşdur ki, Naxçıvan Muxtar Respublikası Prokurorluğunun və təbə rayon (şəhər) prokurorluqlarının iş planlarının icrası zamanı inzibati qanunvericiliyin tələblərinin pozulması aşkar edildiyindən, müvafiq orqanlara 16 təqdimat göndərilmişdir. Naxçıvan Muxtar Respublikası Prokurorluğunun 2012-ci ilə dair iş planına əsasən səlahiyyət müddətinin başa çatması ilə əlaqədar, Culfa və Ordubad rayon prokurorluqlarının, səlahiyyət müddətinin birinci yarısının başa çatması ilə əlaqədar Babək, Şərur, Kəngərli və Sədərək rayon prokurorluqlarının fəaliyyətləri Naxçıvan Muxtar Respublikası prokurorunun müvafiq sərəncamları əsasında yarıdılmış komissiya tərəfindən yoxlanılaraq, fəaliyyətləri əsasən qənaətbəxş hesab edilmiş, aşkar olunmuş nöqsanların aradan qaldırılması üçün Naxçıvan Muxtar Respublikası Prokurorluğunun Kollegiya iclaslarında müzakirələr aparılmışdır.

Azərbaycan Respublikası Baş Prokurorunun 21 noyabr 2012-ci il tarixli 10/12 sayılı Sərəncamına əsasən, Naxçıvan Muxtar Respublikası Prokurorunun səlahiyyət müddətinin başa çatması ilə əlaqədar,

Muxtar Respublika Prokurorluğu tərəfindən görülmüş işlərin vəziyyəti 2012-ci ilin noyabr ayında yoxlanılmış, prokurorluğun cinayətkarlığa qarşı mübarizə, qanunçuluq və hüquq qaydalarının möhkəmləndirilməsi, insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarının qorunması sahəsində gördüyü işlər müsbət qiymətləndirilmişdir.

Muxtar Respublikanın prokurorluq orqanlarına hesabat dövründə vətəndaşlardan 29 müraciət daxil olmuşdur ki, onların 7-i və ya 24,1%-i prokurorluq orqanlarında həll edilmiş, ötən illə müqayisədə hesabat ilində Muxtar Respublikanın prokurorluq orqanlarına daxil olan müraciətlərin sayı 8 halda və ya 21,6% azalmışdır. Muxtar Respublikanın prokurorluq orqanlarında 345 nəfər vətəndaş prokurorlar tərəfindən qəbul edilmiş, hər bir vətəndaş fərdi qaydada dinlənilmiş, müraciətlərə qanuni izahlar verilərək, müvafiq tədbirlər görülmüşdür.

Qeyd olunmuşdur ki, Muxtar Respublikanın prokurorluq orqanları işçilərinin əhaliyə cinayətkarlığın vəziyyəti, qanunvericiliyin izahı, prokurorluq orqanlarının işi və vətəndaşların konstitusion vəzifələri haqqında məruzə, mühazirə, söhbət, kütləvi informasiya vasitələrində və digər şifahi təbliğat formasında 1320 halda çıxışları olmuşdur. Kütləvi informasiya vasitələrində 253, o cümlədən mətbuatda 159, televiziya da 64, radioda isə 30 halda müxtəlif mövzularda çıxışlar olmuşdur. Prokurorluğun Hüquqi təminat və informasiya şöbəsi tərəfindən Naxçıvan Muxtar Respublikası Dövlət Televiziyasında «Qanunçuluq» televiziya proqramı hazırlanaraq, həmin proqramda 23 dəfə müxtəlif hüquqi mövzularda verilişlər efirə verilmişdir. Azərbaycan Respublikası Baş Prokurorluğu tərəfindən «Prokurorluq orqanlarının kütləvi informasiya vasitələri və qeyri-hökumət təşkilatları ilə əməkdaşlıq məsələləri haqqında» əmrin icra vəziyyəti ümumiləşdirilmiş və Naxçıvan Muxtar Respublikası Prokurorluğunun müsbət iş təcrübəsinin tabe qurumlarda yayılması 24 aprel 2012-ci il tarixli icmal məktubla məqsədəuyğun hesab edilmişdir.

Hesabat dövründə 20 şəxs barəsində həvəsləndirmə tədbiri tətbiq olunmuş, prokurorluq işçiləri intizam məsuliyyətinə cəlb edilməmişlər. Gənc hüquqşünasların prokurorluğa müsabiqə yolu ilə işə qəbulu Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin ölkəmizdə həyata keçirdiyi gənclər siyasətinin məntiqi nəticəsidir. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 19 iyun 2001-ci il tarixli Fərmanı ilə təsdiq olunmuş və 23 noyabr 2007-ci il tarixli Fərmanı ilə dəyişikliklər edilmiş «Prokurorluğa işə qəbul olunmaq üçün namizədlərlə müsabiqə keçirilməsi qaydaları haqqında» Əsasnaməyə və «Prokurorluğa işə qəbul olunmaq üçün namizədlərlə

müsabiqə keçirilməsi Qaydaları»na müvafiq olaraq, 20 sentyabr 2012-ci ildə 9 ştat vahidi üzrə işə qəbulla əlaqədar müsabiqə elan edilmiş, Muxtar Respublika ərazisində yaşayış yeri üzrə qeydiyyatda olan 36 nəfər gənc hüquqşünas prokurorluq orqanlarına işə qəbulla əlaqədar müraciət etmiş, müsabiqənin birinci mərhələsi olan test imtahanı keçirilmiş, imtahandan keçmiş şəxslər növbəti mərhələyə buraxılmışlar. Muxtar Respublikanın prokurorluq orqanlarında keçirilmiş tədris məşğələsində «İnsan hüquqlarının və əsas azadlıqlarının müdafiəsi haqqında» Avropa Konvensiyasının müddələrinin və İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsinin presedent hüququnun və son dövrlərdə qanunvericiliyə edilmiş əlavə və dəyişikliklərin öyrənilməsi təmin edilmişdir.

Muxtar Respublika ərazisində istehsalatda baş verə biləcək bədbəxt hadisələri ciddi surətdə araşdırmaq üçün bu sahədə hüquqi maarifləndirmə işləri daha da gücləndirilmişdir.

Qeyd olunmuşdur ki, 2013-cü il Naxçıvan Muxtar Respublikasında «Heydər Əliyev ili» elan edilmişdir. Belə məsuliyyətli il prokurorluq əməkdaşlarından işlərini yüksək tələblər səviyyəsində qurmağı tələb edir. Bu yüksək tələblərə əməli işimizlə cavab vermək üçün bütün qüvvələrimizi səfərbər etməli, 2013-cü ili uğurla başa vurmalyıq.

Sonda əminliklə ifadə olunmuşdur ki, Naxçıvan Muxtar Respublikası Prokurorluğunun kollektivi ümummilli lider Heydər Əliyevin ideyalarına sadıq qalaraq, onun layiqli davamçısı, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin göstəriş və tapşırıqlarına müvafiq olaraq, bundan sonra da fəal vətəndaşlıq mövqeyi nümayiş etdirəcək, öz qüvvələrini səfərbərliyə almaqla, digər hüquq-mühafizə orqanları ilə qarşılıqlı əlaqədə dövlətçiliyimizin maraqlarını, ölkəmizdə bərqərar olmuş dayanıqlı ictimai-siyasi sabitlik və əmin-amanlığın qorunması, cinayətkarlığın bütün təzahürlərinə və hər cür qanunsuzluqlara qarşı mübarizənin gücləndirilməsi, insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarının etibarlı müdafiəsi üçün səlahiyyət hədləri daxilində bütün zəruri tədbirlərin görülməsini təmin edəcək, müstəqil Azərbaycan Respublikasının daha da qüdrətlənməsi yolunda bundan sonra da öz xidmətlərini göstərəcəkdir.

Sonra məruzə ətrafında çıxışlar olmuşdur.

Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisi Aparatının Qanunçuluq və hüquq-mühafizə orqanları ilə iş şöbəsinin müdiri Cəlil Rüstəmov kollegiya iclasında çıxış etmişdir.

**Naxçıvan Muxtar Respublikası Prokurorluğunun
Hüquqi təminat və informasiya şöbəsi**

Prokurorluq orqanlarının statusunun yeni elementləri

Sosial dövlətin əsas əlamətlərindən biri onun insan hüquq və azadlıqlarının təmin edilməsi məqsədi ilə fəal sosial siyasət həyata keçirməsidir. Dövlət idarəçiliyi sisteminin əsas elementlərindən olan prokurorluq bu siyasətin həyata keçirilməsində əhəmiyyətli rola malikdir. Son illər bu rolun getdikcə artması meyilləri müşahidə edilir. Bu proseslər prokurorluğun statusu ilə bağlı konseptual baxışlara təsirsiz ötüşə bilməz. Dəyişikliklər əsasən prokurorluğun nəzarət xarakterli və cinayət prosesi ilə bağlı olmayan funksiyalarının genişlənməsi istiqamətlidir. «Prokuror» statusuna aid yeni elementlər institusional baxımdan sistemləşdirilməmişdir və prokurorluq orqanlarının fəaliyyətində onlarla əlaqədar işin xüsusi çəkisi azdır.

Prokuror latın (lat. *procurare*) mənşəli söz olmaqla idarə etmək, qayğısına qalmaq, dərindən qalmaq mənasını verir. Qədim Romada prokurator adını imperatorun yerlərdəki nümayəndələri daşıyırdı. Dövlət institutu kimi prokurorluq ilk dəfə Fransada, 25 mart 1302-ci il tarixli Fərmanla yaradılmışdır. Rusiyada prokurorluq imperator I Pyotr-un 12 yanvar 1722-ci il tarixli fərmanı ilə təsis edilmişdir. Bu orqan yalnız imperatora tabe olmaqla dövlət idarəçiliyi ilə məşğul olmuş, sonradan cinayət təqibi orqanına çevrilmişdir. Sovet hakimiyyəti dövründə prokurorluq orqanları icra və məhkəmə hakimiyyəti, eləcə də bütün fiziki və hüquqi şəxslər tərəfindən qanunların icrasına nəzarəti həyata keçirmiş, bununla bağlı nəzarət, cinayət təqibi, prosesual rəhbərlik, işlərin həlli kimi funksiyaları yerinə yetirmişdir.

«Ümumi hüquq» ölkələrində prokurorların statusu bir sıra özəlliklərə malikdir. Onlar cinayət işlərində adətən şəxslərə qarşı ittiham irəli sürülməsinə ehtiyac yarandığı hallarda iştirak edirlər. Bir qayda olaraq, onlar dövlət idarəsinin ştatında işləyir və səmərəli fəaliyyət üçün təminatlara malik olurlar.

Prokurorluq bir təsisat kimi mürəkkəb inkişaf yolu keçmiş, bu yolun müxtəlif mərhələlərində fərqli statusa malik olmuşdur. Lakin bütün mərhələlərdə prokurorluq orqanları ölkələrin siyasi və hüquqi sisteminin əhəmiyyətli tərkib hissəsi olmuşdur.

Müasir demokratik dövlət quruluşu üçün xarakterik konsepsiya «prokuror – cinayət ittihamı iddiaçısı» konsepsiyasıdır. Bu konsepsiyanın əsasında hakimiyyətin üç qola – qanunvericilik, icra və məhkəmə qollarına bölünməsi nəzəriyyəsi durur. Burada prokuror icra hakimiyyətinə aid edilir və əsas funksiyaları cinayət işi başlamaq, ibtidai istintaq aparmaq, ibtidai istintaq zamanı təsdiqini tapmış ittihamı həll etmək üçün məhkəməyə göndərmək, orada dövlət ittihamını müdafiə

etmək, təsdiq olunmayan ittihamları ibtidai istintaq və ya məhkəmədə xitam etmək, hökmlərdən yuxarı instansiya məhkəmələrinə şikayət verməklə cəmiyyətin ümumi maraqlarını təmin etməkdən ibarət olur. Belə sistemlərdə prokurorluq qanunçuluğun təmin olunmasına nəzarət etmir, o cümlədən «ümumi nəzarət»i həyata keçirmir. Dövlət orqanlarının fəaliyyətində qanunçuluq başqa mexanizmlərlə, məsələn, inzibati ədliyyə və idarədaxili nəzarət vasitəsi ilə təmin edilir. Prokurorluq məhkəmələrə də nəzarət etmir, əksinə, məhkəmə prokurorun və prosesin digər iştirakçılarının hərəkətlərinin qanunun tələblərinə uyğun olub-olmamasına nəzarət edir. Prokurorluq sistemində rəhbərliyi ədliyyə naziri və ya onun təyin etdiyi vəzifəli şəxs həyata keçirir. Nadir hallarda prokurorlar vəzifələrinə seçilirlər.

Digər model prokuroru «cinayət ittihamı iddiaçısı»ndan əlavə, icra və məhkəmə hakimiyyətləri sistemində daxil olan bütün dövlət orqanlarının hüquqi fəaliyyətində qanunların icrasına nəzarət (model «ümumi nəzarət» adı altında daha çox tanınır) edən subyekt kimi nəzərdə tutur. Bu modelin klassik nümunəsi kimi Rusiya Federasiyasının prokurorluğunu göstərmək olar.

Hansı modelin demokratik dövlət quruluşuna, ictimai maraqların, insan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsinə daha «yararlı» olduğunu söyləmək metodoloji baxımdan düzgün olmaz. Hər bir model bu və ya digər xalqın həyatında baş vermiş sosial-iqtisadi, ictimai-siyasi, təbii-coğrafi proseslərin təsiri nəticəsində formalaşmışdır. Qeyd edilməlidir ki, qloballaşma ayrı-ayrı prokurorluq modellərə xas elementlərin və əlamətlərin qarşılıqlı transferinə şərait və zərurət yaratmaqdadır.

Prokuror statusunun cinayət ədliyyəsi ilə məhdudlaşdırılmasını nəzərdə tutan müasir, beynəlxalq standart mövcud deyildir.

Qloballaşma prosesləri dövlətlərin orqanları, o cümlədən prokurorluq orqanlarının əməkdaşlığını zəruri etmişdir. Səmərəli əməkdaşlığın əsas şərti prokurorluqlar arasında təşkilati-hüquqi oxşarlıqların olmasıdır. Necə deyirlər, bir-birini eşitmək istəyənlər eyni dalğaya köklənməlidirlər. Beynəlxalq hüquqi yardım zəminində digər dövlətə göndərilmiş sorğunun icrası üçün ən azı lazım gəlir ki, sorğuda göstərilən prosesual hərəkətləri icra etməyə bu dövlətin prokurorluğunun səlahiyyətləri çatsın. Prokurorluqların, xüsusən də vahid hüquqi məkanda fəaliyyət göstərən prokurorluqların oxşar statuslara malik olmaları və vahid standartlar əsasında fəaliyyət göstərmələri istiqamətində atılan addımlar, əslində, obyektiv zərurətdən irəli gəlmişdir.

Avropa Şurası prokurorluğun rolunu yalnız cinayət mühakiməsi sistemində görürdü. Mövqe Şuranın Nazirlər Komitəsinin 6.10.2000-ci il tarixdə qəbul etdiyi Rec (2000) 19 nömrəli, «Cinayət ədliyyəsi sahəsində prokurorluğun rolu» tövsiyəsində ifadə olunmuşdu. Bununla belə, etiraf edilirdi ki, bəzi ölkələrdə bu standartdan kənara çıxmalar mövcuddur. Sənədin bir yerində qeyd edilmişdi ki, «bəzi ölkələrdə prokurorluq öz üzərinə digər mühüm vəzifələri götürə bilər, məsələn, ticarət və mülki fəaliyyət sahələrində».

Lakin təxminən 12 ildən sonra, 19.09.2012-ci il tarixdə həmin orqan prokurorluğun cinayət ədliyyəsindən kənar rolu haqqında artıq ayrıca bir qərar («Cinayət ədliyyəsindən kənar prokurorluğun rolu haqqında Nazirlər Komitəsinin üzv-dövlətlərə CM/Rec (2012)11 nömrəli tövsiyəsi») qəbul etdi. Tövsiyədə etiraf edildi ki:

- a) üzv-dövlətlərin ənənələrinə uyğun olaraq, bu dövlətlərdə prokurorlar həmçinin cinayət ədliyyəsindən kənar vəzifələrə malikdirlər və müxtəlif milli hüquq sistemlərində bu vəzifələr fərqlidir;
- b) bu vəzifələr müxtəlif hüquq sistemlərində fərdi və ictimai maraqların təmsil olunmasını, o cümlədən hüquq və azadlıqlarının müdafiəsində fərdi şəxslərə hüquqi yardım göstərilməsini, dövlət maraqlarının məhkəmələrdə təmsil olunmasını, dövlət orqanları və başqa hüquqi təşkilatlar üzərində nəzarətin həyata keçirilməsini, məhkəmələrdə konsultativ funksiyanın yerinə yetirilməsini əhatə edə bilər və onların xarakteri ümumi (publik) və xüsusi hüquq müstəvilərində əhəmiyyətli dərəcədə fərqlənir;
- c) cinayət ədliyyəsindən kənar prokurorluğun vəzifələri, funksiyaları və fəaliyyətinin təşkili üzrə vahid beynəlxalq standartlar mövcud deyildir;
- d) bununla belə, cinayət ədliyyəsindən kənar prokurorların vəzifələrinə dair iştirakçı dövlətlər üçün ümumi prinsiplərin hazırlanması zəruridir;
- e) iştirakçı dövlətlər bütün tədbirləri görməlidirlər ki, bu vəzifələr insan hüquq və azadlıqlarına xüsusi diqqət yetirməklə və hüququn aliliyi prinsipinə tam uyğun şəkildə, xüsusən, ədalətli məhkəmə araşdırılması hüququna əməl etməklə həyata keçirilsin.

Qeyd edilən sənədin hazırlanmasının, qəbul edilməsinin əsas təşəbbüskarının Rusiya Federasiyası prokurorluğu olması heç kim üçün sirr deyil.¹ Bununla belə,

sənədin Avropa ölkələrinin prokurorlarının ümumi fikrini ifadə etdiyini şübhə altına almağa da əsas yoxdur. Maraqlıdır ki, bu sənəd konsensusla təsdiq edilmiş və Avropa Şurasına daxil olan 47 dövlətin heç birindən etirazla qarşılanmamışdır. Dünyada, o cümlədən Avropada cinayət ədliyyəsindən kənar fəaliyyət göstərən prokurorluqları olan ölkələr vardır. Avropa Prokurorlarının Məşvərət Şurasının apardığı təhlil nəticəsində müəyyən edilmişdir ki, Avropa Şurası üzvü olan 47 dövlətdən ən azı 40-da prokurorluq bu və ya digər həcmdə cinayət ədliyyəsindən kənar səlahiyyətlərə malikdir.² Lakin prokurorluğun cinayət ədliyyəsindən kənar səlahiyyətlərin ən çoxunun cəmləşdiyi ölkə Rusiya Federasiyasıdır. Tövsiyənin məzmunu da göstərir ki, o, əsasən Rusiya Federasiyasının prokurorluğun statusu ilə bağlı statut və prosessual qanunvericiliyinin müddələrinin, xüsusən də İnsan hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsinin qərarlarında müəyyən edilmiş pozuntulara səbəb olan norma və təcrübənin «Avropa standartları»na uyğun tətbiqinin mümkünlüyünü və bu mümkünlərin parametrlərini müəyyən etmişdir. Məsələn, bir çox işlərdə Avropa Məhkəməsi prokurorun mülki prosesdə iştirakını ədalətli məhkəmə baxışı hüququnu pozmasını müəyyən etmiş, lakin bunu işin konkret hallarından irəli gəlməsi ilə əlaqələndirmişdir.³ Bu o deməkdir ki, prokuror mülki prosesdə elə iştirak edə bilərdi ki, ədalətli məhkəmə baxışı hüququ pozulmazdı. Prinsip etibarını ilə, RF müvafiq qanunvericiliyini, Avropa Məhkəməsinin təcrübəsini nəzərə alıb tətbiq etməklə mühakimənin ədalətliyini təmin etmək elə də çətin bir iş deyil. Bir sözlə, bu sənədin qəbulu ilə etiraf edildi ki, prokurorluğun cinayət ədliyyəsindən kənar fəaliyyəti, xüsusən də insan hüquqlarının və ümumi maraqların müdafiəsi üzrə fəaliyyəti demokratik dövlət prinsiplərinə cavab verir.

***Azərbaycan təcrübəsi:
metamorfoz tamamlanmamışdır.***

Qeyd edilməlidir ki, Azərbaycan prokurorluğu ölkədə həyata keçirilmiş məhkəmə-hüquq islahatları nəticəsində əhəmiyyətli status dəyişikliyinə məruz qalmışdır. Son 12 ildə prokurorluq «ümumi nəzarət» modeli prokurorluqdan səlahiyyətləri əsasən cinayət ədliyyəsi hədudlarında olan «Avropa» modeli prokurorluğa çevrilmişdir. Bununla belə, qanunvericiliyin təhlili göstərir ki, Azərbaycan prokurorluğu cinayət

1 Вах: Ермолаев Л.В. (исполнительный секретарь Координационного совета генеральных прокуроров государств – участников СНГ) «Сотрудничество Генеральной прокуратуры Российской Федерации с генеральными прокуратурами государств –участников СНГ в правовой сфере». // Вестник Академии Генеральной Прокуратуры РФ, № 1(27) 2012, стр.37; Казаков В.В. «Служба прокуроров в России и в других государствах – участниках СНГ: ретроспектива и современность». Там же, стр. 28.

2 Вах: Интервью заместителя Генерального прокурора Российской Федерации Александра Звягинцева «Российской газете». Опубликовано в ПГ (Федеральный выпуск) №5932 от 9 ноября 2012 г.

3 Вах: CASE OF MENCHINSKAYA v. RUSSIA (App. No(s).42454/02) Judgment 15/01/2009; CASE OF KOROLEV v. RUSSIA (no. 2) (Application no. 5447/03) Judgment 04/10/2010; CASE OF BATSANINA v. RUSSIA, (Application no. 3932/02), Judgment 14/09/2009; CASE OF MIKRYUKOV v. RUSSIA, (App. No(s).7363/04), Judgment 08/12/2005.

ədliyyəindən kənar kifayət qədər səlahiyyətlərə malikdir və tendensiya bu səlahiyyətlərin azalması ilə yox, əksinə, artması ilə xarakterizə edilir.

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 133-cü maddəsində göstərilmişdir: «Azərbaycan Respublikasının Prokurorluğu qanunla nəzərdə tutulmuş qaydada və hallarda qanunların icra və tətbiq olunmasına nəzarət edir; qanunla nəzərdə tutulmuş hallarda cinayət işləri başlayır və istintaq aparır; məhkəmədə dövlət ittihamını müdafiə edir; məhkəmədə iddia qaldırır; məhkəmə qərarlarından protest verir». Prokurorluq qanunvericilik təşəbbüsü hüququna da malikdir.⁴

«Prokurorluq haqqında» Qanunun 4-cü maddəsinə (Maddə 4. Prokurorluğun fəaliyyət istiqamətləri) əsasən, prokurorluq qanunla nəzərdə tutulmuş hallarda və qaydada: cinayət işi başlayır və ibtidai istintaq aparır, habelə korrupsiya ilə bağlı cinayətlər üzrə cinayət işinin başlanmasını və ya istintaqın aparılmasını təmin etmək məqsədilə əməliyyat-axtarış fəaliyyətini həyata keçirir;⁵ cinayət işi üzrə ibtidai araşdırmaya prosesual rəhbərlik edir və qanunlara riayət edilməsini təmin edir; təhqiqat və əməliyyat-axtarış orqanlarının fəaliyyətində qanunların icra və tətbiq olunmasına nəzarət edir; məhkəmədə iddia qaldırır (ərizə verir), mülki və iqtisadi mübahisələrə dair işlərə baxılmasında iddiaçı kimi iştirak edir; məhkəmədə cinayət işlərinə baxılmasında tərəf kimi iştirak edir, dövlət ittihamını müdafiə edir; məhkəmə qərarlarından protest verir; məhkəmələr tərəfindən təyin edilmiş cəzaların məqsədinə nail olunmasında iştirak edir.»

Göründüyü kimi, Konstitusiya və statut qanun prokurorun nəzarət funksiyasını «qanunda nəzərdə tutulmuş hallarda və qaydada», cinayət təqibi həyata keçirmək funksiyasını «qanunla nəzərdə tutulmuş hallarda» konstruksiyaları ilə məhdudlaşdırmışdır. Qalan funksiyalar, məsələn, «məhkəmədə iddia qaldırmaq», «ərizə vermək», «mülki və iqtisadi mübahisələrə dair işlərə baxılmasında iddiaçı kimi iştirak etmək», «məhkəmələr tərəfindən təyin edilmiş cəzaların məqsədinə nail olunmasında iştirak etmək» kimi funksiyalar üçün heç bir əlavə şərt nəzərdə tutulmamışdır. Buna baxmayaraq, prosesual qanunvericiliyi aktlarında belə məhdudiyətlər mövcuddur.

Prokuror penitensiar sistemdə

Prokurorluğun fəaliyyətində yeni istiqamət kimi dəyərləndirilə biləcək bir sahə cinayət cəzalarının icrasına nəzarət funksiyası ilə bağlıdır. Bu sahə cinayət ədliyyəindən kənardadır. Qeyd edilməlidir ki, məhkəmə qərarlarının icrasına nəzarət Qərbi Avropa ölkələrinin prokurorluqları üçün xarakterik fəaliyyət istiqamətidir. Avropa Şurasının Nazirlər Komitəsinin Rec (2000)19 nömrəli, 06.10.2000-ci il tarixli, «Cinayət ədliyyəsi sistemində prokurorluğun rolu» tövsiyələrinin 3-cü bəndində vurğulanmışdır ki, bəzi cinayət hüquqi sistemlərdə prokurorluq həmçinin, «məhkəmə idarələrinin qərarlarının icrasına nəzarət edir». Bu bəndə dair ekspertlərin verdiyi şərhərdə göstərilmişdir ki, bu istiqamətdə prokurorluqların rolu müxtəlif ola bilər – bəzi hallarda onu özü icra barədə əmrlər verə, digər hallarda icraya nəzarət edə bilər. Lakin insanların azadlıqdan məhrum edildikləri bütün hallarda prokurorluğun rolu xüsusilə vacibdir.

Vaxtilə Azərbaycan Prokurorluğu cəzaçəkmə yerlərində qanunların icrasına nəzarəti həyata keçirirdi.⁶ Bu, «nəzarət»in spesifik bir istiqaməti idi. Lakin məhkəmə-hüquqi islahatlar nəticəsində prokurorluq fəaliyyətinin bu istiqamətini «itirdi». Əvəzində «məhkəmələr tərəfindən təyin edilmiş cəzaların məqsədinə nail olunmasında iştirak»⁷ adlı istiqamət müəyyənləşdirildi. Belə iştirakın əsasları, halları və qaydasına dair normalar Azərbaycan Respublikasının Cinayət-Prosesual və Cəzaların İcrası Məcəllələrinə yerləşdirilmişdir. Lakin «cəzaların icrasına nəzarət» funksiyası prokurorun Cinayət-Prosesual Məcəlləsinin «Hökm və ya məhkəmənin digər yekun qərarlarının icrası qaydasında icraat»da (LVIII fəsil) iştirakı zamanı yerinə yetirdiyi funksiyadan əhəmiyyətli dərəcədə fərqlidir. Bu fəaliyyəti «nəzarət» adlandırmaq mümkün deyildir. Çünki, qanunvericilik məhkəməyə prokuror nəzarətini nəzərdə tutmamışdır. Həmin icraat isə, məhkəmələr tərəfindən həyata keçirilir.⁸

«Prokurorluq haqqında» Azərbaycan Respublikası Qanununun özəlliklərindən biri də onun prokurorun (və ya prokurorluğun) **funksiyalarına** həsr edilmiş maddələrinin olmamasıdır. Qanunun mətnində «funksiya»ya yaxın anlayış kimi «fəaliyyət istiqamətləri» ifadəsindən istifadə edilmişdir (Maddə 4. Prokurorluğun fəaliyyət istiqamətləri). Yuxarıda qeyd edilən funksiya 4-

4 Bax: Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 96-cı maddəsi (Maddə 96. Qanunvericilik təşəbbüsü hüququ).

5 Bu fəaliyyət istiqaməti tamamilə yenidir. 25 oktyabr 2011-ci il tarixli 212-IVQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu («Respublika» qəzeti, 23 noyabr 2011-ci il, № 252, «Azərbaycan» qəzeti, 24 noyabr 2011-ci il, № 259) ilə 4-cü maddənin birinci hissəsinin ikinci abzasında «istintaq aparır» sözlərindən sonra «, habelə korrupsiya ilə bağlı cinayətlər üzrə cinayət işinin başlanmasını və ya istintaqın aparılmasını təmin etmək məqsədilə əməliyyat-axtarış fəaliyyətini həyata keçirir» sözləri əlavə edilmişdir. Bununla prokurorluğa yeni – əməliyyat-axtarış fəaliyyətini həyata keçirmək funksiyası verilmişdir.

6 Bax: «SSRİ Prokurorluğu haqqında» Qanunun 42-ci maddəsi.

7 Bax: «Prokurorluq haqqında» Qanunun 4-cü maddəsi (Maddə 4. Prokurorluğun fəaliyyət istiqamətləri).

8 Azərbaycan Respublikası Cəzaların İcrası Məcəlləsinin 21-ci maddəsində (Maddə 21. Prokurorluğun cəzaların məqsədinə nail olunmasında iştirakı) dəqiqləşdirilmişdir ki, «Prokurorluğun məhkəmələr tərəfindən təyin edilmiş cəzaların məqsədinə nail olunmasında iştirakı hökmün və ya məhkəmənin digər yekun qərarının icrası qaydasında məsələlərə dair müraciətlərə məhkəmə iclasında baxılarkən cinayət-prosesual qanunvericiliyi ilə müəyyən edilmiş qaydada həyata keçirilir.

cü maddədə «məhkəmələr tərəfindən təyin edilmiş cəzaların məqsədinə nail olunmasında iştirak edir» ifadəsi ilə göstərilmişdir. Bu funksiyanın hüquqi mahiyyəti ilə bağlı fərqli mülahizələr mövcuddur. Bəzi alimlər hesab edir ki, hökmlərin icrası ilə bağlı məsələlərin baxılması və həllinə yönəlmiş icraat zamanı prokuror «ittihamin nəticələri ilə əlaqəli olan xüsusi fəaliyyəti həyata keçirir».⁹ Belə mövqe ilə razılaşmayanlar da vardır. Onlar hesab edirlər ki, cəzaların icrası ilə bağlı münasibətlər nə ittiham, nə də hökmün özü-nə birbaşa aidiyyəti olmayan müstəqil münasibətlər qatıdır. «İttihamın nəticələri» anlayışının isə, dəqiq maddi-hüquqi və prosessual həddləri yoxdur. Qeyd edilən nəzəriyyəçilərin fikrincə, bu funksiyayı hüquq təmin edici (rus dilində – правообеспечительная) funksiya adlandırmaq olar. Prokuror bu rolda qanuni və əsaslı qərar çıxarmalı olan hakimin köməkçisidir. Məhkəmə ilə yanaşı, prokuror da «sübutmə»nin yox, «dərk etmə»nin subyekti kimi çıxış edir.¹⁰

«Nəzarət» funksiyası isə, tamamilə fərqli parametrlərə malikdir. O, obyektiv realıqda baş vermiş fakt və ya hadisənin qanunlarla müəyyən edilmiş standartlara uyğun olub-olmamasını müəyyən etməyi, kənarçıxımların aradan qaldırılmasının qanuni yollarını göstərməyi, buna məsul olan şəxslərin məsuliyyət məsələlərini həll etməyi nəzərdə tutur. Bu zaman prokuror məhkəmə prosesindən kənar, dispoitiv səlahiyyətləri çərçivəsində hərəkət edir.

2012-ci il may ayının 22-də qəbul edilmiş «Həbs yerlərində saxlanılan şəxslərin hüquq və azadlıqlarının təmin edilməsi haqqında» Qanun «cəzaların məqsədinə nail olunmasında iştirak» istiqamətində prokurorun fəaliyyətinə «nəzarət» funksiyası elementləri gətirmişdir. Bu dəyişikliklər prokuror qarşısında elə vəzifələr müəyyən etmişdir ki, onları yerinə yetirmək üçün prokuror «nəzarət edici» subyekt kimi fəaliyyət göstərməyə məcburdur; ənənəvi «hüquq təmin edici» funksiya bu vəzifələrin yerinə yetirilməsini təmin etmir. Qanunun 49.1-ci maddəsində dəqiqləşdirilmişdir: «Həbs yerlərinə idarədaxili nəzarət qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada müvafiq icra hakimiyyəti orqanı, idarədənənar **nəzarət** isə məhkəmə və prokurorluq orqanları tərəfindən həyata keçirilir.»; 13.3-cü maddəsində göstərilmişdir: «Həbs yerlərində əməliyyat-axtarış fəaliyyətinin həyata keçirilməsi zamanı qanunların icrasına **nəzarəti** qanunla müəyyən edilmiş qaydada prokurorluq orqanları həyata keçirirlər.»

Prokurorun qeyd edilən vəzifələri yerinə yetirməsi üçün digər subyektlərin üzərinə prosessual öhdəliklər qoyulmuşdur. Məsələn, Qanunun 16.2-ci maddə-

sində yazılmışdır: «Tutulmuş və ya həbs edilmiş şəxsin həyatına və sağlamlığına qarşı həbs yerinin işçiləri və ya ibtidai araşdırmanı həyata keçirən şəxslər tərəfindən təhlükə yaranarsa, həbs yerinin müdiriyyəti belə təhlükəyə məruz qalan şəxslərin təhlükəsizliyini təmin etmək üçün dərhal lazımı tədbirlər görməli və müvafiq prokuroru məlumatlandırmalıdır.»; 43.3-cü maddəsində müəyyən edilmişdir: «Fiziki qüvvənin, xüsusi vasitələrin və ya odlu silahın tətbiqi haqqında müvafiq qeydiyyat aparılır. Həbs yerinin əməkdaşları tərəfindən fiziki qüvvə və ya xüsusi vasitə tətbiq edildiyi hər bir halda həbs yerinin müdiriyyəti bu barədə dərhal müvafiq icra hakimiyyəti orqanına, odlu silahın tətbiq edilməsi barədə isə habelə prokurorluq orqanlarına yazılı məlumat verməli və hadisə yerinin dəyişilməmiş saxlanılmasına çalışmalıdır.»; 47.4-cü maddəsində vurğulanmışdır: «Həbs yerində xüsusi saxlanılma şəraitinin tətbiq edilməsi barədə prokurorluq orqanlarına yazılı məlumat verilir.»

Qanunun mətninin təhlili göstərir ki, prokurorluğun üzərinə qoyulmuş vəzifələr bir-birindən fərqli xarakterli fəaliyyət növlərini ehtiva edir: (1) həbs yerlərində idarədənənar prokuror nəzarəti (həbs yerlərinin gündəlik fəaliyyəti zamanı şəxslərin hüquq və azadlıqlarının məhdudlaşdırılması hallarında qanunların icrasına nəzarət), (2) əməliyyat-axtarış fəaliyyətinin həyata keçirilməsi zamanı qanunların icrasına nəzarət, (3) ibtidai araşdırmaya prosessual rəhbərliyi həyata keçirən prokurorun nəzarəti.

«Həbs yerlərində saxlanılan şəxslərin hüquq və azadlıqlarının təmin edilməsi haqqında» Azərbaycan Respublikası Qanununun preambulasına əsasən, «tutulmuş və ya həbs edilmiş şəxslərin həbs yerlərində hüquq və azadlıqlarının təmin edilməsi», bu normativ-hüquqi aktda müvafiq orqanların, o cümlədən prokurorluğun fəaliyyətinin predmeti kimi müəyyən edilmişdir. Bunu prokurorluğa yeni – «hüquq müdafiə edici» funksiya verilməsi kimi də dəyərləndirmək olar. İnsan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsinin müstəqil prokuror funksiyası olması hüquq ədəbiyyatında, xüsusən də Rusiya Federasiyasında geniş yayılmışdır.¹¹ Azərbaycan Respublikasının «Prokurorluq haqqında» Qanununda (Maddə 5. Prokurorluğun fəaliyyətinin əsas prinsipləri) «fiziki şəxslərin hüquq və azadlıqlarına... əməl və hörmət edilməsi» prokurorluğun fəaliyyətinin əsas prinsiplərindən biri kimi müəyyən edilmişdir. Bu o deməkdir ki, prokurorluğun fəaliyyət istiqamətləri üzrə funksiyaların icrası müvafiq hallarda həm də «fiziki şəxslərin hüquq və azadlıqlarına... əməl və hörmət edilməsi» zəminində baş verir; onların arasında (fəaliyyət istiqaməti və prinsip arasında) ziddiyyət yoxdur.

9 Шалумов М.С. Проблемы совершенствования правового статуса государственного обвинителя как участника судебного разбирательства //Проблемы теории и практики прокурорского надзора в современных условиях: В 2 ч. М., 2005. Ч. 2. 120 с., стр.67.

10 Воронин О. В. Реализация прокурором правообеспечительной функции при рассмотрении и разрешении вопросов, связанных с исполнением приговора //Вестник Томского государственного университета. – 2009. – №. 327. – С. 104-107.

11 Гусева А.Л. Механизм защиты конституционных прав и свобод человека и гражданина в РФ: к постановке проблемы //Исторические, философские, политические и юридические науки, культурология и искусствоведение. Вопросы теории и практики. – 2010. – №. 1. – С. 60–62.

Xüsusi ehtiyac olmadığından, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 6 iyul 2012-ci il tarixli «Həbs yerlərində saxlanılan şəxslərin hüquq və azadlıqlarının təmin edilməsi haqqında» Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiqi barədə» fərmanında Azərbaycan Respublikasının Baş Prokurorluğuna tövsiyələr müəyyən edilməmişdir. Bununla belə, Baş Prokurorluqda həbs yerlərində təhlükəyə məruz qalan şəxslərin təhlükəsizliyini təmin etmək üçün dərhal görülən lazımı tədbirlər, odlu silahın, xüsusi saxlanılma şəraitinin tətbiqi barədə prokurorluğa göndərilən məlumatların sonrakı hərəkəti, qeydiyyatı, araşdırılması qaydası, görülən təsir tədbirləri və s. əhatə edən bir sistem qurulmalı, onun səmərəli fəaliyyətinin təmin olunması üçün müvafiq normativləşdirmə işi aparılmışdır. Həmin qaydaların işləməsi üçün mexanizmlərin yaradılması, məsul qurum və vəzifəli şəxslərin müəyyənləşdirilməsi, bu sahədə nəzarət metodikasının hazırlanması, işləyəcək işçilərin bu metodikamı öyrənmələri, operativ və statistik uçot jurnal və hesabat formalarının hazırlanması və s. üzrə prokurorluqda işlər davam etdirilir.

Hazırda «Hökm və ya məhkəmənin digər yekun qərarlarının icrası qaydasında icraat»da dövlət ittihamının müdafiəsi funksiyasını həyata keçirən prokurorlar iştirak edirlər.¹² Fikrimizcə, bunu «funksiyaların toqquşmaması» prinsipinə uyğun vəziyyət hesab etmək çətindir. Cəzaların icrası zamanı qanunların icrasına prokuror nəzarəti (təbii ki, qanunda nəzərdə tutulmuş hallarda)¹³ xüsusi funksiya olduğundan, onun icrası da xüsusi statusa malik prokurorlar (onlar təşkilatlısalar, fəaliyyətləri daha səmərəli olar) tərəfindən həyata keçirilməlidir.

Prokuror inzibati prosesdə

Prokurorluğun cinayət ədliyyəsinə kənar olan və nəzarət funksiyası kimi xarakterizə edilən fəaliyyət istiqamətlərindən biri də onun inzibati prosesdə iştirakıdır.

Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 6.2-ci maddəsi (Maddə 6. Qanunçuluq prinsipi) müəyyən etmişdir ki, «İnzibati xətalər haqqında işlər üzrə icraatın təmin edilməsi tədbirləri tətbiq edilərkən qanunvericiliyin tələblərinə əməl olunması yuxarı orqanların və vəzifəli şəxslərin idarə nəzarəti ilə, məhkəmə və **prokuror nəzarəti ilə** və şikayət etmək hüququ ilə təmin edilir.»

Prokuror nəzarətinin məzmunu bu Məcəllənin 368-ci maddəsində (Maddə 368. İnzibati xətalər haqqında işlər üzrə icraat zamanı prokuror nəzarəti) göstərilmişdir: «368.1. Prokuror öz səlahiyyətləri daxilində inzibati xətalər haqqında işlər üzrə icraat zamanı baş vermiş hər cür qanun pozuntusunun aradan qaldırılması üçün vaxtında qanunla nəzərdə tutulmuş tədbirlər görür və **inzibati xətalər haqqında işlər üzrə icraatın aparılmasında Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasının, qanunların və digər qanunvericilik aktlarının tətbiqinə və icrasına prokuror nəzarətini** həyata keçirir. 368.2. Prokuror inzibati xətalər haqqında işlər üzrə icraatın başlanması haqqında qərar qəbul etmək, inzibati xətalər haqqında işlərin baxılmasında iştirak etmək, işin baxılması zamanı baş verən məsələlər üzrə rəy və ya vəsatət vermək, inzibati xəta haqqında iş üzrə qəbul edilən qərardan və ya qəraraddan protest vermək hüququna malikdir. ... 368.4. Yetkinlik yaşına çatmayanlar barəsində inzibati xətalər haqqında, habelə öz təşəbbüsü ilə başlanmış inzibati xətalər haqqında işlərin baxılmasının yeri və vaxtı prokurora bildirilir.»

İnzibati xətalər haqqında işlər üzrə icraatın aparılmasında qanunların tətbiqinə və icrasına prokuror nəzarətinin mexanizminə dair nə İnzibati Xətalər Məcəlləsində, nə də başqa qanunvericilik aktlarında normalar yoxdur. Belə normativləşdirilmiş mexanizmin olmaması nəzarətin səmərəsinə, əlbəttə, təsir etməyə bilməz. Məsələn, qanunverici aydınlıq gətirməmişdir ki, bu nəzarətin xarakteri necə olmalıdır, seçim üsulu ilə ayrı-ayrı faktlar üzrə aparılmalıdır, yoxsa, ölkə üzrə bütün inzibati icraat prokuror nəzarəti ilə əhatə olunmalıdır? Prokuror qanun pozuntusu hallarını necə aşkarlamalıdır, bunun üçün öz təşəbbüsü ilə yoxlamalar keçirməlidir və ya müvafiq subyektlər tərəfindən ona göndərilmiş materialları araşdırmalıdır? Hazırda inzibati icraat materiallarının prokurora göndərilməsinin yalnız bir halı – «tərədilmiş inzibati xətdə cinayət əlamətlərinin aşkar edilməsi» təsbit olunmuşdur.¹⁴ Bu qaydanın özü qüsurudur. Belə ki, icraatında inzibati xəta haqqında iş olan hakim, səlahiyyətli orqan (vəzifəli şəxs) tərəfindən cinayət əlamətlərinin aşkar olunması üzrə fəaliyyətlərinin qanunun tələblərinə əməl olunması prokuror nəzarətindən kənar qalmışdır.

Baş Prokurorluq üzrə «İnzibati xətalər haqqında işlər üzrə icraata prokuror nəzarətinin gücləndirilməsi tədbirləri haqqında» 27.06.2001-ci il tarixli 02/100 nömrəli əmrə bu sahədə prokuror nəzarətinin səmərəli təşkili üçün müəyyən addımlar atılmışdır. Lakin bunlar

12 Bax: Azərbaycan Respublikası Baş prokurorunun «Məhkəmələr tərəfindən təyin edilmiş cəzaların məqsədinə nail olunmasında prokurorluğun iştirakının səmərəliliyinin artırılması barədə 07.02.2005-ci il tarixli əmri (№ 08/16), b.1 // Azərbaycan Respublikası Baş prokurorunun əsas əmr və göstərişləri. «Hüquq ədəbiyyatı» nəşriyyatı, Bakı – 2011, 1 cild, səh. 173.

13 O cümlədən, «Həbs yerlərində saxlanılan şəxslərin hüquq və azadlıqlarının təmin edilməsi haqqında» qanunun və bu qəbildən olan başqa normativ-hüquqi aktların icrası ilə bağlı prokuror fəaliyyəti.

14 Bax: Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 395-ci maddəsi: «Maddə 395. Materialların prokurora, ibtidai istintaq və ya təhqiqat orqanına verilməsi. İcraatında inzibati xəta haqqında iş olan hakim, səlahiyyətli orqan (vəzifəli şəxs) fiziki şəxs tərəfindən tərədilmiş inzibati xətdə cinayət əlamətlərini aşkar etdikdə materialları prokurora, ibtidai istintaq və ya təhqiqat orqanına göndərir.»

prokurorların üzərinə qoyulmuş vəzifələrdir. Baş prokuror digər dövlət orqanları və onların vəzifəli şəxsləri üçün öhdəliklər müəyyən edə bilməz.

Son zamanlar bəzi inzibati xətalara görə tətbiq edilən inzibati tənbehlər və prosedurlar sərtləşdirilmişdir.¹⁵ Bu tendensiya inzibati icraatda qanunların tətbiq və icra olunmasına prokuror nəzarətinin gücləndirilməsini zəruri edir. Nəzərə alınmalıdır ki, İnsan hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsi əməllərin cinayət və ya inzibati xəta olmasında milli qanunvericiliyin müəyyən etdiyi sistemi qəbul etmir. Onun tətbiq etdiyi meyarlar əsasında inzibati xəta «cinayət ittihamı» hesab edilə və müvafiq müdafiə sisteminin təmin olunmasını tələb edə bilər. Prokurorluq belə təminatların yerinə yetirilməsi üçün yetərli imkanlara və potensiala malik orqandır.

Prokuror nəzarəti funksiyasının digər sahələri

Qüvvədə olan qanunvericilikdə prokurorun cinayət təqibi ilə birbaşa bağlı olmayan sahələrdə «nəzarət» funksiyası həyata keçirməsini nəzərdə tutan çoxsaylı müddəalar mövcuddur. Məsələn, «Daxili qoşunların statusu haqqında» 8.02.1994-cü il tarixli 781 nömrəli qanunun 30-cu maddəsində (Maddə 30. Daxili qoşunların fəaliyyətinin qanuniliyinə nəzarət) dəqiqləşdirilmişdir ki, «Daxili qoşunlar tərəfindən qanunların icrasına Azərbaycan Respublikasının Baş prokuroru və ona tabe olan prokurorlar qanunvericiliklə nəzərdə tutulmuş qaydada nəzarət edirlər.» Bu nəzarətin prosesual fəaliyyətlə bağlı olmaması diqqəti cəlb edir. Prokuror nəzarəti «vətəndaşların və ya mülkiyyətçilərin şəxsiyyət və ya mülkiyyət toxunulmazlığı hüququnu pozan hər bir hal»; «fiziki qüvvə, xüsusi vasitələr, silah və döyüş texnikası tətbiq edilərkən bütün yaralanma və ya ölüm halları»; «rezin dəyənəklər; gözyaşardıcı qaz; əl qandalları; yayındırıcı təsir göstərən işıqsəs vasitələri; maneə dağıdan vasitələr; nəqliyyat vasitəsini məcburi dayandıran vasitələr; suvuranlar və zirehli maşınların tətbiqi» halları barədə verilən məlumatlar əsasında həyata keçirilir.

«Terrorçuluğa qarşı mübarizə haqqında» Qanunun 20-ci maddəsində (Maddə 20. Terrorçuluğa qarşı mübarizənin həyata keçirilməsinin qanuniliyinə nəzarət) müəyyən edilmişdir: «Terrorçuluğa qarşı mübarizənin həyata keçirilməsinin qanuniliyinə nəzarəti Azərbaycan Respublikasının Baş prokuroru və ona tabe olan prokurorlar həyata keçirirlər. Terror fəaliyyətinə görə təşkilatın məsuliyyətə cəlb olunması barəsində ərizə ilə məhkəməyə Azərbaycan Respublikasının Baş prokuroru və ya ona tabe olan prokurorlar müraciət edirlər.»

«Polis haqqında» Qanunun 12-ci maddəsində (Maddə 12. Polisin fəaliyyətinə nəzarət) göstərilmişdir: «... Polis orqanlarında qanunların icrasına nəzarəti qanunla müəyyən edilmiş səlahiyyətləri daxilində məhkəmələr və prokurorluq orqanları həyata keçirir.». Bu Qanunun 27-ci maddəsində (Maddə 27. Fiziki qüvvənin, xüsusi vasitələrin və odlu silahın tətbiqi ilə bağlı polis əməkdaşının vəzifələri) dəqiqləşdirilmişdir ki, «Fiziki qüvvənin, xüsusi vasitələrin və odlu silahın tətbiqi ilə bağlı vəzifələrini həyata keçirən polis əməkdaşı:... 8) fiziki qüvvənin, xüsusi vasitələrin, odlu silahın tətbiq edilməsi barədə 24 saat ərzində müvafiq prokurora yazılı məlumat verməlidir.»

«Yetkinlik yaşına çatmayanların baxımsızlığının və hüquq pozuntularının profilaktikası haqqında» Qanuna əsasən, «Yetkinlik yaşına çatmayanlar barəsində fiziki qüvvə tətbiq edilərsə, bu barədə qapalı tipli xüsusi təlim-təربiyə müəssisəsinin müdiriyyəti həmin müəssisənin yerləşdiyi yer üzrə prokurora 24 saat müddətində məlumat verir.» (13.11-ci maddə); «Yetkinlik yaşına çatmayana fiziki qüvvənin tətbiq edildiyi hər bir hal barədə qapalı tipli xüsusi təlim-təربiyə müəssisəsinin müdiriyyəti həmin müəssisənin yerləşdiyi yer üzrə prokurora 24 saat müddətində məlumat verməli və fiziki qüvvənin tətbiqinin qanunauyğun olub-olmaması barədə xidməti yoxlama apararaq, müvafiq rəy hazırlamalıdır. Fiziki qüvvə tətbiqinin qanunauyğun olub-olmaması barədə müvafiq rəy, 3 gün müddətində prokurorluq orqanlarına təqdim olunur.» (13.16-cı maddə).

«Qeyri-dövlət (özəl) mühafizə fəaliyyəti haqqında» Qanun müəyyən etmişdir ki, müvafiq qurumların vəzifələrinə həm də «fiziki qüvvə və ya xüsusi vasitənin tətbiq edildiyi hər bir halda bu barədə dərhal ... prokurorluq orqanlarına məlumat vermək» (10.2.2-ci maddə) də daxildir.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2012-ci il 6 iyun tarixli 648 nömrəli Fərmanı ilə təsdiq edilmiş «Yerli icra hakimiyyətləri haqqında» Əsasnamənin 4.15.11-ci maddəsində yerli icra hakimiyyəti başçısının səlahiyyətləri sırasına «müvafiq ərazidə ictimai asayişin qorunması, kriminogen vəziyyət, habelə vətəndaşların hüquq və azadlıqlarının, qanuni mənafələrinin qorunmasının təmin olunması haqqında məhkəmə, ədliyyə, prokurorluq və polis orqanlarından məlumatlar almaq» səlahiyyəti də daxil edilmişdir. Bu məlumatların heç də hamısı cinayət təqibi çərçivəsi və prokurorun bu çərçivəyə xas funksiyaları ilə məhdudlaşdırılmamışdır.

¹⁵ Bax: Məsələn, 02.11.2012-ci il tarixli 462-IVQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu («Azərbaycan» qəzeti, 11 dekabr 2012-ci il, № 251) ilə 49-cu maddənin sanksiyası yeni redaksiyada verilmişdir: «Maddə 49. Yığıncaqların, mitinqlərin, nümayişlərin, küçə yürüşlərinin və piketlərin keçirilməsinə mane olma. Qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada təşkil edilən yığıncaqların, mitinqlərin, nümayişlərin, küçə yürüşlərinin və piketlərin keçirilməsinə mane olmağa görə – fiziki şəxslər min beş yüz manatdan üç min manatadək miqdarda, vəzifəli şəxslər üç min manatdan altı min manatadək miqdarda, hüquqi şəxslər on beş min manatdan otuz min manatadək miqdarda cərimə edilir.» Əvvəlki redaksiyada deyilirdi: fiziki şəxslər iyirmi beş manatdan otuz manatadək miqdarda, vəzifəli şəxslər əlli manatdan yetmiş manatadək miqdarda cərimə edilir.

Prokuror mülki prosesdə

Prokurorluğun mülki prosesdə iştirakını «nəzarət» xarakterli adlandırmaq olmaz. Prokuror mülki prosesdə tərəf kimi iştirak edir və bu zaman çəkişdiyi əks tərəflərə bərabər hüquqlara malik subyekt kimi çıxış edir. Bəzi keçmiş SSRİ ölkələrinin prokurorluqları mülki prosesdə «nəzarətədi» element kimi qiymətləndirilə biləsi səlahiyyətlərə malikdirlər. Məsələn, RF prokurorları mülki prosesə müstəqil subyekt kimi daxil ola, bəzi işlər üzrə rəy verə bilirlər.¹⁶ Bəzi nəzəriyyəçilər prokurorluğun fəaliyyətinin bu istiqamətini «hüquq müdafiə edici funksiya» hesab edirlər.¹⁷

Azərbaycan prokurorluğu mülki prosesdə «hüquq müdafiə edici funksiya» yerinə yetirmir. O, mülki prosesdə yalnız dövlət mənafeinin müdafiəsi məqsədi ilə iştirak edir. Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsinin 50.2-ci və 306.3-cü maddələri prokurorun mülki prosesdə iddiaçı kimi iştirakını «dövlət idarə və təşkilatlarının və ya təsisçisi dövlət və ya dövlət idarəsi, yaxud təşkilatı olan hüquqi şəxslərin müvafiq müraciəti olduğu hallarda dövlət mənafeinin müdafiəsi üçün» iddia qaldırması ilə şərtləndirmişdir.

Necə deyirlər, şərhə heç bir ehtiyac yoxdur. Şərhə o zaman ehtiyac olardı ki, «normativ-hüquqi aktın mətni və mənası arasında açıq-aşkar fərq» olsun.¹⁸ Konstitusiyanın 133-cü, «Prokurorluq haqqında» Qanunun 4-cü maddəsinin müvafiq müddəalarında belə əlamətlər yoxdur.

«Normativ-hüquqi aktlar haqqında» Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası Qanununun 2.3-cü maddəsi (Maddə 2. Normativ-hüquqi aktlar və onların hüquqi qüvvəsi) müəyyən etmişdir ki, «... qanun ... Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası ilə ziddiyyət təşkil etdikdə, Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası tətbiq edilir.»

Qeyd edilməlidir ki, MPM-in göstərilən maddələrinin mətni əvvəl belə deyildi. 15 noyabr 2011-ci il tarixli 240-IVQD nömrəli Qanunla Mülki-Prosessual Məcəllənin 50.2-ci maddəsində «hüquqi şəxslər» sözlərindən sonra «habelə dövlət idarə və təşkilatlarının və ya» sözləri əlavə edilmiş, 306.3-cü maddəsində «Təsisçiləri» sözü «Dövlət idarə və təşkilatlarının və ya təsisçiləri» sözləri ilə əvəz edilmişdir.

Qanunvericinin bu addımını təsadüfi saymaq olmaz. Məntiq normanın səmərəsini artırmaqdan ibarət olmuşdur. Əvvəl prokurorun iddiaçı kimi mülki prosesə daxil olması üçün «təsisçisi dövlət və ya dövlət idarəsi, yaxud təşkilatı olan hüquqi şəxslərin müvafiq müraciəti» tələb edilirdi. Norma faktiki işləmirdi. Belə işlərə dair statistika da yoxdur. Prokurorluğun on illik təcrübəsində bu kateqoriyadan olan mülki işlərin miqdarını barmaqla saymaq olar. Onlar da yalnız prokurorluğun «əlavə təsir tədbirləri» nəticəsində ərsəyə gəlmişlər. Belə tədbirlərsiz, yəqin ki, prokurorun mülki iddiaçı kimi iştirak etdiyi mülki iş ümumiyyətlə olmazdı. Səbəb aydındır: «təsisçisi dövlət və ya dövlət idarəsi, yaxud təşkilatı olan hüquqi şəxslər» prokurorluğa öz fəaliyyətləri ilə bağlı dövlət mənafeinin mülki-hüquqi vasitələrlə müdafiəsi üçün müraciət etməkdilər və bunda maraqlı deyildilər. Ona görə də qanunverici prokurorluğa müvafiq müraciəti etməyə səlahiyyətli olan subyektlərin dairəsini genişləndirmək qərarına gəldi və bura bütün «dövlət idarə və təşkilatları»nı daxil etdi. Artıq prokurora yalnız dövlətin iştirakı ilə yaradılmış hüquqi şəxslər yox, müxtəlif dövləti funksiyaları icra edən bütün idarə və təşkilatlar müraciət edə bilirlər.

Etiraf edilməlidir ki, prokurorluğun fəaliyyətinin bu istiqaməti böyük potensiala malikdir. «Antikorrupsiya»,¹⁹ əhalinin sosial müdafiəsi, ekologiyanın mühafizəsi kimi çətin məsələlərin bu müstəvidə nisbətən asan və ədalətli həlli, dövlət idarəçiliyində əhəmiyyətli müsbət nəticələr verə, sosial gərginliyi azalda, müxtəlif mübahisə və narazılıqların məhkəmə zallarında həlli proseslərinə əhəmiyyətli müsbət təsir göstərə bilər. İctimai proseslərin subyektləri arasında konfliktlərin həllinə yönəlik müxtəlif mexanizmlər olmuş və hazırda da mövcuddur. Lakin bəşəriyyət mübahisələrin məhkəmə vasitəsi ilə həllindən daha səmərəli bir mexanizm kəşf edə bilməmişdir. Qərarın tərəfsiz arbitr tərəfindən verilməsi, araşdırmanın açıq şəklə, tərəflərin iştirakı ilə aparılması, onların bir-birinin mövqeyi barədə əvvəlcədən məlumatlı olması, bir-birinin suallar verməsi, bu mövqeyin formalaşdırılması üçün kifayət qədər vaxta və imkana malik olması, peşəkar hüquqi yardımdan və tərəcəsinin xidmət-

16 Bax: RF Mülki-Prosessual Məcəlləsi: «Статья 45. Участие в деле прокурора. 1. Прокурор вправе обратиться в суд с заявлением в защиту прав, свобод и законных интересов граждан, неопределенного круга лиц или интересов Российской Федерации, субъектов Российской Федерации, муниципальных образований. Заявление в защиту прав, свобод и законных интересов гражданина может быть подано прокурором только в случае, если гражданин по состоянию здоровья, возрасту, недееспособности и другим уважительным причинам не может сам обратиться в суд.... 3. Прокурор вступает в процесс и дает заключение по делам о выселении, о восстановлении на работе, о возмещении вреда, причиненного жизни или здоровью, а также в иных случаях, предусмотренных настоящим Кодексом и другими федеральными законами, в целях осуществления возложенных на него полномочий.»

17 Капицын В.М., Арсанукаева М.С. Защита прокурором прав, свобод и законных интересов граждан и организаций в гражданском судопроизводстве //Российский судья. – 2007. – № 7.

18 Bax: «Normativ-hüquqi aktlar haqqında» Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası Qanununun 90.4-cü maddəsi: «Genişləndirici və ya məhdudlaşdırıcı şərhə yalnız normativ-hüquqi aktın mətni və mənası arasında açıq-aşkar fərq olanda yol verilir.»

19 Bax: «N.H.Bayramov. «Cəmiyyətin prosesual iştirakı korrupsiyaya qarşı mübarizədə keyfiyyət dəyişikliyi yarada bilər». «Azərbaycan Prokurorluğu» jurnalı, 2012, №4, səh.18–24.

lərindən yararlanması, apellyasiya və kassasiya imkanları, hüquqi müəyyənlik və s. – bütün bunların hamısı araşdırmanın ədalətli sayılmasının obyektiv göstəriciləridir. Baxmayaraq ki, ədalət bir fəlsəfi kateqoriya kimi subyektivdir. Ona görə də dövlətlər maddi-texniki və digər resurslarını nəzərə almaq şərti ilə çalışır ki, mübahisələrin mümkün qədər çoxu məhkəmədə həll edilsin. Alternativ vasitələrə müraciət olunması yalnız bu resurslara qənaət etmək istəyi ilə bağlıdır.

Təsadüfi deyildir ki, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 22 iyun 2009-cu il tarixli (№ 103), «Dövlət və bələdiyyə əmlakının və vəsaitlərinin idarə olunması sahəsində korrupsiya ilə əlaqədar hüquqpozmalara qarşı mübarizənin gücləndirilməsi haqqında» Fərmanının 1.4-cü bəndində Azərbaycan Respublikasının icra hakimiyyəti orqanlarına tapşırılmışdır ki: «dövlətə vurulan ziyanın mülki-hüquqi vasitələrlə aradan qaldırılması zərurəti müəyyən olunduqda, məhkəmələrdə müvafiq iddiaların qaldırılmasını təmin etsinlər və ya bu məqsədlə Azərbaycan Respublikası Mülki-Prosessual Məcəlləsinə uyğun olaraq, Azərbaycan Respublikasının Baş Prokurorluğuna müraciət etsinlər».

Ötən qısa müddət ərzində bu sahədə dönüş yaranacağına inanmaq sadələşmələr olardı. Bunu empirik müşahidələr də göstərir. Prokurorluqda bu istiqamətdə fəaliyyətin daha səmərəli təşkili üçün müvafiq tədbirlər görülmüşdür, məsələn, Baş Prokurorluq üzrə bəzi əmrlərdə²⁰ dəyişikliklər edilmişdir. İnanmaq olar ki, bu tədbirlər dövlətin bu sahədəki siyasətinə (prokurorun mülki prosesdə iştirakını genişləndirmək) uyğun şəkildə davam etdiriləcək, təşkilati və institusional xarakterləri də əhatə etməklə sistemli şəkil alacaqdır. Bunun üçün lazım olan hər şey – Konstitusiyaya və statut qanunun normaları, Mülki-Prosessual Məcəllənin normaları, yetərli potensiala malik prokurorluq mövcuddur. Şübhə yoxdur ki, prokurorluğun mülki prosesə «qayıtması» bütövlükdə ədalət mühakiməsinin səmərəliliyinin artmasına təkan verə bilər.

Ümumiyyətlə, mülki-prosessual sahədə dövlətin və cəmiyyətin diqqətinin artırılması zəmanənin tələbidir. Cavabı, fikrimizcə, paradoksal olan suallardan biri də sosial ədalət baxımından hansı icraatın – cinayət və ya mülki mühakimə icraatının daha çox önəm daşması barədədir. İlk baxışdan elə görünə bilər ki, cəmiyyət üçün ədalətə cinayət mühakimə icraatında əməl olunması daha vacibdir. Bu fikrin formalaşmasında, çox güman ki, cinayətə görə sanksiyaların sərtliyi həlledici rol oynayır. Ədalət universal tarazlıq prinsipindən do-

ğur. Cinayət mühakimə icraatında sanksiya törədilməmiş cinayətə görə tətbiq edildiyindən, ictimai əhval-ruhiyyədə ciddi «natarazlıq» kimi qəbul edilmir. Digər tərəfdən, cinayət hüququ – ümumi hüquq sahəsinə aiddir, onun mühafizə obyektləri, əsasən, ictimai münasibətlərin dövlətin və cəmiyyətin maraqlarının (cinayət hüququnda şəxslərin hüquqları da bu maraqlar prizmasından qorunur) müdafiəsi ilə bağlı olan seqmentidir. Cinayət hesab edilən əməllər bu maraqlara zərər vurur. Etiraf etməliyik ki, cəmiyyətimiz hələ «ümmidirsə, deməli, heç kimə məxsus deyildir» paradoksmasından azad olunma səviyyəsinə çatmamışdır. Ona görə də ümumi maraqlara (dövlətin və cəmiyyətin maraqlarına) zərər vurulması heç də hamıda şəxsən onun özünə vurulan zərər kimi qəbul edilmir. Məsələn, qaçaqmalçılığa görə məhkəmə kiməsə yüngüllüyünə görə ədalətsiz cəza təyin etsə, bunu «özünə qarşı ədalətsiz qərar» hesab edilən az adam tapılar, əksinə, bəziləri belə qərarı, hətta, alqışlayar. Nəhayət, «ümumi maraqlar» ictimai psixologiyada konturları real görünməyən, hədsiz-hüduzsuz, tükənməz bir «sərvət» kimi qəbul edilir; buradan bir və ya bir neçə nəfərin xeyrinə «azalmalar»a insanlar tərəfindən etinasız münasibət bəslənir, onlar ciddi «itki» kimi dərk olunmur.

Mülki-mühakimə icraatında isə, vəziyyət fərqlidir. Bu sahədə hüququn subyektləri fiziki və hüquqi şəxslərdir.²¹ Ədalətsiz qərar tərəflərdən birinin maraqlarına zərər vurur, yəni konkretləşir. Prosesdə bu yolla udulan şəxsin itkiləri hamı üçün aydın konkret konturlara malik olur. Cəmiyyətin gözündə belə şəxslər «ədalətsizliyin qurbanı» statusunun subyektinə, onun real daşycısına çevrilirlər. «Natarazlıq» görünən və anlaşılın olduğundan, konkret ədalətsizlik ictimai ədalətsizlik kimi təzahür edir. Ona görə də, nə qədər paradoksal olsa da, cəmiyyətin fundamental maraqları baxımından ədalət mülki mühakimə icraatında daha vacibdir.

Beləliklə, Azərbaycan prokurorluğunun təşkilati-hüquqi cəhətdən təkamül prosesinin davamı üçün hüquqi əsaslar var və belə əsasların yenilərinin bundan sonra da yaranacağı ölkənin hərtərəfli dinamik inkişafı, eləcə də dünyada baş verən və global xarakter daşıyan proseslər baxımından məntiqli görünür. Bu proseslər zəminində qarşıya qoyulan vəzifələrin öhdəsindən uğurla gəlmək və malik olduğu əhəmiyyətli sosial potensialı reallaşdırmaq üçün prokurorluq orqanları bu çağırışlara adekvat addımlar atmalıdır.

Nazir Bayramov,

*Elm-Tədris Mərkəzinin rəisi,
III dərəcəli dövlət ədliyyə müşaviri*

20 Məsələn, bax: Baş Prokurorluq üzrə 29.03.2001-ci il tarixli № 02/58 nömrəli «Dövlət mənafeyinin mülki-hüquqi vasitələrlə müdafiəsi və mülki mühakimə icraatında iştirakı ilə bağlı prokurorun vəzifələri haqqında» əmri (08.09.2004-cü il tarixli 08/58 №-li və 16.09.2011-ci il tarixli 10/82 №-li əmrlərlə edilmiş əlavə və dəyişikliklərlə).

21 Bax, Azərbaycan Respublikasının Mülki-Prosessual Məcəlləsinin 2-ci maddəsi: «Maddə 2. Mülki məhkəmə icraatının vəzifələri. 2.1. Mülki işlər və iqtisadi mübahisələr üzrə məhkəmə icraatının vəzifələri hər bir fiziki və yaxud hüquqi şəxsin Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasından, qanunlarından və digər normativ-hüquqi aktlarından irəli gələn hüquq və mənafeələrinin məhkəmədə təsdiq olunmasıdır.»

Yatmış şəxsi qəsdən öldürmə cinayətinin özü-özlüyündə ağırlaşdırıcı hallarda qəsdən adam öldürmə kimi qiymətləndirilməsi ciddi müzakirə mövzudur

30 dekabr 1999-cu il tarixdə qəbul edilmiş və 1 sentyabr 2000-ci il tarixdən qüvvəyə minmiş Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsi¹ qəsdən adam öldürmənin əvvəlki Cinayət Məcəlləsində² göstərilməyən yeni tövsiyəci əlamətlərini (məsuliyyəti ağırlaşdıran və ya yüngülləşdirən halları)³ müəyyən etmişdir ki, bunlardan da biri, təqsirkar şəxs üçün aşkar surətdə köməksiz vəziyyətdə olan adamı öldürmə,⁴ habelə adam oğurluğu və ya girov götürülməsi ilə bağlı adam öldürmədir (Azərbaycan Respublikası CM-in 120.2.9-cu maddəsi).⁵

Qəsdən adam öldürmənin qeyd edilən tövsiyəci əlamətləri Müstəqil Dövlətlər Birliyinə daxil olan respublikaların Parlamentlərarası Assambleyasının işçi tərəfindən işlənib hazırlanmış Cinayət Məcəlləsinin model layihəsində nəzərdə tutulmuş⁶ və həmin ölkələrin yeni məəcəllələrinin layihələri üçün, demək olar ki, əsas olmuşdur.

Həç kim üçün sirr deyildir ki, Azərbaycan Respublikası ilə Rusiya Federasiyasının, eləcə də digər MDB ölkələrinin qanunvericiliyindəki oxşarlıqların sadə bir izahı var – onların hamısı keçmiş SSRİ dövlətinin hüquq sisteminin varisləridir. Bu cəhətdən bütün postsovet məkanını ölkələrinin qanunvericiliyi və hüquq praktikası Azərbaycan Respublikası üçün maraqlıdır.⁷

Elə girişdəcə qeyd edim ki, bütün elmi və praktiki mübahisələrə, fikir ayrılıqlarına baxmayaraq, qəsdən adam öldürmənin yeni tövsiyəci əlaməti olan «təqsirkar şəxs üçün aşkar surətdə köməksiz vəziyyətdə olan adamı öldürmə, habelə adam oğurluğu və ya girov götürülməsi ilə bağlı adam öldürmə», demək olar ki, keçmiş sovet məkanında formalaşmış müstəqil dövlətlərin cinayət məəcəllələrinə⁸ bu və ya digər formada və müəyyən dəyişikliklərlə daxil edilmişdir.⁹ Doğrudur, bu cinayət tərkibinin tətbiqində yarana biləcək çətinlikləri nəzərə alaraq, bəzi

1 «Azərbaycan» qəzeti, 28 may 2000-ci il.

2 Hazırda Respublikamızın ərazisində sayca 4-cü Cinayət Məcəlləsi qüvvədədir. Əvvəlki Cinayət məəcəllələri 3 dekabr 1922-ci il, 3 dekabr 1927-ci il və 8 dekabr 1960-cı il tarixlərdə qəbul olunmuşdur // Əfəndiyev E.M. Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin şərhli (Xüsusi hissə). Bakı, «Hüquq ədəbiyyatı» nəşriyyatı, 2001, səh.3.

3 Hazırda qüvvədə olan Cinayət Məcəlləsi qəbul olunarkən ağırlaşdırıcı hallarda qəsdən adam öldürmənin tövsiyəci əlamətlərinin sayı 8-dən 12-yə çatdırılmış, 4 tövsiyəci əlamətdə əlavə və dəyişiklik edilmiş, 4-ü isə demək olar ki, eynilə saxlanılmışdır. Yeni tövsiyəci əlamətlər aşağıdakılardır: bir qrup şəxs, qabaqcadan əlbir olan bir qrup şəxs, mütəşəkkil dəstə və ya cinayətkar birlik (təşkilat) tərəfindən adam öldürmə (CM-in 120.2.1-ci maddəsi), təqsirkar şəxs üçün aşkar surətdə köməksiz vəziyyətdə olan adamı öldürmə, habelə adam oğurluğu və ya girov götürülməsi ilə bağlı adam öldürmə (CM-in 120.2.9-cu maddəsi), quldurluq, hədə-qorxu ilə tələb etmə və ya banditizmlə əlaqədar adam öldürmə (CM-in 120.2.11-ci maddəsi), milli, irqi, dini ədavət və ya düşmənçilik niyyəti ilə adam öldürmə (CM-in 120.2.12-ci maddəsi). Bunlardan əlavə, əvvəlki Cinayət Məcəlləsində olan, «xüsusi təhlükəli residivist tərəfindən adam öldürmə» anlayışı çıxarılaraq, həmin hissədə yalnız «təkrar adam öldürmə» saxlanılmış (CM-in 120.2.10-cu maddəsi), «zərərçəkmiş şəxsin xidməti vəziyyətini və ya ictimai borcunu yerinə yetirməsi ilə əlaqədar öldürmə» bəndinə «onun yaxın qohumlarını öldürmə» (CM-in 120.2.3-cü maddəsi), «tamah məqsədilə adam öldürmə» bəndinə «sifarişlə, habelə zərərçəkmiş şəxsin orqanlarından və ya toxumalarından istifadə etmək məqsədilə adam öldürmə» (CM-in 120.2.5-ci maddəsi) və nəhayət, «başqa cinayəti gizlətmək və ya onun törədilməsini yüngülləşdirmək məqsədilə, habelə zorlama ilə əlaqədar adam öldürmə» bəndinə «seksual xarakterli başqa zorakı hərəkətlərlə əlaqədar adam öldürmə» (CM-in 120.2.6-cı maddəsi) ifadələri əlavə olunmuşdur.

4 1960-cı il CM-in qəbulu zamanı qanunverici orqanın bu anlayışdan imtina etməsi, 40 ildən sonra yenidən həmin anlayışdan istifadə diqqət tələb edən məəcəldir, müzakirə obyektidir.

5 «Terrorizmin maliyyələşdirilməsi ilə mübarizə haqqında Beynəlxalq Konvensiyaya Azərbaycan Respublikasının qoşulması barədə» Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiqi ilə əlaqədar Azərbaycan Respublikasının bəzi qanunvericilik aktlarına dəyişikliklər və əlavələr edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikasının 17 may 2002-ci il tarixli qanunu ilə qəsdən adam öldürmənin yeni tövsiyəci əlaməti – terrorçuluqla əlaqədar adam öldürmə (CM-in 120.2.11-ci maddəsi) müəyyənləşdirilmişdir («Azərbaycan» qəzeti, 31 may 2002-ci il).

6 Səməndərov F.Y. Şəxsiyyət əleyhinə edilən cinayətlər (tövsiyə məsələləri). Dərs vəsaiti. Bakı, BDU-nun nəşriyyatı, 1997, səh. 27, 63.

7 Nazir Bayramov. Cəmiyyətin prosessual iştirakı korrupsiyaya qarşı mübarizədə keyfiyyət dəyişikliyi yarada bilər // «Azərbaycan Prokurorluğu» jurnalı. 2012. № 4. Səh. 23.

8 Rusiya Federasiyası CM-in 105-ci maddəsinin 2-ci hissəsinin «b» bəndinin, eləcə də Qazaxıstan Respublikası CM-in 96-cı maddəsinin 2-ci hissəsinin «b» bəndinin dispozişiyasında «təqsirkar şəxs üçün aşkar surətdə köməksiz vəziyyətdə olan adamı öldürmə, habelə adam oğurluğu və ya girov götürülməsi ilə bağlı adam öldürmə» anlayışı eynilə Azərbaycan Respublikası CM-in 120.2.9-cu maddəsindəki məzmununda formalaşdırılmışdır. Belarus Respublikasının 1999-cu il CM-inə Azərbaycan Respublikası, Rusiya Federasiyası və Qazaxıstan Respublikası Cinayət məəcəllələrindən fərqli olaraq, təqsirkar şəxs üçün aşkar surətdə köməksiz vəziyyətdə olan adamı öldürmə, habelə adam oğurluğu və ya girov götürülməsi ilə bağlı adam öldürmə, ağırlaşdırıcı hallarda qəsdən adam öldürmənin müstəqil tövsiyəci əlamətləri kimi Məcəllənin ayrı-ayrı bəndlərində göstərilmişdir.

9 Hüquq ədəbiyyatında Belarus Respublikası CM-in mövqeyi müdafiə olunaraq göstərilir ki, ağırlaşdırıcı hallarda qəsdən adam öldürmənin həmin tövsiyəci əlamətlərinin biri zərərçəkmiş səciyyələndirir (xarakterizə edir), digəri isə, ilk növbədə, hərəkət üsulunun xüsusiyyətlərini göstərir. Вак: Курс уголовного право. Особенная часть. Том 3. Под ред. Г.Н.Борзенкова и В.С.Комиссарова. – М.: ИКД Зерцало-М, 2002, с.113.

dövlətlər bundan imtina etmiş,¹⁰ bəziləri qanunun özündə audentik təfsirini verməklə¹¹ və yaxud digər formada dəqiqləşmələr aparmışlar.¹² Bütün bunlar araşdırmağa cəhd edəcəyimiz xüsusat üçün əhəmiyyət kəsb edir.

Qeyd etmək lazımdır ki, 8 dekabr 1960-cı il tarixdə qəbul olunmuş və 1 sentyabr 2000-ci il tarixədək qüvvədə olmuş Azərbaycan Respublikası CM-də «təqsirkar şəxs üçün aşkar surətdə köməkətsiz vəziyyətdə olan adamı öldürmə» anlayışından istifadə olunmasa da, bu cinayət «xüsusi amansızlıqla adamı öldürmə» cinayətinin tərkib elementi kimi tövsif edilmiş və tətbiq olunmuşdur. Yəni, «təqsirkar şəxs üçün aşkar surətdə köməkətsiz vəziyyətdə olan adamı öldürmə» cinayət qanunu üçün yeni anlayış¹³ olsa da, keçmiş SSRİ-nin və Azərbaycan Respublikasının məhkəmə təcrübəsi və cinayət hüquq nəzəriyyəsi üçün yeni hadisə deyildir. Belə ki, əvvəllər də köməkətsiz vəziyyətdə olan uşağı, azyaşlı, ahıl qocanı, hərəkət etmək və müqavimət göstərmək imkanı olmayan əlili və yaxud ağır xəstəni, eləcə də, digər fiziki və ya psixi problemlərinə görə, eyni zamanda, konkret olaraq düşdüyü vəziyyətlə əlaqədar (məsələn, ağır yükün altında sıxılmış vəziyyətdə qalan, böyük vəhşi heyvanlar üçün qurulmuş tələyə düşən və s.) onu həyatdan məhrum etmək istəyən şəxsə, təqsirkarın qəsdinin mahiyyətini, bir qayda olaraq, dərk etməsinə baxmayaraq, ona heç bir müqavimət göstərmək imkanı olmayan və öz ölümünün baş verəcəyi anı xüsusi iztirabla gözləyən şəxsi qəsdən öldürmə də, xüsusi amansızlıqla adamı öldürmə kimi qiymətləndirilməklə, ağırlaşdırıcı hallarda qəsdən adam öldürmə hesab olunurdu.

Yenilik ondan ibarətdir ki, Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsi Plenumunun «Qəsdən adam öldürmə işləri üzrə məhkəmə təcrübəsi haqqında» 2002-ci il 12 dekabr tarixli 3 №-li qərarının 13-cü bəndində¹⁴ imperativ formada müəyyən edilmişdir ki, yatmış şəxsin qəsdən öldürülməsi təqsirkar şəxs üçün aşkar surətdə köməkətsiz vəziyyətdə olan adamı öldürmə, yəni ağırlaşdırıcı hallarda qəsdən adam öldürmə kimi qiymətləndirilməlidir. Plenum qərarının qeyd edilən 13-cü bəndində göstərilir ki, «Azərbaycan Respublikası CM-in 120.2.9-cu maddəsi ilə

məsuliyyət o vaxt yaranır ki, zərərçəkmiş şəxs özünün fiziki və ya psixi qüsurlarına görə təqsirkara müqavimət göstərmək imkanına malik olmur və cinayət törədən şəxs zərərçəkmişin köməkətsiz vəziyyətdə olduğunu dərk edir. Köməkətsiz vəziyyətdə olmaq dedikdə, zərərçəkmişin qoca, xəstə, azyaşlı, bəzi hallarda yetkinlik yaşına çatmamış olması, özündən getmə, huşsuz, yatmış, bərk sərxoş vəziyyətdə olması kimi hallar başa düşülməlidir.»

Tədqiqat obyektimizin yatmış şəxsin qəsdən öldürülməsi cinayətinin Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsi Plenumunun «Qəsdən adam öldürmə işləri üzrə məhkəmə təcrübəsi haqqında» 2002-ci il 12 dekabr tarixli 3 №-li qərarının 13-cü bəndində imperativ formada «təqsirkar şəxs üçün aşkar surətdə köməkətsiz vəziyyətdə olan adamı öldürmə» kimi qiymətləndirilməsi və bu əməlin qeyd-şərtsiz Azərbaycan Respublikası CM-in 120.2.9-cu maddəsi ilə tövsif edilməsi barədə müddəası ilə əlaqədar olduğundan, həmin cinayət tərkibinin yalnız qeyd edilən xüsusatlarını araşdırmağa, səciyyəvi keyfiyyət xüsusiyyətlərini təhlil etməyə çalışacağıq.

Hər şeydən əvvəl onu qeyd etmək lazımdır ki, yatmış şəxsi qəsdən öldürmənin özü-özlüyündə ağırlaşdırıcı hallarda qəsdən adam öldürmə kimi qiymətləndirilməsi məsələsi, Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsi Plenumunun yuxarıda adı göstərilən 2002-ci il 12 dekabr tarixli qərarından təxminən 6 il əvvəl, yəni 1 yanvar 1997-ci il tarixdə Rusiya Federasiyası CM-in qüvvəyə minməsi¹⁵ və həmin Məcəllənin 105-ci maddəsinin 2-ci hissəsinin «v» bəndində «təqsirkar şəxs üçün aşkar surətdə köməkətsiz vəziyyətdə olan adamı öldürmə»nin qəsdən adam öldürmə cinayətinin yeni tövsifedici əlaməti kimi müəyyənəndirilməsi ilə məhkəmə praktikasına daxil olmuş və çox təəssüf ki, müəyyən müddət ərzində, istər cinayət hüquq elmində, istərsə də məhkəmə praktikasında «hakim mövqe» tutmuşdur. Belə ki, Rusiya Federasiyası Ali Məhkəməsinin Cinayət işləri üzrə məhkəmə kollegiyasının «Revinin işi üzrə» qərarında yatmış şəxsin baş nahiyəsinə balta ilə 3 dəfə zərbə vurmaqla onun öldürülməsi, təqsirkar şəxs üçün aşkar surətdə köməkətsiz vəziyyətdə

10 1 sentyabr 2001-ci il tarixdə qüvvəyə minmiş Ukrayna Respublikası CM-in 115-ci maddəsinin 2-ci bəndi «azyaşlı uşağı və təqsirkar şəxs üçün aşkar surətdə hamilə vəziyyətdə olan qadını öldürmə», həmin maddənin 2-ci hissəsinin 3 bəndində isə «girovu öldürmə»yə görə məsuliyyət nəzərdə tutulmuş, göründüyü kimi, Ukrayna qanunverici orqanı, demək olar ki, «təqsirkar şəxs üçün aşkar surətdə köməkətsiz vəziyyətdə olan adamı öldürmə» anlayışından imtina etmişdir.

11 Moldova Respublikası 2009-cu il CM-in 145-ci maddəsinin 2-ci hissəsinin «e» bəndində «aşkar surətdə yetkinlik yaşına çatmamış şəxsi və ya hamilə qadını və yaxud ahıl yaşı, xəstəlik, fiziki və ya psixi qüsurları, eləcə də, digər hallarla (faktorlarla) əlaqədar aşkar surətdə köməkətsiz vəziyyətdə olan şəxsi öldürmə», həmin maddənin 2-ci hissəsinin «f» bəndində isə «adam oğurluğu və ya girov götürülməsi ilə bağlı adam öldürmə»yə görə məsuliyyət müəyyənəndirilmişdir.

12 Qırğızıstan Respublikası 1997-ci il CM-in 97-ci maddəsinin 2-ci hissəsinin 3-cü bəndində «təqsirkar şəxs üçün aşkar surətdə köməkətsiz vəziyyətdə olan şəxsi öldürmə və yaxud yetkinlik yaşına çatmamış şəxsi öldürmə», həmin maddənin 2-ci hissəsinin 11-ci bəndində isə «adam oğurluğu və ya girov götürülməsi ilə bağlı adam öldürmə»yə görə məsuliyyət nəzərdə tutulmuşdur.

13 Burada «yeni anlayış» ifadəsi nisbi mənada işlədilir, 8 dekabr 1960-cı il tarixdə qəbul olunmuş Cinayət Məcəlləsi ilə müqayisədə, 30 dekabr 1999-cu il tarixdə qəbul edilmiş, 1 sentyabr 2000-ci il tarixdən qüvvəyə minmiş Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsi üçün yeni anlayış olduğu nəzərdə tutulur. Hüquq tarixində bir qədər də irəli getsək, Rusiya Sovet Federativ Sosialist Respublikasının 1926-cı il Cinayət Məcəlləsinin 136-cı maddəsinin 1-ci hissəsinin «e» bəndində «zərərçəkmiş şəxsin köməkətsiz vəziyyətindən istifadə etməklə qəsdən öldürülməsi»nə görə cinayət məsuliyyəti nəzərdə tutulurdu (Bax: Щаргородский М.Д. Преступления против жизни и здоровья. М., 1948, с. 94–95).

14 Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsi Plenumunun qərarlar məcmuəsi (1991–2008). Bakı, «Hüquq ədəbiyyatı» nəşriyyatı, 2008, cəh:222–223.

15 СЗ РФ, 1996, № 25, ст. 2955.

yətdə olan adamı öldürmə kimi qiymətləndirilmiş və həmin ölkənin Ali Məhkəməsinin 1997-ci ilin 2-ci rübünə dair məhkəmə praktikasının icmalında xüsusi dəyərləndirilmişdir.¹⁶

Bərk sərxoş vəziyyətdə yatmış şəxsin başına çəkilə 14 dəfədən az olmayaraq zərbə vuraraq onu öldürmüş «Slovnuyukun işi üzrə» də təqsirləndirilən şəxsin əməlinin RF CM-in 105-ci maddəsinin 2-ci hissəsinin «B» bəndi ilə (təqsirkar şəxs üçün aşkar surətdə köməksiz vəziyyətdə olan adamı öldürmə) tövsif edilməsini RF Ali Məhkəməsinin Cinayət işləri üzrə məhkəmə kollegiyası 9 sentyabr 1999-cu il tarixli qərarı ilə əsaslı hesab etmişdir.¹⁷

Rusiya Federasiyası Ali Məhkəməsinin təcrübəsində yuxarıda göstərilən bir neçə konkret cinayət işi üzrə (onların sayı bir o qədər də çox deyil) qəbul edilmiş həmin qərarlar, çox təəssüflər olsun ki, ümumi məhkəmə praktikası (o cümlədən Rusiya Federasiyasının məhkəmə praktikasında yatmış şəxsin qəsdən öldürmənin özü-özlüyündə ağırlaşdırıcı hallarda qəsdən adam öldürmə, yəni təqsirkar şəxs üçün aşkar surətdə köməksiz vəziyyətdə olan adamı öldürmə kimi qiymətləndirilməsindən qəti surətdə imtina olunması və yaxud işin hallarından asılı olaraq bu məsələyə fərqli yanaşmaların olması təcrübəsi) nəzərə alınmadan, prezident kimi tətbiq olunmuş, Rusiya Federasiyasında¹⁸ və ölkəmizdə çap olunmuş əksər kommentariyalarda,¹⁹ eləcə də bəzi cinayət-hüquq ədəbiyyatında²⁰ da özünə «vətəndaşlıq hüququ» qazanmışdır. Hətta, Rusiya Federasiyası Ali Məhkəməsi Plenumunun «Qəsdən adam öldürmə işləri üzrə məhkəmə təcrübəsi haqqında» 1999-cu il 27 yanvar tarixli 1 №-li qərarının 7-ci bəndinin²¹ tələbləri və Müstəqil Dövlətlər Birliyinə daxil olan digər respublikaların təcrübəsi nəzərə alınmamışdır. Bütün bunlar, mənim fikrimcə, yatmış şəxsin qəsdən öldürülməsi cinayətinin Azərbaycan Respublikası Ali

Məhkəməsi Plenumunun «Qəsdən adam öldürmə işləri üzrə məhkəmə təcrübəsi haqqında» 2002-ci il 12 dekabr tarixli 3 №-li qərarının 13-cü bəndində imperativ formada «təqsirkar şəxs üçün aşkar surətdə köməksiz vəziyyətdə olan adamı öldürmə» kimi qiymətləndirilməsi ilə nəticələnmişdir.

Şübhəsiz ki, bu özü-özlüyündə, bir o qədər də narahatçılıq doğuran hal deyil. Narahatçılıq doğuran hal odur ki, Rusiya Federasiyası istintaq və məhkəmə təcrübəsindən fərqli olaraq,²² bizim ölkəmizdə Ali Məhkəmənin Plenum qərarının qeyd edilən müddəası qəsdin məzmunu və istiqaməti, cinayətin edilmə üsulu, motivi, məqsədi, eləcə də, cinayətin tövsifi üçün zəruri olan digər hallar, o cümlədən ədalətlik prinsipi nəzərə alınmadan imperativ formada, birmənalı, qeyd-şərtsiz tətbiq olunur. Bu da, demək olar ki, əksər hallarda cinayət əməlinin Azərbaycan Respublikası CM-in 120.1-ci maddəsi ilə, yəni ağır cinayət kimi qiymətləndirilməli olduğu halda, kifayət qədər əsas olmadan, Azərbaycan Respublikası CM-in 120.2.9-cu maddəsi ilə, yəni xüsusilə ağır cinayət kimi qiymətləndirilməsi ilə nəticələnmişdir. Təqsirləndirilən şəxs həmin əmələ görə 7 ildən 12 ilədək azadlıqdan məhrum etmə cəzasına məhkum edilməli olduğu halda, 12 ildən 15 ilədək azadlıqdan məhrum etmə və ya ömürlük azadlıqdan məhrum etmə cəzasına məhkum olunur və digər ağır məhrumiyətlərə düşər olur. Bu da bərabər mənafeələrə bərabər münasibəti özündə birləşdirən ədalətlik prinsipi²³ və cəzanın məqsədləri²⁴ ilə bir araya sığmır.

Respublikamızın istintaq və məhkəmə təcrübəsində Ali Məhkəmənin Plenum qərarlarının hüquqi qüvvəsi və hüquqi statusu bəzi hallarda, xüsusən araşdırma predmetimiz olan yatmış şəxsin qəsdən öldürülməsi cinayətinin özü-özlüyündə, qeyd-şərtsiz ağırlaşdırıcı hallarda qəsdən adam

16 Бюллетень Верховного Суда РФ. 1997. №12. С.9.

17 Курс уголовного право. Особенная часть. Том 3. Под ред. Г.Н.Борзенкова и В.С.Комиссарова. – М.: ИКД Зерцало-М, 2002, с.115.

18 Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации // Под общ. Ред. Ю.И.Скуратов и В.М.Лебедева. М.,1999. С.228.

19 Əfəndiyev E.M. Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin şərhli (xüsusi hissə). Bakı, «Hüquq ədəbiyyatı» nəşriyyatı, 2001, səh. 88; Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin kommentariyası. F.Y.Səməndərovun redaktəsi ilə. Bakı, «Digesta» nəşriyyatı, 2012, səh. 320.

20 Коробеев А.И. Убийство лица, заведомо для виновного находящегося в беспомощном состоянии // Уголовное право в XXI веке: Материалы Международной научной конференции на юридическом факультета МГУ им. М.В.Ломоносова. 31 мая - 1 июня 2001 г. М.: «ЛексЭсм», 2002. С.160; Попов А.Н. Убийства при отягчающих обстоятельствах. – СПб, 2003. С.266–267.

21 Судебная практика по уголовным делам в 2-х частях. Часть 1. Сборник постановлений Пленумов Верховных Судов СССР, РСФСР и Российской Федерации. М.: «Экзамэн», 2001, с.502–508.

22 Rusiya Federasiyası Ali Məhkəməsi sədrinin müavini A.E.Markuşev yatmış və ya bərk sərxoş vəziyyətdə olan şəxsin qəsdən öldürülməsi işləri üzrə məhkəmə təcrübəsini təhlil edərək, bu xarakterli işlərdə ikili mövqe olduğunu göstərmişdir. Belə ki, birinci mövqedə olan məhkəmələr yatmış və ya bərk sərxoş vəziyyətdə olan şəxsin öldürülməsini «təqsirkar şəxs üçün aşkar surətdə köməksiz vəziyyətdə olan adamı öldürmə» kimi qiymətləndirir, ikincilər isə, tamamilə əks mövqe tutaraq, həmin əməlin «sadə adam öldürmə» olduğunu göstərirlər. A.E.Markuşev həmin məqaləsində bu mövqələrin heç biri ilə razılaşmayaraq göstərmişdir ki, zərərçəkmiş köməksiz vəziyyətdə olması hər bir konkret halda, işin bütün halları nəzərə alınmaqla qiymətləndirilməlidir. Bax: Меркушев А.Е. О некоторых вопросах практики по делам о преступлениях, предусмотренных ст. 105 УК РФ // Бюллетень Верховного Суда РФ. 1999. №6.

23 Bax: Azərbaycan Respublikası CM-in 8-ci maddəsi.

24 Bax: Azərbaycan Respublikası CM-in 41.2-ci maddəsi.

öldürmə kimi qiymətləndirilməsi məsələsində kifayət qədər dəqiq nəzərə alınmamışdır.

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 131-ci maddəsinin 1-ci hissəsində göstərilir ki, Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsi məhkəmə praktikasına aid məsələlər üzrə izahlar verir.²⁵

«Məhkəmələr və hakimlər haqqında» Azərbaycan Respublikasının 10 iyun 1997-ci il tarixli qanununun²⁶ 79-cu maddəsində göstərilir ki, Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsi Plenumu Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 131-ci maddəsinə uyğun olaraq məhkəmə təcrübəsinə dair məsələlər üzrə məhkəmələrə izahlar verir. Həmin Qanunda daha sonra göstərilir ki, Ali Məhkəmənin aparatı Plenumun iclaslarının hazırlanmasına dair təşkilati işləri həyata keçirir, protokolun aparılmasını təmin edir, Plenumun qəbul etdiyi qərarların icrası üçün digər zəruri tədbirlər görür («Məhkəmələr və hakimlər haqqında» Azərbaycan Respublikası qanununun 80-ci maddəsi).²⁷

Azərbaycan Respublikası CPM-in 10.4-cü maddəsinə əsasən, Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsi Plenumunun məhkəmə təcrübəsinə dair məsələlər üzrə izahları cinayət prosesini həyata keçirən orqanlar²⁸ üçün tövsiyə²⁹ xarakteri daşıyır. Həmin Məcəllənin 10.3-cü maddəsində isə göstərilir ki, qanunların təfsiri cinayət prosesinin iştirakçılarına o halda məcburidir ki, təfsir Azərbaycan Respublikası Konstitusiyası Məhkəməsinin qərarında verilmiş olsun.

Burada onu da nəzərə almaq lazımdır ki, Azərbaycan Respublikası cinayət qanununun³⁰ və cinayət-prosessual qanunvericiliyinin mənbələri³¹ sırasında Ali Məhkəmənin Plenum qərarlarının adı göstərilməmişdir.

Ali Məhkəmənin Plenum qərarları «Normativ-hüquqi aktlar haqqında» Azərbaycan Respublikasının 21 dekabr 2010-cu il tarixli Konstitusiyası Qanununun 2-ci maddəsinə əsasən normativ hüquqi akt, eləcə də, həmin Konstitusiyası Qanununun 4-cü maddəsinə əsasən isə normativ xarakterli akt hesab olunmur.³²

Göründüyü kimi, Ali Məhkəmənin Plenum qərarları Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 148-ci maddəsi ilə müəyyənləşdirilmiş qanunvericilik sisteminə daxil deyildir. Eləcə də, həmin qərarlar normativ-hüquqi akt hesab olunmur, özündə ümumi məcburi davranış qayda-

sı (hüquq norması) müəyyən etmir və belə normalar yaratmaq səlahiyyətinə malik deyildir. Başqa sözlə, hüquq mənbəyi hesab olunmur.

Təbii olaraq, suallar meydana çıxır: Ali Məhkəmənin Plenum qərarlarının hüquqi qüvvəsi və hüquqi statusu ilə əlaqədar yuxarıda göstərilənlərə baxmayaraq, həmin qərarlara Respublikamızın istintaq və məhkəmə təcrübəsinə də normativ-hüquqi akt kimi birmənalı əməl olunmasının, tətbiq və icra olunmasının səbəbləri nədir? Nə üçün Ali Məhkəmənin Plenum qərarları doğruluğunun isbata ehtiyacı olmayan aksiom kimi başa düşülür və tətbiq olunur?

Burada bir tərəfdən, hüquqi nihilizm əlamətləri vardır. İkinci tərəfdən, bu məsələnin hüquqi əsasları olmayan tarixi kökləri vardır. Belə ki, sovet dövründə, 1979-cu ildə qəbul olunmuş «SSRİ Ali Məhkəməsi haqqında» qanunun 3-cü maddəsinə əsasən, yuxarı məhkəmələrin plenumlarının qərarları (izahları) aşağı məhkəmələr üçün məcburi idi.³³ Çox ehtimal ki, ölkəmizdə istintaq və məhkəmə təcrübəsi qeyd edilən «hüquqi ənənəni» əsassız olaraq, normativ-hüquqi akt kimi rəhbər tutaraq, Ali Məhkəmənin Plenum qərarlarını imperativ formada, qeyd-şərtsiz tətbiq edirlər. Burada həm də qeyd etmək lazımdır ki, «SSRİ Ali Məhkəməsi haqqında» qanunun 3-cü maddəsi Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasına və yuxarıda göstərilən qanunlara ziddir. Belə ki, Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının keçid müddələrinin 8-ci bəndində göstərilir: «Bu Konstitusiyanın qəbul edildiyi günədək Azərbaycan Respublikasının ərazisində qüvvədə olan qanunlar və başqa normativ-hüquqi aktlar bu Konstitusiyaya zidd olmayan hissədə öz qüvvəsini saxlayır».³⁴

Digər tərəfdən, bu sahədə bəzi hüquq ədəbiyyatı da müəyyən mənfi rol oynamışdır. Məsələn, 1998-ci ildə çap olunmuş «Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsi Plenumunun qərarlar məcmuəsi (1961–1997)»³⁵ kitabına ön söz əvəzində oxuyuruq: «Ali Məhkəmə Plenumunun qərarları qanunların tətbiqində yaranan çətinlikləri aradan qaldırmaq və həmin sahədə vahid təcrübə yaratmaq məqsədinə xidmət edir. Mülki mübahisələrin həlli, cinayət işlərinin təhqiqatı və istintaqı, habelə məhkəmə baxışı zamanı həqiqətin meydana çıxarılmasında əvəzsiz rol oynayan bu qərarlar, məhkəmə-istintaq orqanları, digər orqanlar və vəzifəli şəxslər, həmçinin vətəndaş-

25 Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası. Bakı. «Hüquq ədəbiyyatı» nəşriyyatı, 2009. Səh. 69–70.

26 Bax: «Məhkəmələr və hakimlər haqqında» Azərbaycan Respublikasının qanunu. Bakı, «Qanun» nəşriyyatı, 2011, səh.28.

27 Bax: Qanunun həmin maddəsinin qeyd edilən abzası 14 iyun 2005-ci il tarixli qanunla yeni redaksiyada verilmişdir // «Azərbaycan» qəzeti, 6 avqust 2005-ci il.

28 Cinayət prosesini həyata keçirən orqanlar – icraatında cinayət işi və ya cinayət təqibi ilə bağlı digər materiallar olan təhqiqat, istintaq, prokurorluq orqanları və ya məhkəmələrdir (Azərbaycan Respublikası CPM-in 7.0.5-ci maddəsi).

29 Tövsiyə – necə hərəkət etmək, bir işi necə görmək haqqında məsləhət // Azərbaycan dilinin izahlı lüğəti. 3-cü cild. Ağamusa Axundovun redaktəsi ilə. Bakı, «Çıraq» nəşriyyatı, 2000, cəh. 139.

30 Bax: Azərbaycan Respublikası CM-in 1-ci maddəsi.

31 Bax: Azərbaycan Respublikası CPM-in 2-ci maddəsi.

32 «Normativ-hüquqi aktlar haqqında» Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası Qanunu. Bakı, «Hüquq ədəbiyyatı» nəşriyyatı, 2011.

33 «Qanun» jurnalı, 2009. № 08 (184), səh. 13.

34 Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası. Bakı. «Hüquq ədəbiyyatı» nəşriyyatı, 2009. Səh. 85.

35 Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsi Plenumunun qərarlar məcmuəsi (1961–1997). Bakı, «Hüquq ədəbiyyatı» nəşriyyatı, 1998, cəh. 3.

lar üçün məcburidir.» Oxsar münasibət Rusiya hüquq ədəbiyyatında da vardır: «Yuxarı məhkəmələrin plenumlarının qərarları (izahları) aşağı məhkəmələr üçün məcburi olduğundan, bu qaydalar əslində hüquq normasına çevrilir».³⁶ Göründüyü kimi, Ali Məhkəmənin Plenum qərarlarının hüquqi qüvvəsi əsassız və qanunsuz olaraq xeyli genişləndirilmişdir.

Ali Məhkəmənin Plenum qərarları cinayətlərin tövsifi zamanı əlahiddə, qanunvericilik aktlarından, istintaq və məhkəmə təcrübəsindən, eləcə də cinayət-hüquq nəzəriyyəsiindən təcrid («izolə») olunmuş şəkildə, imperativ formada deyil, onlarla birlikdə, hüquqi təhlil və analizlərə, hüquqi qiymətləndirmələrə əsaslanaraq tətbiq olunmalıdır.

Hüquq ədəbiyyatında haqlı olaraq göstərilir ki, cinayətlərin tövsifi qaydaları dedikdə, Azərbaycan Respublikası Konstitusiyaya Məhkəməsi və Ali Məhkəməsi plenumlarının qərarlarında, eləcə də məhkəmə təcrübəsi və cinayət-hüquq nəzəriyyəsi tərəfindən işlənilib hazırlanmış cinayət qanununun tətbiqi üsulları başa düşülür.³⁷

Cinayətin tövsifi zamanı Ali Məhkəmənin Plenum qərarlarını məhkəmə təcrübəsindən və cinayət-hüquq nəzəriyyəsiindən, eləcə də müstətiqin, prokurorun və ya hakimin sübutların məcmusunu hüquqi qiymətləndirərkən qanunu və vicdanını rəhbər tutaraq öz daxili inamına əsaslanması barədə cinayət-prosessual qanunvericiliyinin³⁸ tələblərindən təcrid olunmuş vəziyyətdə, imperativ hüquq normaları kimi tətbiq etmək, şübhəsiz ki, müsbət hadisə deyildir.

Beləliklə, yatmış şəxsi qəsdən öldürmə, eləcə də, ümumilikdə, təqsirkar şəxs üçün aşkar surətdə köməksiz vəziyyətdə olan adamı öldürmə, eyni zamanda, digər cinayətlərin tövsifi hər bir konkret əməldə işin bütün halları nəzərə alınmaqla, kompleks şəkildə qiymətləndirilməlidir.

Ölkəmizin cinayət hüququ elminin inkişafında xüsusi xidmətləri olan görkəmli hüquqşünas alim İsa Məmmədov hələ 42 il əvvəl çap etdirdiyi «Şəxsiyyət əleyhinə olan cinayətlər» kitabında göstərirdi ki, yatmış şəxsin öldürülməsi özü-özlüyündə xüsusi amansızlıqla adamı öldürmə (yəni ağırlaşdırıcı hallarda qəsdən adamı öldürmə – izah mənimdir // S.X.Aslanov) kimi qiymətləndirilmə bilməz.³⁹

Hüquq elmləri doktoru, professor Firudin Səməndərov nəzəriyyə və praktikada köməksiz vəziyyətdə olan zərərçəkənlərə – özündən gedən (qəşş edən), huşsuz olan, tam sərxoşluq, ağır xəstə vəziyyət, çox qoca, azyaşlı, yat-

mış və s. şəxsləri daxil etsə də, yatmış şəxsi öldürmənin bu xarakterli cinayətlərə aid edilməsinin mübahisəli olduğunu göstərmişdir.⁴⁰ Belə ki, müəlliflərdən S.V.Borodin yatmış şəxsi öldürmənin köməksiz vəziyyətdə olan adamı öldürmə kimi qiymətləndirilməsinin əleyhinə olaraq, həmin fikri qəti surətdə rədd etmişdir-sə,⁴¹ başqa bir qrup müəlliflər bu məsələnin mübahisəli olduğunu, yatmış şəxsin və yaxud bərk sərxoş, eləcə də huşsuz vəziyyətdə olan şəxsin öldürülməsinin hər bir halda bu xarakterli cinayətlərə aid olunmasının düzgün olmadığını göstərmişlər.⁴²

Yatmış şəxsi qəsdən öldürmənin özü-özlüyündə, qeyd-şərtsiz ağırlaşdırıcı hallarda qəsdən adamı öldürmə kimi qiymətləndirilməsinin əleyhinə olan müəlliflərin fikrincə, köməksiz vəziyyətdə olan adamı öldürmək dedikdə, zərərçəkmiş şəxsə əlavə, xüsusi əzab və izzət verilməsi başa düşülməlidir. «O başa düşür ki, onu indi və tezliklə öldürəcəklər, lakin özünün fiziki vəziyyəti ilə əlaqədar heç bir müqavimət göstərə bilmir, heç kəsi köməyə çağıra bilmir.»⁴³ «Zərərçəkmiş şəxs başa düşməlidir ki, bu və ya digər hallarla əlaqədar düşdüyü vəziyyət, onu müqavimət göstərmək imkanından məhrum etmişdir və o, qatil qarşısında köməksiz vəziyyətdə qalmışdır.»⁴⁴ Qeyd edilən müəlliflər göstərilən əsərlərində, belə bir nəticəyə gəlirlər ki, yatmış və yaxud huşsuz vəziyyətdə olan adamı öldürməni köməksiz vəziyyətdə olan adamı öldürmə kimi qiymətləndirmək, şübhəsiz ki, düzgün olmazdı.

Hüquq ədəbiyyatında əksər müəlliflər S.İ.Dementevin və A.H.Krasikovun yuxarıda göstərilən mövqeyini müdafiə edərək, qanunverici orqanın köməksiz vəziyyətdə olan adamı öldürmənin «sadə» adamı öldürməyə nisbətən, yüksək ictimai təhlükəliliyə malik əməl kimi qiymətləndirilməsinin təqsirləndirilən şəxsiyyətinin daha təhlükəliliyi ilə əlaqədar olduğunu göstərirlər. Yoxsa, snayper atəşi nəticəsində öldürülən şəxsin də, təqsirləndirilən şəxsə heç bir müqavimət göstərmək imkanına malik olmaması və təqsirkarın bunu əvvəlcədən bilməsi əsası ilə, köməksiz vəziyyətdə olan adamı öldürmə kimi qiymətləndirilməsinə dair absurd bir nəticə qarşıda durar.⁴⁵ Bəzən zərərçəkmiş Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsi Plenumunun yuxarıda adı qeyd edilən qərarının 13-cü bəndində anlayışı verilmiş «köməksiz vəziyyətdə» olmayan, sağlam bir şəxs olmasına baxmayaraq, elə bir vəziyyətdə, elə bir şəraitdə silahlı cinayətkarların əhatəsində ola bilər ki, hər hansı bir formada müqavimət göstərmək, özünü müdafiə etmək imkanında olmasın. Belə olan

36 Калмыков В.В. Статус суда в правовом государстве. М., 1992. С.31, 45.

37 Daha ətraflı bax: Nazir Bayramov. Cinayətlərin tövsifi qaydaları. Metodik vəsait. Bakı, «Hüquq ədəbiyyatı» nəşriyyatı, 2011, səh. 8.

38 Bax: Azərbaycan Respublikası CPM-in 145.2-ci maddəsi.

39 Məmmədov İ.P. Şəxsiyyət əleyhinə olan cinayətlər. Bakı, 1971, səh. 49.

40 Səməndərov F.Y. Şəxsiyyət əleyhinə edilən cinayətlər (tövcif məsələləri). Dərs vəsaiti. Bakı, BDU-nun nəşriyyatı, 1997, səh. 64.

41 Бородин С.В. Квалификация преступлений против жизни. М., 1977.

42 Bax: Курс уголовного право. Особенная часть. Том 3. Под ред. Г.Н.Борзенкова и В.С.Комиссарова. – М.: ИКД Зерцало-М, 2002, с.114.

43 Красиков А.Н. Преступления против личности. Саратов. Изд-во Саратов. Ун-та. 1999. с.9.

44 Дементьев С. Понятие беспомощного и бессознательного состояния // Российская юстиция. 1999. №1. С.43.

45 Daha ətraflı bax: www.prabo. Vuzlib. Org/book-z 786-pade-29.html.

halda, həmin zərərçəkmiş də köməkətsiz vəziyyətdə olan şəxs kimi qiymətləndirilməlidir?⁴⁶ Bəzi müəlliflər daha irəli gedərək, yatmış şəxsi öldürmənin köməkətsiz vəziyyətdə olan adamı öldürmə kimi qiymətləndirilməsinin məntiqlilik olduğunu göstərirlər. Belə ki, yatmış şəxsin yuxudan oyatdıqdan sonra öldürülməsinin onun yatmış vəziyyətdə öldürülməsindən daha az təhlükəli cinayət kimi qiymətləndirilməsi absurddur, hətta belə demək olar ki, şəxsi yuxudan oyatmadan öldürmə, müəyyən mənada, humanistlikdir.⁴⁷

Cinayət hüquq elmində işlənib hazırlanmış həmin konsepsiya Rusiya Federasiyasının məhkəmə təcrübəsində də öz əksini tapmışdır. Belə ki, Rusiya Federasiyası Ali Məhkəməsi Plenumunun «Qəsdən adam öldürmə işləri üzrə məhkəmə təcrübəsi haqqında» 1999-cu il 27 yanvar tarixli 1 №-li qərarında yatmış və yaxud huşsuz vəziyyətdə olan adamı öldürmənin köməkətsiz vəziyyətdə olan adamı öldürmə kimi qiymətləndirilməsi barədə heç bir konkret müddəə yoxdur.⁴⁸ Doğrudur, bəzən hüquq ədəbiyyatında bu məsələdə qeyri-dəqiqliyə yol verilməsi hallarına da təsadüf edilir. Məsələn, müəlliflərdən A.İ.Коробев öz məqaləsində⁴⁹ RF Ali Məhkəməsi Plenumunun yuxarıda adı göstərilən qərarının 7-ci bəndində verilmiş «təqsirkar şəxs üçün aşkar surətdə köməkətsiz vəziyyətdə olan adamı öldürmə» tərkibinin anlayışını göstərdikdən sonra, vasitəsiz nitq haqqında dilin üslub qaydalarının tələblərini pozmaqla, abzassız, elə həmin cümlənin arxasınca, hüquq tətbiq edən orqanın (*по мнению правоприменителя*) fikrincə, yatmış şəxsi öldürməni də köməkətsiz vəziyyətdə olan adamı öldürmə kimi qiymətləndirilməsini göstərmişdir.⁵⁰ Buradan, ilk baxışda, elə görünür ki, qeyd edilən fikir RF Ali Məhkəməsi Plenumunun 1999-cu il 27 yanvar tarixli 1 №-li qərarına aid-

dir. Həqiqətdə isə, həmin müddəanın nə RF Ali Məhkəməsi Plenumunun yuxarıda adı göstərilən qərarına, nə də həmin qərara 6 fevral 2007-ci il tarixli 7 №-li,⁵¹ 3 aprel 2008-ci il tarixli 4 №-li⁵² və nəhayət, 3 dekabr 2009-cu il tarixli 27 №-li⁵³ Plenum qərarları ilə edilmiş əlavə və dəyişikliklərə aidiyyəti yoxdur və həmin sənədlərdə sözügedən məsələ barədə heç bir konkret göstəriş öz əksini tapmamışdır.

Moskva şəhər məhkəməsinin 24 sentyabr 1999-cu il tarixli hökmü ilə Bıçenkov bərk sərxoş vəziyyətdə yatmış zərərçəkmişlər Toçilinanı qəsdən öldürməyə və Yudinanı öldürməyə cəhd etdiyinə görə məhkum olunmuş, onun əməli «təqsirkar şəxs üçün aşkar surətdə köməkətsiz vəziyyətdə olan adamı öldürmə» və həmin cinayətə cəhd kimi qiymətləndirilmişdir. Vəkilin kassasiya şikayəti əsasında 17 noyabr 1999-cu il tarixdə işə baxan RF Ali Məhkəməsinin Cinayət işləri üzrə məhkəmə kollegiyası hökmü dəyişdirərək, Bıçenkovun əməlinə düzgün hüquqi qiymət verilmədiyini, zərərçəkmişlərin bərk sərxoş vəziyyətdə yatmalarının köməkətsiz vəziyyət kimi qiymətləndirilməsinin düzgün olmadığını göstərmişdir.⁵⁴ RF Ali Məhkəməsinin Cinayət işləri üzrə məhkəmə kollegiyasının «Tarasovun işi üzrə» qərarında da «yuxunun köməkətsiz vəziyyət olmadığı», «zərərçəkmişin yatması RF CM-in 105-ci maddəsinin 2-ci hissəsinin «в» bəndində⁵⁵ göstərilən tərkibi yaratmadığı» göstərilməklə, eyni mövqə müdafiə edilmişdir.⁵⁶ Başqa bir cinayət işində məhkəmə göstərir ki, «yuxu insanın həyatı zəruri və fizioloji şərtlənmiş vəziyyətidir» və bu, öz-özülüyündə köməkətsiz vəziyyət hesab oluna bilməz.⁵⁷

«Köməkətsiz vəziyyət» anlayışı Azərbaycan dilinin izahlı lüğətində,⁵⁸ eləcə də rus dilindən tərcümədə⁵⁹ və di-

46 Köməkətsiz vəziyyətin belə genişləndirici təsiri hüquq ədəbiyyatında da öz əksini tapmışdır. Вах: Уголовное право России. Часть особенная. Под ред. Л.Л.Кругликов М.: «Волтере-Клувер», 2005. С.136.

47 Складов С.В. Мотивы индивидуального преступного поведения и их уголовно-правовое значение. М., 2000. С.203–204.

48 Судебная практика по уголовным делам в 2-х частях. Часть 1. Сборник постановлений Пленумов Верховных Судов СССР, РСФСР и Российской Федерации. М.: «Экзамен», 2001, с.502–508.

49 Коробев А.И. Убийство лица, заведомо для виновного находящегося в беспомощном состоянии // Уголовное право в XXI веке: Материалы Международной научной конференции на юридическом факультета МГУ им. М.В.Ломоносова 31 мая – 1 июня 2001 г. М.: «ЛексЭсм», 2002. С.160.

50 Пленум Верховного Суда РФ от 27 января 1999 г. разъяснил, что как убийство лица, заведомо для виновного находящегося в беспомощном состоянии, надлежит квалифицировать умышленное причинение смерти потерпевшему, неспособному в силу физического или психического состояния защитить себя, оказать активное сопротивление виновному, когда последний, совершая убийство, сознает это обстоятельство. К лицам, находящимся в беспомощном состоянии, по мнению правоприменителя, (*kursiv mənimdir* – S.X.Aslanov) относятся, в частности: тяжелобольные и престарелые; малолетние дети; лица, страдающие психическими расстройствами, лишаящими их способности правильно воспринимать происходящее; лица, находящиеся в состоянии глубокого физиологического опьянения, под воздействием наркотических средств или психотропных веществ, в состоянии обморока, сна, гипноза и т. п.

51 Бюллетень Верховного Суда РФ. 2007. №2.

52 Бюллетень Верховного Суда РФ. 2008. №4.

53 Бюллетень Верховного Суда РФ. 2009. №12.

54 Бюллетень Верховного Суда РФ. 2000. №8.

55 RF CM-in 105-ci maddəsinin 2-ci hissəsinin «в» bəndi Azərbaycan Respublikası CM-nin 120.2.9-cu maddəsi ilə eyni cinayət tərkibini nəzərdə tutur.

56 Бюллетень Верховного Суда РФ. 2000. №2.

57 Daha ətraflı bax: Обзор законодательства и судебной практики Верховного Суда РФ за третий квартал 1999г. С.11.

58 Köməkətsiz – heç bir köməyi olmayan, aciz, tək, kimsəsiz, himayəsiz // Azərbaycan dilinin izahlı lüğəti. 2-ci cild. Ağamusa Axundovun redaktəsi ilə. Bakı, «Çıraq» nəşriyyatı, 1999, səh. 165.

59 Беспомощно – köməkətsiz, aciz, zəif, əlacsız, naçar, çarəsiz, bacarıqsız // Rusca-Azərbaycanca lüğət, 1-ci cild. Bakı, «Maarif» nəşriyyatı, 1984.

gər lüğətlərdə⁶⁰ etimoloji cəhətdən təxminən eyni mənada işlədilir. Cinayət qanununda isə həmin anlayışın müxtəlif maddələrdə müxtəlif məzmununda və formada işlədilməsi diqqət tələb edən məsələdir. Belə ki, Azərbaycan Respublikası CM-in 120.2.9-cu maddəsində işlədilən «təqsirkar şəxs üçün aşkar surətdə köməkətsiz vəziyyətdə olan» anlayışından fərqli olaraq, Azərbaycan Respublikası CM-in 61.1.7-ci maddəsində⁶¹ bu anlayış «azyaşlı, qoca və ya köməkətsiz vəziyyətdə olan» kimi işlədilmiş, sonuncu halda, səciyyəvi keyfiyyət xüsusiyyətləri, yəni zərərçəkənin azyaşlı və ya qoca olması «köməkətsiz vəziyyətdə olan şəxsə» ayrı göstərilmişdir. CM-in 126.2.3⁶² və 127.2.2-ci maddələrində⁶³ həmin ifadə «təqsirkar şəxs üçün aşkar surətdə köməkətsiz vəziyyətdə olan», CM-in 133.2.4-cü maddəsində⁶⁴ «təqsirkar şəxs üçün aşkar surətdə yetkinlik yaşına çatmayan, habelə köməkətsiz vəziyyətdə olan», CM-in 137.3,⁶⁵ 149.1⁶⁶ və 150.1-ci⁶⁷ maddələrində «zərərçəkmiş şəxsin köməkətsiz vəziyyətindən istifadə etməklə» və nəhayət, CM-in 143-cü maddəsində⁶⁸ «özünü qorumaq üçün tədbir görmək imkanından məhrum olan» kimi işlədilmişdir.

Müqayisədən görüldüyü kimi, cinayət qanununun yuxarıda sadalanan 9 maddəsinin hər hansı birində, o cümlədən CM-in 120.2.9-cu maddəsində «zərərçəkmiş şəxsin köməkətsiz vəziyyətdə olması dedikdə, onun eyni zamanda, yatmasının da başa düşülməsi» ifadəsi, kifayət qədər qeyri-ciddi səslənəcəkdir.

Yatmış şəxsi qəsdən öldürmənin özü-özlüyündə köməkətsiz vəziyyətdə olan adamı öldürmə kimi qiymətləndirilməsinin düzgün olmaması barədə fikrimi əsaslandırmaq üçün, doğruluğunun isbata ehtiyacı olmayan bir hüquq aksiomuna istinad etmək istəyirəm: «Qanunda qeyri-müəyyənlik məsuliyyəti ağırlaşdıran istiqamətə deyil, yalnız məsuliyyəti yüngülləşdirən istiqamətə təfsir edilməlidir.» Bu, dünyanın bütün hüquq sistemlərinin hamılıqla, mübahisəsiz qəbul etdikləri hüquqi başlanğıc və rəhbər müddədir. Təqsirsizlik prezumpsiyasının zəruri elementi, səciyyəvi keyfiyyət xüsusiyyətidir.

Azərbaycan Respublikası CPM-in 21.2-ci maddəsində göstərilir ki, cinayət və cinayət-prosessual qanunla-

rın tətbiqində aradan qaldırılmamış şübhələr təqsirləndirilən şəxsin (şübhəli şəxsin) xeyrinə həll olunmalıdır.

Qanunda göstərilən həmin şübhələr, yəni cinayət və cinayət-prosessual qanunların tətbiqi ilə bağlı yaranan şübhələr təqsirləndirilən şəxsin xeyrinə qanunvericiliyin təfsiri vasitəsilə tənzimlənir.⁶⁹

Hüquq ədəbiyyatında haqlı olaraq qeyd edilir ki, ittihamın əsasını təşkil edən rəsmi tövsif Azərbaycan Respublikası CPM-də göstərilən qaydada dəqiq müəyyən edilməz faktiki hallara söykənməlidir. Cinayətin tövsifi prosesində məhz bu faktiki əsasla cinayət tərkibi tutuşdurulmalıdır. Bütün mübahisələr və aradan qaldırılması mümkün olmayan şübhələr təqsirləndirilən şəxsin xeyrinə həll olunur.⁷⁰

Respublika Ali Məhkəməsi Plenumunun «Qəsdən adam öldürmə işləri üzrə məhkəmə təcrübəsi haqqında» 2002-ci il 12 dekabr tarixli 3 №-li qərarının 13-cü bəndinə əsasən, yatmış şəxsi, huşsuz, bərk sərxoş və özündən getmiş vəziyyətdə olan şəxsi qəsdən öldürmə, özü-özlüyündə təqsirkar şəxs üçün aşkar surətdə köməkətsiz vəziyyətdə olan adamı öldürmə (Azərbaycan Respublikası CM-in 120.2.9-cu maddəsi) kimi qiymətləndirilərsə, onda o, «sadə adam öldürmə»dən⁷¹ (yəni Azərbaycan Respublikası CM-in 120.2-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş məsuliyyəti ağırlaşdıran hallar və Azərbaycan Respublikası CM-in 121⁷², 122⁷³ və 123-cü⁷⁴ maddələrində nəzərdə tutulmuş məsuliyyəti yüngülləşdirən hallar olmadan adam öldürmə) hansı səciyyəvi keyfiyyət xüsusiyyətlərinə görə daha təhlükəli olacaq? Bu cinayətin ictimai təhlükəlilik dərəcəsinin daha yüksəkliyi özünü nədə göstərəcək?

Bütün bu və bu kimi çoxsaylı digər suallarla əlaqədar fikrimi yekunlaşdırmaq üçün prokurorluqda işlədiyim dövrdə istintaq təcrübəmizdən üç hadisəni kasus formasında misal göstərmək məqsədmüvafiq olardı.

Birincisi, zərərçəkən T. növbəti dəfə ailə üzvlərinə xüsusi azgınlıq və həyasızlıqla fərqlənən hörmətsizlik etmək istəmiş, bu məqsədlə yeni il axşamı arvadı və yetkinlik yaşına çatmamış iki oğlu ilə birgə yaşadığı evə əxlaqsız qadın dəvət edərək, yeni ili həmin qadınla qarşı-

60 Беспомощный – нуждающийся в помощи, неспособный сам делать что-нибудь для себя // Ожегов С.И. Словарь русского языка. М.: «Рус.яз.», 1986. С.41.

61 CM-in 61.1.7-ci maddəsi – Cəzayı ağırlaşdıran hallar.

62 CM-in 126.2.3-cü maddəsi – Qəsdən sağlamlığa ağır zərər vurma.

63 CM-in 127.2.2-ci maddəsi – Qəsdən sağlamlığa az ağır zərər vurma.

64 CM-in 133.2.4-cü maddəsi – Əzab vermə.

65 CM-in 137.3-cü maddəsi – İnsan orqanlarının və ya toxumalarının alqı-satqısı və onların transplantasiya məqsədi ilə götürülməsi.

66 CM-in 149.1-ci maddəsi – Zorlama.

67 CM-in 150.1-ci maddəsi – Seksual xarakterli zorakılıq hərəkətləri.

68 CM-in 143-cü maddəsi – Təhlükədə qoyma.

69 Azərbaycan Respublikası Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin kommentariyası. C.H.Mövsumovun, B.C.Kərimovun və Ə.H.Hüseynovun redaktəsi ilə. Bakı, «Digesta» nəşriyyatı, 2011, səh.72.

70 Nazir Bayramov. Cinayətlərin tövsifi qaydaları. Metodik vəsait. Bakı, «Hüquq ədəbiyyatı» nəşriyyatı, 2011, səh.9.

71 Şərti anlayış kimi «sadə adam öldürmə» hüquq ədəbiyyatında geniş işlədilir. Bax: Səməndərov F.Y. Göstərilən əsər. Səh.16–25.

72 Bax: Ananın yeni doğduğu uşağı qəsdən öldürməsi (Azərbaycan Respublikası CM-in 121-ci maddəsi).

73 Bax: Qəflətən baş vermiş güclü ruhi həyəcan vəziyyətində qəsdən adam öldürmə (Azərbaycan Respublikası CM-in 122-ci maddəsi).

74 Bax: Zəruri müdafiə həddini və ya cinayət törətmiş şəxsin tutulması üçün zəruri həddi aşmaqla adam öldürmə (Azərbaycan Respublikası CM-in 123-cü maddəsi).

layacağıni bildirmişdir. Bundan sonra, yaranmış münaqişə zəminində arvadını döymüş, kiçik oğlu L. yaxınlıqda yaşayan nənəsini köməyə çağırmış, nənə əxlaqsız qadını qovduqdan sonra T. arvadını yenidən döymüş və spirtli içki qəbul edərək yatmışdır. Ağır ailə vəziyyətində olan yetkinlik yaşına çatmamış L. atasının yatdığını görüb, onu qəsdən öldürmək barədə əvvəlcədən planlaşdırdığı niyyətini həyata keçirmək üçün əlverişli məqam olması qərarına gələrək, ov tüfəngindən bir atəş açmaqla, atasını qəsdən öldürmüşdür. Burada L.-in atası yatdıqdan sonra cinayətkar qəsdini həyata keçirməsi həm fiziki, həm də psixoloji hallarla bağlıdır. Belə ki, fiziki cəhətdən atasının ondan çox qüvvətli və cəld olması, L.-in yetkinlik yaşına çatmaması, atası oyaq olarsa, cinayətkar qəsdini başa çatdırmağa psixoloji cəhətdən qadir olmayacağı barədə gümanları diqqət tələb edən məsələlərdir.

İkinci hadisə, zərərçəkmiş şəxs N. ailəsinə baş çəkmək üçün xarici dövlətdən evinə qayıdarkən, arvadı M.-in və 3 azyaşlı övladının maddi çətinliklər içərisində olduğunu görmüş, göndərdiyi pulların arvadının hara xərclənməsi ilə maraqlanmışdır. Arvadı onun göndərdiyi bütün pulları vərəm xəstəsi olan azyaşlı qızı D.-nin müalicəsinə xərclədiyini bildirdikdə, aralarında mübahisə düşmüş, N. arvadını döyərək, qızı D.-nin müalicəsinin əhəmiyyətsiz olduğunu, onun ağır xəstəlikdən onsuz da öləcəyini nalayiq və azğın sözlərlə dəfələrlə təkrar etmişdir. N.-in öz doğma qızı barədə ifadələrindən sonra arvadı M. onu öldürmək qərarına gəlir, həyətdə xeyli ağladığıdan sonra evə qayıtdıqda, ərinin yatdığını görür, qəsdini həyata keçirmək üçün əlverişli məqam olduğu qərarına gəlir və həyətdə qayıdaraq, götürdüyü balta ilə ərinin baş nahiyəsindən bir neçə zərbə vurmaqla onu öldürür.

Üçüncü hadisə də özünəməxsus diqqət tələb edir. Belə ki, yetkinlik yaşına çatmamış R. böyük qardaşının arvadı ilə atası Z.-nin intim münasibətdə olmasını ailə üzvlərinin bilməsi ilə əlaqədar yaranmış ağır ailə vəziyyətində öz atası Z.-ni öldürmək qərarına gəlir. Bir neçə gün cinayətkar qəsdini hansı üsulla həyata keçirmək barədə fikirləşir. Nəhayət, atasının günorta vaxtı öz otağında yatdığını görüb, tüfəngdən iki dəfə atəş açmaqla onu qətlə yetirmişdir.

Təbii olaraq, yuxarıda qeyd etdiyim suallar təkrar qarşıda durur. Göstərilən 3 hadisədəki təqsirləndirilən şəxslərin, başqa qəsdən adam öldürənlərdən daha təhlükəli olması özünü nədə göstərir? Nə üçün bu adam öldürənlərin başqa adam öldürənlərə nisbətən ictimai təhlükəlilik dərəcəsi daha yüksəkdir? Nə üçün yuxarıda göstərilən 3 təqsirləndirilən şəxs 7 ildən 12 ilədək müddətə azadlıqdan məhrum etmə cəzası ilə islah oluna bilməzlər, onlara 12 ildən 15 ilədək müddətə azadlıqdan məhrum etmə, ya da ömürlük azadlıqdan məhrum etmə cəzası (Şübhəsiz ki, burada Azərbaycan Respublikası CM-in 57.2-ci maddəsinin tələbləri nəzərə alınmaqla) verilməlidir? Əks halda, sosial ədalət bərpa olunmazmı?

Əgər həmin şəxslər öldürəcəkləri şəxsləri yuxudan oyaq, öldürmək niyyətlərini onlara elan etdikdən sonra cinayətkar qəsdlərini həyata keçirsəydilər, bu daha amansız olmayacaqdımı? Yoxsa əksinə, əməlin ictimai təhlükəlilik dərəcəsi aşağı düşəcək, yatmış şəxsi yuxudan oyatdıqdan sonra öldürməklə, cinayətkar cəmiyyət üçün daha təhlükəsiz olacaq, ona 12 ildən artıq cəza verməyə ehtiyac qalmayacaq, onlar həmin cəza ilə də islah olunacaq və sosial ədalət bərpa olunacaqdımı? Zərərçəkəni yuxudan oyatdıqdan sonra öldürən şəxsin əməli, təkcə onu yuxudan oyadıb sonra öldürdüyü üçün, xüsusilə ağır cinayətdən ağır cinayətə tövsif edilməsi, cəzasının ən aşağı həddinin 5 il azaldılması ədalətlidirmi? Məntiqlidirmi? Qanunidirmi?

Bu normal məntiq deyil. Deməli, bu məntiqlə qanunun təfsiri, izahı da normal ola bilməz. Bu qanunun ruhuna və həqiqətə uyğun gəlməyən yozumdur, kommentariyadır. Heç şübhəsiz ki, qanunverici orqan «təqsirkar şəxs üçün aşkar surətdə köməksiz vəziyyətdə olan adamı öldürmə» anlayışını yeni cinayət qanununa əlavə edəndə, yuxarıda qeyd edilən formada tətbiq olunmasını nəzərdə tutmamışdır.

Fikrimizlə razılaşmayanlar belə bir arqument irəli sürə bilərlər ki, yatmış şəxs təqsirkara müqavimət göstərmək imkanına malik olmur və cinayəti törədən şəxs zərərçəkmişin köməksiz vəziyyətdə olduğunu dərk edir. Belə olan vəziyyətdə, təbii olaraq yeni suallar ortaya çıxır. Zərərçəkən şəxs snayper atəşi ilə öldürüləndə də, məsafədən idarə olunan partlayıcı qurğularla qətlə yetiriləndə də (bu siyahını xeyli genişləndirmək olar), təqsirkara heç bir müqavimət göstərmək imkanına malik olmur, cinayəti törətmiş şəxs də zərərçəkmişin köməksiz vəziyyətdə olduğunu, yəni ona heç bir müqavimət göstərməyəcəyini və belə bir imkanın olmadığını dərk edir. Lakin həmin əməllər özü-özlüyündə Azərbaycan Respublikası CM-in 120.2.9-cu maddəsinə tövsif edilmir və təqsirkar şəxs üçün aşkar surətdə köməksiz vəziyyətdə olan adamı öldürmə kimi qiymətləndirilmir.

Beləliklə, Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsi Plenumunun «Qəsdən adam öldürmə işləri üzrə məhkəmə təcrübəsi haqqında» 2002-ci il 12 dekabr tarixli 3 №-li qərarının 13-cü bəndinin 1-ci abzasının 2-ci cümləsindən «özündən getmə, huşsuz, yatmış, bərk sərxoş vəziyyətdə olması kimi» sözlərinin çıxarılmasını və göstərilən məsələlərlə bağlı Azərbaycan Respublikası CM-in 120.2.9-cu maddəsinin şərhini ilə bağlı Azərbaycan Respublikası Konstitusiyaya Məhkəməsinə sorğu verilməsini təklif edirəm.

Seyfulla Aslanov,

Baş Prokurorluğun Milli Təhlükəsizlik və Fövqəladə Hallar nazirlikləri, Dövlət Sərhəd Xidmətinin istintaq, təhqiqat və əməliyyat-axtarış fəaliyyətində qanunların icrasına nəzarət idarəsinin prokuroru, baş ədliyyə müşaviri, hüquq elmləri üzrə fəlsəfə doktoru

**Narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin və onların prekursorlarının
baytarlıqda istifadəsi Qaydaları prekursorların baytarlıq apteklərindən
satışı üçün xüsusi resept tələb edilmir**

G. rayon prokurorluğunun sorğusunda göstərilmişdi ki, E. adlı şəxs 2005-ci il 28 iyun tarixli Azərbaycan Respublikasının Qanunu ilə təsdiq edilmiş «Azərbaycan Respublikasının ərazisində dövriyyəsi qadağan edilmiş, məhdudlaşdırılmış və nəzarət edilən narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin, habelə Azərbaycan Respublikasının ərazisində idxalına, ixracına, tranzit nəql edilməsinə və istehsalına lisenziya (xüsusi razılıq) tələb olunan prekursorların siyahıları»nın (siyahı IV) 10-cu bəndində «Kalium Permaqanat» maddəsinin Azərbaycan Respublikasının ərazisində idxalına, ixracına, tranzit nəql edilməsinə və istehsalına lisenziya (xüsusi razılıq) tələb olunan prekursorlara aid edildiyinə və Qanunun tələblərindən irəli gələn qaydalara riayət etməli olan şəxs olduğuna baxmayaraq, prekursorların satılması qaydalarını pozaraq, Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi tərəfindən «Baytarlıq preparatlarının satışı» ilə məşğul olmağa icazə verən 10.04.2012-ci il tarixli lisenziya əsasında işlədiyi baytarlıq aptekində, istintaqa məlum olmayan mənbədən qanunsuz əldə edib aptekdə saxladığı 1,484 qram çəkiddə «Kalium Permaqanat» maddəsinin 10.08.2012-ci il tarixdə T. adlı şəxsə 1 manata qanunsuz satmışdır.

Fakta görə 20.08.2012-ci il tarixli qərarla Azərbaycan Respublikası CM-in 234.5-ci maddəsi ilə cinayət işi başlanmış, 10.11.2012-ci il tarixdə E. həmin maddə ilə təqsirləndirilən şəxs qismində cəlb olunmuş və ona həmin maddə ilə ittiham irəli sürülmüşdür.

Sorğunun mahiyyəti E.-yə qarşı irəli sürülmüş ittihamın hüquqi əsasla malik olub-olmaması ilə bağlıdır.

Azərbaycan Respublikası CM-in 234.5-ci maddəsinin dispozisiyasının məzmunu belədir:

«234.5. Narkotik vasitələri və ya psixotrop maddələri hazırlamaq üçün istifadə edilən və xüsusi nəzarət altında olan xammalın, alətlərin və ya avadanlıqların, habelə narkotik vasitələrin, psixotrop

maddələrin və ya onların prekursorlarının istehsalı, hazırlanması, emalı, saxlanması, buraxılması, satılması, bölüşdürülməsi, verilməsi, daşınması, göndərilməsi, əldə edilməsi, istifadə edilməsi, idxalı, ixracı, tranzit nəql edilməsi və ya məhv edilməsi qaydalarının, bu qaydalara riayət etməli olan şəxs tərəfindən pozulması».

E.-yə qarşı irəli sürülmüş ittiham üzrə cinayət tərkibi cəhətlərinin elementlərindən yalnız *subyekt* və *obyektiv cəhət* xarakterizə edən elementləri mübahisəlidir.

Belə ki, cinayət subyektini hesab edilən E. «narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin ... prekursorlarının ... satılması ... qaydalara riayət etməli olan şəxs» əlamətlərinə malik deyildir. Bu, müvafiq normativ-hüquqi aktların normaları ilə müəyyən edilir.

«Baytarlıq haqqında» 31 may 2005-ci il tarixli qanunun 33-cü maddəsində göstərilmişdir ki, «33.6. Baytarlıq preparatlarının topdansatışını mülkiyyət formasından asılı olmayaraq müvafiq istehsal və elmi-tədqiqat müəssisələri (öz istehsalı olan) və baytarlıq təchizatı anbarları, pərakəndə satışını isə baytarlıq aptekləri həyata keçirirlər. 33.7. Narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin və onların prekursorlarının baytarlıq təbabətində tətbiqi Azərbaycan Respublikasının müvafiq qanunvericiliyi ilə tənzimlənir.»

«Narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin və onların prekursorlarının dövriyyəsi haqqında» Qanunun 12-ci maddəsində (Maddə 12. Baytarlıq məqsədləri ilə narkotik vasitələrdən, psixotrop maddələrdən və onların prekursorlarından istifadə) dəqiqləşdirilmişdir ki, «Baytarlıq məqsədləri üçün lazım olan narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin və onların prekursorlarının siyahısı və onlardan istifadə qaydaları Azərbaycan Respublikasının müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən müəyyən edilir.»

İttihamın məzmununun tərkib hissəsi olan «Qanunun tələblərindən irəli gələn qaydalara riayət

etməli olan şəxs olduğuna baxmayaraq» frazasındakı qaydalar Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2006-cı il 5 iyun tarixli 136 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmiş «Baytarlıq məqsədləri üçün lazım olan narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin və onların prekursorlarının siyahısı və onlardan istifadə» Qaydaları nəzərdə tutur. «Kalium permanqanat» bu Qaydaların «Baytarlıq məqsədləri üçün lazım olan narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin və onların prekursorlarının» Siyahısında 3.4-cü bənddə prekursor kimi göstərilmişdir. Prekursorlara aid daha bir müddəa Qaydaların 2.3-cü bəndindədir. Orada göstərilmişdir: «Prekursorlar baytarlıqda cərrahi əməliyyatlar zamanı (etil efiri), laboratoriya işlərində üzvi həlləddicilər (etil efiri, aseton, toluol) və reaktiv kimi (xlorid turşusu, kalium permanqanat, sirkə turşusu anhidridi, sulfat turşusu) işlədilir.»

Qaydalar baytar apteklərindən *satışın formal əsaslarını* da dəqiqləşdirmişdir: «2.4. Bu Qaydalarda nəzərdə tutulmuş narkotik vasitələr apteklərdən xüsusi reseptlər (1 nömrəli əlavə) əsasında (bu zaman narkotik vasitələrin miqdarı həm rəqəm, həm də sözlə yazılır), psixotrop maddələr isə tələbnamələr, qaimələr və baytar-həkimin yazdığı resept nüsxələri əsasında buraxılır.» Diqqət yetirin: satışın əsası kimi sənəd yalnız «narkotik vasitə» və «psixotrop maddə» üçün tələb edilmişdir. Prekursorların satışı üçün hər hansı bir resept və ya digər sənəd tələb edilmir.

Qeyd edilən Qaydalarda pozula biləsi hər hansı xüsusi «prekursorların satılması qaydası» nəzərdə tutulmamışdır.

Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsi Plenumunun 4 mart 2011-ci il tarixli qərarının 16-cı bəndində göstərilmişdir: «Məhkəmələr nəzərə almalıdırlar ki, Azərbaycan Respublikası CM-in 234.5-ci maddəsinin dispozisiyasına görə bu cinayətin subyekti həmin maddədə göstərilən qaydalara vəzifəsinə (vəzifəli şəxs) və ya rəsmi qaydada ona tapşırılmış işə görə riayət etməli olan şəxsdir. Qaydalara riayət edilməsi müvafiq xidməti təlimat, əmr və ya sərəncamla tapşırıla bilər. Belə qaydalara riayət etməli olmayan şəxslər həmin maddədə göstərilən hərəkətlərə görə məsuliyyətə cəlb edilə bilməzlər.»

Bundan başqa, ittiham mətnində göstərilmiş, guya E. əməli «Azərbaycan Respublikasının ərazisində dövriyyəsi qadağan edilmiş, məhdudlaşdırılmış və nəzarət edilən narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin, habelə Azərbaycan Respublikasının ərazisində idxalına, ixracına, tranzit nəql edilməsinə və istehsalına lisenziya (xüsusi razılıq) tələb olunan prekursorların siyahılarının təsdiq edilməsi haqqında» 28 iyun 2005-ci il tarixli № 960-IIQ qanunun tələblərinə «baxmayaraq» törətmişdir. Yəni, bu Qanunun «Kalium Permanqanat» maddəsinin Azərbaycan Respublikasının ərazisində idxalına, ixracına, tranzit nəql edilməsinə və istehsalına lisenziya (xüsusi razılıq) tələb olunan prekursorlara aid edilməsinə əhəmiyyət verməmiş, hərəkətləri ilə bu normanı pozmuşdur. Əslində, işin faktiki halları bu tezisi təsdiqləmir. Belə ki, E. prekursoru *satmışdır*, qanunun tənzimlədiyi hərəkətləri – «*idxal, ixrac, tranzit nəql edilməsi və istehsalı*» hərəkətlərini – etməmişdir. Beləliklə, E. üzərinə qanunla qoyulmamış vəzifəni icra etməməyə görə təqsirləndirilmişdir.

Göründüyü kimi, E. bu cinayətin subyekti olmamış, prekursorların satışı qaydalarına əməl etməli şəxs statusuna malik olmamış və həmin qaydaları pozmamışdır. Onun törətdiyi əməl cinayət qanunu ilə qadağan olunmamışdır.

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 71-ci maddəsində (Maddə 71. İnsan və vətəndaş hüquqlarının və azadlıqlarının təminatı) vurğulanmışdır: «IX. Hər kəs qanunla qadağan olunmayan hərəkətləri edə bilər və heç kəs qanunla nəzərdə tutulmayan hərəkətləri etməyə məcbur edilə bilməz.» Bu norma hüquqi dövlətin təməl prinsiplərindən birini ifadə edir.

Göstərilənlər E.-yə qarşı irəli sürülmüş ittihamın hüquqi əsasa malik olmadığını təsdiq edir və ona qarşı cinayət təqibinə əməldə cinayət tərkibi olmamasına görə xitam verilməsinə prosesual əsas yaradır.

Nazir Bayramov,
Baş Prokurorluğun Elm-Tədris Mərkəzinin rəisi,
III dərəcəli dövlət ədliyyə müşaviri

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı ilə təltif olunmuş prokurorluq əməkdaşlarına dövlət mükafatları təqdim edilmişdir

Yanvarın 8-də Baş Prokurorluqda Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı ilə təltif olunmuş prokurorluq əməkdaşlarına dövlət mükafatlarının təqdim edilməsi ilə əlaqədar əməliyyat müşavirəsi keçirilmişdir.

Müşavirədə çıxış edən Baş prokuror Zakir Qaralov qeyd etmişdir ki, 2012-ci il xalqımız üçün çox uğurlu bir tarix olmaqla, Respublika Prezidenti cənab İlham Əliyevin müdrik rəhbərliyi altında həyata keçirilən müasir məzmunlu tədbirlər nəticəsində ölkə həyatının bütün sahələrində böyük irəliləyişlərə, müstəqil dövlətçiliyimizin daha da möhkəmləndirilməsinə, vətənimizin iqtisadi qüdrətinin artırılması ilə nəticələnən möhtəşəm sosial-iqtisadi inkişaf göstəricilərinə nail olunmuş, hüquqi və demokratik dövlət quruculuğu prosesləri yeni müstəviyə qaldırılmaqla, dünya birliyinə inteqrasiya prosesləri dönməz xarakter almışdır. Dövlət başçısının Azərbaycan xalqına ünvanlanmış bayram təbrikinə də 2012-ci ilin ölkəmiz üçün çox uğurlu bir il olduğu və qarşıda duran bütün vəzifələrin müvəffəqiyyətlə icra edildiyi, iqtisadiyyatın, əhalinin pul gəlirlərinin əhəmiyyətli artımına nail olduğu, mühüm infrastruktur layihələrinin reallaşdırıldığı, ölkəmizin dünya dövlətləri üzrə reytinginin yüksəlməsi və

nüfuzlu beynəlxalq maliyyə qurumları tərəfindən hərtərəfli dəstəklənməsi ilə nəticələnən makroiqtisadi göstəricilərə nail olduğu xüsusi vurğulanmışdır. Eyni zamanda, 2015-ci ildə birinci Avropa Olimpiya Oyunlarının Bakıda keçirilməsi barədə qərarın qəbul edilməsi Azərbaycanın istər qitə, istərsə də dünya miqyasında rolunun və təsir imkanlarının əhəmiyyətli dərəcədə artmasının parlaq göstəricisi kimi dəyərləndirilmişdir.

Diqqətə çatdırılmışdır ki, 2012-ci il Azərbaycan Respublikası Prokurorluğu orqanları üçün də uğurlu hesabat dövrü olmuş, digər hüquq-mühafizə orqanları ilə əlaqəli şəkildə ictimai-siyasi sabitliyin qorunması, cinayətkarlığa qarşı mübarizənin gücləndirilməsi, vətəndaşların hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi sahəsində zəruri tədbirlərin görülməsi təmin olunmuşdur. Prokurorluq orqanlarının səyləri Dövlət başçısı cənab İlham Əliyevin rəhbər göstərişlərindən irəli gələn vəzifələrin yerinə yetirilməsinə, prokurorluqda islahatların yeni məzmununda davam etdirilməsinə, «Prokurorluq haqqında» Qanunda nəzərdə tutulmuş fəaliyyət istiqamətləri üzrə işin səmərəliliyinin artırılmasına, mövcud çatışmazlıqlar və neqativ təzahürlərin təxirəsalınmadan aradan qaldırılmasına yönəldilmişdir.

Digər hüquq-mühafizə orqanları, ilk növbədə Daxili İşlər və Milli Təhlükəsizlik nazirlikləri ilə birgə

fəaliyyətin nəticəsində 2012-ci il ərzində cinayətkarlığa qarşı mübarizənin gücləndirildiyi, kriminogen durumun daha da stabiləşməsi ilə nəticələnən göstəricilərə nail olunduğu, mütəşəkkil cinayətkarlığın təhlükəli təzahürlərindən olan korrupsiyaya qarşı mübarizənin gücləndirilməsi istiqamətində zəruri tədbirlərin görüldüyü, dövlət gənclər siyasətinin tələblərinə uyğun olaraq, ədalətli və şəffaf prosedurlar əsasında gənc kadrların prokurorluqda qulluğa qəbulu istiqamətində tədbirlər davam etdirilməklə, elan edilmiş müsabiqənin uğurla başa çatdırıldığı və 47 nəfər gənc mütəxəssisin Azərbaycan Respublikası Ədliyyə Nazirliyinin Ədliyyə Akademiyasında icbari təhsilə cəlb edildiyi, yeni informasiya texnologiyalarının tətbiqi istiqamətində zəruri tədbirlər görüldüyü barədə məlumat verilmişdir.

2012-ci ildə prokurorluq orqanlarının səlahiyyətlərinə aid edilən və yuxarıda qeyd edilən vəzifələrin icrası istiqamətində əhəmiyyətli uğurlar əldə edilməsinin və müsbət iş göstəricilərinə nail olunmasının nəticəsidir ki, prokurorluq orqanlarının fəaliyyəti dövlət səviyyəsində və ölkə Prezidenti tərəfindən çox yüksək qiymətləndirilmiş, peşə bayramı günü ərəfəsində cənab İlham Əliyevin Sərəncamları ilə böyük bir qrup prokurorluq əməkdaşı yüksək dövlət mükafatları və ali xüsusi rütbələrə layiq bilinmişdir.

Əməliyyat müşavirəsində, prokurorluq orqanlarının yaradılmasının 94-cü ildönümü və peşə bayramı günündə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin 01 oktyabr 2012-ci il tarixli Sərəncamına müvafiq olaraq, ölkədə qanunçuluğun təmin edilməsində, ağır və xüsusilə ağır cinayətlərin istintaqının aparılmasında və bu cinayətlərin açılmasında, məhkəmədə dövlət ittihamının müdafiə olunmasında xidmətlərinə görə «İgidliyə görə» və «Dövlət qulluğunda fərqlənməyə görə» medalları ilə təltif edilmiş prokurorluq əməkdaşlarına dövlət mükafatları təqdim olunmuşdur.

Prokurorluq əməkdaşlarının dövlət mükafatlarına layiq görülməsi Azərbaycan Prokurorluğuna Dövlət başçısı cənab İlham Əliyev tərəfindən göstərilən yüksək etimad və inamın ifadəsi, dövlətçiliyimizin maraqlarının qorunması işində prokurorluğun fəaliyyətinə verilən yüksək qiymət kimi dəyərləndirilmiş və prokurorluğun kollektivi üçün böyük məsuliyyət yaratdığı qeyd edilmişdir. Dövlət təltifinə layiq görülmüş əməkdaşlar çıxış edərək, onların fəaliyyətinə verilmiş yüksək qiymətə görə, Azərbaycan Prezidentinə dərin minnətdarlıqlarını ifadə etmiş və fəaliyyətlərini bu etimada layiq səviyyədə qurulması üçün mümkün tədbirlər görəcəklərini bildirmişlər.

Azərbaycan Prezidenti cənab İlham Əliyev tərəfindən 29 dekabr 2012-ci il tarixdə «Azərbaycan 2020:

gələcəyə baxış» İnkişaf Konsepsiyasının təsdiq edilməsi haqqında» Fərmanın imzalandığını diqqətə çatdıran Baş prokuror ölkəmizin gələcək inkişaf strategiyasının müəyyənləşdirilməsi yolunda müstəsna əhəmiyyətə malik olan bu fərmanın icrası ilə əlaqədar prokurorluq orqanları qarşısında da mühüm vəzifələr durduğunu vurğulamaqla, 2020-ci ilə qədər prokurorluğun inkişafının əsas istiqamətlərini təşkil edəcək yeni vəzifələrin müəyyənləşdirilməsi, Konsepsiyada nəzərdə tutulmuş məsələlərdən irəli gəlməklə prokurorluğun fəaliyyətinə uyğun vəzifələrin yerinə yetirilməsi ilə əlaqədar zəruri tədbirlərin görülməsi barədə tapşırıqlar vermişdir.

Əməliyyat müşavirəsində Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 26 dekabr 2012-ci il tarixli «Yol-nəqliyyat hadisələri ilə əlaqədar təhlükəsizlik tədbirlərinin gücləndirilməsi və yol hərəkətinin tənzimlənməsi sahəsində idarəetmənin şəffaflığının artırılması ilə bağlı tədbirlər haqqında» Sərəncamından irəli gələn vəzifələr ətrafı müzakirə olunmuş, yol-nəqliyyat hadisələrinin təhqiqatında və istintaqında qanunların icrasına, açılması təmin edilməmiş ölümlə nəticələnən yol-nəqliyyat hadisələri ilə bağlı əməliyyat-axtarış və istintaq hərəkətlərinin həyata keçirilməsinə nəzarətin gücləndirilməsi, yol-nəqliyyat hadisələri ilə bağlı aparılan təhqiqat, istintaq və ekspertizalar zamanı korrupsiya və digər sui-istifadə hallarına yol verən şəxslərin məsuliyyətə cəlb edilməsinin təmin olunması barədə Azərbaycan Respublikası Baş Prokurorluğuna verilmiş tövsiyələrin icrası ilə əlaqədar zəruri tədbirlərin görülməsi barədə konkret göstərişlər verilmişdir.

Eyni zamanda, 2012-ci il ərzində görülmüş işlərin vəziyyəti ümumiləşdirilməklə nəticələrinin təsdiq edilmiş cədvələ uyğun olaraq, Baş Prokurorluğun idarə və şöbələrində və bütün tabe struktur qurumlarda müzakirələrin aparılması, habelə Baş Prokurorluğun geniş Kollegiya iclasının keçirilməsinə hazırlıqla əlaqədar müvafiq tapşırıqlar verilmişdir.

Baş prokurorun birinci müavini Rüstəm Usubov 2012-ci ildə yol-nəqliyyat hadisələrinin istintaqı və profilaktikası ilə əlaqədar görülmən işlərin səmərəliliyinin artırılması ilə əlaqədar qarşıda duran vəzifələr, Baş prokuror yanında Korrupsiyaya qarşı mübarizə idarəsinin rəisi Kamran Əliyev Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 05 sentyabr 2012-ci il tarixdə təsdiq etdiyi «Korrupsiyaya qarşı mübarizəyə dair 2012–2015-ci illər üçün Milli Fəaliyyət Planı»nın icrası ilə əlaqədar görülmən işlər, Baş Prokurorluğun Təşkilat-analitik idarəsinin rəisi Əzizəğa Həsənov isə 2013-cü ilin birinci yarımili üçün Baş Prokurorluğun iş planı barədə ətraflı məlumat vermişlər.

Baş Prokurorluğun Mətbuat Xidməti

**Azərbaycan Respublikasının Baş Prokurorluğunda müsabiqə yolu ilə
prokurorluq orqanlarında qulluğa yeni qəbul edilmiş gənc
əməkdaşların andiçmə mərasimi keçirilmişdir**

Prokurorluq orqanlarında qulluğa yeni qəbul edilmiş gənc əməkdaşlar ilk növbədə Fəxri xiyabana gələrək, xalqımızın ümummilli lideri, müasir müstəqil Azərbaycan dövlətinin memarı və qurucusu Heydər Əliyevin xatirəsini ehtiramla yad etmiş, məzarı önünə əklil qoymuşlar.

Görkəmli oftalmoloq alim, akademik Zərifə xanım Əliyevanın məzarı üzərinə də tər çiçəklər düzülmüşdür.

Sonra Şəhidlər xiyabanına gələn gənc hüquqşünaslar ölkəmizin azadlığı və suverenliyi uğrunda mübarizədə canlarından keçmiş qəhrəman Vətən övladlarının xatirəsini ehtiramla yad etmiş, «Əbədi məşəl» memorialı önünə əklil qoymuşlar.

Mərasimdə çıxış edən Baş prokuror Zakir Qaralov diqqətə çatdırmışdır ki, prokurorluğun kadr tərkibinin formalaşdırılmasının yeganə düzgün yolu kimi beynəlxalq standartlara uyğun şəffaf prosedur qaydalar əsasında gənc mütəxəssislərin işə qəbul edilmələri, memarı ümummilli liderimiz Heydər Əliyev olan və Azərbaycan Respublikasının

Prezidenti cənab İlham Əliyev tərəfindən yeni müstəvidə uğurla davam etdirilən hərtərəfli məhkəmə-hüquq islahatları nəticəsində mümkün olmuşdur. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2001-ci il 19 iyun tarixli Fərmanı ilə təsdiq edilmiş «Prokurorluğa işə qəbul olunmaq üçün namizədlərlə müsabiqə keçirilməsi qaydaları haqqında» Əsasnaməyə uyğun olaraq, tam aşkarlıq şəraitində, şəffaf prosedurlarla, ciddi ictimai nəzarət altında beynəlxalq və qeyri-hökumət təşkilatlarının müşahidəsi ilə keçirilən müsabiqədə seçilən ən layiqli namizədlər müxtəlif vəzifələrə təyinatlar almışlar.

Qeyd edilmişdir ki, prokurorluq orqanlarında işləmək arzusunu reallaşdırmaq üçün Baş Prokurorluğun Tələbə Qəbulu üzrə Dövlət Komissiyası ilə əlaqəli şəkildə keçirdiyi qəbul prosesində iştirak etmiş gənc hüquqşünasların içərisindən ən layiqli 47 namizədin andiçmə mərasimi Azərbaycan Respublikasının müstəqil inkişaf tarixinin yeni yüksəliş mərhələsinə təsadüf edir. Bu gün dünya-

da analoqu olmayan çox yüksək templərlə inkişaf edən Azərbaycan Respublikasında dövlətimizin başçısı cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi altında böyük quruculuq işləri həyata keçirilməklə, əhəlinin sosial rifah halının daha da yaxşılaşdırılması, regionun aparıcı dövlətinə çevrilən ölkəmizin iqtisadi qüdrətinin möhkəmləndirilməsi, demokratik dəyərlərə əsaslanan dünyəvi və hüquqi dövlət quruculuğunun tam yeni məzmunlu bir mərhələyə qaldırılması istiqamətində möhtəşəm işlər görülür.

Xüsusi vurğulanmışdır ki, gənclərə hərtərəfli qayğı və diqqət göstərilməsi, onların problemlərinin həlli istiqamətində bütün dövlət təsisatları tərəfindən zəruri tədbirlərin görülməsi, ölkə həyatının bütün sahələrində gənclərin əməyindən hərtərəfli istifadə olunması Azərbaycan Prezidenti cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi altında respublikamızda aparılan dövlətçilik siyasətinin prioritet istiqamətlərindən biridir. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2011-ci il 7 iyul tarixli Sərəncamı ilə «Azərbaycan gəncliyi 2011–2015-ci illərdə Dövlət Proqramı»nın təsdiq edilməsi bu məsələlərə çox böyük önəm verildiyinin bariz nümunəsi kimi dəyərləndirilməlidir.

Diqqətə çatdırılmışdır ki, 2000-ci il aprelin 26-da ulu öndərimiz Heydər Əliyevin sədrliyi ilə keçirilən müşavirədə əsas qoyulmaqla, prokurorluqda bu gün də uğurla davam etdirilən hərtərəfli islahatlar prosesinin ən mühüm istiqamətlərindən biri kimi müsabiqə yolu ilə qulluğa qəbulun alternativ olmamaqla, bu yol prokurorluğun kadr tərkibinin komplektləşdirilməsinin ən demokratik və

mütərəqqi vasitəsidir. 2002-ci ildən başlayaraq keçirilən müsabiqələr nəticəsində işə qəbul edilmiş 546 gənc mütəxəssis hazırda prokurorluq işçilərinin ümumi sayının 52 faizdən çoxunu təşkil edir. Çox müsbət hal kimi qeyd edilmişdir ki, müsabiqə yolu ilə ilkin qəbulların nəticələrinə görə prokurorluqda qulluğa qəbul olunmaqla fəaliyyətləri dövründə xidməti vəzifələrinə vicdanlı münasibətləri və peşə hazırlığı səviyyəsinə görə seçilən bir çox

gənc mütəxəssis vəzifədə irəli çəkilməmiş, o cümlədən Baş Prokurorluğun şöbə rəisi, müstəqil rayon prokuroru və digər mühüm qurumlara təyinatlar almışdır.

Azərbaycan Respublikası Baş prokurorunun müavini, müsabiqə komissiyasının sədri Namiq Əsgərov qulluğa qəbulla əlaqədar müsabiqənin keçirilməsi ilə bağlı mərasim iştirakçılarına ətraflı məlumat vermişdir.

Daha sonra, prokurorluqda qulluğa yeni qəbul olunmuş gənclərin vəzifələrə təyin edilməsi barədə Baş Prokurorluq üzrə əmr elan edilmiş, işə qəbul olunanlar Azərbaycan Respublikasının dövlət bayrağı önündə təntənəli surətdə and içmiş və onlara xidməti vəsiqələr təqdim edilmişdir.

Mərasimdə çıxış edən gənclər prokurorluğa işə qəbulun obyektiv, ədalətli və beynəlxalq tələblərə uyğun keçirilməsi üçün yaradılmış şəraitə görə Prezident cənab İlham Əliyevə minnətdarlıqlarını bildirmiş və onlara göstərilən yüksək etimadı doğruldacaqlarına söz vermişlər.

Baş prokuror Zakir Qaralov mərasimə yekun vuraraq, prokurorluğa qulluğa qəbul olunan gəncləri təbrik etmiş, prokurorluq işçisinin şərafətini həmişə uca tutacaqlarına əmin olduğunu bildirmişdir.

Mərasim iştirakçıları adından Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevə müraciət qəbul edilmişdir.

Baş Prokurorluğun Mətbuat Xidməti

Azərbaycan Respublikasının Baş prokuroru yanında Korrupsiyaya qarşı mübarizə idarəsində müşavirə keçirilmişdir

Fevralın 12-də «Azərbaycan Respublikası regionlarının 2009–2013-cü illərdə sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramı»nın icrasının dördüncü ilinin yekunlarına həsr olunmuş konfransda Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev dövlət və cəmiyyət üçün aktual olan bir çox məsələlərə toxunmuşdur. Dövlət başçısı yekun nitqində kompleks tədbirlərin həyata keçirilməsinə baxmayaraq, korrupsiyaya qarşı mübarizənin lazımı səviyyədə aparılmadığını qeyd etmiş və bu istiqamətdə işin gücləndirilməsi barədə müvafiq tövsiyə və göstərişlər vermişdir.

Bununla əlaqədar, fevralın 14-də Baş prokuror Zakir Qaralovun sədrliyi ilə Baş prokuror yanında Korrupsiyaya qarşı mübarizə idarəsində əməliyyat müşavirəsi keçirilmişdir. Baş prokuror qeyd etmişdir ki, son illər Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi və təşəbbüsü ilə korrupsiyaya qarşı mübarizə sahəsində mühüm qanunverici və praktiki tədbirlər həyata keçirilmiş, ölkə həyatının bütün sahələrində şəffaflığın artırılmasına istiqamətlənmiş institusional islahatlar aparılmışdır. İdarəyə əməliyyat-axtarış fəaliyyətini həyata keçirmək səlahiyyətlərinin verilməsi ilə bu sahədə prokurorluq orqanları qarşısında çox mühüm və məsul vəzifələr qoyulmuşdur. Bu səlahiyyətlər korrupsiya cinayətlərinin aşkar edilməsi, qarşısının alınması istiqamətində səmərəli nəticələr əldə etməyə zəmin yaratmışdır. Lakin ölkənin güclü iqtisadi inkişafından qaynaqlanan amillərlə bağlı, ictimai həyatın bütün sahələrində yüksəliş dövrünü yaşayan respublikamızda iqtisadiyyatın inkişafına əsas maneələrdən olan korrupsiya və rüşvətxorluğa qarşı mübarizənin kəsərinin daha da artırılmasını, adekvat tədbirlərin gücləndirilməsini, mübarizə üsullarının daha da təkmilləşdirilməsini zəruri etmişdir.

Görülmiş işlər barədə hesabatla çıxış edən Baş prokuror yanında Korrupsiyaya qarşı mübarizə idarəsinin rəisi Kamran Əliyev korrupsiyaya qarşı mübarizə işinin təkmilləşdirilməsi ilə bağlı təkliflərini verdi.

Əməliyyat müşavirəsində çıxış edən idarənin aidiyyəti şöbələrinin rəisləri korrupsiyaya qarşı mübarizə istiqamətində fəaliyyətin səmərəliliyinin yüksəldilməsi ilə bağlı fikirlərini nəzərə çatdırdılar. Prioritet istiqamətlər müəyyən edilərək, vətəndaşların haqlı narazılığına səbəb olan və onların gündəlik rastlaşdıqları, o cümlədən yerli icra orqanları, bələdiyyə, sosial müdafiə, təhsil, səhiyyə, əmlak, gömrük, torpaq və digər qurumların fəaliyyətində mövcud olan korrupsiya hüquq-pozmalarına qarşı mübarizə tədbirlərinin gücləndirilməklə kəsərinin artırılması, təsərrüfat subyektlərinin və sahibkarların fəaliyyətinə qanunsuz müdaxilə edən şəxslərə qarşı mübarizə tədbirlərinin həyata keçirilməsinin vacibliyi qeyd olundu.

Vətəndaşların üzləşdikləri korrupsiya hüquq-pozmaları ilə əlaqədar idarəyə, o cümlədən «161–Qaynar xətt» əlaqə mərkəzinə daxil olmuş müraciətlərinə çevik və qanuna müvafiq qaydada dərhal baxılmaqla təxirəsalınmaz tədbirlərin görülməsi, korrupsiya hüquq pozuntularının aşkar edilməsi və qabaqçılıq tədbirlərin həyata keçirilməsi, vətəndaşların pozulmuş hüquqlarının bərpa olunması istiqamətində səylərin artırılması əməkdaşlardan bir daha tələb edildi. Hüquq-mühafizə orqanları, o cümlədən prokurorluq əməkdaşları tərəfindən korrupsiya hüquq-pozmalarına yol vermiş əməkdaşlar barəsində qanunvericiliklə müəyyən olunmuş ən ciddi tədbirlərin görülməsi, dövlət qulluqçularının, o cümlədən idarə əməkdaşlarının «Prokurorluq işçilərinin etik davranış Kodeksi»nə dönmədən əməl etməsi vacibliyi diqqətə çatdırıldı.

Rəhbərlik etdikləri qurumlarda korrupsiya hüquq-pozmalarının və vəzifəli şəxslərin yol verdikləri digər neqativ halların qarşısını almağa və bununla əlaqədar tədbirlər görməyə rəhbər şəxslərin bilavasitə məsuliyyət daşımaları barədə Prezident cənab İlham Əliyevin tapşırıqları xüsusi vurğulanmaqla, dövlət orqanlarının daxili təhlükəsizlik, maliyyə-nəzarət və digər araşdırma funksiyalarını

larını həyata keçirən müvafiq xidmətlərinin məsuliyyət hissini yüksəldilməsi, aşkar olunmuş korrupsiya hüquqpozmaları barədə materialların tədbir görülməsi üçün təxirəsalınmadan prokurorluğa göndərilməsinin zəruriliyi qeyd olundu.

Baş prokuror yanında Korrupsiyaya qarşı mübarizə idarəsinin strukturunun təkmilləşdirilərək, korrupsiyaya qarşı mübarizənin günün tələbləri səviyyəsində aparılmasından ötrü daha da gücləndirilməsi istiqamətində qısa müddət ərzində təkliflər hazırlanaraq, səlahiyyətli orqanlara təqdim edilməsi, vəzifə səlahiyyətlərindən daha səmərəli istifadə olunması, korrupsiya cinayətlərinin aşkar edilməsi üçün xüsusi təyinatlı müasir avadanlıq və qurğularla təchiz olunması, normativ-hüquqi aktların antikorrupsiya ekspertizasından keçirilərək, korrupsiya hüquqpozmalarına yol açan müdələrin aradan qaldırılması üçün tədbirlərin

görülməsi mühüm vəzifələr kimi müəyyənləşdirildi.

Əməliyyat müşavirəsinə yekun vuran Baş prokuror, Prezident cənab İlham Əliyevin siyasi iradəsinə və göstərdiyi yüksək etimada uyğun olaraq, prokurorluq, o cümlədən Korrupsiyaya qarşı mübarizə idarəsi əməkdaşlarının korrupsiyaya qarşı mübarizə istiqamətində bütün səy və bacarıqlarını səfərbər edəcəkləri, bu sosial bəlaya qarşı ən qətiyyətli tədbirlərin görülməsinin təmin olunacağı, korrupsiya və rüşvətxorluğa qarşı mübarizənin yeni müstəvidə aparılacağı, ixtisaslaşdırılmış qurum olan bu idarənin işinin ən yüksək tələblər səviyyəsində səmərəli təşkilinin təmin ediləcəyini bildirdi.

Baş prokuror yanında Korrupsiyaya qarşı mübarizə idarəsi

Baş prokuror yanında Korrupsiyaya qarşı mübarizə idarəsi 2012-ci il ərzində görülmüş işlərə dair hesabatla çıxış etmişdir

Yanvarın 23-də Baş Prokurorluğun Elm-Tədris Mərkəzində Azərbaycan Respublikasının Baş prokuroru yanında Korrupsiyaya qarşı mübarizə idarəsi tərəfindən 2012-ci il ərzində korrupsiyaya qarşı mübarizə sahəsində görülmüş işlərlə bağlı kütləvi informasiya vasitələri və qeyri-hökumət təşkilatları nümayəndələrinin iştirakı ilə mətbuat konfransı keçirilmişdir.

Tədbirdə Baş prokuror yanında Korrupsiyaya qarşı mübarizə idarəsinin rəisi Kamran Əliyev və Korrupsiyaya qarşı mübarizə üzrə Komissiyanın katibi Vüsal Hüseynov görülmüş işlər barədə ətraflı məlumat vermişlər.

Bildirilmişdir ki, ümummilli lider Heydər Əliyev siyasi irsinin layiqli davamçısı, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi altında ölkəmizdə 2012-ci il ərzində həyata keçirilən müasir məzmunlu və gələcəyə istiqamətləndirilmiş məqsədyönlü siyasət nəticəsində ölkə həyatının bütün sahələrində yenidənqurma işləri görülmüş, yüksələn xətlə artan sosial-iqtisadi inkişaf göstəricilərinə nail olunmaqla, hüquqi və demokratik dövlət, vətəndaş cəmiyyəti quruculuğu prosesləri yeni müstəviyə qaldırılmışdır.

Prezident İlham Əliyevin böyük siyasi iradə, əzm və qətiyyəti hesabına ölkədə korrupsiyaya qarşı ardıcıl və sistemli mübarizənin aparılması istiqamətində görülən işlərin, həyata keçirilən islahatların, təşkilati və institusional tədbirlərin səmərəliliyi artırılmışdır. Hesabat ili ərzində bu sahədə bir sıra mühüm qanunvericilik və praktiki tədbirlər həyata keçirilmişdir.

Belə ki, Avropa Şurasının «Korrupsiya ilə əlaqədar cinayət məsuliyyəti haqqında Konvensiya»sının 5, 6, 10 və 12-ci maddələrinə dair Azərbaycan Respublikası tərəfindən edilmiş qeyd-şərtlərin ləğvi və Avropa Şurasının «Korrupsiya ilə əlaqədar cinayət məsuliyyəti haqqında Konvensiya»sının 15 may 2003-cü il tarixli Əlavə Protokoluna sözügedən sənədin Azərbaycan Respublikasının işğal olunmuş ərazilərində tətbiq edilməyəcəyi barədə bəyanatla qoşulması ilə əlaqədar ölkədaxili prosedurlar həyata keçirilərək, Prezidentin 30 avqust 2012-ci il tarixli Sərəncamı ilə Əlavə Protokolu Azərbaycan Respublikası adından müvafiq bəyanatla imzalaması səlahiyyəti Azərbaycan Respublikasının Baş prokuroruna həvalə edilmiş və 8 oktyabr 2012-ci il tarixdə imzalanmışdır.

Eyni zamanda, sözügedən Konvensiyaya Azərbaycan Respublikası tərəfindən edilmiş qeyd-şərtlərin geri götürülməsi 1 oktyabr 2012-ci il tarixli Azərbay-

can Respublikasının Qanunu ilə təsdiq edilmişdir. Bundan başqa, Beynəlxalq Antikorrupsiya Akademiyasının «Beynəlxalq Təşkilat kimi təsis edilməsi haqqında Saziş»in imzalanmasına dair ölkədaxili müvafiq prosedurlar həyata keçirilməklə, zəruri sənədlər hazırlanmış və cənab Prezidentin 29 iyun 2012-ci il tarixdə Azərbaycan Respublikasının «Beynəlxalq Antikorrupsiya Akademiyasının beynəlxalq təşkilat qismində təsis edilməsi haqqında» Sazişə qoşulması barədə Azərbaycan Respublikasının Qanununu imzalaması ilə 3 noyabr 2012-ci il tarixdən ölkəmiz qurumun tam hüquqlu üzvü olmuşdur.

Əməkdaşlığın davamı olaraq, 29–30 noyabr 2012-ci il tarixlərdə Avstriya Respublikasının paytaxtı Vyana şəhərində Beynəlxalq Antikorrupsiya Akademiyasının Beynəlxalq Təşkilat kimi təsis edilməsi haqqında Sazişi ratifikasiya etmiş ölkə və təşkilatların yüksək vəzifəli nümayəndələrinin iştirakı ilə keçirilmiş ilk Assambleyasında Baş prokuror Zakir Qaralovun rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyəti təmsil olunmuşdur.

Qeyd edilməlidir ki, prokurorluq orqanları korrupsiya ilə mübarizəni öz fəaliyyətinin prioritet xətti kimi müəyyən etmiş, Baş prokuror yanında Korrupsiyaya qarşı mübarizə idarəsi isə əvvəlki illərdə olduğu kimi 2012-ci il ərzində də fəaliyyətini uğurla davam etdirmişdir.

Həmin müddət ərzində İdarə tərəfindən vətəndaşların 1198 müraciətinə baxılmış, həmçinin 229 cinayət xarakterli material araşdırılmışdır. Həmin cinayət xarakterli materialların 58%-i üzrə cinayət işi başlanmış, digər məlumatlar üzrə isə idarə tərəfindən zəruri qabaqalayıcı tədbirlərin görülməsi təmin edilmişdir.

Baş prokuror yanında Korrupsiyaya qarşı mübarizə idarəsinin 161 nömrəli «Qaynar xətt» əlaqə mərkəzinə bu müddət ərzində 5143 müraciət daxil olmuş, həmin müraciətlərin 34-ü üzrə Cinayət Məcələsinin müxtəlif maddələri ilə cinayət işləri başlanmaqla istintaq aparılmış, onlardan 17-si üzrə ibtidai istintaq yekunlaşdırılaraq, baxılması üçün aidiyyəti məhkəmələrə göndərilmişdir.

Tərədilmiş və hazırlanan cinayətlər barədə İdarənin əməliyyat qurumları tərəfindən həyata keçirilmiş əməliyyat tədbirləri nəticəsində cinayət başında yaxalanmış şəxslər barəsində 29, o cümlədən korrupsiya hüquqpozmaları ilə əlaqədar toplanmış materiallar üzrə 4 cinayət işi başlanmışdır.

Korrupsiyaya qarşı mübarizə sahəsində İdarə əməkdaşları tərəfindən bir sıra qabaqalayıcı tədbirlər həyata keçirilmişdir. Belə ki, daxil olmuş cinayət xarakterli məlumatların araşdırılması, eləcə də kütləvi informasiya vasitələrində verilmiş yazıların təhlili son vaxtlar çoxmənzilli yaşayış binalarının inşa edilməsi və belə binalarda mənzillərin vətəndaşlara satılması sahəsində kütləvi və ciddi qanun pozuntularına, dələduzluq hallarına yol verildiyini aşkara çıxarmışdır. İdarənin preventiv tədbirlər və təhqiqat şöbəsi tərəfindən 2012-ci ilin aprel ayında «Çoxmənzilli yaşayış binalarının tikilməsi üçün mənzil-tikinti kooperativlərinin yaradılması və mənzillərin satılması sahəsində problemlər və onların aradan qaldırılması yolları barədə» təkliflər hazırlanıb, aidiyyəti qurumlara təqdim edilmişdir.

2012-ci il ərzində idarə tərəfindən ingilis dilində «Azərbaycan Respublikasında hüquq-mühafizə tədbirləri ilə korrupsiyaya qarşı mübarizə» adlı buklet və məlumat kitabçası, o cümlədən idarənin 2011-ci ildəki fəaliyyətini əks etdirən bülleten nəşr edilmişdir. Qeyd olunan nəşrlərdə idarənin yeni strukturu, funksiyaları, qanunvericilik bazası barədə məlumatlar əks olunmuşdur.

Korrupsiyaya qarşı mübarizə sahəsində beynəlxalq əməkdaşlığın zəruriliyini nəzərə alaraq, hesabat dövrü ərzində idarə tərəfindən bu sahədə ixtisaslaşmış beynəlxalq qurumlar və digər ölkələrin müvafiq hüquq mühafizə orqanları ilə əlaqələrin daha da genişlənməsinə xüsusi diqqət yetirilmişdir. 2012-ci il ərzində

də Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Korrupsiya əleyhinə Konvensiyasının implementasiyası çərçivəsində beynəlxalq əməkdaşlıq genişləndirilmişdir.

Belə ki, 12–17 mart 2012-ci il tarixlərdə Bakı şəhərində Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Narkotiklər və Cinayətkarlıq üzrə İdarəsinin nümayəndələri, habelə Qvatemala və Bosniya və Hersoqovindən təyin edilmiş ekspertləri Azərbaycan Respublikasında BMT-nin Korrupsiya əleyhinə Konvensiyasının həyata keçirilməsi ilə əlaqədar dəyərləndirmə səfərində olmuşlar.

Səfər çərçivəsində nümayəndə heyəti Azərbaycan Respublikasının Korrupsiyaya Qarşı Mübarizə üzrə Komissiyası, Baş prokuror yanında Korrupsiyaya qarşı mübarizə idarəsi və digər dövlət qurumlarında olmuş, həmçinin qeyri-hökumət təşkilatlarının nümayəndələri və vəkillərlə Konvensiyanın müddələrinin həyata keçirilməsi ilə əlaqədar səmərəli və işgüzar görüşlər keçirmişlər.

Monitorinqin davamı olaraq 14–16 noyabr 2012-ci il tarixlərdə Konvensiyanın İmplementasiyası üzrə Nəzarət Qrupunun Vyanada keçirilmiş növbəti iclasında ölkəmizin hesabatının təsdiq olunması elan edilməklə, bu barədə tərtib edilmiş xülasə üzv ölkələrin nümayəndələri arasında yayılmışdır. Həmin xülasədə ölkəmizdə korrupsiyanın kriminallaşdırılması və qarşılıqlı hüquqi yardım sahələrində görülmüş işlər qənaətbəxş hesab edilmiş, korrupsiyaya qarşı mübarizə işində hüquq mühafizə tədbirləri nümunəvi təcrübə kimi təqdir edilmişdir.

Eyni zamanda, BMT-nin müvafiq Konvensiyasının implementasiyası çərçivəsində dövlətlərin püşkatma yolu ilə seçimində Azərbaycan Respublikası Meksika Birləşmiş Ştatları üzrə dəyərləndirici dövlət qismində seçilmiş və bu yaxınlarda həmin prosesin başlanması nəzərdə tutulmuşdur.

Hesabat dövrü ərzində İqtisadi Əməkdaşlıq və İnkişaf Təşkilatı (OECD) ilə əlaqələr genişləndirilmiş, qurumun Şərqi Avropa və Mərkəzi Asiya üzrə Antikorrupsiya Şəbəkəsinin İstanbul Fəaliyyət Planına müvafiq olaraq, Azərbaycan Respublikası üzrə 2-ci raund dəyərləndirmə hesabatında verilmiş tövsiyələrin icrası istiqamətində bir sıra mühüm addımlar atılmışdır. Azərbaycan Respublikasının Baş prokuroru yanında Korrupsiyaya qarşı mübarizə idarəsinin əməkdaşları mütəmadi olaraq həmin tövsiyələrin icrasını diqqətdə saxlamaqla, təşkilatın tədbirlərində aktiv iştirak etmişlər. Belə ki, 10–11 dekabr 2012-ci il tarixlərdə İqtisadi Əməkdaşlıq və İnkişaf Təşkilatının (OECD) Paris şəhərində keçirilmiş Yüksək Səviyyəli Görüşündə Azərbaycan Respublikası Prezidenti Administrasiyasının Hüquq mühafizə orqanları ilə iş şöbəsinin müdiri Fuad Ələsgə-

rov çıxış edərək, təşkilatın Azərbaycan Respublikası üzrə 3-cü raund dəyərləndirməsinin başlanmasını dəstəkləmiş və 2013-cü ilin iyun ayının əvvəllərində Bakı şəhərində keçirilməsi planlaşdırılan Monitorinq missiyasının səfəri ilə əlaqədar zəruri tədbirlərin görülməyini bildirmişdir.

Bundan əlavə, 2012-ci il ərzində Avropa Şurasının Korrupsiyaya qarşı Dövlətlər Qrupu (GRECO) ilə Azərbaycan Respublikası arasında əməkdaşlıq uğurla davam etdirilmişdir.

2012-ci ildə idarə tərəfindən Avropa Şurasının Korrupsiyaya qarşı Dövlətlər Qrupunun (GRECO), Beynəlxalq Antikorrupsiya Orqanları Assosiasiyası (IAACA), Beynəlxalq Prokurorlar Assosiasiyası (IAP), TAIEX, Demokratiya və İqtisadi İnkişaf Təşkilatı (GUAM), Qara Dəniz İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatı, Avropa İttifaqı Şərq Tərəfdaşlığı çərçivəsində Demokratiya, yaxşı idarəçilik və Sabitlik üzrə Birinci çoxtərəfli Platformanın nəzdində yaradılmış «Korrupsiyaya qarşı mübarizə üzrə Panel», Avropa İttifaqı (Aİ) – Azərbaycan Əməkdaşlıq Komitəsi çərçivəsində fəaliyyət göstərən Ədliyyə, azadlıq, təhlükəsizlik, insan hüquqları və demokratiya üzrə Alt Komitəsi çərçivəsində beynəlxalq əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsinə xüsusi diqqət yetirilməklə, İdarə əməkdaşları həmin istiqamətlər üzrə konfrans, seminar, trening, təlim və dəyirmi masalarda aktiv iştirak etmişlər.

Cari il yanvarın 15-də dövlət başçısı cənab İlham Əliyevin Nazirlər Kabinetinin 2012-ci ilin sosial-iqtisadi inkişafının yekunlarına və 2013-cü ildə qarşıda duran vəzifələrə həsr olunmuş iclasında ölkəmizdə həyata keçirilən quruculuq işlərinə, iqtisadi, sosial və siyasi sahədə aparılan islahatlara kölgə salan, habelə əhalinin haqlı narazılığına səbəb olan rüşvətxorluq və korrupsiya kimi neqativ təzahürlərə qarşı daha ciddi mübarizə aparılması sahəsində vermiş olduğu göstərişlərə uyğun olaraq, Baş prokuror yanında Korrupsiyaya qarşı mübarizə idarəsi tərəfindən bundan sonra da korrupsiya hüquqpozmalarını doğuran səbəb və şəraitin müəyyən edilməsi və cinayətlərin qarşısının alınması istiqamətində sistemli, ardıcıl və qətiyyətli mübarizə tədbirlərinin davam etdirilməsi təmin ediləcəkdir.

Tədbirdə iştirak edən qeyri-hökumət təşkilatlarının nümayəndələri çıxış edərək, korrupsiyaya qarşı mübarizə sahəsində Baş prokuror yanında Korrupsiyaya qarşı mübarizə idarəsinin 2012-ci il ərzində gördüyü işləri müsbət dəyərləndirmişlər. QHT və kütləvi informasiya vasitələrinin nümayəndələrinin sualları ətraflı cavablandırılmışdır.

Baş prokuror yanında Korrupsiyaya qarşı mübarizə idarəsi

Türkiyəli qonaq Azərbaycan Prokurorluğunun kriminalistik laboratoriyası və kriminalistik-texniki avadanlığı ilə tanış olmuşdur

Türkiyə Respublikası Daxili İşlər Nazirliyinin Baş polis idarəsi, Kriminalistika şöbəsinin rəisi Oğuz Karakuş Azərbaycana səfəri çərçivəsində fevralın 05-də Baş Prokurorluğun Ağır cinayətlərə dair işlər üzrə istintaq idarəsində olaraq, idarənin rəisi Eldar Əhmədov ilə görüşmüşdür.

Cənab Oğuz Karakuş Baş Prokurorluğun Ağır cinayətlərə dair işlər üzrə istintaq idarəsi, Kri-

minalistika şöbəsinin kriminalistik laboratoriyaları, «Mercedes-Benz Sprinter 315 SDI» və Qaz-27527 «Sobol» markalı avtomaşınların bazasında quraşdırılmış xüsusi təyinatlı səyyar kriminalistik laboratoriyalar ilə tanış olaraq, idarənin kriminalistik-texniki vasitələr ilə təchizatını yüksək qiymətləndirdi. Görüşdə iki ölkənin hüquq-mühafizə orqanları arasında əlaqələrin yaxınlaşdırılmasının məqsədmüvafiqliyi qeyd olundu

və Azərbaycan Prokurorluğunun bu sahədə çalışan əməkdaşları üçün qısamüddətli kursların təşkil olunmasına dair fikir mübadiləsi aparıldı. Oğuz Karakuşdan konkret təkliflərin daxil olacağı barədə razılıq əldə edildi.

Baş Prokurorluğun Ağır cinayətlərə dair işlər üzrə istintaq idarəsi

Prokurorluq orqanlarında müraciətlərə baxılması və vətəndaşların qəbulu işinin səmərəliliyinin artırılması istiqamətində tabe rayon (şəhər) prokurorluqlarında təlimlərin keçirilməsi davam edir

Baş Prokurorluq üzrə «Azərbaycan Respublikası Prokurorluğu orqanlarında müraciətlərə baxılması və vətəndaşların qəbulu işinin səmərəliliyinin artırılması haqqında» əmrə vətəndaşların qəbulu məsələlərini tənzimləyən müddəalarının öyrənilməsi məqsədilə Baş Prokurorluğun Müraciətlərə baxılması idarəsinin prokuroru Rəhim Muradov və Təşkilat-analitik idarəsinin prokuroru Akif Rzayev Şəki rayon prokurorluğunda, Müraciətlərə baxılması idarəsinin prokuroru Elşad Eyvazov və Təşkilat-analitik idarəsinin prokuroru Ədalət Həşimov Biləsuvar rayon prokurorluğunda seminar keçirərək, əmrin tələblərindən irəli gələn vəzifələr və bu tələblərin dürüst icrasını təmin edən konkret tədbirlər haqqında məlumat vermişlər.

Seminarlarda iştirak edən prokurorluq əməkdaşlarının müraciətlərə baxılması və vətəndaşların qəbulu sahəsində lazımi səmərə əldə edilməsi məqsədilə irəli sürdükləri təkliflər müzakirə olunmuş, əmrin tətbiqi ilə bağlı formalaşmış müsbət təcrübə bölüşmüş və gələcəkdə bu istiqamətdə digər zəruri tədbirlərin görülməsinin vacibliyi qeyd olunmuşdur. Hər iki tədbirdə tabe prokurorluqların müraciətlərə baxılması və vətəndaşların qəbulu ilə bağlı fəaliyyətlərinin 2012-ci ildə Baş Prokurorluq tərəfindən yoxlanılması zamanı aşkar olunmuş nöqsan və pozuntular təhlil edilərək, onları törədən halların aradan qaldırılması ilə bağlı konkret tövsiyələr verilmişdir. Həmçinin, vətəndaşların yaşayış yerləri üzrə qəbulunun əhəmiyyətinə toxunularaq, bununla bağlı tabe prokurorluqlara ünvanlanmış Baş prokurorun müavininin 21.09.2011-ci il tarixli 09/337 nömrəli məktubunda vətəndaşların qəbulu işinin səmərəliliyinin artırılması məqsədilə yaşayış yerləri üzrə qəbullar barədə məlumatların dolğun və operativ formada ictimaiyyətin diqqətinə çatdırılması üçün yerli kütləvi informasiya vasitələrinin imkanlarından istifadə edilməsinin tövsiyə olduğu xüsusi olaraq vurğulanmış, vətəndaşların qəbulu qrafiklərinin vaxtında tərtib edilməklə, qəbulların mütəmadi olaraq keçirilməsinin zəruriliyi, rayon prokurorlarının bu sahəyə şəxsən cavabdeh olmaları qeyd edilmişdir.

Şəki rayon prokurorluğunda seminar

Biləsuvar rayon prokurorluğunda seminar

Seminar iştirakçılarında müraciətlərə baxılması və vətəndaşların qəbulu işində müasir informasiya texnologiyalarının tətbiqi sahəsində ardıcıl həyata keçirilən tədbirlər barədə məlumat verilərək, müraciətlərə baxılması və vətəndaşların qəbulu işinin təşkili zamanı müasir informasiya texnologiyalarından geniş istifadə edilməsi məsələlərinə aid olan Baş Prokurorluq üzrə «Azərbaycan Respublikası Prokurorluğu orqanlarında müraciətlərə baxılması və vətəndaşların qəbulu işinin səmərəliliyinin artırılması haqqında» 01.11.2010-cu il tarixli 10/100 №-li əmrin müddəaları şərh edilmişdir.

Bununla yanaşı, Baş Prokurorluq üzrə «Elektron sənəd dövriyyəsi proqramından istifadə Qaydaları»nın təsdiq edilməsi barədə» 06.01.2012-ci il tarixli 10/2 №-li əmrə əsasən tətbiqinə başlanılmış «Elektron sənəd dövriyyəsi» proqramının vacibliyindən danışılmış, onun mahiyyəti və işləmə mexanizmi barədə ətraflı məlumat verilmişdir.

Baş Prokurorluqda hərbişdirilməmiş mülki müdafiə dəstələri üzvlərinin iştirakı ilə məşqlərin keçirilməsi davam edir

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin «Mülki müdafiənin təmin edilməsi haqqında» 25.09.1998-ci il tarixli 193 nömrəli Qərarına əsasən, fəvqəladə hadisələrin, qəza və dağıntıların nəticələrini aradan qaldırmaq, ilkin qəza-xilasetmə, tibbi yardım və digər mülki müdafiə tədbirlərinin yeri-

Məşq zamanı hərbişdirilməmiş mülki müdafiə dəstələrinin fəvqəladə hallar zamanı yerinə yetirdikləri hərəkətlərin məqsəd və mahiyyəti, aralarında təşkil edilən əlaqələndirmənin zəruriliyi, dəstə komandirlərinin əsas vəzifələri, ilkin qərarların qəbul edilməsi qaydası və digər taktiki məsələlər barədə məlumat verilmişdir.

Bildirilmişdir ki, hərbişdirilməmiş mülki müdafiə dəstələrinin şəxsi heyəti ilə xəbərdarlıq və toplanış məşqlərinin keçirilməsində məqsəd, şəxsi heyətin komplektləşdirilməsi, təchizatı, rabitə və xəbərdarlıq sisteminin hazırlığı vəziyyətinin yoxlanılması təmini, onların təkmilləşdirilməsi üçün zəruri tədbirlərin həyata keçirilməsidir. İştirakçılara JSAV-20-100 və MR-3V markalı əleyhqazlar, gücləndirilmiş əleyhqazlar, «EF

nə yetirilməsini təmin etmək məqsədi ilə müvafiq dövlət orqanlarında hərbişdirilməmiş mülki müdafiə qüvvələrinin yaradılması nəzərdə tutulmuşdur.

Baş prokurorluq üzrə 06.07.2012-ci il tarixli 10/73 nömrəli əmrlə Baş Prokurorluğun hərbişdirilməmiş mülki müdafiə dəstələri yaradılmışdır. Baş Prokurorluğun 2013-cü il üçün mülki müdafiə üzrə tədbirlər planına müvafiq olaraq, martın 15-də Baş Prokurorluğun inzibati binasında Müraciətlərə baxılması idarəsinin məxfiçilik və mülki müdafiə məsələləri üzrə prokuroru Vahid Məmmədov hərbişdirilməmiş mülki müdafiə dəstələri üzvlərinin iştirakı ilə məşq keçirmişdir. Təlim məşqində Fəvqəladə Hallar Nazirliyinin Mülki müdafiə işi Baş idarəsinin əməkdaşları Əlitarix Qasımov, Fuad Abdulrəşidov və Fəvqəladə Hallar Nazirliyinin Mülki Müdafiə Qoşunlarının əməkdaşı Zakir Abdullayev də iştirak edirdilər.

001» markalı və «A» səviyyəli fərdi mühafizə geyimləri, «Pçolka-R» ekspress laboratoriya dəsti və müxtəlif ölçmə cihazları təqdim olunmaqla, hər birisinin təyinatı və istifadə qaydaları barədə məlumatlar verilməmişdir.

Mülki müdafiə dəstələrinin şəxsi heyətinin qarşısına qoyulmuş vəzifələrə aid nəzəri biliklərə yiyələnməsinin vəziyyəti, zəruri vərdisləri mənimsəmələrinin keyfiyyəti yoxlanılmış və müəyyən edilmişdir ki, vəzifələrindən irəli gələn nəzəri biliklərə yiyələnmələrinin vəziyyəti qənaətbəxşdir.

Sonda suallar cavablandırılmış, fikir mübadiləsi aparılmışdır.

**Baş Prokurorluğun
Müraciətlərə baxılması idarəsi**

Azərbaycanda insan alverinə qarşı mübarizə sahəsində görülmən işlər barədə Belçikanın Brüssel şəhərində «Cinayət qurbanlarına dəstək» mövzusunda keçirilən seminarda məlumat verilmişdir

Yanvarın 21-də Belçikanın Brüssel şəhərində Avropa Komissiyasının Ədliyyə Baş Direktorluğu, Avropa İttifaqının TAIEX proqramının təşkilatçılığı və Avropa Qonşuluq və Tərəfdaşlıq Aləti çərçivəsində «Cinayət qurbanlarına dəstək» mövzusunda seminar keçirilmişdir.

Tədbiri giriş sözü ilə açan Avropa İttifaqının Xarici Fəaliyyət Xidmətinin şöbə müdiri Riçard Tibbels Avropa Qonşuluq və Tərəfdaşlıq Alətinin hazırkı vəziyyəti barədə məlumat verərək, İttifaqın 27 üzv dövlətinin müvafiq dövlətlərlə əməkdaşlığın «27+6» (Azərbaycan, Gürcüstan, Ermənistan, Moldova, Ukrayna və Belarus) formatında davam etdirilməsinin vacibliyini qeyd etmişdir. Bu ölkələrdə qanunun aliliyinin, insan hüquqlarının qorunmasının və demokratiyanın mövcudluğunun gələcək əməkdaşlığın vacib məqamları olduğunu bildirmişdir.

Cinayət qurbanlarına dəstək sahəsində Aİ səviyyəsində mövcud qanunvericilik bazası barədə Avropa Komissiyasının Ədliyyə Baş Direktorluğu Cinayət prosessual hüququ sektorunun əməkdaşı İngrid Bellander tərəfindən təqdimat keçirilərək, bu sahədə 25 oktyabr 2012-ci il tarixdə Avropa Parlamenti və Şura tərəfindən qəbul edilmiş və cinayət qurbanlarının hüquqlarının qorunması (məlumat almaq hüququ, cinayət prosesində iştirak etmək hüququ, müdafiə hüququ) və onlara dəstəyin minimal standartlarını müəyyən edən 2012/29/EU sayılı Direktivi barədə ətraflı məlumat verilmişdir.

Daha sonra bu sahədə İsveç təcrübəsi müzakirə edilmişdir. Cinayət qurbanlarına dəstəyin həm dövlət, həm də qeyri-hökumət təşkilatla-

rı tərəfindən həyata keçirildiyini qeyd edən İsveç Polis İşləri Departamentinin nümayəndələri Maria Agge və İnka Vennerberg əsasən İsveç polisinin bu sahədə fəaliyyəti barədə məlumat vermişlər.

Tədbirin ikinci hissəsində cinayət qurbanlarına dəstək verən qurumların fəaliyyəti barədə İsveç Cinayət qurbanlarına təzminatların verilməsi və dəstək Ofisinin nümayəndəsi vəkil Ulf Hjerppe tərəfindən təqdimat keçirilmişdir.

Seminarın sonunda mövzu ətrafında geniş fikir mübadiləsi aparılmış, Baş Prokurorluğun Beynəlxalq əlaqələr idarəsinin rəis müavini Erkin Əlixanov tərəfindən Azərbaycan Respublikasında bu sahədə qəbul edilmiş normativ aktlar və görülmüş işlər barədə, o cümlədən İnsan Alverinə qarşı Mübarizə üzrə Milli Fəaliyyət Planı və respublika Nazirlər Kabinetinin İnsan alveri cinayəti qurbanla-

rının insan alverinə qarşı mübarizə üzrə xüsusi polis qurumuna təhvil verilməsi qaydaları haqqında məlumat verilərək, dövlət dəstəyi ilə qeyri-hökumət təşkilatları tərəfindən yaradılmış İnsan alveri qurbanlarının reabilitasiyası mərkəzi və Zorakılığın və cinayətin qurbanı olan uşaq və gənclər üçün psixo-sosial reabilitasiya mərkəzi barədə seminar iştirakçılarında məlumat verilmişdir.

Tədbirdə Xarici İşlər Nazirliyi İnsan hüquqları və Demokratiya İdarəsinin əməkdaşı Pərviz Rüstəmov və Azərbaycanın Brüsseldəki Səfirliyinin əməkdaşı Fərəh Əcəlova da iştirak etmişlər.

Baş Prokurorluğun Beynəlxalq əlaqələr idarəsi

Baş prokuror yanında Korrupsiyaya qarşı mübarizə idarəsinin əməkdaşları elmi-praktiki seminarda iştirak etmişlər

Fevralın 18–19-da Bakı şəhərində Azərbaycan Respublikası Ədliyyə Nazirliyinin Məhkəmə Ekspertiza Mərkəzi, Almaniya Federal Ədliyyə Nazirliyinin Beynəlxalq Hüquq Əməkdaşlığı Fondu (İRZ) və «Azərbaycan Hüquq İslahatları Mərkəzi» İctimai Birliyinin təşkilatçılığı ilə «Kompüter cinayətkarlığı ilə mübarizədə Almaniya təcrübəsi» mövzusunda həsr olunmuş elmi-praktiki seminar keçirilmişdir.

Tədbirdə Köln Torpaq Məhkəməsinin sədr müavini Kristian Şmitz-Yusten, Köln Torpaq Məhkəməsinin ha-

kimi Jens Şiminovski, Köln Baş Polis İdarəsinin Kompüter Cinayətkarlığı Departamentinin Baş Komissarı Tomas Qraupeter kibercinayətkarlıqla mübarizə mövzusunda məruzələr etmişlər.

Qeyd olunan tədbirdə iştirak etmiş Baş prokuror yanında Korrupsiyaya qarşı mübarizə idarəsinin Təşkilatı və informasiya təminatı şöbəsinin böyük prokuroru Ramin Hüseynov və Preventiv tədbirlər və təhqiqat şöbəsinin prokuroru Orxan Nuriyev mövzu ətrafında fikir mübadiləsi aparmışlar.

Baş prokuror yanında Korrupsiyaya qarşı mübarizə idarəsinin əməkdaşları Demokratiya və İqtisadi İnkişaf Naminə Təşkilat – GUAM-ın seminarında iştirak etmişlər

Martın 5–7-də Bakı şəhərində GUAM və Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Narkotiklər və Cinayətkarlıq üzrə İdarəsinin Mərkəzi Asiya üzrə regional nümayəndəliyinin əməkdaşlığı çərçivəsində «Çirkli pulların yuyulması hallarının aşkarlanması və istintaqı məqsədilə milli hüquq-mühafizə orqanlarının birbaşa qurumlararası beynəlxalq əməkdaşlıq təcrübələrinin təkmilləşdirilməsi» mövzusunda seminar keçirilmişdir.

GUAM Katibliyinin, BMT-nin Narkotiklər və Cinayətkarlıq üzrə İdarəsinin nümayəndələrinin, habelə ABŞ, Niderland Krallığı, Almaniya, Belçika, Estoniya, Ukrayna, Moldova və Gürcüstan Respublikalarının hüquq mühafizə və maliyyə monitorinqi xidmətlərinin, eyni zamanda Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı yanında Maliyyə Monitorinqi Xidmətinin əməkdaşlarının iştirak etdiyi tədbirdə Baş Prokurorluğun Korrupsiyaya qarşı mübarizə idarəsinin Təşkilatı və informasiya təminatı şöbəsi-

nin prokuroru Sahib İsmayılov, Preventiv tədbirlər və təhqiqat şöbəsinin prokurorları Rəşid Mahmudov və Heydər Məmmədov təmsil etmişlər.

Seminar zamanı cinayət yolu ilə əldə olunmuş pul vəsaitlərinin leqallaşdırılmasına qarşı mübarizədə vergi, gömrük, maliyyə monitorinqi və ixtisaslaşmış qurumların beynəlxalq əməkdaşlığının mexanizmləri, həmçinin bu sahədə mövcud təcrübə barədə çıxışlar edilmişdir.

Tədbirdə təqdimatla çıxış edən Rəşid Mahmudov ölkəmizdə cinayət yolu ilə əldə edilmiş pul vəsaitlərinin leqallaşdırılmasına qarşı mübarizədə hüquqi bazanın formalaşdırıldığını, Maliyyə Monitorinqi Xidmətinin fəaliyyətə başlamasını və İdarədə bu sahədə ibtidai istintaqı aparılmış cinayət işləri barədə ətraflı məlumatlar vermiş, iştirakçıları maraqlandıran çoxsaylı sualları cavablandırmışdır.

Baş prokuror yanında Korrupsiyaya qarşı mübarizə idarəsinin əməkdaşı Beynəlxalq Prokurorlar Assosiasiyasının Konfransında iştirak etmişdir

Martın 6–8-də Niderland Krallığının Haaqa şəhərində Beynəlxalq Prokurorlar Assosiasiyasının Avropa Regional Konfransının «Gender bərabərliyi» mövzusunda 13-cü iclası keçirilmişdir.

Böyük Britaniya və Niderland Krallığı, Kanada, Avstriya, Finlandiya, İsveç, Xorvatiya, Pakistan və digər dövlətlərin prokurorluq əməkdaşlarının iştirak etdiyi tədbirdə ölkəmizi Baş prokuror yanında Korrupsiyaya qarşı mübarizə idarəsinin Təşkilatı və informasiya təminatı şöbəsinin rəisi Rövşən Əliyev təmsil etmişdir.

Konfransda gender bərabərliyi, o cümlədən ailə zorakılığı cinayətləri, insan alveri, qadınların hüquqlarının qorunması ilə əlaqədar mövzularda məruzələr söylənilmiş, Avropa, Afrika və digər dövlətlərin təcrübəsi müzakirə edilmişdir.

İclasda çıxış edən Rövşən Əliyev ölkəmizin qeyd edilən sahələr üzrə bütün beynəlxalq normalara qoşulduğunu, bu kimi hüquqpozmalara qarşı sərt mübarizənin aparıldığı və ölkəmizin təcrübəsi barədə məlumatlar vermiş, eyni zamanda nümayəndələri maraqlandıran sualları cavablandırmışdır.

Tədbir çərçivəsində iştirakçılar Haaqa şəhərində yerləşən Beynəlxalq Cinayət Məhkəməsi və «Eurojust» təşkilatında olmuş, hər iki qurumun strukturu, hüquq və və-

zifələri, fəaliyyəti barədə ətraflı məlumatlar verilmiş, o cümlədən gender bərabərliyi sahəsində əldə edilən təcrübə paylaşılmışdır.

Baş prokuror yanında Korrupsiyaya qarşı mübarizə idarəsi

TƏYİNATLAR

1) Bayramlı Qəzənfər Məmməd oğlu – Azərbaycan Respublikası Baş prokurorunun 10 yanvar 2013-cü il tarixli əmri ilə Baş Prokurorluğun Dövlət ittihamının müdafiəsi üzrə idarəsinin Ağır cinayətlər məhkəmələrində dövlət ittihamının müdafiəsi üzrə şöbəsinin rəisi – idarə rəisinin müavini vəzifəsinə təyin edilmişdir.

Qəzənfər Bayramlı 1963-cü ildə anadan olmuş, 1989-cu ildə Bakı Dövlət Universitetini hüquqşünaslıq ixtisası üzrə bitirmiş, 1993-cü ildə Azərbaycan Respublikasının prokurorluq orqanlarına qulluğa qəbul olunaraq, Respublika Baş Prokurorluğunun Məhkəmə aktlarının qanuniliyinə nəzarət idarəsinin Mülki işlər üzrə şöbəsinin prokuroru, Baş Prokurorluğun Mülki işlər üzrə məhkəmə qərarlarının qanuniliyinə nəzarət idarəsinin böyük prokuroru, 1994-cü ildən həmin idarənin aparıcı prokuroru, 1996-cı ildən böyük prokuroru, 2000-ci ildən Baş Prokurorluğun Dövlət ittihamının müdafiəsi üzrə idarəsinin prokuroru, 2001-ci ildən həmin idarənin böyük prokuroru, 2007-ci ildən Baş Prokurorluğun Dövlət ittihamının müdafiəsi üzrə idarəsinin Birinci instansiya məhkəmələrində dövlət ittihamının müdafiəsi üzrə şöbəsinin böyük prokuroru, 2010-cu ildən Baş Prokurorluğun Dövlət ittihamının müdafiəsi üzrə idarəsinin Birinci instansiya məhkəmələrində dövlət ittihamının müdafiəsi üzrə şöbəsinin rəisi – idarə rəisinin müavini vəzifəsində çalışmışdır. Baş ədliyyə müşaviri xüsusi rütbəsindədir.

2) Albəndov Elşən Vəli oğlu – Azərbaycan Respublikası Baş prokurorunun 10 yanvar 2013-cü il tarixli əmri ilə Baş Prokurorluğun Dövlət ittihamının müdafiəsi üzrə idarəsinin Birinci instansiya məhkəmələrində dövlət ittihamının müdafiəsi üzrə şöbəsinin rəisi – idarə rəisinin müavini vəzifəsinə təyin edilmişdir.

Elşən Albəndov 1977-ci ildə anadan olmuş, 2000-ci ildə Bakı Dövlət Universitetinin bakalavr pilləsini hüquqşünaslıq ixtisası üzrə, 2002-ci ildə magistratura pilləsini cinayət hüququ, cinayət prosesi, kriminalistika və məhkəmə ekspertizası ixtisası üzrə fərqlənmə diplomu ilə bitirmiş, həmin ildə Azərbaycan Respublikasının prokurorluq orqanlarına qulluğa qəbul olunaraq, Bakı şəhəri Nəsimi rayon prokurorluğunun müstəntiqi vəzifəsi üzrə stajor, 2004-cü ildən həmin rayon prokurorluğunun sınaq müddəti ilə müstəntiqi və rayon prokurorluğunun müstəntiqi vəzifələrində çalışmış, 2005-ci ilin sentyabrından Bakı şəhər prokurorluğunun Dövlət ittihamının

müdafiəsi üzrə şöbəsinin prokuroru vəzifəsini icra etmiş, həmin ilin dekabrından şöbənin prokuroru vəzifəsində işləmiş, 2009-cu ildən Respublika Baş Prokurorluğunun Dövlət ittihamının müdafiəsi üzrə idarəsinin Birinci instansiya məhkəmələrində dövlət ittihamının müdafiəsi üzrə şöbəsinin prokuroru, 2010-cu ildən qeyd olunan idarənin Ağır cinayətlərə dair işlər üzrə Azərbaycan Respublikası Məhkəməsində dövlət ittihamının müdafiəsi üzrə şöbəsinin prokuroru və Ağır cinayətlər məhkəmələrində dövlət ittihamının müdafiəsi üzrə şöbəsinin prokuroru, 2012-ci ildən isə Azərbaycan Respublikası Baş prokurorunun köməkçisi vəzifələrində çalışmışdır. Kiçik ədliyyə müşaviri xüsusi rütbəsindədir.

3) Quliyev Vüqar Fərhad oğlu – Azərbaycan Respublikası Baş prokurorunun 15 yanvar 2013-cü il tarixli əmri ilə Azərbaycan Respublikası Baş prokurorunun köməkçisi vəzifəsinə təyin edilmişdir.

Vüqar Quliyev 1981-ci ildə anadan olmuş, 2002-ci ildə Bakı Dövlət Universitetinin bakalavr pilləsini hüquqşünaslıq ixtisası üzrə, 2005-ci ildə magistratura pilləsini dövlət hüququ ixtisası üzrə fərqlənmə diplomu ilə bitirmiş, 2002-ci ildə Azərbaycan Respublikasının prokurorluq orqanlarına qulluğa qəbul olunaraq, Ağdaş rayon prokurorluğunun stajoru, 2004-cü ildən həmin rayon prokurorluğunun sınaq müddəti ilə müstəntiqi, 2005-ci ildən rayon prokurorluğunun müstəntiqi, 2007–2008-ci illərdə böyük müstəntiqi vəzifələrində çalışmış, 2009-cu ildə Silahlı Qüvvələrdə müddətli həqiqi hərbi xidmətdən tərxis olunduqdan sonra Bakı şəhər prokurorluğunun Dövlət ittihamının müdafiəsi üzrə şöbəsinin prokuroru vəzifəsini icra etmiş, 2010-cu ilin mayından şöbənin prokuroru vəzifəsində işləmiş, həmin ilin iyunundan Respublika Baş Prokurorluğunun Dövlət ittihamının müdafiəsi üzrə idarəsinin Ağır cinayətlərə dair işlər üzrə Azərbaycan Respublikası Məhkəməsində dövlət ittihamının müdafiəsi üzrə şöbəsinin, 2010-cu ilin dekabrından isə qeyd olunan idarənin Ağır cinayətlər məhkəmələrində dövlət ittihamının müdafiəsi üzrə şöbəsinin prokuroru vəzifələrini icra etmiş, 2011-ci ildən şöbənin prokuroru vəzifəsində çalışmışdır. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 01 oktyabr 2012-ci il tarixli Sərəncamı ilə «Dövlət qulluğunda fərqlənməyə görə» medalı ilə təltif edilmişdir. I dərəcəli hüquqşünas xüsusi rütbəsindədir.

4) Qasimov Qabil Şövkət oğlu – Azərbaycan Respublikası Baş prokurorunun 17 yanvar 2013-cü il tarixli əmri ilə Azərbaycan Respublikası Baş Prokurorluğunun Prokurorluqda istintaqa nəzarət idarəsinin rəis müavini vəzifəsinə təyin edilmişdir.

Qabil Qasimov 1966-cı ildə anadan olmuş, 1991-ci ildə Bakı Dövlət Universitetini hüquqşünaslıq ixtisası üzrə fərqlənmə diplomu ilə bitirmiş, 1991-ci ildə Azərbaycan Respublikasının prokurorluq orqanlarına qulluğa qəbul olunaraq, Naxçıvan Muxtar Respublikası Naxçıvan şəhər prokurorluğunun stajoru, Babək rayon prokurorluğunun stajoru, 1992-ci ildən həmin rayon prokurorluğunun müstəntiqi vəzifəsi üzrə stajor, rayon prokurorluğunun müstəntiqi, 1995-ci ildən Respublika Prokurorluğunun İstintaq idarəsinin böyük müstəntiqi, 1996-cı ildən Respublika Prokurorluğunun Daxili işlər orqanlarında qanunların icrasına nəzarət idarəsinin prokuroru, 1998-ci ildən Bakı şəhəri Səbail rayon prokurorluğunun müstəntiqi, 2000-ci ildən həmin rayon prokurorluğunun böyük müstəntiqi, 2001-ci ildən Bakı şəhər prokurorluğunun İstintaq idarəsinin böyük müstəntiqi, 2005-ci ildən Azərbaycan Respublikasının Baş prokuroru yanında Korrupsiyaya qarşı mübarizə idarəsinin İstintaq şöbəsinin mühüm işlər üzrə böyük müstəntiqi vəzifələrində çalışmışdır. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 30 sentyabr 2004-cü il tarixli Sərəncamı ilə «İgidliyə görə» medalı ilə təltif edilmişdir. Baş ədliyyə müşaviri xüsusi rütbəsindədir.

5) Məmmədov Fəxrəddin Şamil oğlu – Azərbaycan Respublikası Baş prokurorunun 18 fevral 2013-cü il tarixli əmri ilə ikinci səlahiyyət müddətinə Tovuz rayon prokuroru vəzifəsinə təyin edilmişdir.

Fəxrəddin Məmmədov 1960-cı ildə anadan olmuş, 1987-ci ildə Bakı Dövlət Universitetini hüquqşünaslıq ixtisası üzrə fərqlənmə diplomu ilə bitirmiş, həmin ildə Azərbaycan Respublikasının prokurorluq orqanlarına qulluğa qəbul olunaraq, Mirbəşir (indiki Tərtər) rayon prokurorluğunun stajoru, 1988-ci ildən Göyçay rayon prokurorunun köməkçisi, 1992-ci ildən Saatlı rayon prokurorunun köməkçisi və böyük köməkçisi, 1995-ci ildən Lənkəran rayon prokurorunun müavini, 2001-ci ildən Goranboy rayon prokurorunun müavini vəzifələrində çalışmış, 2002-ci ildən Biləsuvar rayon prokuroru vəzifəsini icra etmiş, həmin ildən Biləsuvar rayon prokuroru, 2007-ci ildən isə Tovuz rayon prokuroru vəzifələrində işləmiş, 2012-ci ildən Tovuz rayon prokuroru vəzifəsini icra etmişdir. Prokurorluğun fəxri işçisidir. Baş ədliyyə müşaviri xüsusi rütbəsindədir.

6) Novruzov Allahverdi Cilovxan oğlu – Azərbaycan Respublikası Baş prokurorunun 18 fevral 2013-cü il tarixli əmri ilə ikinci səlahiyyət müddətinə Şəmkir rayon prokuroru vəzifəsinə təyin edilmişdir.

Allahverdi Novruzov 1960-cı ildə anadan olmuş, 1990-cı ildə Bakı Dövlət Universitetini hüquqşünaslıq ixtisası üzrə bitirmiş, 1992-ci ildə Azərbaycan Respublikasının prokurorluq orqanlarına qulluğa qəbul olunaraq, Tərtər rayon prokurorluğunun müstəntiqi vəzifəsi üzrə stajor, 1993-cü ildən həmin rayon prokurorluğunun müstəntiqi, rayon prokurorunun köməkçisi və Oğuz rayon prokurorunun böyük köməkçisi, 1994-cü ildən Neftçala rayon prokurorunun müavini, 2001-ci ildən Gəncə şəhər prokurorunun müavini, 2005-ci ildən Xanlar (indiki Göygöl) rayon prokuroru, 2007-ci ildən Şəmkir rayon prokuroru vəzifələrində çalışmış, 2012-ci ildən həmin rayon prokuroru vəzifəsini icra etmişdir. A. Novruzov Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 27 sentyabr 2008-ci il tarixli Sərəncamı ilə «Dövlət qulluğunda fərqlənməyə görə» medalı ilə təltif olunmuşdur. Prokurorluğun fəxri işçisidir. Baş ədliyyə müşaviri xüsusi rütbəsindədir.

7) İbrahimov Behruz Balakışi oğlu – Azərbaycan Respublikası Baş prokurorunun 18 fevral 2013-cü il tarixli əmri ilə Lerik rayon prokuroru vəzifəsinə təyin edilmişdir.

Behruz İbrahimov 1967-ci ildə anadan olmuş, 1993-cü ildə Bakı Dövlət Universitetini hüquqşünaslıq ixtisası üzrə bitirmiş, həmin ildə Azərbaycan Respublikasının prokurorluq orqanlarına qulluğa qəbul olunaraq, Zərdab rayon prokurorunun köməkçisi vəzifəsi üzrə stajor, 1995-ci ildən rayon prokurorunun köməkçisi və böyük köməkçisi, 2000-ci ildən Şəki rayon prokurorunun köməkçisi, 2004-cü ildən Ağdaş rayon prokurorunun böyük köməkçisi və Zaqatala rayon prokurorunun müavini, 2007-ci ildən Zərdab rayon prokuroru vəzifələrində çalışmış, 2012-ci ildən həmin rayon prokuroru vəzifəsini icra etmişdir. Baş ədliyyə müşaviri xüsusi rütbəsindədir.

8) Süleymanov Süleyman Məhəmmədli oğlu – Azərbaycan Respublikası Baş prokurorunun 18 fevral 2013-cü il tarixli əmri ilə Zərdab rayon prokuroru vəzifəsinə təyin edilmişdir.

Süleyman Süleymanov 1971-ci ildə anadan olmuş, 1994-cü ildə Bakı Dövlət Universitetini hüquqşünaslıq ixtisası üzrə bitirmiş, 1996-cı ildə Azərbaycan Respublikasının prokurorluq orqanlarına qulluğa qəbul olunaraq, Bərdə rayon prokurorluğunun stajoru, 1997-ci ildən Mingəçevir şəhər prokurorluğunun böyük müstəntiqi və müstəntiqi, 2002-ci ildən Göyçay rayon prokurorluğunun müstəntiqi və böyük müstəntiqi vəzifələrində çalışmış, 2007-ci ildən Respublika Baş Prokurorluğunun Dövlət ittihamının müdafiəsi üzrə idarəsinin Birinci instansiya məhkəmələrində dövlət ittihamının müdafiəsi üzrə şöbə

sinin prokuroru vəzifəsini icra etmiş, 2008-ci ildən şöbənin prokuroru vəzifəsində işləmişdir. Ədliyyə müşaviri xüsusi rütbəsindədir.

9) Həsənov Seyfəddin Həsən oğlu – Azərbaycan Respublikası Baş prokurorunun 19 fevral 2013-cü il tarixli əmri ilə Sabirabad rayon prokuroru vəzifəsinə təyin edilmişdir.

Seyfəddin Həsənov 1955-ci ildə anadan olmuş, 1981-ci ildə Bakı Dövlət Universitetini hüquqşünaslıq ixtisası üzrə bitirmiş, 1985–1992-ci illərdə Xaçmaz rayon Xalq Məhkəməsinin xalq hakimi vəzifəsində çalışmış, 1992-ci ildə Azərbaycan Respublikasının prokurorluq orqanlarına qulluğa qəbul olunaraq, Xaçmaz rayon prokuroru vəzifəsində işləmiş, 1997-ci ildən həmin rayon prokuroru vəzifəsini icra etmiş, 1998-ci ildən Quba rayon prokuroru, 2001-ci ildən Respublika Baş Prokurorluğunun Dövlət ittihamının müdafiəsi üzrə idarəsinin böyük prokuror-metodisti, 2005-ci ildən Baş Prokurorluğun Prokurorluqda istintaqa nəzarət idarəsinin prokuroru, 2007-ci ildən Biləsuvar rayon prokuroru vəzifələrində çalışmış, 2012-ci ildən Biləsuvar rayon prokuroru vəzifəsini icra etmişdir. Prokurorluğun fəxri işçisidir. Baş ədliyyə müşaviri xüsusi rütbəsindədir.

10) Əliyev Qabil Oqtay oğlu – Azərbaycan Respublikası Baş prokurorunun 19 fevral 2013-cü il tarixli əmri ilə Biləsuvar rayon prokuroru vəzifəsinə təyin edilmişdir.

Qabil Əliyev 1973-cü ildə anadan olmuş, 1996-cı ildə Bakı Dövlət Universitetini hüquqşünaslıq ixtisası üzrə bitirmiş, həmin ildə Azərbaycan Respublikasının prokurorluq orqanlarına qulluğa qəbul olunaraq, Xanlar (indiki Göygöl) rayon prokurorluğunun müstəntiqi vəzifəsi üzrə stajor, 1997-ci ildən rayon prokurorluğunun müstəntiqi, 1999-cu ilin apreldən Respublika Baş Prokurorluğunun Beynəlxalq hüquq şöbəsinin prokuroru, həmin ilin noyabrından Bakı şəhəri Sabunçu rayon prokurorluğunun müstəntiqi, 2004-cü ildən Bakı şəhəri Nərimanov rayon prokurorluğunun böyük müstəntiqi, 2005-ci ildən Baş Prokurorluğun Kadrlar idarəsinin prokuroru, 2007-ci ildən Qubadlı rayon prokuroru vəzifələrində çalışmış, 2012-ci ildən Qubadlı rayon prokuroru vəzifəsini icra etmişdir. Baş ədliyyə müşaviri xüsusi rütbəsindədir.

11) Məmmədov Hafiz Məmməd oğlu – Azərbaycan Respublikası Baş prokurorunun 20 fevral 2013-cü il tarixli əmri ilə Ağsu rayon prokuroru vəzifəsinə təyin edilmişdir.

Hafiz Məmmədov 1956-cı ildə anadan olmuş, 1980-ci ildə Bakı Dövlət Universitetini hüquqşünas-

lıq ixtisası üzrə bitirmiş, həmin ildə Azərbaycan Respublikasının prokurorluq orqanlarına qulluğa qəbul olunaraq, Bakı şəhəri Nərimanov rayon prokurorunun köməkçisi vəzifəsi üzrə stajor, 1981-ci ildən həmin rayon prokurorluğunun stajoru, 1982-ci ildən böyük müstəntiqi, 1987–1991-ci illərdə Azərbaycan Respublikasının ədliyyə orqanlarında müxtəlif vəzifələrdə çalışmış, 1991-ci ildə keçirilmə qaydasında prokurorluğa işə qəbul edilərək, Respublika Prokurorluğunun Mülki işlərə məhkəmələrdə baxılması üzərində nəzarət şöbəsinin prokuroru, 1992-ci ildən həmin şöbənin rəis müavini, 1993-cü ildən Azərbaycan Respublikası Baş prokurorunun xüsusi tapşırıqlar üzrə köməkçisi, 1995-ci ildən Abşeron rayon prokurorunun müavini, 2004-cü ildən Respublika Baş Prokurorluğunun Daxili işlər orqanlarının istintaq, təhqiqat və əməliyyat-axtarış fəaliyyətində qanunların icrasına nəzarət idarəsinin böyük prokuror-metodisti, 2007-ci ildən Baş Prokurorluğun Kadrlar idarəsinin rəis müavini vəzifəsində işləmişdir. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 29 sentyabr 2006-cı il tarixli Sərəncamı ilə «Dövlət qulluğunda fərqlənməyə görə» medalı ilə təltif edilmişdir. Prokurorluğun fəxri işçisidir. Baş ədliyyə müşaviri xüsusi rütbəsindədir.

12) Süleymanov Elman Famil oğlu – Azərbaycan Respublikası Baş prokurorunun 20 fevral 2013-cü il tarixli əmri ilə Daşkəsən rayon prokuroru vəzifəsinə təyin edilmişdir.

Elman Süleymanov 1967-ci ildə anadan olmuş, 1993-cü ildə Bakı Dövlət Universitetini hüquqşünaslıq ixtisası üzrə bitirmiş, həmin ildə Azərbaycan Respublikasının prokurorluq orqanlarına qulluğa qəbul olunaraq, Xaçmaz rayon prokurorunun köməkçisi vəzifəsi üzrə stajor və rayon prokurorunun köməkçisi, 1995-ci ildən Quba rayon prokurorunun köməkçisi, 2001-ci ildən Qusar rayon prokurorunun köməkçisi və böyük köməkçisi vəzifələrində çalışmış, 2005-ci ilin yanvarından Respublika Baş Prokurorluğunun Dövlət ittihamının müdafiəsi üzrə idarəsinin prokuroru vəzifəsini icra etmiş, həmin ilin dekabrından Baş Prokurorluğun Dövlət ittihamının müdafiəsi üzrə idarəsinin prokuroru, 2007-ci ilin iyulundan Baş Prokurorluğun Dövlət ittihamının müdafiəsi üzrə idarəsinin Birinci instansiya məhkəmələrində dövlət ittihamının müdafiəsi üzrə şöbəsinin prokuroru, 2007-ci ilin dekabrından Cəbrayıl rayon prokuroru vəzifələrində işləmiş, 2012-ci ildən Cəbrayıl rayon prokuroru vəzifəsini icra etmişdir. Baş ədliyyə müşaviri xüsusi rütbəsindədir.

Baş Prokurorluğun Kadrlar idarəsi

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ QANUNU
AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ CİNAYƏT-PROSESSUAL
MƏCƏLLƏSİNDƏ DƏYİŞİKLİKLƏR EDİLMƏSİ HAQQINDA

Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 94-cü maddəsinin I hissəsinin 1-ci və 6-cı bəndlərini rəhbər tutaraq **qərara alır**:

Azərbaycan Respublikasının Cinayət-Prosessual Məcəlləsində (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2000, № 8, (II kitab), maddə 585; 2001, № 7, maddə 455; 2002, № 1, maddə 9, № 5, maddə 233, № 8, maddə 463; 2003, № 6, maddə 276; 2004, № 5, maddə 321, № 7, maddə 505, № 8, maddə 598, № 10, maddə 761, № 11, maddə 890; 2005, № 1, maddə 4, № 4, maddə 278, № 6, maddə 462, № 8, maddə 686, № 10, maddə 874, № 12, maddə 1079; 2006, № 1, maddə 3, № 2, maddə 64, № 5, maddə 390, № 10, maddə 847, № 11, maddə 929, № 12, maddə 1032; 2007, № 2, maddələr 65, 68, № 6, maddə 560, № 7, maddə 712, № 8, maddə 756, № 11, maddə 1049, № 12, maddə 1221; 2008, № 6, maddə 462, № 7, maddələr 606, 607, № 12, maddələr 1045, 1049; 2009, № 5, maddə 315, № 7, maddə 517, № 12, maddə 966; 2010, № 3, maddələr 171, 173, 178, № 7, maddə 593, № 12, maddə 1058; 2011, № 6, maddə 480, № 7, maddələr 589, 599; 2012, № 7, maddə 674) aşağıdakı dəyişikliklər edilsin:

1. 41.2-ci maddədə «, o cümlədən ölmüş şəxsin yaxın qohumlarının və müdafiəçisinin» sözləri «, habelə ölmüş təqsirləndirilən (şübhəli) şəxsin və ya cinayət qanunu ilə nəzərdə tutulmuş əməli törətmiş, lakin təqsirləndirilən (şübhəli) şəxs qismində tanınanadək ölmüş şəxsin hüquqi varisinin, hüquqi varis müəyyən edilmədiyi, o cümlədən bu Məcəllənin 106-1.4-cü maddəsində nəzərdə tutulmuş hallarda müdafiəçisinin» sözləri ilə əvəz edilsin.

2. 43.3-cü maddədən «39.1.5.» rəqəmləri çıxarılınsın.

3. Aşağıdakı məzmununda 43.3-1-ci maddə əlavə edilsin:

«**43.3-1.** Məhkəmə baxışının gedişində cinayət törətdi halda xitam verilməsinə ölmüş şəxsin hüquqi varisinin, hüquqi varis müəyyən edilmədiyi, o cümlədən bu Məcəllənin 106-1.4-cü maddəsində nəzərdə tutulmuş hallarda müdafiəçisinin razılığı ilə yol verilir.»

4. Aşağıdakı məzmununda 44.2.1-1-ci maddə əlavə edilsin:

«**44.2.1-1.** bu Məcəllənin 39.1.5-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş halda – ölmüş təqsirləndirilən (şübhəli) şəxsə və ya cinayət qanunu ilə nəzərdə tutulmuş əməli törətmiş, lakin təqsirləndirilən (şübhəli) şəxs qismində tanınanadək ölmüş şəxsə cəza təyin etməklə;».

5. 92.3.13-cü maddənin sonunda nöqtə işarəsi nöqtəli vergül işarəsi ilə əvəz edilsin və aşağıdakı məzmununda 92.3.14-cü və 92.3.15-ci maddələr əlavə edilsin:

«**92.3.14.** ölmüş təqsirləndirilən (şübhəli) şəxsin və ya cinayət qanunu ilə nəzərdə tutulmuş əməli törətmiş, lakin təqsirləndirilən (şübhəli) şəxs qismində tanınanadək ölmüş şəxsin hüquqi varisi müəyyən edilmədikdə;

92.3.15. ölmüş təqsirləndirilən (şübhəli) şəxsin və ya cinayət qanunu ilə nəzərdə tutulmuş əməli törətmiş, lakin təqsirləndirilən (şübhəli) şəxs qismində tanınanadək ölmüş şəxsin yaxın qohumu bu Məcəllənin 106-1.4-cü maddəsində nəzərdə tutulmuş müddət ərzində onun hüquqi varis qismində tanınması barədə müvafiq istəyini bildirmədikdə.»

6. 93.4.13-cü maddədə «şikayət» sözü «apellyasiya, kassasiya və əlavə kassasiya şikayəti» sözləri ilə əvəz edilsin.

7. Aşağıdakı məzmununda 106-1-ci maddə əlavə edilsin:

«Maddə 106-1. Təqsirləndirilən (şübhəli) şəxsin hüquqi varisi»

106-1.1. Ölmüş təqsirləndirilən (şübhəli) şəxsin hüquq və vəzifələrini cinayət işi üzrə icraat zamanı həyata keçirmək istəyini bildirən yaxın qohumlarından biri təqsirləndirilən (şübhəli) şəxsin hüquqi varisi hesab olunur. Şəxs təqsirləndirilən (şübhəli) şəxs qismində tanınanadək ölmüşdürsə, onun yaxın qohumlarının da həmin şəxsin hüquqi varisi qismində tanınmaq hüququ vardır və bu Məcəllənin təqsirləndirilən (şübhəli) şəxsin hüquqi varisi ilə bağlı müddəaları onlara da şamil olunur.

106-1.2. Cinayət qanunu ilə nəzərdə tutulmuş əməlin törədilməsində iştirakı olan, yaxud həmin əməllə mənəvi, fiziki və ya maddi ziyan vurulmuş yaxın qohum ölmüş şəxsin hüquqi varisi hesab edilə bilməz.

106-1.3. Cinayət prosesini həyata keçirən orqan bu Məcəllənin 106-1.1-ci maddəsində göstərilən şəxsin öldüyü vaxtdan 3 (üç) gün müddətində onun yaxın

qohumlarına şəxsin hüquqi varisi qismində tanınmaq istəyinin olub-olmaması barədə yazılı bildiriş göndərir və ya təqdim edir. Həmin bildirişdə şəxsin ölməsi ilə əlaqədar cinayət təqibinə bu Məcəllənin 39.1.5-ci maddəsinə əsasən xitam verilməsinin bəraətverici əsas hesab edilmədiyi barədə müvafiq izah da verilir. Ölmüş şəxsin yaxın qohumu cinayət təqibinə xitam verilənədək və ya bu Məcəllənin 282.1-1-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş halda müvafiq istəyini bildirdikdə onun hüquqi varis qismində tanınması barədə qərar qəbul edilir.

106-1.4. Ölmüş şəxs barəsində cinayət təqibinə bəraətverici əsaslar olmadan xitam verilməsi haqqında qərar bu Məcəllənin 106-1.3-cü maddəsində nəzərdə tutulan bildirişin göndərildiyi və ya təqdim edildiyi gündən 20 (iyirmi) gün sonra çıxarılır. Ölmüş şəxsin yaxın qohumu bu müddət ərzində onun hüquqi varis qismində tanınması barədə müvafiq istəyini bildirmədikdə, cinayət təqibinə bəraətverici əsaslar olmadan xitam verilməsi haqqında qərarın çıxarılması üçün müdafiəçinin razılığı tələb olunur. Cinayət təqibinə bəraətverici əsaslar olmadan xitam verilməsi haqqında qərarın surəti bu Məcəllənin 281-ci maddəsinin tələblərinə uyğun olaraq, cinayət işinin materialları ilə tanış olmaq hüququ və həmin qərardan şikayət etmək qaydası izah edilməklə, ölmüş şəxsin yaxın qohumlarına göndərilir və ya təqdim edilir.

106-1.5. Təqsirləndirilən (şübhəli) şəxsin hüquqi varisi qismində tanınması barədə müraciət etmiş bir neçə yaxın qohum arasından hüquqi varisin seçilməsində mübahisə olduqda, həmin məsələni məhkəmə həll edir. Müraciət edilən anda şəxsin təqsirləndirilən (şübhəli) şəxsin hüquqi varisi qismində tanınması üçün kifayət qədər əsaslar olmadıqda, müvafiq qərar belə əsaslar müəyyən edildikdən dərhal sonra qəbul edilir.

106-1.6. Şəxs təqsirləndirilən (şübhəli) şəxsin hüquqi varisi kimi tanındıqdan sonra onun həmin qismində qalması üçün əsasların olmadığı müəyyən edildikdə, cinayət prosesini həyata keçirən orqan əsaslandırılmış qərarı ilə bu şəxsin cinayət prosesində təqsirləndirilən (şübhəli) şəxsin hüquqi varisi kimi iştirakına xitam verir. Təqsirləndirilən (şübhəli) şəxsin hüquqi varisi cinayət işi üzrə icraatın hər hansı anında müvafiq səlahiyyətləri öz üzərindən götürə bilər.

106-1.7. Təqsirləndirilən (şübhəli) şəxsin hüquqi varisi cinayət təqibi üzrə icraatda ölmüş şəxsin əvəzinə iştirak edir. Bu zaman o, təqsirləndirilən şəxsin ifadə vermək hüququndan və şəxsiyyətin ayrılma hüquqları və bu Məcəllənin 91.8.2–91.8.5-ci maddələrində nəzərdə tutulmuş vəzifələri istisna olmaqla, digər hüquqlardan istifadə edir və vəzifələrini yerinə yetirir.

106-1.8. Təqsirləndirilən (şübhəli) şəxsin hüquqi varisinin aşağıdakılara hüququ yoxdur:

106-1.8.1. ölmüş şəxsin ittiham olunduğu əməlin törədilməsində onun təqsirini etiraf etmək;

106-1.8.2. təqsirləndirilən (şübhəli) şəxsin verdiyi şikayətdən imtina etmək.

106-1.9. Təqsirləndirilən (şübhəli) şəxsin hüquqi varisi şahid qismində dindirilə bilər.».

8. 119.4-cü maddənin birinci cümləsi aşağıdakı redaksiyada verilsin:

«**119.4.** Ölmüş təqsirləndirilən (şübhəli) şəxsin və ya cinayət qanunu ilə nəzərdə tutulmuş əməli törətmiş, lakin təqsirləndirilən (şübhəli) şəxs qismində tanınanadək ölmüş şəxsin, habelə hadisə nəticəsində ölmüş zərərçəkmiş şəxsin yaxın qohumu özünün hüquqi varis qismində tanınmasını tələb edə bilər.».

9. 281.1-ci maddədə «nümayəndələrinə» sözüündən sonra «, yaxud ölmüş təqsirləndirilən (şübhəli) şəxsin və ya cinayət qanunu ilə nəzərdə tutulmuş əməli törətmiş, lakin təqsirləndirilən (şübhəli) şəxs qismində tanınanadək ölmüş şəxsin yaxın qohumlarına» sözləri əlavə edilsin.

10. Aşağıdakı məzmununda 282.1-1-ci maddə əlavə edilsin:

«**282.1-1.** Bu Məcəllənin 41.2-ci və 43.3-1-ci maddələrində nəzərdə tutulmuş hallarda ölmüş şəxsin müdafiəçisinin razılığı ilə cinayət təqibinə bəraətverici əsaslar olmadan xitam verilməsi haqqında qərar qəbul edildiyi təqdirdə, onun yaxın qohumu bu qərarın surətini aldığı vaxtdan 10 (on) gün müddətində ibtidai araşdırmaya prosesual rəhbərliyi həyata keçirən prokurora, yuxarı prokurora və ya məhkəmə nəzarətini həyata keçirən məhkəməyə həmin qərardan şikayət etmək hüququna malikdir. Belə şikayət verildikdə, cinayət təqibinə bəraətverici əsaslar olmadan xitam verilməsi haqqında qərar ləğv edilir, cinayət təqibi üzrə icraat təzələnilir, şikayət vermiş yaxın qohum ölmüş şəxsin hüquqi varisi qismində tanınır və icraat bu Məcəllə ilə müəyyən edilmiş qaydada davam etdirilir.».

11. 383.1.5-ci maddədə «tərəfindən birinci instansiya məhkəməsində irəli sürülmüş tələblər daxilində» sözləri çıxarılınsın.

12. 409.4-cü maddənin ikinci cümləsi çıxarılınsın.

13. 422.3-cü maddədə «mülki iddiaçı» sözlərindən sonra «, mülki cavabdeh» sözləri əlavə edilsin.

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 11 dekabr 2012-ci il
№ 492-IVQD

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ QANUNU
AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ İNZİBATİ XƏTALAR
MƏCƏLLƏSİNDƏ DƏYİŞİKLİK EDİLMƏSİ HAQQINDA

Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 94-cü maddəsinin I hissəsinin 17-ci bəndini rəhbər tutaraq **qərar alır**:

Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xətlər Məcəlləsinə (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2000, № 8, I kitab, maddə 584, № 12, maddə 835; 2001, № 1, maddə 24, № 3, maddə 139, № 7, maddə 455, № 11, maddələr 680, 698, № 12, maddə 731; 2002, № 1, maddə 9, № 4, I kitab, maddə 165, № 5, maddələr 234, 237, 239, № 6, maddə 326, № 8, maddə 463, № 12, maddə 692; 2003, № 1, maddələr 3, 13, 23, № 4, maddələr 177, 178, № 5, maddə 228, № 6, maddələr 257, 276, 279, № 8, maddələr 407, 425, № 12, I kitab, maddələr 676, 696, II kitab, maddələr 713, 714; 2004, № 1, maddələr 6, 7, 10, 13, № 4, maddələr 200, 201, 204, № 5, maddələr 313, 314, 317, 321, № 6, maddə 397, № 8, maddələr 596, 597, № 10, maddələr 762, 779, № 11, maddə 900, № 12, maddə 973; 2005, № 1, maddələr 5, 6, № 2, maddə 61, № 4, maddələr 272, 273, 275, 278, № 6, maddələr 462, 466, № 7, maddə 576, № 8, maddələr 691, 692, № 10, maddələr 875, 877, 904, № 11, maddələr 993, 994, 995, № 12, maddələr 1083, 1085; 2006, № 2, maddələr 64, 68, № 3, maddələr 219, 220, 223, 225, № 5, maddə 385, № 6, maddə 478, № 11, maddələr 923, 924, 932, № 12, maddələr 1005, 1020, 1024; 2007, № 1, maddələr 3, 4, № 2, maddələr 65, 68, № 5, maddələr 397, 398, 401, 440, № 6, maddələr 560, 561, 562, 579, № 8, maddə 757, № 10, maddələr 935, 936, 938, 940, № 11, maddələr 1048, 1049, 1053, 1070, 1077, 1080, 1089, 1091, № 12, maddələr 1195, 1211, 1217, 1218, 1221; 2008, № 2, maddə 47, № 3, maddələr 146, 152, 159, № 4, maddə 249, № 5, maddə 340, № 6, maddələr 454, 460, 461, 464, № 7, maddələr 601, 602, 605, № 8, maddələr 699, 701, 711, № 10, maddələr 884, 885, № 11, maddələr 956, 957, № 12, maddələr 1045, 1047, 1049; 2009, № 2, maddələr 36, 45, 49, 52, 53, № 5, maddələr 309, 315, № 6, maddələr 404, 405, № 7, maddələr 517, 518, 519, № 8, maddə 611, № 12, maddələr 953, 954, 966, 971; 2010, № 2, maddələr 70, 71, № 3, maddələr 167, 171, 178, № 4, maddələr 275, 276, № 5, maddələr 379, 380, № 6, maddə 483, № 7, maddələr 577, 591, 594, 595, 598, 600, № 10, maddə 838, № 11, maddələr 936, 938, 949, № 12, maddə 1059; 2011, № 2, maddələr 70, 71, № 3, maddələr 162, 164, 167, 168, 170, № 4, maddələr 246, 254, № 6, maddələr 470, 479, 487, № 7, mad-

dələr 596, 614, № 10, maddə 881, № 11, maddə 981, № 12, maddələr 1094, 1095, 1099, 1103, 1106; 2012, № 1, maddə 3, № 2, maddə 50, № 3, maddə 194, № 4, maddə 271, № 5, maddə 404, № 6, maddə 499, № 7, maddələr 649, 665, 667, № 9 maddə 843; Azərbaycan Respublikasının 2012-ci il 1 oktyabr tarixli 436-IVQD nömrəli, 16 oktyabr tarixli 439-IVQD, 447-IVQD nömrəli, 2 noyabr tarixli 457-IVQD və 462-IVQD nömrəli qanunları) aşağıdakı məzmununda 49-4-cü maddə əlavə edilsin:

«Maddə 49-4. Siyasi partiyalar haqqında qanunvericiliyin pozulması»

49-4.1. Siyasi partiyalar haqqında qanunvericiliyin pozulmasına, yəni:

49-4.1.1. siyasi partiya tərəfindən dövlət orqanlarının və vəzifəli şəxslərin fəaliyyətinə müdaxilə edilməsinə;

49-4.1.2. «Siyasi partiyalar haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu ilə qadağan olunmuş vəsaitin, o cümlədən ianələrin siyasi partiyalar tərəfindən qəbul edilməsinə;

49-4.1.3. Azərbaycan Respublikasının ərazisində xarici dövlətlərin siyasi partiyalarının, habelə onların bölmələrinin və təşkilatlarının yaradılmasına və fəaliyyətinə;

49-4.1.4. ləğv edilmiş siyasi partiyanın adından çıxış etməyə və ya fəaliyyət göstərməyə, yaxud onun fəaliyyətinin qanunsuz təşkilində və ya işində iştirak etməyə görə –

fiziki şəxslər yeddi yüz əlli manatdan min beş yüz manatadək miqdarda, vəzifəli şəxslər min beş yüz manatdan üç min manatadək miqdarda, hüquqi şəxslər səkkiz min manatdan on beş min manatadək miqdarda cərimə edilir.

49-4.2. Bu Məcəllənin 49-4.1-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş xətlərin il ərzində inzibati tənbeh almış şəxs tərəfindən təkrar törədilməsinə görə –

fiziki şəxslər min beş yüz manatdan üç min manatadək miqdarda, vəzifəli şəxslər üç min manatdan altı min manatadək miqdarda, hüquqi şəxslər on beş min manatdan otuz min manatadək miqdarda cərimə edilir.».

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 11 dekabr 2012-ci il
№ 494-IVQD

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ QANUNU
AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ CİNAYƏT
MƏCƏLLƏSİNDƏ DƏYİŞİKLİKLƏR EDİLMƏSİ HAQQINDA

Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 94-cü maddəsinin I hissəsinin 17-ci bəndini rəhbər tutaraq **qərara alır**:

Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsində (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2000, № 4, II kitab, maddə 251, № 5, maddə 323, № 12, maddə 835; 2001, № 1, maddə 24, № 7, maddə 455; 2002, № 1, maddə 9, № 5, maddələr 236, 248, 258, № 6, maddə 326, № 8, maddə 465; 2003, № 6, maddələr 276, 279, № 8, maddələr 424, 425, № 12, I kitab, maddə 676; 2004, № 1, maddə 10, № 4, maddə 200, № 5, maddə 321, № 8, maddə 598, № 10, maddə 762, № 11, maddə 900; 2005, № 1, maddə 3, № 6, maddə 462, № 7, maddə 575, № 10, maddə 904, № 11, maddə 994; 2006, № 2, maddələr 71, 72, 75, № 5, maddə 390, № 12, maddələr 1008, 1020, 1028; 2007, № 2, maddə 68, № 5, maddə 398, № 6, maddələr 560, 562, 579, № 8, maddə 757, № 10, maddələr 937, 941, № 11, maddələr 1049, 1080, 1090, № 12, maddə 1221; 2008, № 6, maddələr 454, 461, № 7, maddə 602, № 10, maddə 884, № 12, maddələr 1047, 1049; 2009, № 5, maddə 315, № 7, maddə 517, № 12, maddə 953; 2010, № 2, maddə 70, № 3, maddələr 171, 178, № 4, maddələr 275, 276, № 7, mad-

də 591; 2011, № 4, maddə 253, № 6, maddə 472, № 1, maddələr 587, 601, 621, № 11, maddə 980; № 12, maddə 1093; 2012, № 2, maddə 45, № 3, maddələr 193, 196, № 7, maddələr 666, 669, 673; Azərbaycan Respublikasının 2012-ci il 2 noyabr tarixli 461-IVQD nömrəli Qanunu) aşağıdakı dəyişikliklər edilsin:

1. 99-4.6-cı maddədə «169» rəqəmlərindən sonra «169-1,» rəqəmləri əlavə edilsin.

2. Məcəlləyə aşağıdakı məzmununda 169-1-ci maddə əlavə edilsin:

«Maddə 169-1. Siyasi partiyada üzvlüyə məcbur etmə

Siyasi partiya daxil olmağa və ya onun üzvlüyündə qalmağa məcbur etmə –

min manatdan üç min manatadək miqdarda cərimə və ya iki ilədək müddətə islah işləri və ya iki ilədək müddətə azadlıqdan məhrum etmə ilə cəzalandırılır.»

**İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti**

Bakı şəhəri, 11 dekabr 2012-ci il
№ 495-IVQD

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ QANUNU
AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ MÜLKİ
MƏCƏLLƏSİNDƏ DƏYİŞİKLİK EDİLMƏSİ HAQQINDA

Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 94-cü maddəsinin I hissəsinin 10-cu bəndini rəhbər tutaraq, Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsini «Siyasi partiyalar haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişikliklər edilməsi barədə» Azərbaycan Respublikasının 2012-ci il 20 aprel tarixli 346-IVQD nömrəli Qanununa uyğunlaşdırmaq məqsədi ilə **qərara alır**:

Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2000, № 4, I kitab, maddə 250, № 5, maddə 323; 2002, № 12, maddə 709; 2003, № 8, maddə 420; 2004, № 3, maddə 123, № 5, maddə 318, № 6, maddə 415, № 10, maddə 761, № 11, maddə 901; 2005, № 2, maddə 61, № 6, maddə 466, № 8, maddələr 684, 692, 693, № 11, maddə 996, № 12, maddə 1085; 2006, № 2, maddə 68, № 3, maddə 225, № 5, maddə 387, № 6, maddə 478, № 8, maddə 657, № 12, maddə 1005; 2007, №

2, maddə 80, № 6, maddə 560, № 8, maddə 745, № 10, maddə 937, № 11, maddə 1053, № 12, maddələr 1215, 1219; 2008, № 3, maddə 145, № 6, maddə 456, № 7, maddə 602, № 12, maddə 1049; 2009, № 2, maddə 47, № 5, maddə 295, № 6, maddə 404, № 7, maddə 517; 2010, № 2, maddə 75, № 3, maddə 171, № 4, maddələr 265, 266, 276; 2011, № 2, maddə 71, № 7, maddə 586, № 8, maddə 750, № 12, maddələr 1073, 1102; 2012, № 1, maddə 5, № 5, maddə 403, № 6, maddə 498) 51-ci maddəsində «orqanın» sözündən sonra «, siyasi partiyada rəhbər orqanlarının qərarlarının» sözləri əlavə edilsin.

**İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti**

Bakı şəhəri, 11 dekabr 2012-ci il
№ 496-IVQD

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ QANUNU
AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ İNZİBATİ-PROSESSUAL
MƏCƏLLƏSİNDƏ DƏYİŞİKLİKLƏR EDİLMƏSİ HAQQINDA

Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 94-cü maddəsinin I hissəsinin 6-cı bəndini rəhbər tutaraq, Azərbaycan Respublikasının İnzibati-Prosessual Məcəlləsini «Siyasi partiyalar haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişikliklər edilməsi barədə» Azərbaycan Respublikasının 2012-ci il 20 aprel tarixli 346-IVQD nömrəli Qanununa uyğunlaşdırmaq məqsədi ilə **qərara alır**:

Azərbaycan Respublikasının İnzibati Prosesual Məcəlləsində (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2009, № 10, maddə 762, № 12, maddə 973; 2010, № 7, maddə 587; 2011, №

6, maddə 485, № 7, maddə 593; 2012, № 5, maddə 410) aşağıdakı dəyişikliklər edilsin:

1. 125.2-ci maddədə «və ya siyasi partiyanın nizamnaməsinə» sözləri «, siyasi partiyanın nizamnaməsinə və ya adına» sözləri ilə əvəz edilsin.

2. 126.3-cü maddədə «126.3-cü» sözləri «126.2-ci» sözləri ilə əvəz edilsin.

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 11 dekabr 2012-ci il
№ 497-IVQD

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ QANUNU
AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ CİNAYƏT
MƏCƏLLƏSİNDƏ DƏYİŞİKLİKLƏR EDİLMƏSİ HAQQINDA

Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 94-cü maddəsinin I hissəsinin 17-ci bəndini rəhbər tutaraq **qərara alır**:

Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsində (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2000, №4, II kitab, maddə 251, №5, maddə 323, №12, maddə 835; 2001, №1, maddə 24, №7, maddə 455; 2002, №1, maddə 9, №5, maddələr 236, 248, 258, №6, maddə 326, №8, maddə 465; 2003, №6, maddələr 276, 279, № 8, maddələr 424, 425, №12, I kitab, maddə 676; 2004, №1, maddə 10, №4, maddə 200, №5, maddə 321, №8, maddə 598, №10, maddə 762, №11, maddə 900; 2005, №1, maddə 3, №6, maddə 462, №7, maddə 575, №10, maddə 904, №11, maddə 994; 2006, №2, maddələr 71, 72, 75, №5, maddə 390, №12, maddələr 1008, 1020, 1028; 2007, №2, maddə 68, №5, maddə 398, №6, maddələr 560, 562, 579, №8, maddə 757, №10, maddələr 937, 941, №11, maddələr 1049, 1080, 1090,

№12, maddə 1221; 2008, №6, maddələr 454, 461, №7, maddə 602, №10, maddə 884, №12, maddələr 1047, 1049; 2009, №5, maddə 315, №7, maddə 517, №12, maddə 953; 2010, №2, maddə 70, №3, maddələr 171, 178, №4, maddələr 275, 276, №7, maddə 591; 2011, №4, maddə 253, №6, maddə 472, №7, maddələr 587, 601, 621, №11, maddə 980, №12, maddə 1093; 2012, №2, maddə 45, №3, maddələr 193, 196, №7, maddələr 666, 669, 673) aşağıdakı dəyişikliklər edilsin:

1. 176-cı maddə ləğv edilsin.

2. 306.1-ci maddədə «və ya qərarını» sözləri «, qərarını və ya əmrini» sözləri ilə əvəz edilsin.

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 28 dekabr 2012-ci il
№ 541-IVQD

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI PREZİDENTİNİN FƏRMANI

**«İnzibati və yardımçı vəzifələrin Təsnifat Toplusunun təsdiq edilməsi haqqında»
Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2003-cü il 4 avqust tarixli
911 nömrəli Fərmanında dəyişikliklər edilməsi barədə**

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 32-ci bəndini rəhbər tutaraq, «İnzibati və yardımçı vəzifələrin Təsnifat Toplusunun təsdiq edilməsi haqqında» Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2003-cü il 4 avqust tarixli 911 nömrəli Fərmanını «Dövlət qulluğu haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişikliklər edilməsi barədə» Azərbaycan Respublikasının 2012-ci il 1 oktyabr tarixli 424-IVQD nömrəli Qanununa uyğunlaşdırmaq məqsədi ilə **qərara alıram**:

1. «İnzibati və yardımçı vəzifələrin Təsnifat Toplusunun təsdiq edilməsi haqqında» Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2003-cü il 4 avqust tarixli 911 nömrəli Fərmanında (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2003, № 8, maddə 440; 2006, № 3, maddə 229, № 6, maddə 498; 2007, № 2, maddələr 86, 101, № 3, maddələr 217, 227, № 7, maddə 714, № 9, maddə 867, № 10, maddə 948, № 12, maddə 1242; 2008, № 1, maddə 9, № 3, maddələr 173, 179, № 6, maddələr 498, 499, № 8, maddələr 717, 723; 2009, № 2, maddə 66, № 6, maddələr 419, 421, 422; 2010, № 2, maddə 80, № 3, maddə 183, № 10, maddə 850; 2011, № 2, maddə 85; 2012, № 11, maddə 1078) aşağıdakı dəyişikliklər edilsin:

1.1. 7-ci bəndə «Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası Məhkəməsinə,» sözlərindən sonra «Azərbaycan Respublikasının Baş Prokurorluğuna,» sözləri əlavə edilsin.

1.2. Həmin Fərmanla təsdiq edilmiş «İnzibati və yardımçı vəzifələrin Təsnifat Toplusu»nda:

1.2.1. 2.1.4-cü yarımbənd üzrə:

1.2.1.1. on dördüncü abzası «aparatlarında» sözündən sonra «, Azərbaycan Respublikasının Baş Prokurorluğunda» sözləri əlavə edilsin;

1.2.1.2. iyirminci abzası «şöbə müdirləri» sözlərindən sonra «, Azərbaycan Respublikasının Hərbi Prokurorluğunda və Naxçıvan Muxtar Respublikasının Prokurorluğunda şöbə müdirləri» sözləri əlavə edilsin;

1.2.2. 2.1.5-ci yarımbəndin üçüncü abzasına «məsləhətçi» sözündən sonra «, Azərbaycan Respublikasının Baş Prokurorluğunda sektor müdiri, baş məsləhətçi, böyük məsləhətçi, aparıcı məsləhətçi, məsləhətçi» sözləri əlavə edilsin;

1.2.3. 2.1.6-cı yarımbənd üzrə:

1.2.3.1. üçüncü abzası «Naxçıvan Muxtar Respublikası Nazirlər Kabinetinin» sözlərindən sonra «aparatında, Azərbaycan Respublikasının Hərbi Prokurorluğunda və Naxçıvan Muxtar Respublikasının Prokurorluğunda» sözləri əlavə edilsin;

1.2.3.2. doqquzuncu abzası «onun müavini» sözlərindən sonra «, Naxçıvan Muxtar Respublikasının Hərbi Prokurorluğunda və Bakı Şəhər Prokurorluğunda şöbə müdirləri» sözləri əlavə edilsin;

1.2.3.3. on ikinci abzası «məsləhətçi» sözündən sonra «, Azərbaycan Respublikası Baş Prokurorluğunun maddi-texniki təminat funksiyalarını həyata keçirən şöbəsində sektor müdiri, baş mühasib, baş məsləhətçi, böyük məsləhətçi, aparıcı məsləhətçi, məsləhətçi» sözləri əlavə edilsin;

löhətçi, aparıcı məsləhətçi, məsləhətçi» sözləri əlavə edilsin;

1.2.4. 2.1.7-ci yarımbəndin üçüncü abzasına «hakimin köməkçisi» sözlərindən sonra «, Naxçıvan Muxtar Respublikasının Hərbi Prokurorluğunda və Bakı Şəhər Prokurorluğunda sektor müdiri, baş mühasib, baş məsləhətçi, böyük məsləhətçi, aparıcı məsləhətçi, məsləhətçi» sözləri əlavə edilsin;

1.2.5. 2.1.8-ci yarımbəndin ikinci abzasına «rayon (şəhər) məhkəmələrinin» sözlərindən sonra «aparatlarında, rayon (şəhər) prokurorluqlarında və hərbi prokurorluqlarında» sözləri əlavə edilsin;

1.2.6. 2.3.2-ci yarımbəndin ikinci abzasına «aparatlarında» sözündən sonra «, Azərbaycan Respublikasının Baş Prokurorluğunda» sözləri və üçüncü abzasına «İşlər İdarəsində» sözlərindən sonra «və Azərbaycan Respublikası Baş Prokurorluğunun maddi-texniki təminat funksiyalarını həyata keçirən şöbəsində» sözləri əlavə edilsin;

1.2.7. 2.3.3-cü yarımbəndin ikinci abzasına «hərbi məhkəmələrin aparatlarında» sözlərindən sonra «, Azərbaycan Respublikasının Hərbi Prokurorluğunda, Naxçıvan Muxtar Respublikasının Prokurorluğunda, Naxçıvan Muxtar Respublikasının Hərbi Prokurorluğunda və Bakı Şəhər Prokurorluğunda» sözləri əlavə edilsin;

1.2.8. 2.3.4-cü yarımbəndin ikinci abzasına «rayon (şəhər) məhkəmələrinin» sözlərindən sonra «aparatlarında, rayon (şəhər) prokurorluqlarında, hərbi prokurorluqlarında» sözləri əlavə edilsin.

2. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti:

2.1. üç ay müddətində Azərbaycan Respublikası Prezidentinin aktlarının bu Fərmana uyğunlaşdırılması ilə bağlı təkliflərini hazırlasın və Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim etsin;

2.2. üç ay müddətində Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin normativ hüquqi aktlarının bu Fərmana uyğunlaşdırılmasını təmin etsin və bu barədə Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə məlumat versin;

2.3. mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının normativ hüquqi aktlarının bu Fərmana uyğunlaşdırılmasını nəzarətdə saxlasın və bunun icrası barədə beş ay müddətində Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə məlumat versin;

2.4. bu Fərmandan irəli gələn digər məsələləri həll etsin.

3. Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyi mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının normativ hüquqi aktlarının və normativ xarakterli aktların bu Fərmana uyğunlaşdırılmasını təmin etsin və bu barədə Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinə məlumat versin.

**İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti**

Bakı şəhəri, 5 mart 2013-cü il
№ 834

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI KONSTITUSIYA
MƏHKƏMƏSİ PLENUMUNUN QƏRARI

25 fevral 2013-cü il

Bakı şəhəri

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI CİNAYƏT MƏCƏLLƏSİNİN 237-ci
MADDƏSİNİN BƏZİ MÜDDƏALARININ ŞƏRH EDİLMƏSİNƏ DAİR**

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyaya Məhkəməsinin Plenumu Fərhad Abdullayev (sədr), Sona Salmanova, Südabə Həsənova, Rövşən İsmayılov, Ceyhun Qaracayev, Rafael Qvaladze, Mahir Muradov, İsa Nəcəfov (məruzəçi-hakim) və Kamran Şəfiyevdən ibarət tərkibdə,

məhkəmə katibi: Nigar Əsgərovanın,

maraqlı subyektlərin nümayəndələri: Azərbaycan Respublikası Prokurorluğunun Dövlət ittihamının müdafiəsi üzrə idarəsinin rəisi İlqar Cəfərovun, Azərbaycan Respublikası Milli Məclisi Aparatının İnzibati və hərbi qanunvericilik şöbəsinin baş məsləhətçisi Eldar Əsgərovun,

ekspert: Bakı Dövlət Universitetinin Cinayət hüququ və kriminologiya kafedrasının dosenti, hüquq üzrə fəlsəfə doktoru Rafiq Quliyevin,

mütəxəssislər: Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin Cinayət kollegiyasının sədri Şahin Yusifovun, Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsi Aparatının Məhkəmə təcrübəsinin ümumiləşdirilməsi və məhkəmə statistikasına şöbəsinin müdir müavini Hüseyinxan Məmmədovun, Azərbaycan Respublikası Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi Aparatının Bitkiçilik məhsullarının istehsalı, emalı və ərzaq ehtiyatlarının dövlət tənzimlənməsi şöbəsinin baş məsləhətçisi Rövşən Əliyevin, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Botanika İnstitutu Herbari laboratoriyasının müdiri, botanika elmləri üzrə fəlsəfə doktoru Pərvanə Qaraxaninin, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Əlyazmalar İnstitutunun əməkdaşı, filologiya elmləri doktoru Nəsim Göyüşovun iştirakı ilə,

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 130-cu maddəsinin IV hissəsinə müvafiq olaraq xüsusi konstitusiyaya icraatı üzrə açıq məhkəmə iclasında Azərbaycan Respublikası Prokurorluğunun sorğusu əsasında konstitusiyaya işinə baxdı.

İş üzrə hakim İ.Nəcəfovun məruzəsini, maraqlı subyektlərin nümayəndələrinin və mütəxəssislərin çıxışlarını, ekspertin rəyini dinləyib və iş ma-

teriallarını araşdırıb müzakirə edərək, Azərbaycan Respublikası Konstitusiyaya Məhkəməsinin Plenumu

MÜƏYYƏN ETDİ:

Azərbaycan Respublikasının Prokurorluğu (bundan sonra – Prokurorluq) Azərbaycan Respublikası Konstitusiyaya Məhkəməsinə (bundan sonra – Konstitusiyaya Məhkəməsi) sorğu ilə müraciət edərək, Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin (bundan sonra – CM) 237-ci maddəsində və «Narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin və onların prekursorlarının dövriyyəsi haqqında» 28 iyun 2005-ci il tarixli Azərbaycan Respublikası Qanununun (bundan sonra – «Narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin və onların prekursorlarının dövriyyəsi haqqında» Qanun) 1.0.6-cı maddəsində nəzərdə tutulan «kultivasiya» anlayışının tərkibində narkotik maddələr olan yabani bitkilərin toplanmasını ehtiva edib-etməməsinin; tərkibində narkotik maddələr olan bitkilərin hissələrinin hansı miqdarda toplanmasının CM-in 237.1-ci maddəsi ilə cinayət məsuliyyətinə səbəb olmasının; tərkibində narkotik maddələr olan bitkilərin hissələrinin toplanmasının hansı meyar əsasında CM-in 237.2.3-cü maddəsi üzrə külli miqdarda törədilmə hesab edilməsinin şərh olunmasını xahiş etmişdir.

Sorğuda göstərilmişdir ki, CM-in 237.1-ci maddəsində «qanunsuz olaraq tərkibində narkotik maddələr olan bitkiləri əkmə, yetişdirmə, onları (onların hissələrini) toplama, habelə çətənə, xaşxaş növlərini və ya tərkibində narkotik maddələr olan digər bitkiləri kultivasiya etmə»yə görə cinayət məsuliyyəti müəyyən edilmişdir. Həmçinin göstərilən maddədə tərkibində narkotik maddələr olan bitkilərin (onların hissələrinin) toplanması da bu bitkilərin əkilməsi və yetişdirilməsi əməlləri ilə yanaşı, müstəqil əməl kimi təsbit edilmişdir.

Sorğu onunla əsaslandırılmışdır ki, CM-in 234-cü maddəsində qanunsuz olaraq narkotik vasitələ-

rin əldə edilməsinə görə cinayət məsuliyyəti müəyyən edildiyindən və «Narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin və onların prekursorlarının dövriyyəsi haqqında» Qanunun 1.0.9-cu maddəsində narkotik vasitələrin qanunsuz əldə edilməsi Azərbaycan Respublikası qanunvericiliyi ilə müəyyən edilmiş qaydaları pozmaqla narkotik vasitələrin alınmasına, hədiyyə və ya qarşılıqlı hesablaşması kimi qəbul edilməsinə, başqa mallara və əşyalara dəyişdirilməsinə, mənimsənilməsinə və ya hər hansı digər üsulla onlara yiyələnməsinə yönəldilmiş hərəkətlər kimi nəzərdə tutulduğundan, mühafizə olunmayan ərazilərdə yabanı şəkildə bitən, tərkibində narkotik maddələr olan bitkilərin və ya onların hissələrinin toplanmasının ayrılıqda CM-in 237.1-ci maddəsində nəzərdə tutulan cinayət tərkibinə daxil olması və bu cinayət əməlinin həmin maddə ilə tövsif edilməsi hüquqtətbiquetmə təcrübəsində fərqli yanaşmaların yaranmasına səbəb olmuşdur.

Sorğuda həmçinin qeyd olunmuşdur ki, CM-in 234.1-ci maddəsindən fərqli olaraq CM-in 237.1-ci maddəsində tərkibində narkotik maddələr olan bitkilərin hissələrinin hansı miqdarda toplanmasının cinayət məsuliyyətini yaratması, eləcə də həmin bitkilərin (onların hissələrinin) hansı miqdarda toplanmasının CM-in 237.2.3-cü maddəsinin tövsifedici əlaməti olan külli miqdarda əhatə edilməsi qanunvericilikdə birmənalı müəyyən edilmədiyindən, təcrübədə qeyri-müəyyənlik yaranmışdır.

Sorğuda qaldırılan məsələlərlə əlaqədar Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumu aşağıdakıları qeyd edir.

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının (bundan sonra – Konstitusiya) 80-ci maddəsinə əsasən Konstitusiyanın və qanunların pozulması qanunla müəyyən edilən məsuliyyətə səbəb olur. Konstitusiyanın 71-ci maddəsinin VIII hissəsinə əsasən heç kəs törədildiyi zaman hüquq pozuntusu sayılmayan əmələ görə məsuliyyət daşımır. Hüquq pozuntusu törədildikdən sonra yeni qanunla bu cür hərəkətlərə görə məsuliyyət aradan qaldırılmışsa və ya yüngülləşdirilmişsə, yeni qanun tətbiq edilir.

Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumu «Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 264-cü maddəsinin şərh edilməsinə dair» 10 aprel 2012-ci il tarixli Qərarında qeyd etmişdir ki, cinayət qanunvericiliyi sahəsində hüquqi müəyyənlik prinsipi Konstitusiyanın 71-ci maddəsinin VIII hissəsindən və «İnsan hüquqlarının və əsas azadlıqların müdafiəsi haqqında» Konvensiyanın 7-ci maddəsindən irəli gəlir. Konstitusiyanın 71-ci maddəsinin VIII hissəsindəki müddəa Əsas qanunda qanunçuluq prinsipini ifadə edərək, cinayət və cəzanın qanu-

na əsaslanmasını tələb etməklə yanaşı (nullum crimen sine lege və nulla poena sine lege prinsipləri), cinayət qanununun genişləndirici təfsirinin qadağan edilməsi (lex stricta) və cinayət qanunvericiliyinin aydın və müəyyən olmasını da (lex certa) tələb edir.

Bu Konstitusiya müddəası ilə şəxsin yalnız törədildiyi zaman qüvvədə olan qanunvericiliklə hüquq pozuntusu kimi nəzərdə tutulmuş əməlin törədilməsinə görə məsuliyyətə cəlb edilməsinin mümkünlüyü təsbit olunur. Bu hüquq, habelə «Vətəndaş və siyasi hüquqlar haqqında» Beynəlxalq Paktın 15-ci maddəsində öz əksini tapmışdır.

İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsi Moiseyev Rusiya Federasiyasına qarşı iş üzrə 09 oktyabr 2008-ci il tarixli qərarında qeyd etmişdir ki, təqsirləndirilən şəxsin zərərinə olaraq cinayət qanununun geriyə şamil olunmasını qadağan etməklə yanaşı, Konvensiyanın sözügedən norması, daha ümumi şəkildə yalnız qanunla cinayətlərin müəyyən olunmasının və cəzanın göstərilməsinin mümkün olduğu (nullum crimen, nulla poena sine lege) və cinayət qanununun, məsələn, analogiya üzrə təqsirləndirilən şəxsin zərərinə olaraq geniş təfsir edilməli olmadığına dair prinsipləri ehtiva edir. Bu prinsiplərdən irəli gəlir ki, hüquq pozuntusu qanunla aydın müəyyən edilməlidir.

Beləliklə, təqsirsiz şəxslərin cinayət məsuliyyətinə cəlb olunmasına və təqsirli şəxslərin cinayət məsuliyyətindən kənar qalmasına şərait yaratmamaq məqsədilə məsuliyyəti müəyyən edən cinayət qanununun müddəası qeyri-müəyyən və iki-mənalı olmamalıdır.

Göstərilənlərlə yanaşı, qeyd olunmalıdır ki, əməlin (hərəkət və ya hərəkətsizliyin) cinayət sayılması və həmin əmələ görə cəza və digər cinayət-hüquqi xarakterli tədbirlərin yalnız CM ilə müəyyən edilməsi və cinayət qanununun tətbiqi zamanı analogiyaya yol verilməməsi tələbi cinayət qanununda təsbit olunmuş qanunçuluq prinsipindən irəli gəlir (CM-in 5.1 və 5.2-ci maddələri).

Konstitusiya Məhkəməsi Plenumunun formalaşdırdığı hüquqi mövqeyə əsasən qanunçuluq prinsipinin mahiyyəti cinayət qanununun tətbiqi ilə bağlı hüquqtətbiquedən orqanın fəaliyyətinin yalnız qanuna əsaslanmasından və qanun əsasında həyata keçirilməsindən, eləcə də əməlin cinayət sayılması və belə əməli törədən şəxsin təqsirli hesab edilməsi və onun barəsində cəzanın tətbiqinə yalnız cinayət qanunu əsasında yol verilməsindən ibarətdir (Konstitusiya Məhkəməsi Plenumunun «Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 182.2.4-

cü maddəsinin şərh edilməsinə dair» 21 oktyabr 2011-ci il tarixli Qərarı).

Qeyd olunmalıdır ki, narkotik vasitələrin qanunsuz dövriyyəsinə qarşı beynəlxalq mübarizə istiqamətində Azərbaycan Respublikası Birləşmiş Millətlər Təşkilatının 1972-ci il tarixli protokolu ilə edilmiş düzəlişlərlə «Narkotik vasitələr haqqında» 1961-ci il tarixli Vahid Konvensiyasına (bundan sonra – «Narkotik vasitələr haqqında» Vahid Konvensiya) və «Narkotik vasitələrin və psixotrop maddələrin qanunsuz dövriyyəsinə qarşı mübarizə haqqında» 1988-ci il tarixli Konvensiyasına qoşulmuş, müvafiq sahədə ictimai münasibətləri tənzimləyən, dövlət orqanları, fiziki və hüquqi şəxslərin hüquq və vəzifələrini müəyyən edən və qanunvericilikdə istifadə edilən anlayışları açıqlayan «Narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin və onların prekursorlarının dövriyyəsi haqqında» Qanunu qəbul etmişdir.

Azərbaycan Respublikası qeyd olunan beynəlxalq aktları ratifikasiya etməklə üzərinə öz ərazisi hüduqlarında mülahizəsinə uyğun olaraq «Narkotik vasitələr haqqında» Vahid Konvensiyanın narkotik vasitələrə dair I Siyahısında göstərilən istənilən narkotik vasitəyə münasibətdə vacib hesab etdiyi xüsusi nəzarət tədbirini görmək öhdəliyini götürmüşdür («Narkotik vasitələr haqqında» Vahid Konvensiyanın 2-ci maddəsinin 5-ci bəndinin «a», «b» yarım bəndləri, 4-cü maddəsinin «a» bəndi).

Bu, həmçinin Azərbaycan Respublikasında insan sağlamlığı və rifahı üçün daha böyük təhlükə kəsb edən belə vasitələrin və maddələrin dövriyyəsinin tamamilə qadağan edilməsinə əsaslanmış və digər şəxslərin hüquq və qanuni mənafelərinin müdafiəsinə, ictimai təhlükəsizliyin və əhəlinin sağlamlığının təmin olunmasına yönəlmişdir.

«Narkotik vasitələr haqqında» Vahid Konvensiyanın 1-ci maddəsinin «i» bəndinə əsasən becərmə – tiryək xaşxaşı, kokain kolunun, yaxud kanabis bitkisinin becərilməsi deməkdir.

«Narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin və onların prekursorlarının dövriyyəsi haqqında» Qanunun 1.0.6-cı maddəsində tərkibində narkotik maddələr olan bitkilərin qanunsuz kultivasiyasının anlayışı Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi ilə müəyyən edilmiş qaydaları pozmaqla tərkibində narkotik maddələr olan bitkilərin əkilməsi, yetişdirilməsi və ya toplanması kimi verilmişdir.

«Şəxsin cinayət məsuliyyətinə cəlb edilməsi üçün kifayət edən narkotik vasitələrin və psixotrop maddələrin miqdarına, habelə onların külli miqdarına görə siyahılarının təsdiq edilməsi haqqında»

28 iyun 2005-ci il tarixli Azərbaycan Respublikası Qanununun (bundan sonra – «Şəxsin cinayət məsuliyyətinə cəlb edilməsi üçün kifayət edən narkotik vasitələrin və psixotrop maddələrin miqdarına, habelə onların külli miqdarına görə siyahılarının təsdiq edilməsi haqqında» Qanun) Qanunsuz kultivasiya edilən tərkibində narkotik maddələr olan bitkilərin III Siyahısında Azərbaycan Respublikasında bitən, lakin kultivasiyası qadağan olunmuş, tərkibində narkotik maddələr olan tiryək xaşxaşı, yağlı xaşxaşın digər növləri, çətənə növlü bitkilər; yetişdirmək məqsədilə qanunsuz becərilməsi təşkil edilmiş, çoxillik xaşxaşın və yabanı bitmiş çətənlərin kol-kosları; Azərbaycan Respublikasının ərazisində iqlim şəraitinə görə bitməyən və kultivasiyası qadağan edilən kokain kolu və kat bitkisi aid edilmişdir.

Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumu sorğuda qaldırılan məsələlərin düzgün həll edilməsi, qeyri-müəyyənliyin aradan qaldırılması və qanunçuluq prinsipinin təmin olunması məqsədilə CM-in 237.1-ci maddəsində olan anlayışların mahiyyətinin və məzmununun, törədilən cinayət əməllərinin tərkibinin və tövsifedici əlamətlərinin araşdırılmasını zəruri hesab edir.

CM-in 237.1-ci maddəsində qanunsuz olaraq tərkibində narkotik maddələr olan bitkilərin əkilməsinə, yetişdirilməsinə, onların (onların hissələrinin) toplanmasına, habelə çətənə, xaşxaş növlərinin və ya tərkibində narkotik maddələr olan digər bitkilərin kultivasiya edilməsinə görə cinayət məsuliyyəti müəyyən edilmişdir.

Göründüyü kimi, qeyd olunan maddədə müstəqil formada cinayət məsuliyyəti yaradan aşağıdakı əməllər nəzərdə tutulmuşdur:

1. qanunsuz olaraq tərkibində narkotik maddələr olan bitkiləri əkmə;
2. qanunsuz olaraq tərkibində narkotik maddələr olan bitkiləri yetişdirmə;
3. qanunsuz olaraq tərkibində narkotik maddələr olan əkilmiş – yetişdirilmiş bitkiləri (onların hissələrini) toplama;
4. çətənə, xaşxaş növlərini və ya tərkibində narkotik maddələr olan digər bitkiləri kultivasiya etmə.

İlk olaraq qeyd olunmalıdır ki, cinayət qanunvericiliyində cinayətlərə görə məsuliyyət müəyyən edən normalar cinayətlərin xüsusiyyətindən və təhlükəlilik dərəcəsindən asılı olaraq iki qrupa bölünür: formal və maddi quruluşa malik tərkiblər. Formal quruluşa malik olan tərkiblərdə cinayət tərkibinin obyektiv cəhəti yalnız ictimai təhlükəli hərəkətdən (hərəkətsizlikdən) ibarət olur. Belə tərkibli cina-

yətlərdə qanunla qadağan edilən hərəkət (hərəkətsizlik) törədilən andan başa çatmış hesab edilir.

Maddi quruluşa malik olan tərkiblərdə isə hərəkətlə (hərəkətsizliklə) yanaşı, həm də belə hərəkətdən (hərəkətsizlikdən) törəyən ictimai təhlükəli nəticə də cinayət tərkibinin obyektiv cəhətinə daxil edilir. Maddi tərkibli cinayətlər üzrə məsuliyyətin həlli üçün ictimai təhlükəli nəticənin baş verməsi tələb olunur.

Göründüyü kimi, CM-in 237.1-ci maddəsində nəzərdə tutulan cinayət əməllərinin obyektiv cəhəti tərkibində narkotik maddələr olan bitkilərin qanunsuz olaraq əkilməsi, yetişdirilməsi, toplanması və kultivasiyasında əks olunur. Bu əməllər nəticəsində törədilən cinayət formal tərkibli olduğundan, tərkibində narkotik maddələr olan bitkiləri əkmə, yetişdirmə, toplama, habelə tərkibində xüsusi növ narkotik maddələr olan bitkiləri kultivasiya etmə anından cinayət başa çatmış hesab olunur, yəni cinayətin başa çatması əməlin ictimai təhlükəli nəticəyə səbəb olması ilə şərtlənir.

Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumu yabarı bitkilərin toplanmasının kultivasiyaya aid edilib-edilməməsi məsələsi ilə əlaqədar qeyd edir ki, elmi mənasına görə «kultivasiya» anlayışı tərkibində narkotik maddələr olan bitkilərin qanunsuz olaraq əkilməsi, yetişdirilməsi, eləcə də bu bitkilərin toxumlarının seleksiyası, müxtəlif bitki sortlarının calaq edilməsi də daxil olmaqla texnologiyasının təkmilləşdirilməsi, bəzən isə bu bitkilərin əkilməsi və yetişdirilməsini özündə əks etdirən əkinçilik, yeni növlərin alınması, onların məhsuldarlığının artırılması, əlverişli olmayan hava şəraitinə dözümlüünün artırılması deməkdir. Əkmə, tərkibində narkotik maddələr olan bitkilərin toxumlarının, şitillərinin istənilən formada torpağa əkilməsini nəzərdə tutur. Yetişdirmə, özündə bu bitkilərin əkilməsini və yetişdirilən bitkilərin onu əkən (və ya bunları əkməyə) şəxslər tərəfindən yetişmə səviyyəsinə çatdırılması üçün qulluq göstərilməsini (suvarma, alaqlatma, kübrə vermə və sair) ehtiva edir.

CM-in 237.1-ci maddəsinin «kultivasiya» anlayışı öz hüquqi mənasına görə tərkibində narkotik maddələr olan bitkilərin əkilməsi, yetişdirilməsi və toplanmasından fərqli olaraq tərkibində xüsusi narkotik maddələr olan bitkilərin əkilməsi və yetişdirilməsi üçün xüsusi şəraitin yaradılması, həmçinin onların yetişdirilməsi üsullarının təkmilləşdirilməsi, yeni sortların alınması, onların məhsuldarlığının və əlverişsiz hava şəraitinə dözümlüünün artırılmasına yönələn hərəkətləri nəzərdə tutur. «Kultivasiya» anlayışının tərkibinə yabarı şəkildə bitən bitkilərin toplanması kimi əlamətin daxil edil-

məsi bu anlayışın elmi və hüquqi mənalara ilə uzlaşdırılır.

Göstərilənlərə əsasən, Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumu hesab edir ki, CM-in 237.1-ci maddəsində nəzərdə tutulan çətinə, xaxşax növlərini və ya tərkibində narkotik maddələr olan digər bitkilərin kultivasiyası yabarı şəkildə bitən və tərkibində narkotik maddələr olan bitkilərin (onların hissələrinin) toplanmasını ehtiva etmir.

Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumu tərkibində narkotik maddələr olan bitkilərin (onların hissələrinin) hansı miqdarda toplanmasının CM-in 237.1-ci maddəsi ilə cinayət məsuliyyətinə səbəb olmasına dair qeyd edir ki, həmin maddədə nəzərdə tutulmuş cinayət tərkibinin yaranması üçün əməlin, yəni tərkibində narkotik maddələr olan bitkilərin şəxsi istehlak və ya satış məqsədi ilə toplanması müəyyən edilməmişdir. Beləliklə, əməlin CM-in 237.1-ci maddəsi ilə tövsiyə edilməsi üçün göstərilən məqsədlərin olub-olmaması əhəmiyyət kəsb etmir.

Eyni zamanda, Azərbaycan Respublikası İnzibati Xətalər Məcəlləsinin (bundan sonra-İXM) 123.1-ci maddəsində satış məqsədi olmadan tərkibində narkotik maddələr olan bitkilərin şəxsi istehlak miqdarında əkilməsi, yetişdirilməsi və ya toplanmasına görə inzibati məsuliyyət müəyyən edilmişdir.

Göründüyü kimi, qanunverici tərəfindən faktiki olaraq eyni ictimai təhlükəli əməllərin törədilməsinə görə cinayət və inzibati məsuliyyətin yaranmasının şərtləri fərqli müəyyən edilmişdir. Birinci halda, cinayət məsuliyyətinin yaranması üçün həmin bitkilərin şəxsi istehlak və ya satış məqsədi ilə toplanması tələb olunmur, ikinci halda isə inzibati məsuliyyət onların satış məqsədi olmadan şəxsi istehlak miqdarında əkilməsi, yetişdirilməsi və ya toplanmasına görə əmələ gəlir. Bu isə şəxslər tərəfindən törədilən və inzibati qaydada tənbeh olunan əməlin cinayət qaydasında daha sərbəst cəzaya məruz qalması ilə nəticələnir.

Təsadüfi deyil ki, CM-in 234.1 və 234.2-ci maddələrində qanunverici qanunsuz olaraq narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin və ya onların prekursorlarının hazırlanmasına, istehsal edilməsinə, əldə edilməsinə, saxlanmasına, daşınmasına, göndərilməsinə və ya satılmasına görə cinayət məsuliyyətini narkotik vasitələri əldə etmə məqsədlərindən (şəxsi istehlak və ya satış məqsədi) asılı olaraq fərqləndirmişdir. Bunun davamı olaraq, İXM-in 68.1-ci maddəsində Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi ilə müəyyən edilmiş qaydaları pozmaqla narkotik vasitələrin, psixotrop maddə-

lərin istehlakına, narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin satış məqsədi olmadan şəxsi istehlak miqdarında hazırlanmasına, əldə edilməsinə, saxlanılmasına, daşınmasına və ya göndərilməsinə görə inzibati məsuliyyət müəyyən edilmişdir.

Qeyd olunmalıdır ki, CM-də eyni xarakterli cinayət əməllərinə görə belə fərqli hüquqi tənzimləmə hamının qanun qarşısında bərabərliyi, ədalət və qanunçuluq prinsipləri ilə uzlaşmır (Konstitusiyanın 25-ci maddəsi və 149-cu maddəsinin I hissəsi, CM-in 5 və 8-ci maddələri).

Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumu qeyd edir ki, qanunverici insan və vətəndaş hüquqlarının qorunması və müdafiəsi sahəsində, habelə cinayət qanunvericiliyi sahəsində müəyyən olunmuş səlahiyyətlərini həyata keçirərək Konstitusiya ilə nəzərdə tutulan hədlərdə cinayət qanununun müddələrinin məzmununu, o cümlədən ictimai təhlükəli əməllərin törədilməsinə görə cəzaları və şəxsin cinayət törətməsinin digər cinayət-hüquqi nəticələrini müəyyən etməkdə haqlıdır. İctimai təhlükəli əməlin müəyyən edilməsi hər bir cinayətə xas olan hüquqi və sosial əlamətləri üzə çıxarır. Cinayət tərkibini təşkil edən əlamətlərin (obyekt, obyektiv tərəf, subyekt, subyektiv tərəf) mövcudluğu məhz konkret əməlin digər cinayət əməllərindən, o cümlədən, başqa hüquqpozmalardan fərqləndirilməsinə xidmət edir.

Belə hüquqi tənzimləmə hüquqi dövlətin ali prinsiplərindən olan bərabərlik, mütənasiblik, hüquqi müəyyənlik, tarazlıq prinsipləri əsasında həyata keçirilməlidir. Sadalanan prinsiplərə əməl olunması beynəlxalq hüququn hamılıqla qəbul edilmiş prinsip və normalarından, habelə «Normativ-hüquqi aktlar haqqında» Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası Qanunundan irəli gəlir.

Hüquq normalarının dəqiqliyi, aydınlığı, birmənalılığının ümumhüquqi meyarları hamının qanun və məhkəmə qarşısında bərabərliyi prinsipinə əsaslanır və bu cür bərabərlik normaların bütün hüquqtətbiqedicilər tərəfindən yalnız vahid anlaşılması və şərhli nəticəsində mümkündür. Əksinə, hüquq normalarının məzmununun qeyri-müəyyənliyi hüquqtətbiqetmə prosesində hədsiz (qeyri-məhdud) mülahizələrə və özbaşınalığa gətirib çıxarar.

Konstitusiya Məhkəməsi Plenumunun hüquqi müəyyənlik prinsipinin mahiyyəti və əhəmiyyəti barədə formalaşdırdığı hüquqi mövqeyə görə, hüquqi müəyyənlik prinsipi hüququn aliliyinin əsas xüsusiyyətlərindən biri kimi çıxış edir. Hər bir qanunun və ya onun hər hansı bir müddəasının hüquqi müəyyənlik prinsipinə cavab verməsi olduqca vacibdir (Konstitusiya Məhkəməsi Plenumunun

«Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 59.1.9 və 60-cı maddələrinin bəzi müddələrinin şərh edilməsinə dair» 2 aprel 2012-ci il tarixli Qərarı).

Bununla əlaqədar olaraq Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumu hesab edir ki, şəxsi istehlak və ya satış məqsədindən asılı olmayaraq qanunsuz olaraq tərkibində narkotik maddələr olan bitkilərin toplanmasını müəyyən edən CM-in 237.1-ci maddəsinin dispozisiyasının bu Qərdə göstərilən hüquqi mövqelərə uyğun təkmilləşdirilməsi Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisinə tövsiyə edilə bilər.

Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumu Prokurorluğun sorğusunda qaldırılan məsələnin hüquqtətbiqedicilərə orqanlar üçün xüsusi əhəmiyyət kəsb ediyini nəzərə alaraq hesab edir ki, CM-ə müvafiq dəyişikliklər ediləndə, CM-in 237.1-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş cinayət məsuliyyətinə səbəb olan tərkibində narkotik maddələr olan bitkilərin miqdarının (o cümlədən şəxsi istehlak miqdarının) müəyyən edilməsi məsələsi həll edilərkən «Şəxsin cinayət məsuliyyətinə cəlb edilməsi üçün kifayət edən narkotik vasitələrin və psixotrop maddələrin miqdarına, habelə onların külli miqdarına görə siyahılarının təsdiq edilməsi haqqında» Qanunun I Siyahısında nəzərdə tutulan miqdarlar (həm qurudulmuş, həm də qurudulmayan halda) əsas götürülməlidir.

Tərkibində narkotik maddələr olan bitkilərdən toplanan miqdar «külli miqdar» əlamətini yaratdıqda, bu, cəzanı ağırlaşdıran hal hesab olunur və şəxsin əməli CM-in 237.2.3-cü maddəsində qeyd olunan cinayət kimi tövsif edilir.

Qeyd olunduğu kimi, cinayət məsuliyyətinə səbəb olan tərkibində narkotik maddələr olan bitkilərin qanunsuz toplanmasının ölçü vahidləri (külli miqdarı) «Şəxsin cinayət məsuliyyətinə cəlb edilməsi üçün kifayət edən narkotik vasitələrin və psixotrop maddələrin miqdarına, habelə onların külli miqdarına görə siyahılarının təsdiq edilməsi haqqında» Qanunda nəzərdə tutulmuş Siyahılarla müəyyən edilir.

Həmin Siyahıların «Narkotik vasitələr» adlı I Siyahısında həm inzibati xəta yaranan şəxsi istehlak miqdarı, həm də cinayət məsuliyyətinə səbəb olan şəxsi istehlak miqdarından artıq miqdar, eləcə də bu narkotik vasitələrin külli miqdar hesab edilməsi miqdarı müəyyən olunmuşdur. Qanunsuz kultivasiya edilən, tərkibində narkotik maddələr olan bitkilərə dair III Siyahı ilə isə bu bitkilərin cinayət məsuliyyətinə səbəb olan say miqdarı külli miqdar kimi müəyyənləşdirilmişdir.

Bununla əlaqədar, Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumu qeyd edir ki, tərkibində narkotik maddələr olan bitkilər (onların hissələri) narkotik vasitə olduğuna görə («Narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin və onların prekursorlarının dövriyyəsi haqqında» Qanunun 1.0.1-ci maddəsi) CM-in 237.2.3-cü maddəsində nəzərdə tutulmuş külli miqdar məsələsi həll edilərkən göstərilən I Siyahıda müəyyən olunan miqdarlar (həm qurudulmuş, həm də qurudulmayan halda), külli miqdar (say vahidləri) məsələsi həll edilərkən isə III Siyahı əsas götürülməlidir.

Göstərilənləri nəzərə alaraq Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumu aşağıdakı nəticələrə gəlir:

– CM-in 237.1-ci maddəsində nəzərdə tutulan çətənə, xaşxaş növlərinin və ya tərkibində narkotik maddələr olan digər bitkilərin kultivasiyası yabarı şəkildə bitən və tərkibində narkotik maddələr olan bitkilərin (onların hissələrinin) toplanmasını ehtiva etmir;

– qanunsuz olaraq tərkibində narkotik maddələr olan bitkilərin şəxsi istehlak və ya satış məqsədindən asılı olmayaraq toplanmasını nəzərdə tutan CM-in 237.1-ci maddəsinin dispozisiyasının bu Qərar da əks olunmuş hüquqi mövqelərə uyğun təkmilləşdirilməsi Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisinə tövsiyə edilməlidir;

– CM-ə müvafiq dəyişikliklər edilənədək, tərkibində narkotik maddələr olan bitkilərin toplanmasının cinayət məsuliyyətinə səbəb olan miqdarı (o cümlədən şəxsi istehlak miqdarı) müəyyən edilərkən «Şəxsin cinayət məsuliyyətinə cəlb edilməsi üçün kifayət edən narkotik vasitələrin və psixotrop maddələrin miqdarına, habelə onların külli miqdarına görə siyahılarının təsdiq edilməsi haqqında» Qanunun I Siyahısında nəzərdə tutulan miqdarlar (həm qurudulmuş, həm də qurudulmayan halda) əsas götürülməlidir;

– Qanunsuz olaraq tərkibində narkotik maddələr olan bitkilərin (onların hissələrinin) toplanmasının külli miqdarının müəyyən edilməsi üçün «Şəxsin cinayət məsuliyyətinə cəlb edilməsi üçün kifayət edən narkotik vasitələrin və psixotrop maddələrin miqdarına, habelə onların külli miqdarına görə siyahılarının təsdiq edilməsi haqqında» Qanunun I Siyahısı, həmin bitkilərin say vahidlərinin külli miqdarı müəyyən edilərkən bu Qanunun III Siyahısı əsas götürülməlidir.

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 130-cu maddəsinin IV hissəsini, «Konstitusiya Məhkəməsi haqqında» Azərbaycan Respublikası Qanununun 60, 62, 63, 65–67 və 69-cu maddələrini rəh-

bər tutaraq, Azərbaycan Respublikası Konstitusiyası Məhkəməsinin Plenumu

QƏRARA ALDI:

1. Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 237.1-ci maddəsində nəzərdə tutulan çətənə, xaşxaş növlərinin və ya tərkibində narkotik maddələr olan digər bitkilərin kultivasiyası yabarı şəkildə bitən və tərkibində narkotik maddələr olan bitkilərin (onların hissələrinin) toplanmasını ehtiva etmir.

2. Qanunsuz olaraq tərkibində narkotik maddələr olan bitkilərin şəxsi istehlak və ya satış məqsədindən asılı olmayaraq toplanmasını nəzərdə tutan Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 237.1-ci maddəsinin dispozisiyasının bu Qərar da əks olunmuş hüquqi mövqelərə uyğun təkmilləşdirilməsi Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisinə tövsiyə edilsin.

3. Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinə müvafiq dəyişikliklər edilənədək, tərkibində narkotik maddələr olan bitkilərin toplanmasının cinayət məsuliyyətinə səbəb olan miqdarı (o cümlədən şəxsi istehlak miqdarı) müəyyən edilərkən «Şəxsin cinayət məsuliyyətinə cəlb edilməsi üçün kifayət edən narkotik vasitələrin və psixotrop maddələrin miqdarına, habelə onların külli miqdarına görə siyahılarının təsdiq edilməsi haqqında» Azərbaycan Respublikası Qanununun I Siyahısında nəzərdə tutulan miqdarlar (həm qurudulmuş, həm də qurudulmayan halda) əsas götürülməlidir.

4. Qanunsuz olaraq tərkibində narkotik maddələr olan bitkilərin (onların hissələrinin) toplanmasının külli miqdarının müəyyən edilməsi üçün «Şəxsin cinayət məsuliyyətinə cəlb edilməsi üçün kifayət edən narkotik vasitələrin və psixotrop maddələrin miqdarına, habelə onların külli miqdarına görə siyahılarının təsdiq edilməsi haqqında» Azərbaycan Respublikası Qanununun I Siyahısı, həmin bitkilərin say vahidlərinin külli miqdarı müəyyən edilərkən bu Qanunun III Siyahısı əsas götürülməlidir.

5. Qərar dərc edildiyi gündən qüvvəyə minir.

6. Qərar «Azərbaycan», «Respublika», «Xalq qəzeti», «Bakinski raboçi» qəzetlərində və «Azərbaycan Respublikası Konstitusiya Məhkəməsinin Məlumatı»nda dərc edilsin.

7. Qərar qətidir, heç bir orqan və ya şəxs tərəfindən ləğv edilə, dəyişdirilə və ya rəsmi təfsir olunma bilməz.

Sədr

Fərhad Abdullayev

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI KONSTITUSIYA
MƏHKƏMƏSİ PLENUMUNUN QƏRARI

4 mart 2013-cü il

Bakı şəhəri

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI CİNAYƏT MƏCƏLLƏSİNİN
177-ci MADDƏSİNİN QEYD HİSSƏSİNİN 3-cü BƏNDİNİN
ŞƏRH EDİLMƏSİ HAQQINDA**

Azərbaycan Respublikası Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumu Fərhad Abdullayev (sədr), Sona Salmanova, Südabə Həsənova, Rövşən İsmayılov, Ceyhun Qaracayev, Rafael Qvaladze, Mahir Muradov, İsa Nəcəfov və Kamran Şəfiyevdən (məruzəçi-hakim) ibarət tərkibdə,

məhkəmə katibi: Fəraid Əliyevin,

maraqlı subyektlərin nümayəndələri: Bakı şəhəri Nəsimi rayon məhkəməsinin hakimi İkrəm Şirinovun, Azərbaycan Respublikası Milli Məclisi Aparatının İnzibati və hərbi qanunvericilik şöbəsinin baş məsləhətçisi Eldar Əsgərovun,

ekspert: Bakı Dövlət Universitetinin Hüquq fakültəsinin Cinayət hüququ və kriminologiya kafedrasının dosenti, hüquq elmləri üzrə fəlsəfə doktoru Rafiq Quliyevin,

mütəxəssislər: Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin hakimi Fərhad Kərimovun, Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin hakimi Qail Məmmədovun və Azərbaycan Respublikası Prokurorluğunun Dövlət ittihamının müdafiəsi üzrə idarəsinin rəis müavini Qəzənfər Bayramlının iştirakı ilə,

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 130-cu maddəsinin VI hissəsinə müvafiq olaraq xüsusi konstitusiya icraatı üzrə açıq məhkəmə iclasında Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 177-ci maddəsinin Qeyd hissəsinin 3-cü bəndinin şərh edilməsinə dair Bakı şəhəri Nəsimi rayon məhkəməsinin 5 oktyabr 2012-ci il tarixli müraciəti ilə bağlı konstitusiya işinə baxdı.

İş üzrə hakim K.Şəfiyevin məruzəsini, maraqlı subyektlərin nümayəndələrinin və mütəxəssislərin çıxışlarını, ekspertin rəyini dinləyib, iş ma-

teriallarını araşdırıb müzakirə edərək, Azərbaycan Respublikası Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumu

MÜƏYYƏN ETDİ:

Bakı şəhəri Nəsimi rayon məhkəməsi Azərbaycan Respublikası Konstitusiya Məhkəməsinə (bundan sonra – Konstitusiya Məhkəməsi) müraciət edərək Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin (bundan sonra – Cinayət Məcəlləsi) 177-ci maddəsinin Qeyd hissəsinin 3-cü bəndinin Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının (bundan sonra – Konstitusiya) 63, 64 və 71-ci maddələri, eləcə də «İnsan hüquqlarının və əsas azadlıqların müdafiəsi haqqında» Konvensiyanın (bundan sonra – Konvensiya) 6-cı maddəsi və Konvensiyanın 7 sayılı Protokolunun 4-cü maddəsi baxımından şərh edilməsini xahiş etmişdir.

Müraciətdə göstərilir ki, V.Atakişiyev 24 yanvar və 6 mart 2011-ci il tarixlərində talama məqsədi olmadan qanunsuz olaraq avtomobil ələ keçirmə cinayətləri törətmişdir.

Həmin cinayət əməllərinə görə Suraxanı rayon məhkəməsinin 25 oktyabr 2011-ci il tarixli hökmünə əsasən V.Atakişiyev Cinayət Məcəlləsinin 185.2.2-ci maddəsi ilə (təkrar törədildikdə) təcirsizli bilinərək, 3 il müddətinə azadlıqdan məhrum etmə cəzasına məhkum edilmişdir.

Sonradan məlum olmuşdur ki, V.Atakişiyev 14 fevral 2011-ci il tarixində oğurluq cinayəti törətmişdir. Həmin cinayət işi hal-hazırda Nəsimi rayon məhkəməsinin icraatındadır.

Müraciətdən görüldüyü kimi, dövlət ittihamçısı Suraxanı rayon məhkəməsinin 25 oktyabr 2011-ci il tarixli hökmünü və Cinayət Məcəlləsinin 177-ci maddəsinin Qeyd hissəsinin 3-cü bəndini əsas tutaraq V. Atakişiyevin Cinayət Məcəlləsinin 177.2.2-ci maddəsi ilə (təkrar törədildikdə) təqsirli bilinməsinə dair hökm çıxarılmasını məhkəmədən xahiş etmişdir.

Təqsirləndirilən şəxsin müdafiəçisi isə dövlət ittihamçısının mövqeyi ilə razılaşmayaraq, V. Atakişiyev tərəfindən 24 yanvar 2011-ci il tarixində törədilmiş cinayət əməlinin Suraxanı rayon məhkəməsinin 25 oktyabr 2011-ci il tarixli hökmündə cinayətin təkrar törədilməsi kimi artıq nəzərə alındığını və onun Cinayət Məcəlləsinin 185.2.2-ci maddəsi ilə təqsirli bilinərək məhkum olduğunu, buna görə də həmin əməlin yenidən təkrarlıq kimi qiymətləndirilməsinin yolverilməz olduğunu bildirmişdir.

Bu baxımdan Nəsimi rayon məhkəməsi Cinayət Məcəlləsinin 177-ci maddəsinin Qeyd hissəsinin 3-cü bəndinin şərh edilməsini xahiş etmişdir.

Konstitusiyaya Məhkəməsinin Plenumu müraciətlə bağlı aşağıdakıların qeyd olunmasını zəruri hesab edir.

Konstitusiyanın 94-cü maddəsinin I hissəsinin 17-ci bəndinə müvafiq olaraq cinayətlərin və başqa hüquq pozuntularının müəyyən edilməsi, onların törədilməsinə görə məsuliyyətin təyin edilməsinə dair ümumi qaydaları Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi müəyyən edir. Bu baxımdan qanunverici cinayət qanunvericiliyi sahəsində müəyyən olunmuş səlahiyyətlərini həyata keçirərək Konstitusiyaya ilə nəzərdə tutulan hədlərdə cinayət qanununun müddəalarının məzmununu, o cümlədən ictimai təhlükəli əməllərin törədilməsinə görə cəzaları və şəxsin cinayət törətməsinin digər cinayət-hüquqi nəticələrini müəyyən etməkdə haqlıdır.

Bununla belə, şəxsiyyətin, cəmiyyətin və dövlətin müdafiəsinə, habelə cinayətlərin qarşısının alınmasına yönəlmiş cinayət-hüquq institutları ümumi (publik) hüquq münasibətlərinin sözügedən sahəsində şəxsin konstitusiyaya təminatlarına sözsüz riayət edilməklə, ədalət və cinayət məsuliyyəti-

nin cinayət qanunvericiliyi ilə müdafiə olunan dəyərlərə mütənasibliyi prinsiplərinə əsaslanmalıdır.

Bu baxımdan Cinayət Məcəlləsinin 177-ci maddəsinin Qeyd hissəsinin 3-cü bəndi şərh edilərkən hüquqi məsuliyyətin Konstitusiyaya normalarından irəli gələn və bu sahədə dövlətlə şəxsiyyətin qarşılıqlı münasibətlərinin əsasını təşkil edən ümumi prinsiplərindən çıxış etmək zəruridir. Həmin prinsiplər cinayət-hüquqi tənzimlənmə prosesində qanunvericinin səlahiyyətlərinin hədlərini, eləcə də cinayət məsuliyyətinə cəlb edilən şəxsin konstitusiyaya-hüquqi təminatlarını müəyyən edir.

Cinayətlərin təkrar törədilməsi Cinayət Məcəlləsinin 16-cı maddəsində əks olunmuşdur. Bu Məcəllənin eyni bir maddəsi ilə nəzərdə tutulmuş cinayətin iki dəfə və ya iki dəfədən çox törədilməsi, cinayətin təkrar törədilməsi hesab edilir. Bu Məcəllənin müxtəlif maddələri ilə nəzərdə tutulmuş iki və ya daha çox cinayətin törədilməsi, yalnız həmin Məcəllənin Xüsusi hissəsində birbaşa göstərilən hallarda cinayətin təkrar törədilməsi hesab edilir (Cinayət Məcəlləsinin 16.1 və 16.2-ci maddələri).

Habelə qanunverici bir sıra cinayət əməllərinin kriminoloji baxımdan yüksək ictimai təhlükəliliyini nəzərə alaraq belə cinayətlərin təkrarlığının yaranmasını Cinayət Məcəlləsinin Xüsusi hissəsinin maddələrində birbaşa qeyd etmişdir.

Cinayət Məcəlləsinin 177-ci maddəsinin Qeyd hissəsinin 3-cü bəndinə müvafiq olaraq bu Məcəllənin 177–185-ci, habelə 213-3, 217, 227, 232 və 235-ci maddələri ilə nəzərdə tutulmuş cinayətlərdən hər hansı birini və ya bir neçəsini törətmiş şəxs tərəfindən bu Məcəllənin 177–185-ci maddələri ilə nəzərdə tutulmuş cinayətlərin hər hansı birinin yenidən törədilməsi onların təkrar törədilməsi hesab olunur.

Cinayət qanunvericiliyində cinayətlərin təkrar törədilməsi institutu məsuliyyətin gücləndirilməsi və ya məsuliyyətin ağırlaşdırılması halı kimi qiymətləndirilir. Şəxs tərəfindən cinayətin təkrar törədilməsi, bir qayda olaraq, onun sabit kriminal meylliliyinə, məhkəmə tərəfindən edilmiş xəbərdarlığa məhəl qoymamasına dəlalət edir, bu isə nəticə etibarilə onun yüksək ictimai təhlükəlili-

yinə işarə edir. Bu baxımdan, qanunvericilikdə təkrar cinayətə görə daha ağır cəza təyin edilməsi nəzərdə tutulmuşdur.

Bununla belə, cinayət qanunvericiliyində təkrar törədilən cinayətlərə görə təyin ediləcək cəzanın daha ağır olması nəzərdə tutulsa da, cinayət qanununun ədalət prinsipinə müvafiq olaraq cinayət törətmiş şəxs haqqında tətbiq edilən cəza və ya digər cinayət-hüquqi xarakterli tədbirlər ədalətli olmalıdır, yəni cinayətin xarakterinə və ictimai təhlükəlilik dərəcəsinə, onun törədilməsi hallarına və cinayət törətməkdə təqsirli bilinən şəxsin şəxsiyyətinə uyğun olmalıdır. Cəza təyin edilərkən qanunçuluq, qanun qarşısında bərabərlik, təqsirə görə məsuliyyət, ədalət və humanizm prinsipləri mütləq nəzərə alınmalıdır.

Cinayət Məcəlləsinin ədalət prinsipini nəzərdə tutan 8-ci maddəsinə görə cinayət törətmiş şəxs haqqında tətbiq edilən cəza və ya digər cinayət-hüquqi xarakterli tədbirlər ədalətli olmalıdır, yəni cinayətin xarakterinə və ictimai təhlükəlilik dərəcəsinə, onun törədilməsi hallarına və cinayət törətməkdə təqsirli bilinən şəxsin şəxsiyyətinə uyğun olmalıdır.

Cinayət Məcəlləsinin 41.2-ci maddəsində cəzanın məqsədi açıqlanaraq göstərilmişdir ki, cəza sosial ədalətin bərpası, məhkumun islah edilməsi və həm məhkumlar, həm də başqa şəxslər tərəfindən yeni cinayətlər törədilməsinin qarşısını almaq məqsədi ilə tətbiq edilir.

Cinayət Məcəlləsinin 58.3-cü maddəsinə əsasən cəza təyin edilərkən törədilmiş cinayətin xarakteri və ictimai təhlükəlilik dərəcəsi, təqsirkarın şəxsiyyəti, o cümlədən cəzanı yüngülləşdirən və ağırlaşdıran hallar, habelə təyin olunmuş cəzanın şəxsin islah olunmasına və onun ailəsinin həyat şəraitinə təsiri nəzərə alınır.

Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumu qeyd edir ki, cinayət qanunvericiliyinin ədalət prinsipinin tərkib hissəsi olan heç kəsin eyni bir cinayətə görə təkrarən məsuliyyətə cəlb edilməsinin yolverilməzliyi Konstitusiyanın 64-cü maddəsindən irəli gəlir. Konstitusiyanın həmin maddəsinə əsasən heç kəs bir cinayətə görə təkrarən məhkum edilə bilməz.

Hüququn hamılıqla qəbul edilmiş non bis in idem prinsipini ifadə edən bu konstitusiya norma-

sının mənasına görə əvvəllər törətdiyi cinayətə görə məhkum edilmiş şəxsin həmin cinayətə görə təkrarən məhkum edilməsi qadağan edilir. Bu o deməkdir ki, bir şəxs eyni cinayətə görə təkrar olaraq cinayət məsuliyyətinə cəlb edilə və cəzalandırılı bilməz. Həmin hüquq öz konstitusiya-hüquqi təbiəti baxımından məhdudlaşdırılı bilməz və mahiyyəti etibarilə həm qanunvericiyə, həm də təqsirkar şəxsi cinayət məsuliyyətinə cəlb edən və ona cəzanın növünü və həddini müəyyən edən hüquqtətbiqedicilərə istiqamətlənmişdir.

İki dəfə məhkum edilməmək və ya cəzalandırılmamaq hüququ Azərbaycan Respublikasının tərəfdar çıxdığı beynəlxalq hüquq aktlarında da əksini tapmışdır. «Vətəndaş və siyasi hüquqlar haqqında» Beynəlxalq Paktın 14-cü maddəsinə əsasən heç kəs hər hansı bir ölkənin qanununa və cinayət-prosessual hüququna müvafiq olaraq artıq məhkum edildiyi və ya bəraət aldığı cinayətə görə təkrarən məhkum edilə və ya cəzalandırılı bilməz.

Konvensiyanın 7 sayılı Protokolunun 4-cü maddəsinə görə isə heç kəs hər hansı dövlətin qanunlarına və ya cinayət-prosessual normalarına müvafiq olaraq, artıq bəraət aldığı və ya məhkum edildiyi cinayətlərə görə, həmin dövlətin yurisdiksiyası çərçivəsində cinayət qaydasında təkrar məhkum edilə və ya cəzalandırılı bilməz.

Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumu «Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 46.2, 46.3-cü maddələrinin və Azərbaycan Respublikası Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin 346.1.14-cü maddəsinin şərh edilməsinə dair» 14 noyabr 2011-ci il tarixli Qərarında qeyd etmişdir ki, ədalət prinsipini nəzərdə tutan Cinayət Məcəlləsinin 8.2-ci maddəsinə əsasən heç kəs eyni bir cinayətə görə iki dəfə cinayət məsuliyyətinə cəlb edilə bilməz. Bu prinsip həmçinin eyni növlü cəzanın əsas və əlavə cəza kimi təyin edilməsinin yolverilməzliyini ehtiva edir.

Bir cinayətə görə təkrarən məhkum etməyə yol verilməməsi konstitusiya prinsipi habelə Azərbaycan Respublikasının cinayət və cinayət-prosessual qanunvericiliklərində təsbit edilmişdir.

Belə ki, Cinayət Məcəlləsinin 8.2-ci maddəsinə görə heç kəs eyni bir cinayətə görə iki dəfə cinayət məsuliyyətinə cəlb oluna bilməz.

Azərbaycan Respublikası Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin (bundan sonra – Cinayət-Prosessual Məcəlləsi) 34.1-ci maddəsinə görə heç kəs eyni əməlin törədilməsinə görə təkrar məhkum edilə bilməz.

Şəxs barəsində eyni ittiham üzrə məhkəmənin qanuni qüvvəyə minmiş hökmü və ya digər məhkəmənin cinayət təqibini qeyri-mümkün edən ləğv edilməmiş qərarı, şəxs barəsində eyni ittiham üzrə təhqiqatçının, müstəntiqin və ya prokurorun cinayət işi başlanmasının rədd edilməsi və ya ona xitam verilməsi haqqında ləğv edilməmiş qərarı olduqda cinayət təqibi başlanıla bilməz, başlanmış cinayət təqibinə isə xitam verilməlidir (Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin 39.1.6 və 39.1.7-ci maddələri).

Qanunvericilik normalarından görüldüyü kimi, non bis in idem prinsipi törədilmiş cinayət əməli və onu törədən şəxs barədə məhkəmənin yekun bəraətverici və ya ittihamedicini hökmü olduqda, eyni zamanda cinayət işinin başlanmasından imtina edildikdə və ya cinayət təqibinin istənilən mərhələsində cinayət işinə xitam verildikdə, həmin ittiham əsasında gələcəkdə cinayət təqibini istisna edir.

Həmçinin bu prinsip, şəxs törətdiyi cinayət əməlinə görə məhkəmənin hökmü ilə müəyyən olunmuş cəzanı çəkdikdən sonra, məhkəmənin işə baxarkən buraxdığı səhvi olduqda belə, ona həmin təqsirli əməlinə görə yenidən əlavə cəzanın təyin edilməsini istisna edir. Çünki, təqsirli şəxs tərəfindən ona təyin edilən cəza tam çəkildikdə və ya şəxs cəzanı çəkməkdən azad olduqda ona təyin olunmuş cəza ödənilmiş sayılır. Bu səbəbdən də, dövlət təqsirli şəxsə qarşı cinayət təqibini qeyri-müəyyən vaxt həcmində davam etdirə bilməz.

Eyni zamanda, Konstitusiyada və cinayət qanununda təsbit edilmiş bir cinayətə görə təkrarən məhkum etməyə yol verilməməsini əks etdirən non bis in idem prinsipi yalnız şəxsin eyni bir cinayət əməlinə görə təkrar məhkum edilməsinin və cəzalandırılmasının qarşısını alan qayda kimi dar mənada təfsir olunmur.

Bu prinsip həm də cinayət-hüquqi əhəmiyyəti olan eyni bir halın iki dəfə, həm cinayətin tövsi-

fi zamanı, həm də cəza təyin edilməsi zamanı nəzərə alınmasını istisna edir. Belə ki, bu prinsip hər hansı bir cinayət-hüquqi xarakterli tədbirin cinayət əməlinə hüquqi qiymət verilərkən təkrarən tətbiq olunmasına qadağa qoyur.

Qeyd olunan prinsipin yuxarıda göstərilən əlamətlərindən bəziləri Azərbaycan Respublikasının cinayət qanunvericiliyində də öz əksini tapmışdır. Belə ki, Cinayət Məcəlləsinin 61.3-cü maddəsinə əsasən bu Məcəllənin Xüsusi hissəsinin müvafiq maddəsində cinayət tərkibinin əlaməti kimi nəzərdə tutulmuş cəzanı ağırlaşdıran hal cəza təyin edilərkən təkrar nəzərə alınma bilməz.

Bu yanaşma İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsinin (bundan sonra – Avropa Məhkəməsi) presedent hüququnda da əksini tapmışdır.

Avropa Məhkəməsinin Sergey Zolotuxin Rusiya Federasiyasına qarşı iş üzrə 07 iyun 2007-ci il tarixli qərarında göstərilmişdir ki, Konvensiyanın 7 saylı Protokolunun 4-cü maddəsində istifadə edilən «məhkum etmə» və «cəzalandırma» ifadələri şəxsin təkrar məhkum edilməsi ilə yanaşı, ikiqat cəzalandırılmasının da qadağan edildiyini göstərir. Əks təqdirdə «cəzalandırılma» sözünün «məhkum edilə» ifadəsinə əlavə olunmasına zərurət olmazdı, çünki bu adi təkrarçılıq kimi görünərdi. Konvensiyanın 7 saylı Protokolunun 4-cü maddəsi hətta şəxs cinayət məsuliyyətinə cəlb olunduğu, lakin iş üzrə ittiham hökmü çıxarılmadığı hallarda da tətbiq olunur.

Bununla yanaşı, qərar da qeyd edilmişdir ki, Konvensiyanın 7 saylı Protokolunun 4-cü maddəsinin müddəaları yalnız iki dəfə cəzalandırmanı qadağan etmir, həmçinin şəxsin iki dəfə məhkəmə məsuliyyətinə cəlb olunmasının və ya təkrar mühakimənin yolverilməzliyini nəzərdə tutur.

Həmçinin, Avropa Məhkəməsinin Böyük Palatası qeyd etmişdir ki, Konvensiyanın 7 saylı Protokolunun 4-cü maddəsi birinci hüquqpozmanın əsasını təşkil edən eyni faktlara və ya əsas etibarlı ilə eyni faktlara əsaslanan ikinci hüquqpozmaya görə şəxsin cinayət təqibini qadağan edən norma kimi təfsir edilməlidir (Sergey Zolotuxin Rusiya Federasiyasına qarşı iş üzrə 10 fevral 2009-cu il tarixli qərar).

Göstərilənləri nəzərə alaraq Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumu qeyd etməyi zəruri hesab edir ki, bir cinayətə görə təkrarən məhkum etməyə yol verilməməsi konstitusiya prinsipi, həmçinin hər hansı bir cinayət-hüquqi xarakterli tədbirin bir iş üzrə təkrarən tətbiq olunmasını istisna edir.

Bununla yanaşı, qeyd olunmalıdır ki, bir cinayətə görə təkrarən məhkum etməyə yol verilməməsi konstitusiya prinsipi qanunverici orqan tərəfindən təkrarlıq və residiv institutlarının cinayət qanununda təsbit edilməsini, habelə şəxsə tətbiq olunan cəzanın növü və həddinin müəyyən edilməsi zamanı məhkəmənin cinayətin xarakterini, onun cinayət qanunu ilə qorunan dəyərlər üçün təhlükəlilik dərəcəsini, intensivliyini, cinayətin törədilməsi səbəblərini və digər halları, o cümlədən cinayəti törətmiş şəxs haqqında məlumatları nəzərə almasını istisna etmir, bir şərtlə ki, bu institutların tənzimlənməsi və tətbiqi hüquqi məsuliyyətin konstitusiya prinsiplərinə və ümumi (publik) hüquq münasibətlərində şəxsiyyətin təminatlarına adekvat olsun.

Lakin Cinayət Məcəlləsinin Xüsusi hissəsinin müvafiq maddəsində cinayət tərkibinin əlaməti kimi müəyyən olunmuş təkrarçılıq əlaməti ilə bəzəndə hökm çıxarılmış şəxsin hökm çıxarılmazdan əvvəl eyni maddə ilə nəzərdə tutulmuş cinayəti törətməsi aşkar olunduqda, onun bu əməlinin yenidən təkrarçılıq əlaməti ilə tövsif olunması bir cinayətə görə təkrarən məhkum etməyə yol verilməməsi konstitusiya prinsipi və Cinayət Məcəlləsində əks edilmiş ədalət prinsipi ilə uzlaşmır.

Göstərilənlərlə yanaşı, nəzərə alınmalıdır ki, Cinayət Məcəlləsinin 177-ci maddəsinin Qeyd hissəsinin 3-cü bəndinin bu Qərarla müəyyən olunmuş konstitusiya-hüquqi mənasına uyğun tətbiq edilməməsi şəxsə təyin edilən cəzanın həddən artıq sərt olması ilə nəticələnmə bilər.

Belə ki, şəxs Cinayət Məcəlləsinin 177–185-ci, habelə 213-3, 217, 227, 232 və 235-ci maddələri ilə nəzərdə tutulmuş cinayətlərdən hər hansı birini və ya bir neçəsini törətmiş və həmin Məcəllənin 177–185-ci maddələrində göstərilən cinayətlərin təkrar törədilməsinə görə bəzəndə hökm çıxarılmışdır. Sonradan şəxsin hökm çıxarılmazdan əvvəl həmin maddələrlə (177–185) nəzərdə tutulmuş daha bir cinayəti törətməsi müəyyən olunmuşdur. Onun bu əməli hökm çıxarılmazdan əvvəl məlum olsaydı, ona təyin edilən cəzanın həddi hökm çıxarıldıqdan sonra ona yenidən təkrarçılıq əlaməti ilə təyin ediləcək cəzanın həddindən daha az olardı.

Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin 8-ci maddəsinə görə isə cinayətləri tezliklə açmaq, cinayət təqibi ilə bağlı bütün halları hərtərəfli, tam və obyektiv araşdırmaq, cinayət törətmiş şəxsləri ifşa və cinayət məsuliyyətinə cəlb etmək cinayət mühakimə icraatının vəzifələridir.

Yuxarıda göstərilənlərə əsasən, Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumu belə nəticəyə gəlir ki, Cinayət Məcəlləsinin 177-ci maddəsinin Qeyd hissəsinin 3-cü bəndində nəzərdə tutulmuş cinayətlərə görə məhkum olunmuş şəxs tərəfindən hökm çıxarılmazdan əvvəl həmin Məcəllənin 177–185-ci maddələrində göstərilən cinayətlərin hər hansı birinin törədilməsi bu cinayətlərin təkrar törədilməsini yaratmır.

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 130-cu maddəsinin VI hissəsinə, «Konstitusiya Məhkəməsi haqqında» Azərbaycan Respublikası Qanununun 60, 62, 63, 65–67 və 69-cu maddələrini rəhbər tutaraq, Azərbaycan Respublikası Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumu

QƏRARA ALDI:

1. Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 177-ci maddəsinin Qeyd hissəsinin 3-cü bəndində nəzərdə tutulmuş cinayətlərə görə məhkum olunmuş şəxs tərəfindən hökm çıxarılmazdan əvvəl həmin Məcəllənin 177–185-ci maddələrində göstərilən cinayətlərin hər hansı birinin törədilməsi bu cinayətlərin təkrar törədilməsini yaratmır.

2. Qərar dərc olunduğu gündən qüvvəyə minir.

3. Qərar «Azərbaycan», «Respublika», «Xalq qəzeti», «Bakinski raboçi» qəzetlərində və «Azərbaycan Respublikası Konstitusiya Məhkəməsinin Məlumatı»nda dərc edilsin.

4. Qərar qətidir, heç bir orqan və ya şəxs tərəfindən ləğv edilə, dəyişdirilə və ya rəsmi təfsir edilə bilməz.

Sədr

Fərhad Abdullayev